

**T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
GENEL TÜRK TARİHİ BİLİM DALI**

**KARAMANOĞULLARI BEYLİĞİ VE HRİSTİYAN
DÜNYASI (KİLİKYA ERMENİ KRALLIĞI, KIBRIS
LATİN KRALLIĞI VE VENEDİK CUMHURİYETİ)
İLE İLİŞKİLERİ**

**Hazırlayan
Hasan TAŞKIRAN**

**Danışman
Doç. Dr. Muhittin KAPANŞAHİN**

Doktora Tezi

**Aralık 2015
KAYSERİ**

**T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
GENEL TÜRK TARİHİ BİLİM DALI**

**KARAMANOĞULLARI BEYLİĞİ VE HRİSTİYAN
DÜNYASI (KİLİKYA ERMENİ KRALLIĞI, KIBRIS
LATİN KRALLIĞI VE VENEDİK CUMHURİYETİ)
İLE İLİŞKİLERİ**

**Hazırlayan
Hasan TAŞKIRAN**

**Danışman
Doç. Dr. Muhittin KAPANŞAHİN**

Doktora Tezi

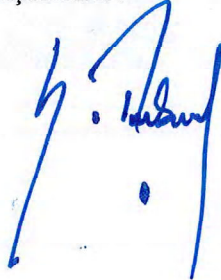
**Aralık 2015
KAYSERİ**

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Hasan TAŞKIRAN

İmza:

YÖNERGEYE UYGUNLUK

Karamanoğulları Beyliği ve Hristiyan Dünyası (Kilikya Ermeni Krallığı, Kıbrıs Latin Krallığı ve Venedik Cumhuriyeti) İle İlişkileri adlı Doktora tezi, Erciyes Üniversitesi Lisansüstü Tez Önerisi ve Tez Yazma Yönergesi'ne uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

Hasan TAŞKIRAN

Danışman

Doç. Dr. Muhittin KAPANŞAHİN

Tarih ABD Başkanı

Prof. Dr. Hasan Ali ŞAHİN

ONAY

Doç. Dr. Muhittin KAPANŞAHİN danışmanlığında **Hasan TAŞKIRAN** tarafından hazırlanan “**Karamanoğulları Beyliği ve Hristiyan Dünyası (Kilikya Ermeni Krallığı, Kıbrıs Latin Krallığı ve Venedik Cumhuriyeti) İle İlişkileri**” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalında Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

28 / 12 / 2015

JÜRİ:

Danışman : Doç. Dr. Muhittin KAPANŞAHİN

Üye : Prof. Dr. Hava SELÇUK

Üye : Prof. Dr. Remzi KILIÇ

Üye : Prof. Dr. İlhan ERDEM

Üye : Prof. Dr. İlyas GÖKHAN

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun 31/12/15 tarih ve 29 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

31 / 12 / 2015

Prof. Dr. Lütfullah CEBECİ

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Anadolu’da kurulmuş olan en büyük beyliklerden biri olan Karamanoğulları ile ilgili siyasi ve kültürel manada birçok çalışma kaleme alınmıştır. Özellikle Karamanoğullarının Orta Anadolu coğrafyasına bırakmış oldukları mimari ve kültürel miras üzerine yoğun araştırmalar yapılmıştır. Siyasi olarak da Karamanoğulları, daha çok dönemin güçlü devletlerinin gölgesinde ya da diğer çağdaş beyliklerle toplu bir yaklaşımla ele alınmaya çalışılmıştır. Bunun sebebi ise hiç şüphesiz Karamanoğullarına ait dönemin kroniklerinin olmayışı ve Karamanoğullarıyla ilgili bilgilerihâkim güçlerin nezaretinde hazırlanmış olan eserlerden öğrenmiş olmamızdır. Bu yüzden Karamanoğlu Beyliği’nin tarihini inceleyen bir araştırmacı, beylikle irtibata geçmiş olan birçok devletle de ilgili bilgi vermek durumunda kalmaktadır. Siyasi ve kültürel manada müstakil çalışmalara konu olan bu beyliğin Hristiyan dünyası ile kurmuş olduğu siyasi, askeri ve ticari ilişkileri üzerine herhangi bir inceleme yapılmamıştır. Hatta yakın bir tarihte (23-25 Ekim 2015) Karaman’da düzenlenmiş olan “Uluslararası Orta Anadolu ve Akdeniz Beylikleri Sempozyumu II”ncisinde sadece Karamanoğulları Beyliği ele alınmıştır. Ancak, bu sempozyumda tez konumuzla ilgili olarak iki tebliğ sunulduysa da ilgili bilidiriler batı kaynaklarından ziyade Osmanlı kaynaklarına dayalı olarak hazırlanmıştır. Biz de “Karamanoğulları Beyliği ve Hristiyan Dünyası (Kilikya Ermeni Krallığı, Kıbrıs Latin Krallığı ve Venedik Cumhuriyeti) İle İlişkileri” ismi altında Karamanoğullarının başta Kilikya Ermeni Krallığı olmak üzere, Kıbrıs Latin Krallığı, Venedik Cumhuriyeti ve diğer batılı Hristiyan devletler ile kurmuş olduğu diplomatik, askeri ve ticari münasebetleri inceleyerek beyliğin araştırılmış tarihinin eksik halkasını tamamlamaya çalıştık.

Tez, giriş ve dört bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmı; tezin amacını, yöntemini, çalışma konusunun zorluklarını, tez temel olarak kullanılan dönemin ana kaynaklarını ve günümüz kaynaklarını içermektedir. Çalışmanın birinci bölümünde; Karamanoğullarının menşei, Anadolu’ya geliş serüvenleri, beyliğin genel siyasi tarihine Karamanoğulları Beyliği’nin Kilikya Ermeni Krallığı ile ilişkileri ele alınmaktadır. İkinci bölümde Karamanoğulları Beyliği’nin Kıbrıs Latin Krallığı ile ilişkileri, üçüncü bölümde beyliğin Osmanlı’ya karşı Batı Hristiyan dünyasındaki bazı güçlerle münasebetleri ve dördüncü bölümde ise Karamanoğullarının Venedik Cumhuriyeti ile ilişkileri incelenmiştir.

Doktora tez konusunun tespit edilmesi ve hazırlanmasında beni yönlendiren başta danışman hocam Sayın Doç. Dr. Muhittin Kapaşahin'e ve kıymetli fikirlerini benden esirgemeyen Sayın Prof. Dr. Abdulkadir Yuvalı, Prof. Dr. Mustafa Keskin ve Prof. Dr. Hava Selçuk hocalarım, İtalya'da ve Venedik Devlet Arşivinde bana yardımcı olan Prof. Dr. Maria Pia Pedani, Pauline Guena ve Serap Mumcu'ya, tezi yazım ve imla bakımından okuyup değerlendiren Yrd. Doç. Dr. Mehmet Bakır Şengül'e ayrıca motive edici olumlu eleştiri ve destekleri için Bitlis Eren Üniversitesi Tarih Bölümü öğretim üyeleri Yrd. Doç. Dr. Zülfiye Koçak, Yrd. Doç. Dr. Fatih Gencer, Doç. Dr. Mehmet Demirtaş ve Doç. Dr. M. Salih Mercan hocalarım sonsuz şükranlarımı sunarım.

Hasan TAŞKIRAN

Kayseri 2015

**KARAMANOĞULLARI BEYLİĞİ VE HRİSTİYAN DÜNYASI (KİLİKYA
ERMENİ KRALLIĞI, KIBRIS LATİN KRALLIĞI VE VENEDİK
CUMHURİYETİ) İLE İLİŞKİLERİ**

Hasan TAŞKIRAN

Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Doktora Tezi, Aralık 2015

Danışman: Doç. Dr. Muhittin KAPANŞAHİN

KISA ÖZET

Karamanoğulları Beyliği'nin Moğol istilası ile başlayan Anadolu'ya geliş serüvenleri ve burada yurt tutmaları, yaklaşık olarak 2,5 asır bu coğrafyada varlık göstermeleriyle sonuçlanmıştır. Karamanoğulları Türkiye Selçuklu Devletine tabii olarak Sultan I. Alâeddin Keykubad tarafından Anadolu'nun güneyine, bu günkü Ermenek, Mut ve Toros dağ hattının kuzeyine yerleştirilmişlerdi. Nure Sofu ve oğullarının başlattıkları Karaman aşiretinin kendisine bağlı Türklerle kendi devletlerini kurma çabaları özellikle Selçuklu-Kilikya Ermeni Krallığı sınırında fetihlerde bulunarak gerçekleştirmeye çalışmıştır. Böylece Karaman Beyleri kendisine bağlı göçebeleri yerleştirmek ve otlaklar elde etmek için başlangıç itibari ile Kilikya Ermeni Krallığı topraklarına saldırmıştır. Sonraları güçlenen Beylik, Hristiyan devletlerle münasebet halkasını Akdeniz sahillerine inmesi ile genişleterek, Kıbrıs Latin Krallığı, Venedik Cumhuriyeti ve Rodos Şövalyeleri ile hem mücadele hem de dostane ittifaklar ekseninde ilişkiler kurmuştur. Anadolu coğrafyasında Osmanlılar ile vermiş oldukları nüfuz mücadelesi ise Karamanoğullarını bu devlete karşı, Papalık, Sırp, Macarlar, Bizans ve Venedik gibi Batı Hristiyan dünyası ile ittifak kurmalarına yol açmıştır. Karamanoğulları Beylerinin özellikle Osmanlıya karşı Hristiyan dünyası ile elçiler vasıtasıyla kurmuş olduğu yoğun diplomasi, Osmanlı'nın Batıya yönelik fetih hareketlerini olumsuz etkilediği gibi hem Beylik içerisinde hem de İslam dünyası nezdinde kendi itibarlarının sarsılmasına da neden olmuştur. Osmanlılar, Karamanoğullarını zayıflatmak adına onlarla akrabalık kurarak hanedanı kendi otoritesi altına almaya çalıştıkları gibi Karaman ülkesine de yoğun taarruzlarda bulunmuşlardı. Ancak Karaman Beyleri her fırsatta Osmanlılara karşı hem Türk dünyasından (Memlûkler, Akkoyunlular) hem de Batı Hristiyan dünyasından yardımlar alarak onlarla beraber hareket etmiştir. Karamanoğullarının bu tutumu, Beyliğe Osmanlılar tarafından son verilene kadar devam etmiştir.

Anahtar Kelimeler: Karamanoğulları, Hristiyan, Ermeniler, Kıbrıs, Venedik, Osmanlı.

**KARAMANIDS PRINCIPALITY AND THE RELATIONS WITH CHRISTIAN
WORLD (CILICIA ARMENIAN KINGDOM, CYPRUS LATIN KINGDOM
AND VENETIAN REPUBLIC)**

Hasan TAŞKIRAN

Erciyes University, Institute of Social Sciences

PhD. Thesis, December 2015

Supervisor: Associate Professor. Muhittin KAPANŞAHİN

ABSTRACT

Karamanids Principality reigned for approximately 2 and half century in Anatolia beginning with the invasion of Mongols and settlement in there. Subjected to Turkey Seljuk Sultanate I. Alâeddin placed the Karamanids in the south of Anatolia, which is today's north of Ermenek, Mut, and Taurus mountain line. Starting with Nure Sofu and his sons Karaman tribe tried to establish their own state with Turks loyal to Karaman tribe by conquering land especially through Seljuk-Cilicia Armenian Kingdom. Thus Karaman Beys first attacked the lands of Cilicia Armenian Kingdom to place its affiliated nomads and obtain grasslands. Later getting stronger Karamanids Principality expanded its land to Mediterranean Sea. Karamanids Principality both established friendly relations via alliances and had fight with Cyprus Latin Kingdom, Venetian Republic and Knights of Rhodes. Its power struggle with the Ottomans led the Karamanids to form alliances with Western Christian World such as the Vatican, Serbs, Hungarians, Byzantine and Venetian. Intense diplomacy of Karamanids with the Christian World via ambassador especially against the Ottomans affected adversely the Ottoman conquests and also discredit itself within the principality and the Muslim World. In order to weaken the Karamanids the Ottoman tried to get them under its authority by establishing kinship and attacked the Karamanids fiercely. However at every opportunity Karaman Bey formed alliances with the Turkish world (the Mamluks, Akkoyunlus) and the Western Christian world against the Ottoman. This attitude of Karamanids continued until its termination by the Ottomans.

Keywords: Karamanids, Christian, Armenians, Cyprus, Venetian, Ottoman.

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK SAYFASI.....	ii
YÖNERGEYE UYGUNLUK SAYFASI.....	iii
KABUL ONAY SAYFASI.....	iv
ÖNSÖZ.....	v
ÖZET.....	vii
ABSTRACT.....	viii
İÇİNDEKİLER.....	ix
KISALTMALAR.....	xii
GİRİŞ.....	1
KAYNAKLAR.....	5
1.1. ANA KAYNAKLAR.....	5
1.1.1. Türkiye Selçukluları Dönemi Kaynakları.....	5
1.1.2. Karamanoğulları ve Diğer Beylikler Dönemi Kaynakları.....	6
1.1.3. Ermeni Kaynakları.....	7
1.1.4. Memlûkler Dönemi Kaynakları.....	8
1.1.5. Osmanlı Kronikleri.....	10
1.1.6. Seyahatnameler ve Elçi Notları.....	13
1.1.7. Dönemle İlgili Bazı Yabancı Kronikler.....	15
1.1.8. Münşeat, Arşiv Vesikaları ve Paralar.....	16
1.2. ARAŞTIRMA KAYNAKLARI.....	17

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAMANOĞULLARI BEYLİĞİ VE KİLİKYA ERMENİ KRALLIĞI İLE İLİŞKİLERİ

1. KARAMANOĞULLARININ MENŞEİ.....	20
2. KARAMANOĞULLARININ ANADOLU'YA GELİŞ SERÜVENLERİ VE BEYLİĞİN SİYASİ TARİHİ.....	23
3. KARAMANOĞULLARININ ANADOLU'YA GELDİKLERİNDE ERMENİLERİN GENEL DURUMLARI.....	32
3.1. Kilikya Ermeni Krallığının Kuruluşu ve Gelişimi.....	32
4. KARAMANOĞULLARI BEYLİĞİNİN BÜYÜME SÜRECİNDE KİLİKYA ERMENİ KRALLIĞI İLE MÜCADELELERİ.....	44

4.1. Mehmed Bey Zamanı (1263-1280) Karamanoğlu-Kilikya Ermeni Krallığı Mücadeleleri.....	51
4.2. Güneri Bey Zamanı ve Sonrası (1280-1357) Karamanoğlu-Kilikya Ermeni Krallığı Mücadeleleri.....	57
4.3. Alâeddin Ali Bey Zamanı (1361-1398) Karamanoğlu-Kilikya Ermenileri ve Kıbrıs Şövalyeleriyle Mücadeleleri ve Gorigos Seferi.....	65

İKİNCİBÖLÜM

KARAMANOĞULLARININ KIBRIS LATİN KRALLIĞI İLE İLİŞKİLERİ

1. KIBRIS LATİN KRALLIĞININ KURULUŞU VE GELİŞİMİ.....	70
2. KARAMANOĞULLARININ KIBRIS LATİN KRALLIĞI İLE İLK TEMASLARI.....	71
2.1. Karamanoğullarının Kıbrıs Latin Krallığı ile Müttefikliği.....	79
2.2. Müttefikliğin Bozulması ve Karamanoğullarının II. Gorigos Seferi (1448)...	84

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KARAMANOĞULLARININ OSMANLI DEVLETİNE KARŞI HRİSTİYAN DÜNYASI İLE İLİŞKİLERİ

1. KARAMANOĞULLARININ OSMANLILAR İLE İLK MÜNASEBETLERİ.....	92
2. II. İBRAHİM BEY DÖNEMİ (1423-1464) VE OSMANLININ BATIDA İLERLEYİŞİNE KARŞILIK KARAMANOĞULLARININ HRİSTİYAN DÜNYASI İLE MÜNASEBETLERİ.....	101
2.1. II. İbrahim Bey'in Osmanlıya Karşı Hristiyan Dünyası ile Siyasi İttifakı...	105
2.2. II. İbrahim Bey'in Haçlı Birliği ile I. İttifakı.....	105
2.3. II. İbrahim Bey'in Haçlı Birliği ile II. İttifakı.....	110

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KARAMANOĞULLARININ VENEDİK CUMHURİYETİ İLE İLİŞKİLERİ

1. KARAMANOĞULLARININ VENEDİK CUMHURİYETİ İLE İLİŞKİLERİN BAŞLAMASI VE GELİŞİMİ	125
1.1. Karamanoğulları ve Venedik Cumhuriyeti İlişkilerinin Müttefikliğe Dönüşmesi.....	129
1.2. Karamanoğulları ile Kıbrıs Krallığı Arasında Venedik'in Arabuluculuğu...	131
1.3. Karamanoğulları İle Venedik Arındaki Büyük Anlaşma (12 Şubat 1453).	133

1.4. Fetret Dönemi (1464-1474) ve Karamanoğullarının Venedik ve Akkoyunlu Devletleriyle İlişkileri.....	142
1.5. Pir Ahmed Zamanı (1465-1475) Karamanoğullarının Venedik ve Akkoyunlu Devletleriyle İlişkileri	148
1.6. Kasım Bey Zamanı (1468-1493) Karamanoğullarının Venedik ve Akkoyunlu Devletleriyle İlişkileri	152
1.7. Cem Sultan Hadisesinde Kasım Bey ve Hristiyan Aktörlerin Rolü.....	158
2.KARAMANOĞULLARI ÜLKESİNDE HRİSTİYAN UNSURLAR.....	162
SONUÇ.....	171
KAYNAKÇA.....	174
İNDEKS.....	193
EKLER.....	196
ÖZGEÇMİŞ.....	203

KISALTMALAR

ASV.	: Archivio di Stato di Venezia
AÜ.	: Ankara Üniversitesi
AÜDTCF.	: Ankara Üniversitesi Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi
AÜİF.	: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
b.	: Bin
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
DGBİT.	: Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi
h.	: Hicri
Haz.	: Hazırlayan
İSAM.	: İslam Araştırmaları Merkezi
KB.	: Kültür Bakanlığı
MEB.	: Milli Eğitim Bakanlığı
Nşr.	: Neşreden
öl.	: Ölüm
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
SBE.	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
TAD.	: Tarih Araştırmaları Dergisi
TDİA.	: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
TTK.	: Türk Tarih Kurumu
vs.	: ve sair
Yay.	: Yayınları
YT. Yay.	: Yeni Türkiye Yayınları

GİRİŞ

Karamanoğlu Beyliği, kuruluşundan itibaren Hristiyan aktörler ile mütteliklik yahut mücadeleli ilişkiler kurmuştu. Bu Hristiyan Devletler ise başta Kilikya Ermeni Krallığı olmak üzere Kıbrıs Latin Krallığı ve Venedik Cumhuriyeti idi. İlk zamanları Selçuklu Devleti nezaretinde başlayan Karamanoğlu Kilikya Ermeni Krallığı mücadeleleri, devamında İlhanlıların koruyuculuğunu kabul eden Kilikya Ermenileri ve Karamanoğulları mücadelesine dönüştü. Nitekim Beyliğin kurucuları (Nure Sofu, Karaman Bey, Şemseddin Mehmed Bey vs.) temelde Ermenek, Mut ve Gülnar yöresine yerleşip burada Selçuklu mirası üzerine beyliği kurduklarında, Kilikya Ermenileri ile yoğun bir mücadeleye girdiler. Beyliğin Kilikya yöresine yönelik temel politikası, önceleri gaza amaçlıydı. Beyliğin, kuruluşunu tamamlayıp gelişme gösterdiği dönemlerde bu anlayış sürdürülmüş olsa da bu sefer sınırlarını genişletme arzusunda olan Karamanoğlu Beylerinin temel hedefi güvenlik ve iskân olmuştu. Bu amaç için Karaman Bey zamanında Ermenek, Güneri Bey zamanında Tarsus, Mahmud Bey döneminde de Alâiye alınmıştı. Hatta Karamanlılar Kilikya'nın kara kısmıyla da sınırlı kalmayarak Akdeniz'in sahil bölgesinde, Taş-eli coğrafyasında, denizin ötesine doğru da seferlerde bulunmaya başladılar. Nitekim Kilikya Ermenilerini Gorigos (Kız Kalesi) ve sahil şeridinde hapseden Karamanoğlu Alâeddin Ali Bey (1356-1398), Akdeniz'de de varlık gösterebilmek adına Ermenilerin elinde bulunan stratejik noktalara ve özellikle Gorigos (Kız Kalesi)'a seferler düzenlemişti (1367).¹

Alâeddin Ali Bey'in Kız kalesine düzenlediği sefer neticesinde Karamanoğulları yeni Hristiyan aktörlerle karşı karşıya geldi. Bu yeni devlet; Papalık, Venedik ve Avrupalı

¹İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, TTK Yay, Ankara 2011, s. 1-15; Şehabeddin Tekindağ, *XIII-XV Asır Cenubi Anadolu Tarihine Ait Bir Tetkik*, İÜ. Edebiyat Fakültesi, İstanbul 1947, (Basılmamış Doktora Tezi), s. 1-63; Şehabeddin Tekindağ, "Karamanlılar," *İ.A.*, C. 6, MEB. Yay., İstanbul 1977, s.317-321; Faruk Sümer, "Karamanoğulları", *TDİA*, C. 24, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., İstanbul 2001, s. 455-456; Bilal Gök, "Babailer İsyanı Ve Karaman Beyliği'nin Kurulmasına Etkisi," *Hikmet Yurdu*, C. 6, S. 11, 2013, s. 217-233; Kürşat Solak, *Memlûk Devleti'nin Anadolu Beylikleriyle Münasebetleri*, Ege Ün. SBE., İzmir 2011, (Basılmamış Doktora Tezi), s. 38, 43.

devletlerce desteklenen Kıbrıs Latin Krallığıydı. Özellikle Kıbrıs Kralı I. Pierre (1359-1369)'nin Karaman ülkesini ele geçirmek, Kıbrıs'ı Gorigos aracılığıyla Konya-Sivas ve Erzurum'a bağlamak adına Orta Anadolu'nun tamamına hâkim olmak istemesi, onun bu beyliğe karşı düşmanlık beslemesine neden oldu.² Karamanoğulları da Kıbrıs krallığının bu tutumundan dolayı onlara karşı adeta bir varolma mücadelesine girişmişti. Beyliğin ilk zamanlarından itibaren başlayan bu düşmanca ilişkiler, Karamanlıların en zirve dönemini yaşatan II. İbrahim Bey (1423-1464) zamanında Memlûkler güdümündeki siyasi şartlardan dolayı yerini dostane ilişkilere bıraktı. Özellikle Memlûklerin Kıbrıs'a saldırması³ ve II. İbrahim Bey'in kardeşi Ali Bey'i, emrindeki Karamanlı askerler ile birlikte destek için Kıbrıs krallığına göndermesi ve Ali Bey ile komutasındaki birçok askerin burada şehit düşmesi, buna örnektir (1428).⁴ Ancak, bu dostane ilişkiler çok sürmedi. Çünkü II. İbrahim Bey'in dedesi Alâeddin Ali Bey'in yarım bıraktığı işi tamamlamak için 1448'de giriştiği Gorigos seferi neticesinde Kıbrıs Latin Krallığı ile Karamanlıları tekrar karşı karşıya getirdi. Bu düşmanlığı bitirmeye yönelik yeni bir Hristiyan devlet araya girmişti. Bu yeni aktör hiç şüphesiz Akdeniz ile Adalar denizinin eski sakinlerinden ve Karaman Beyliğinin yıkılışına kadar muhtelif zamanlarda onlarla müttefiklik kuracak olan Venedik Cumhuriyetiydi.⁵

Venedik, Balkanlarda Osmanlıların ilerleyişini durdurmak ve güdümündeki Kıbrıs krallığı ile Akdeniz'deki ticari konumunu korumak adına doğuda bir müttefik güce ihtiyaç duymaktaydı.⁶ Bunun için en iyi adayın Karamanoğulları olduğunu kabul ederek özellikle II. İbrahim Bey döneminde bu beylikle yoğun ilişkiler kurdu. Venedik Cumhuriyeti, Osmanlı'nın Balkanlardaki hızlı ilerleyişi karşısında Selanik gibi önemli bir şehrinbu devlete kaptırmıştı. Bu yüzden Batılı devletler başta Papalık olmak üzere Sırp lar ve Macarlar da Venediklerle hareket ederek doğuda Osmanlıya karşı bir cephe açmak adına Karamanoğulları ile ittifak kurdular. Osmanlılarla hemhudut olan Karamanlılar zaten bu devletle bir nüfuz mücadelesi vermekteydi. Osmanlılarla

²Yahya Başkan, *Karamanoğulları Beyliği, (Alâ'ed-din Ali Bey Dönemi 1357-1398)*, İnönü Üniv. SBE, Malatya 1999, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), s. 48-52;Faruk Sümer, "Alâeddin Bey," *TDİA*, C. 2, İstanbul 1989, s. 321-322; Şehabeddin Tekindağ, "Karamanlı'ların Gorigos Seferi (1367)," *Tarih Dergisi*, C. 6, S. 9, İstanbul 1954, s. 161-174.

³İbni Tagrıberdi, *En-Nücumü'z-Zâhire (Parlayan Yıldızlar)*,(Çev. Ahsen Batur), Selenge Yay., İstanbul 2013, s. 463-466.

⁴Şehabeddin Tekindağ, "Memlûk Sultanlığı Tarihine Toplu Bir Bakış,"*İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, S. 25, İstanbul 1971, s. 24-28.

⁵İsmail Çiftçioğlu, "Siyasi Gelişmeler Ekseninde Karamanlı-Kıbrıs ve Venedik Ticarî İlişkileri," *Akademik Araştırmalar Dergisi*, S. 32, 2007, s. 146-147.

⁶Bertrandon De La Broquiere, *Denizaşırı Seyahati (Seyahatnamesi)*, (Çev. İlhan Arda), Eren Yay., İstanbul 2000, s. 181.

Karamanoğulları arasında kurulmuş olan akrabalık bağlarına rağmen Karamanlılar yine de onlara karşı Hristiyan dünyasıyla ittifak kurmaktan çekinmemiştir.⁷

Karaman Beylerinin kendi çıkarları için Hristiyan devletlerle girdikleri her ittifak, sonucunda Osmanlının nefretine ve saldırısına maruz kaldı. Öyle ki Osmanlı, bu ittifaklar yüzünden Karaman ülkesine düzenleyeceği seferleri İslam dünyası nezdinde meşrulaştırmak ve bu beyliği de itibarsızlaştırmak için dönemin İslam mezhep âlimlerinden fetvalar alarak saldırılarda bulunmuştu.⁸

Venedikler, Karamanoğullarıyla askeri ittifakların yanı sıra ticari manada da çeşitli ilişkilere ve anlaşmalara imza atmıştı. Bu durum II.İbrahim Bey'in 1464'te ölmesinden sonra daha da arttı. Venedik Cumhuriyetinin yanı sıra beylik üzerinde yeni devletler etkili olmaya başladı. Osmanlının, Karamanoğullarının işlerine müdahale etmesi ve bu devletin doğuya yönelik genişleme politikası, Akkoyunlu devleti ile Osmanlıları karşı karşıya getirdi.⁹ Bu da Karamanoğlu, Akkoyunlu ve Venedik ittifakının kurulmasına neden oldu. Akkoyunlu Uzun Hasan Bey, Venedik, Karamanlı Pir Ahmed ve Kasım Beylerin Fatih Sultan Mehmed'e karşı kurmuş oldukları ittifak başarılı olmadı. Çünkü Karaman yurdunun Gedik Ahmed Paşa tarafından ilhak edilmişti. Bu yüzden Venedik'in askeri desteğinin Akkoyunlulara ulaşamaması, Otlukbeli savaşının yenilgisi (1473)de müttefik güçlerini zayıflatmıştı.¹⁰ Zira Venediklerin Akkoyunlu devletiyle bağlantısını kuracak tampon bölge olan Karaman ülkesi, Osmanlı egemenliğine girmişti.¹¹ Böylece iyice zayıflamış olan Beylik, tarih sahnesinden çekilmeden son bir hamle ile Karamanoğlu Kasım Bey, Şehzade Cem'i Hristiyan aktörlerle birlikte Osmanlıya karşı kullanarak ülkesini geri almak istedi. Fakat bu girişim Cem'in Rodos ile başlayan ve Avrupa ile devam eden sürgün hayatından dolayı bir neticeye varamadı. Kasım Bey'in 1493 tarihinde ölmesiyle de Karamanoğulları Beyliği tamamen Osmanlılara bağlandı. Böylece yaklaşık 250 yıllık bir zaman zarfında yaşamış olan

⁷G. Hill, *A History of Cyprus*, C. III, Cambridge 1948, s. 500-522.

⁸İsmail Hakkı Uzunçarşılı, "Karamanoğlu Devri Vesikalarından İbrahim Bey'in Karaman İmâreti Vakfiyesi", *Belleten*, C. I, TTK Basımevi, Ankara 1937. 1-125.

⁹Remzi Kılıç, "Fatih Devri Osmanlı Akkoyunlu Mücadelesi," Erciyes Üniversitesi, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 14, Kayseri 2003, s. 92-118.

¹⁰Maria Pia Pedani, *Osmanlı Padişahının Adına, İstanbul'un Fethinden Girit Şavaşı'na Venedik'e Gönderilen Osmanlılar*, (Çev. Elis Yıldırım), TTK Yay., Ankara 2011, s. 90-91; İlhan Erdem, "Akkoyunlu Kaynaklarına Göre Otlukbeli (Başkent) Savaşı," *OTAM*, S.IV, Ankara 1993, s. 151-159.

¹¹Şaban Karaman, *Osmanlı Karamanoğulları İlişkileri (Karaman Tarihi ve Kültürü)*, C. III, Karaman 2005, s. 64-88.

Karamanoğulları Orta Anadolu merkezli, Hristiyan dünyasının farklı coğrafyalarında bulunan devletler ile siyasi, askeri ve ticari ilişkiler kurmuştu.¹²

Araştırma yoğunluklu olarak Karamanoğullarının Hristiyan devletlerle kurmuş olduğu siyasi ilişkiler odaklıdır. Ancak, Karaman ülkesinde sosyal yapı içerisinde Müslümanların yanı sıra gayrimüslim unsurların da olduğu bir gerçektir. Nitekim Konya, Aksaray, Larende (Karaman) ve Niğde gibi şehirlerde Rumlar ve Ermeniler gibi Hristiyan unsurlar da yaşamaktaydı. Burada özellikle Karaman Beylerinin ve idarecilerinin bu guruplarla veya ruhani liderleriyle kurmuş oldukları ilişkiler hakkında maalesef dönemin kaynaklarında herhangi bir bilgiye ulaşamadık. Ancak, imkânlar dâhilinde incelediğimiz dönemin kaynaklarında özellikle Fatih Sultan Mehmed'in 1467 ve 1472 tarihlerinde Karaman ülkesine düzenlediği seferler neticesinde birçok nitelikli Müslüman nüfusun yanı sıra Rum ve Ermenilerden oluşan Hristiyan nüfusun da İstanbul'a göç ettirildiğini gördük. Yine eldeki kaynakların verdiği bilgiler çerçevesinde bu Hristiyan nüfusun nitelik bakımından genel karakteri ve nereden alınıp nereye iskân ettirildiği hakkında da çok az bilgi bulunmaktadır. Bu hususu da mümkün mertebe çalışma içerisinde inceledik.

Çalışmada izlenen metot; konu tespiti, kaynak taramasıyla ve elde edilen verilerin fişlenip derlenmesi, neden sonuç ilişkisi çerçevesinde, mekân ve zaman belirtilmesive bilimsel araştırma etiğine uygun olarak hazırlanması şeklindedir. Araştırmayı hazırlarken karşılaşılan en büyük zorluk ise hiç şüphesiz, kaynak çeşitliliğinin fazla olmasıydı. Ancak, bu kaynaklarda çoğunlukla Karamanoğullarıyla ilgili bilgi noksanlığı bulunmaktaydı. Her ne kadar Karamanoğulları, birçok Hristiyan devletle münasebet kurmuş olsa da Hristiyan devletlere ait eserlerde doğrudan beylikten bahsedilmemesi ve Karamanlılara ait Şikârî'nin Karamannamesi ve Aynî'nin Divanı dışında eser olmayışı, bizi, Osmanlı kroniklerine sevk etmiştir. Ancak, dönemi anlatan Osmanlı kronikleri daha çok bu devletin gözüyle hadiselerle baktığı için, yalnız siyasi ve askeri olaylarla ilgi bilgi vermektedirler. Hristiyan devletlerin kroniklerinde ise Karamanoğullarıyla münasebetler, sadece netice elde edilen konularla sınırlıdır. Bu yüzden Batılı devletlere ait eserlerde Karamanoğullarıyla ilgili çok az bilgi bulunmaktadır. Karamanoğlu Beyliğinin tarihini inceleyen bir araştırmacının karşılaştığı bir diğer zorluk ise beylikle irtibata geçmiş olan birçok devletle de ilgili bilgi vermek durumunda kalmasıdır.

¹²Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, s. 35.

Nitekim dönemin siyasi meselelerinin birbiriyle irtibatlı olması, biri olmadan diğersinin izahının mümkün olmayışı araştırmacıyı öz itibariyle konu derinliğinden uzaklaştırmaktadır. Araştırmada bu durum en aza indirilmeye çalışıldı.

Bu çalışmada, yukarda sayılan tüm zorluklarla beraber 250 yıllık bir dönemi kapsayan farklı devletlere ait devrin çeşitli kronikleri, seyahatnameleri ve günümüze ait tetkik eserler kullanıldı. Nitekim kullanılan eserlerin bazıları sınıflandırılarak aşağıda verilmiştir.

1.KAYNAKLAR

1.1. ANA KAYNAKLAR

1.1.1. Türkiye Selçukluları Dönemi Kaynakları

İbni Bibi, *el-Evâmîrû'l-'Alâ'iyye fî'l-Umûri'l-'Alâ'iyye*. Anadolu Selçuklu devletinin 1192-1280 yılları arasındaki dönemi hakkında temel kaynak olan *Tarih-i İbn Bibi* veya *Selçuknâme* olarak da bilinen *el-Evâmîrû'l-'Alâ'iyye fî'l-Umûri'l-'Alâ'iyye*, adlı eser özellikle Karamanoğullarının Anadolu'ya gelişleri ve Sultan Alâeddin Keykubad'ın onları Ermenek bölgesine yerleştirmeleri hakkında ilk bilgiyi vermektedir. Yine daha sonraki Moğol istilasası sürecinde Karamanoğlu idarecilerinin başta Mehmed Bey'in başkaldırışı, Hatiroğlu isyanı ve Cimri hadiselerindeki rolleri hakkında da detaylı bilgi vermektedir.¹³ Çalışmada Mürsel Öztürk'ün çevirisini kullandık.

Kerîmüddin Mahmud b. Muhammed Aksarayî, *Müsâmeretü'l-Ahbâr ve Müsâyeretü'l-Ahyâr*. Anadolu Selçuklu tarihinin ikinci en önemli kaynağıdır. İbni Bibi'nin eserinin sona erdiğı 1280'den Selçuklu Devleti'nin yıkılışına kadar olan zaman dilimi için tek vakayinamedir. 1256'dan başlayarak 1323 yılına kadarki zamanı içine alan eserde, Karamanoğullarının Kilikya Ermeni Krallığı mücadelesi, Moğollara karşı isyan etmeleri, Baltu, Sülemiş ve Selçuklu saltanat kavgalarına nasıl karıştıkları hakkında bilgi bulunmaktadır.¹⁴ Çalışmada Mürsel Öztürk'ün çevirisini kullandık.

Anonim Selçukname. Yazarı bilinmeyen bu eser, 765/1363 yılında Eretnalılar zamanında Selçuklu şehzadelerinden biri adına kaleme alınmıştır. Yukardaki diğers

¹³ İbn Bîbî, *el-Evâmîrû'l-'Alâ'iyye fî'l-Umûri'l-'Alâ'iyye*, C.I-II, (Çev. Mürsel Öztürk), KB. Yay., Ankara 1996.

¹⁴ Aksarayî, *Müsâmeretü'l-Ahbâr ve Müsâyeretü'l-Ahyâr*, (Çev. Mürsel Öztürk), TTK Yay., Ankara 2000.

Selçuklu dönemi eserleri gibi Karamanoğulları hakkında bilgi içermektedir. Eser Feridun Nafiz Uzluk tarafından 1952’de Türkçe’ye çevrildi.¹⁵

Yazıcızâde Ali, *Tevârih-i Âl-i Selçuk (Selçuklu Tarihi)*. XIV. Asır müverrihlerinden olan Yazıcızâde Ali’nin *Oğuz-name* yahut *Selçuk-name* olarak da bilinen *Tevârih-i Âl-i Selçuk*’u Selçuklu dönemi yazarlarından İbni Bibi’nin *el-Evâmîrü’l-‘Alâ’iyye fî’l-Umûri’l-‘Alâ’iyye* isimli eserinden büyük nakiller yapmıştır. *Tevârih-i Âl-i Selçuk*, içerdiği konular itibari ile Türklerin tarih sahnesine çıkışından Osmanlılara kadar olan dönemleri kapsayan Umumi Türk Tarihi niteliğini taşımaktadır. Özellikle eserde Karamanoğullarının menşei ve Anadolu’ya geliş serüvenleri hakkında detaylı malumata ulaşmak mümkündür.¹⁶

Niğdeli Kadı Ahmed, *el-Veledü’ş-Şefik ve’l-Hâfidü’l-Halîk*. Genel bir İslam Tarihi olan eser, Türkiye Selçuklular dönemi Anadolu’sunu anlatmaktadır. Selçuklu şehirleri ve Karamanoğlu kuruluş evresinde Türkiye Selçukluları, Moğol istilas ve Karamanoğlu Mehmed Bey’in Moğollara karşı isyanı ile ilgili bilgi bulunmaktadır. Bu eser Ali Ertuğrul tarafından doktora tezi olarak hazırlanmış ve aynı zamanda TTK tarafından da basılmıştır.¹⁷

Ahmet Eflâkî, *Menakübü’l-Ârifin (Âriflerin Menkibeleri)*. XIII. ve XIV. asır Selçuklu ve Beylikler dönemi Anadolu’su hakkında; toplumhayatı, şehir ve köy teşkilatı, toplumsal sınıflar arasındaki ilişkiler, iktisadi şartlar, kıyafetler ve gelenekler gibi bilgiler içermektedir. İlk defa 1319’da Ulu Arif Çelebi’nin emriyle kaleme alınmış olan eser yaklaşık 30 yıllık bir emeğin ürünüdür. Eser’de Selçuklu ve Karamanoğlu Beyliğinin ilk zamanlarıyla ilgili bilgiler bulunmaktadır. Eser Tahsin Yazıcı tarafından Türkçe’ye kazandırılmıştır.¹⁸

1.1.2. Karamanoğulları ve Diğer Beylikler Dönemi Kaynakları

Şikârî, *Karamannâme*. Karamanoğulları adına yazılmış olan ve beylikle ilgili en detaylı bilgiyi veren bu eser, esasında Yarcânî’nin *Karaman Şehnamesi*’nin Türkçeleştirilmiş

¹⁵Anonim *Selçuknâme*, (Çev. Feridun Nafiz Uzluk), Ankara 1952.

¹⁶ Yazıcızâde Ali, *Tevârih-i Âl-i Selçuk (Selçuklu Tarihi)*, (Çev. Abdullah Bakır), Çamlıca Yay., İstanbul 2009.

¹⁷Ali Ertuğrul, *Anadolu Selçukluları Devrinde Yazılan Bir Kaynak: Niğdeli Kadı Ahmed, el-Veledü’ş-Şefik ve’l-Hâfidü’l-Halîk*, Dokuz Eylül Üniv. SBE, İzmir 2000, (Basılmamış Doktora Tezi).

¹⁸Ahmet Eflâkî, *Menakübü’l-Ârifin (Âriflerin Menkibeleri)*, C.I-II, (Çev. Tahsin Yazıcı), Marif Basımevi, Ankara 1953-1954.

halidir. Alâeddin Ali Bey tarafından yazdırılmış olan bu eser kaybolmuştur. Ancak Kanuni Sultan Süleyman döneminde Şikârî isimindeki müverrih bu eseri bulup Türkçeye çevirmiştir. Ancak eser hadiseler abartılı yaklaşım tarzının yanı sıra hiç tarih kullanmaması dikkat çekmektedir. Eser 1946'da Mesud Koman tarafından Konya'da neşredilmişti. Mesud Koman'ın neşrinden sonra Metin Sözen ve Necdet Sakaoğlu tarafından tekrardan derlenip, hazırlanarak araştırmacılara sunulmuştur. Bizde bu neşirden istifade ettik.¹⁹

Aynî, *Divanı*. XV. Yüzyıl Konya, Karaman şairlerinden olan Aynî, özellikle eserinde Karamanoğullarının son dönemi olan Kasım Bey zamanını ve bu beyin Şehzade Cem ile olan ilişkileri hakkında bilgi vermektedir.²⁰

Enverî, *Düsturnâme-i Enveri*. Aydınöğlü tarihini anlatan bu eserde Karamanoğullarıyla da ilgili az bir bilgi bulmak mümkündür. Öyle ki Aydınöğlü Umur Bey zamanında İzmir ve kıyı Ege denizin bu beyin eline geçmesiyle Papa, Bizans ve Venedik'in kurmuş oldukları Haçlı birliğine Karamanoğullarının da dâhil olması için gönderilen elçilik hakkında bilgi içermektedir.²¹

Şerefüddin Ali Yezdî, *Zafernâme*. Bu eser, Timur'un Anadolu Seferi, Ankara savaşında Bayezid'i yenmesi vs. konuları içermektedir. Eserin bizi ilgilendiren kısmı ise Timur'un Ankara Savaşından sonra Osmanlı tarafından Bursa'da tutulan Karamanlı şehzadeleri Mehmed ve Bengi Ali Beyleri serbest bırakarak eski yurtları olan Konya, Larende, Aksaray, Antalya, Niğde ve Alâiye'yi onlara geri vermesidir.²²

1.1.3. Ermeni Kaynakları

Simbat, *Vekayinâmesi (951-1334)*. Simbat tarafından yazılmış olan bu kronik daha ziyade Ermenilerin Doğu Anadolu'dan Bizans tarafından Kilikya bölgesine tehcir edilişi ve Kilikya Baronluğunun kuruluşu, Moğollarla olan yakınlıkları hakkında bilgi içermektedir. Bizde Karamanoğullarının Kilikya Ermeniler ile olan mücadele kısmında bu çalışmadan istifade ettik. Eser farklı dillerde neşredilmekle beraber, Türkçe olarak

¹⁹ Şikârî, *Karamannâme*, (Haz. Metin Sözen ve Necdet Sakaoğlu), Karaman Valiliği-Karaman Belediyesi Yay., İstanbul 2005.

²⁰ Ahmet Mermer, *Karamanlı Aynî ve Divanı*, Akçağ Yay., Ankara 1997; Edip Ali Baki, *XV. Yüzyıl Konya-Karaman Şairlerinden Aynî, Hayatı Şiirleri ve Karamanoğulları Son Devrine Ait Toplu Bilgiler*, Ulus Basımevi, Ankara 1949.

²¹ Enverî, *Düsturnâme-i Enveri*, (Haz. Necdet Öztürk), Çamlıca Yay., İstanbul 2012.

²² Şerefüddin Ali Yezdî, *Zafernâme*, (Çev. Ahsen Batur), Selenge Yay., İstanbul 2013.

Hrand D. Andreasyan tarafından çevrilmiş olup basılmadan, TTK kütüphanesinde elyazmaları bölümünde muhafaza edilmektedir.²³

Urfalı Vahram, *Vekayinamesi, (Kilikya Kralları Tarihi)*. Kilikya Ermeni tarihinin ana kaynaklarından olan bu eser, Rupen ve Hetum sülalelerinin saltanatını anlatırken Karamanoğullarının daha Selçuklu zamanındaki kuruluş evresinden itibaren bu krallığa yönelik Toroslardaki saldırılarına değinmektedir.²⁴

Aknerli Grigor, *Moğol Tarihi*. Bu eser, Moğol istilasını konu edinmektedir. Anadolu istilası ve bunların önünden kaçanlar hakkında bilgi vermektedir. Eserin bizi ilgilendiren kısmı ise özellikle Anadolu'da İlhanlı ve Memlûkler mücadelesinde Kilikya Krallığının İlhanlı tarafını tutarken Karamanoğullarının ise Memlûklerle beraber hareket ederek Kilikya Ermeni Krallığının elinde bulunan Tarsus ve Silifke şehirlerine saldırısı hakkında bilgi vermesidir.²⁵

1.1.4. Memlûkler Dönemi Kaynakları

İbn Şeddâd, *Baypars Tarihi al-Melik al-Zahir*. Sultan Baybars devrinde Memlûk mâlî divanında çalışmış olan İbn Şeddâd (Ö. 1285) Sultan Baybars, Kalavun ve Halil dönemlerinde sır kâtipliği ve inşa divan başkanlığı görevlerinde bulunmuştur. Sultan Baybars'ın hayatını ve faaliyetlerini konu almaktadır. Sultanın Anadolu seferi hakkında bilgi vermektedir.²⁶

Takiyyüddin Ahmed b. Ali el-Makrîzî, *Kitab es-Sülûk li-Ma'rifet Düvel el-Mülûk*.²⁷ XV. yüzyıl Memlûk tarihçilerinden olan Makrîzî'nin kaleme almış olduğu *Kitab es-Sülûk*, Memlûkler ve bu devletin Çukurova'ya yönelik seferleri ile Memlûklerin Anadolu Beylikleriyle olan münasebetleri hakkında önemli bilgiler sunmaktadır. Eser 1181 yılı hadiseleriyle başlayıp 1441 tarihinde son bulmaktadır. Karamanoğullarıyla ilgili ilk kayıtlar ise 1324-1325 tarihlerinden başlamakta olup, 1437-38 olaylarıyla bitmektedir. Arapça kaleme alınmış olan eserin Osmanlılar, Karamanoğulları Beyliği ve diğer Batı

²³ Simbat, *Vekayinâmesi (951-1334)*, (Çev. Hrand D. Andreasyan), İstanbul 1946, (TTK Tercüme Eserler/T0068).

²⁴ Urfalı Vahram, *Vekayinamesi, (Kilikya Kralları Tarihi)*, (Çev. Hrant D. Andreasyan), İstanbul 1946, (TTK Tercümeler Eserler/T0069).

²⁵ Aknerli Grigor, *Moğol Tarihi*, (Çev. Hrand D. Andreasyan), Osman Yalçın Matbaası, İstanbul 1954.

²⁶ İbn Şeddâd, *Baypars Tarihi al-Melik al-Zahir (Baypars) Hakkındaki Tarih*, (Çev. Şerefeddin Yaltkaya), C. II, TTK Yay., Ankara, 2000.

²⁷ Makrîzî, *Kitab es-Sülûk li-Ma'rifet Düvel el-Mülûk*, C. I/II, (Tahkik, Muhammed Mustafa Ziyâde), Kahire, 1957; C. III-VI, (Tahkik Muhammed Abdulkadir Ata), Lübnan, 1997.

Anadolu Beylikleriyle ilgili kısımları Cüneyt Kanat tarafından Türkçeye kazandırılmıştır.²⁸ Çalışmada ilgili çevirilerden istifade edilmiştir.

Bedreddin Mahmud b. Ahmed el-Aynî (Ö. 1451)'nin '*İkd el-Cuman fî Tarih-i Ehl ez-Zemân*'. Eseri hilkatten 1446 yılına kadar gelen hâdiseleri içeren genel bir tarihtir. Bu eser Memlûk devri tarihi için oldukça ehemmiyetlidir. Çünkü el-Aynî, Türk asıllı olması ve Türkçeyi iyi bilmesi sebebiyle sultanlar ve ümera katında yüksek bir itibar ve mevki kazanmıştı. Çağdaşı müelliflerin ulaşamayacağı belge ve bilgilere ulaşmış, olayları bizzat yaşayanlardan sorup öğrenebilmiştir. Eserin 19. cildinde Anadolu Beylikleri ile ilgili kısa notlar bulunmaktadır.²⁹ *İkd el-Cuman*'da Karamanoğullarıyla ilgili ilk kayıt 1389-90 tarihleri ile başlayıp, 1443-1444 tarihli hadiselerle bitmektedir. Kitabın XV. Yüzyıla ait kayıtları Kâzım Yaşar Kopruman tarafından doktora tezi olarak hazırlanmış olmasının yanı sıra doğrudan Karamanoğulları ile ilgili kısımlar da yine aynı müellif tarafından müstakil bir şekilde ilim dünyasına sunulmuştur.³⁰ Çalışmada her iki incelemeden yararlanıldı.

Şihabeddin b. Fazlullah el-Ömerî (öl. 1348), *Mesâlikü'l-Ebsâr fî Memâlükü'l-Emsâr*. 1300 tarihinde Dımaşk'ta doğan müellif, 1348 yılında vefat etmiştir. Kendisi Memlûk Devletinde kadılıktan nazırlığa kadar birçok görevlerde bulunmuştur. Eserde, Anadolu Beylikleri ve hâkim oldukları coğrafya hakkında bilgiler bulunmakta olup, bu coğrafya ilgili Sivrihisarlı Şeyh Haydarü'l-'Üryan ile Cenevizli Balaban'dan duymak suretiyle toplamıştır. Köseadağ savaşı, Moğol istilası, Beyliklerin teşekkül süreci ve Memlûklerin Çukurova ve Anadolu üzerine seferlerini içermektedir. Kitapta Karamanoğullarının Kilikya Ermeni Krallığı ile girdiği mücadeleler hakkında bilgi bulunmaktadır. Bu eserin Türklerle ilgili olan 3. cildi Türkçeye kazandırılmıştır.³¹

²⁸ Cüneyt Kanat, *Makrîzî'nin Kitab es-Sülûk'unda Osmanlılar, Karamanoğulları ve Batı Anadolu Beylikleri İle İlgili Kayıtlar*, Ege Üniv. SBE., İzmir 1991, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi); Aynı müellif, "Makrîzî'nin Kitâb es-Sulûk'undaki Osmanlılar İle İlgili Kayıtlar", *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, S. IV, İzmir 2000, s. 225-256.

²⁹ Bedreddin Mahmud b. Ahmed El-Aynî, '*İkd el-Cumân fî Tarih Ehl ez-Zemân*', (Tahkik Muhammed Muhammed Emin), Kahire 1989.

³⁰ Kâzım Yaşar Kopruman, *el-Aynî'nin Ikdu'l-Cumân'ında XV. Yüzyıla Ait Anadolu Tarihi İle İlgili Kayıtlar*, AÜDTCF, Ankara, 1971, (Basılmamış Doktora Tezi); Aynı müellif, "Ikdu'l-Cumân'da Karamanoğullarına Dâir Kayıtlar," *Prof. Dr. İsmail Aka Armağanı*, İzmir 1999, s. 43-54; Aynı müellif, "Ikdu'l-Cumân'da Karamanoğullarına Dâir Kayıtlar," *Makaleler*, Berikan Yay., Ankara 2005, s. 63-79.

³¹ Şihabeddin b. Fazlullah el-Ömerî, *Mesâlikü'l-Ebsâr*, (Çev. Ahsen Batur), Selenge Yay., İstanbul 2014.

Ahmed b. Ali el-Kalkaşandî (öl. 1418)'nin *Subh el-Âşâ fî Sinâat el-Înşâ*.³²Bu eser, Memlûk Devleti'nin Mısır ve Suriye'deki idâresi hakkında mufassal malumât vermesinin yanında genel olarak Ortaçağ Türk-İslam Devletleri hakkında bilgi veren bir kaynaktır. Kilikya bölgesi hakkında önemli bilgiler içermektedir.

Ebû el-Mehâsin Cemâleddin Yusuf b. Tağrıberdi(öl. 1469), *en-Nücümü'z-zâhirefîmülûki Mısır ve'l-Kâhire*, İbnTağrıberdi,Makrîzî(öl.845/1441)ve Aynî'nin (ö. 855/1451) vefatlarından sonra Mısır tarihçilerinin lideri durumuna gelmişti. Hayranlıkduyduğu ve eserlerinde “şeyhimiz” diyerek andığı Makrîzî'nin açtığı Mısır tarihçiliği sürdürdü. Mısır tarihçiliğinin altın devri sayılan XV. yüzyılın en başarılı tarihçilerinden biri olarak çok sayıda eser telif etti. İbn Tağrıberdi mukaddimesinde, bu kitabı herhangi bir sultan veya Emirin isteği olmaksızın, kendi arzusuyla yazdığını söylemekteyse de sonlara doğru el-Melikü'z-Zâhir Çakmak'ın oğlu Emir Muhammed'in teşvikiyle yazdığını açıklar. Genel bir Memlûk tarihi olan bu eser, Memlûk Sultanların tahta çıkış kronolojilerine göre sıralanıp dönemleri hakkında bilgiler verilmişti. Bu eserde Memlûk Karamanlılar ile birlikte Çukurova'ya yönelik politikasını, yine Karamanoğlu Memlûklerin Tarsus üzerine mücadeleleri, Karamanoğlu II. Mehmed'in Mısır'daki sürgünü, Karamanoğullarının Memlûklere karşı Kıbrıs Latin Krallığı ile ilgili bilgiler bulunmaktadır. Eser Türkçeye çevrilmiştir.³³

1.1.5. Osmanlı Kronikleri

Âşıkpaşazade, *Âşıkpaşazade Tarihi*. XV. Asır Osmanlı devletinin kalemi kuvvetli olan müverrihlerden biri olan ve kendisini Derviş Ahmed Âşikî diye tanıtan Âşıkpaşazade, özellikle Osmanlı kuruluş evresi ile ilgili bilgileri Yahşi Fakih'ten aldığını bildirmektedir. Biz çalışmamızı hazırlarken en çok istifade ettiğimiz eser *Âşıkpaşazade Tarihi* idi. Çünkü Karamanoğullarının Osmanlı karşıtlığı üzerinden Hristiyan dünyası ile giriştiği müttefiklik anlaşmalarının birçoğunu bu eserden öğrenmekteyiz. Karamanoğlu, Osmanlı mücadelesi, kurulan akrabalık bağları ve Fatih Sultan Mehmed'in Karaman seferleri neticesinde İstanbul'a göç ettirilen nüfus hakkında

³²Ahmed b. Ali el-Kalkaşandî, *Subh el- A'şâ fî Sinâat el-Înşâ*, (Tahkik, Muhammed Hüseyin Şemseddin), XVI Cilt, Kahire, 1987; İbrahim Kafesoğlu, “Kalkaşandî”, *İA,C. VI*, MEB Yay., İstanbul, s. 134-139; Ramazan Şeşen, *Müslümanlarda Tarih-Coğrafya Yazıcılığı*, IRCICA Yay., İstanbul 1998, s. 205-207.

³³İbni Tağrıberdi, *En-Nücümü'z-Zâhire (Parlayan Yıldızlar)*,(Çev. Ahsen Batur), Selenge Yay., İstanbul2013;Kürşat Solak, *İbn Tağri Birdi'nin 'en-Nucüm ez-Zâhire' Adlı Eserinde Geçen Dülkadiroğulları Beyliği İle İlgili Kayıtlar*, Ege Üniv., SBE., İzmir 2004, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi).

önemli bilgiler içermektedir. Eser Nihal Atsız tarafından ilk defa neşredilmiş olmasına rağmen sonradan birçok araştırmacı tarafından yeni neşirler yapılmıştır.³⁴

Oruç Bey Tarihi. Klasik dönem Osmanlı tarih yazıcılarından olan Oruç Bey'in *Tevârih-i Âl-i Osman* veya *Oruç Bey Tarihi* adlı eseri devletin kuruluşundan 1503 yılına kadar gelen bir Osmanlı tarihidir. Esasında *Âşıkpaşazade Tarihi*'nin bir kopyası niteliğindedir. Zira birçok alıntıyı bu eserden yapmıştır. Yine Karamanoğlu Beyliği ile ilgili mühim bilgiler içermektedir.³⁵

Hadîdî, *Tevârih-i Âl-i Osman (1299-1523)*. Hadîdî, yazmış olduğu *Tevârih-i Âl-i Osman* isimli eseri, Osmanlı devletinin kuruluşundan 1523 yılında Makbul İbrahim Paşanın veziriazamlığa gelişine kadar olan dönemin hadiselerini manzum bir şekilde nakletmektedir. Osmanlı Karaman mücadelesi hakkında önemli bilgiler içermektedir.³⁶

Anonim Tevârih-i Âl-i Osman. İlk olarak II. Murad döneminde rastladığımız, müellifleri belli olmayan ve *Anonim Tevârih-i Âl-i Osmân*, diye adlandırılan bu kaynaklar Anadolu Selçuklu Sultanı Süleyman Şah'ın Anadolu'ya gelişinden başlayarak Osmanlı devletine kadar gelip ve farklı tarihlerde sona eren eserlerdir. *Anonim Tevârih-i Âl-i Osmânlar*, Osmanlı devletinin ilk dönemleri hakkında en teferruatlı bilgileri veren eserlerdendir. Bu eserlerin önemli bir kısmı II. Bayezid dönemi ortalarına, 1494 tarihine kadar gelir. Bir kısmı da Kanuni devri ortalarına kadar gelir. Bu eserlerin şu ana kadar birçok neşri yapıldı. Bizde F. Giese tarafından yapılan neşri kullandık.³⁷

Mehmed Neşrî, *Kitâb-ı Cihan-Nümâ*. Neşrî'nin kaleme almış olduğu bu eseri Neşrî Tarihi olarak da bilinen bu eser sekiz bölümden oluşmakta ve XIV-XV. Asırlar arası Osmanlı tarihini diğer çağdaşlarına göre tafsilatlı bir şekilde nakletmiştir. Genel bir dünya tarihi niteliğini taşıyan bu eserin Osmanlılarla ilgili olan kısım yani son iki kısmı günümüze ulaşabilmiştir. Bu kısım Osmanlı sultanı II. Bayezid dönemine kadar getirilir. Eser bu sultanın ölümünden (1512) sonra yazılmış olsa da hadiseler 1485'e kadar getirilmektedir. Neşrî, esrini hazırlarken büyük oranda diğer Osmanlı tarihçilerinden

³⁴ Âşıkpaşazade, *Âşıkpaşazade Tarihi*, (Haz. Kemal Yavuz ve M. A. Yekta Saraç), K Kitaplığı Yay., İstanbul 2003; *Âşıkpaşaoğlu Tarihi*, (Haz. Nihal Atsız), Ötüken Neşriyat, İstanbul 2011; Derviş Ahmed Aşık, *Âşıkpaşazâde Tarihi*, Mostar Yay., İstanbul 2008; *Âşıkpaşazâde Tarihi*, (Haz. Necdet Öztürk), Bilge Kültür Sanat Yay., İstanbul 2013.

³⁵ *Oruç Bey Tarihi*, (Haz. Nihal Atsız), İstanbul 1972.

³⁶ Hadîdî, *Tevârih-i Âl-i Osman (1299-1523)*, (Haz. Necdet Öztürk), Marmara Üniversitesi Yay., İstanbul 1991.

³⁷ *Anonim Tevârih-i Âl-i Osman*, (Nşr. F. Giese; Haz. Nihat Azamat), Marmara Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1992; Necdet Öztürk, "Anonim Tevârih-i Âl-i Osmânların Kaynak Değeri Hakkında", *XII. Türk Tarih Kongresi*, Ankara 2001, s. 755-762.

istifade etmiştir. Nitekim çoğunlukla çeşitli eserlerin değerlendirmesinden oluşan bu kaynakta esas olarak *Aşıkpaşazade Tarihi*'nden *Anonim Tevârih-i Âl-i Osman*'dan yararlanmıştır. Osmanlılar dışında Karamanoğulları ve Akkoyunlu devletleri için temel kaynaklardandır.³⁸

Gazâvât-ı Sultan Murad bin Mehmed Han, İzladi ve Varna Savaşları(1443-1444). Yazarı belli olmayan bu eser II. Murad dönemine ait önemli bir tarihi vesikadır. Eserde II. Murad zamanında meydana gelen İzladi ve Varna savaşları ayrıntılı olarak anlatılmaktadır. Bu eserde özellikle İbrahim Bey'in Sırplar, Macarlar ve Bizans ile Osmanlıya karşı gizli ittifakını ifşa eden ve bu müttefik güçlerinin bir birilerine göndermiş oldukları mektuplar hakkında bilgi vermektedir. Bu eserdeki bazı bilgiler devrin diğer çağdaş kaynaklarında mevcut değildir. Eser 1978 tarihinde Prof. Dr. Halil İncılık ve Mevlûd Oğuz tarafından neşredilerek ilim dünyasına sunulmuştur.³⁹

Tursun Bey, *Târîh-i Ebü'l-Feth*. Fatih Sultan Mehmed zamanında yaşamış ve devlet kademelerinde önemli mevkilere gelmiş olan Tursun Bey, Sultanın birçok seferine tanıklık etmiştir. Tursun Bey'in yazmış olduğu, *Târîh-i Ebü'l-Feth*'i adından anlaşıldığı üzere esas olarak Fatih'in 1444 yılında ilk cülûsuyla başlamakta ve Fatih devri olaylarını kapsamakta, 1488 yılında Hadım Ali Paşa'nın Kilikya seferi ve Memlük yenilgisiyle son bulmaktadır. Özellikle Fatih Sultan Mehmed'in Karaman Seferleri ve Karaman saltanat kavgasına nasıl müdahil olduğu hakkında önemli bilgiler içermektedir.⁴⁰

Mevlana Rûhî, *Rûhî Tarihi*. II. Bayezid dönemi kaynaklarından biri olan bu eser, özellikle Osmanlıların Karamanoğulları ile kurmuş oldukları evlilik ilişkileri ve Osmanlının Karaman seferleri hakkında tafsilatlı bilgi bulmak mümkündür.⁴¹

Şükrüllâh, *Behcetü'üt-Tevârih*. Fatih Sultan Mehmed'in hizmetindeyken Bursa'da yazmaya başladı. Takriben 1456 tarihinde başlamış olduğu bu eseri 1459'da bitirdi. Şükrüllâh, yazmış olduğu bu eserini Fatih'in sadrazamlarından olan Mahmud Paşa'ya ithaf etti. Bir dünya tarihi niteliği taşıyan *Behcetü'üt-Tevârih*, önemi Şükrullah'ın

³⁸ Mehmed Neşrî, *Kitâb-ı Cihânnümâ,(Neşrî Tarihi)*,C.I-II, (Haz. M. Altay Köymen ve F. Reşit Unat), TTK Yay., Ankara 1995.

³⁹ *Gazâvât-ı Sultan Murâd b. Mehmed Hân*, (Nşr. Halil İncılık ve Mevlûd Oğuz), TTK Yay., Ankara 1989.

⁴⁰ Tursun Bey, *Târîh-i Ebü'l-Feth*, (Haz. A. Mertol Tulum), Baha Matbaası, İstanbul 1977.

⁴¹ Mevlana Rûhî, *Rûhî Tarihi*, (Çev. Yaşar Yücel ve Halil Erdoğan Cengiz), *Belgeler*, C. 18, S.18, TTK Yay., Ankara 1989.

Karamanoğlu II. İbrahim Bey'e elçi olarak gitmesindedir. Yalnız sadece II. Murad tarafından elçi olarak gittiğini vererek, çalışmamızla ilgili mühim bilgiler içermez.⁴²

Hoca Sadeddin Efendi, *Tacü't-Tevârih*. 1536-1599 tarihleri arasında yaşamış olan Hoca Sadeddin, Yavuz Selim dönemi müverrihlerinden olup kendinden önceki hadiseleri İshak, İdrisi, Kemal Paşa, Şükrullah ve Hadîdî gibi güvenilir isimlerden ya da olayların bir kısmını yazarın babası Hasan Can tarafından bizzat, görmüş ve yaşanmış anlatımlarından yararlanarak yazmıştır. İsmet Parmaksızoğlu tarafından 5 cilt halinde neşredilmiş olan bu eserin çalışmamızı ilgilendiren II. ve III. ciltlerden istifade ettik.⁴³

İbn Kemal, *Tevârih-i Âl-i Osman*. II. Bayezid'in arzusuyla kaleme alındı. II. Bayezid, İdrîs-i Bitlisî'ye Farsça bir Osmanlı tarihi yazma görevini verirken Kemalpaşazâde'den de herkesin anlayabileceği Türkçe bir tarih yazmasını istemiştir. Her padişah dönemi için ayrı bir cilt (defter) yazan Kemalpaşazâde, 916(1510) yılı olaylarına kadar getirdiği sekiz ciltlik tarihini II. Bayezid'e sunmuştur. Daha sonra Kanuni Sultan Süleyman'ın isteğiyle eserini kaldığı yerden devam ettirerek Mohaç seferi sonuna, yani 933 (1527) yılına kadar getirmiştir. Böylece *Tevârih-i Âl-i Osman*, Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan 1527 yılına kadar gelen 10 ciltlik büyük bir eser niteliği kazanmıştır. Bizi ilgilendiren VII. Defterdir. Bu defterde diğer önceki Osmanlı kroniklerinde az da olsa Karamanoğulları ile ilgili bilgi bulmak mümkündür. Fâtih dönemine ait VII. defterin İstanbul'un fethi bölümünün istinsahları da onun *Târîhi Feth-i Kostantiniyye* adlı ayrı bir eseri olduğu zannını uyandırmıştır.⁴⁴

Haydar Bey, *Vakıat-ı Sultan Cem*. Karamanoğullarının son dönemi için önemli bir kaynaktır. Özellikle Kasım Bey'in Şehzade Cem ile ittifakı ve onun Rodos'a gönderilmesi hususundaki ada şövalyelerine gönderdiği elçiler hakkında bilgi içermektedir. Eserin müellifibelli değildir. Fakat gerek yazılış, gerekse olayları anlatışına bakılacak olursak şehzâde ile gezmiş ve onun yanında bulunmuş birisi tarafından yazıldığı anlaşılmaktadır. Yapılan araştırmalarda eserin, Cem Sultan'ın defterdar ve nedimi Haydar Bey tarafından (1514) yazılmış olabileceği sonucuna varılmıştır.⁴⁵

⁴² Şükrullah, *Behçet'üt-Tevârih*, (Haz. Hasan Almaz), Mostar Yay., İstanbul 2010.

⁴³ Hoca Sadeddin Efendi, *Tacü't-Tevârih*, C.II-III, (Haz. İsmet Parmaksızoğlu), Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 1992.

⁴⁴ İbn Kemal, *Tevârih-i Al-i Osman*, (Nşr. Şerafettin Turan), TTK. Yay., Ankara 1991.

⁴⁵ Haydar Bey, *Vakıat-ı Sultan Cem*, Vakıf Matbaası, İstanbul 1956.

1.1.6. Seyahatnameler ve Elçi Notları

Bertrandon de la Broquiere, *Denizaşırı Seyahati*. Seyahatnamenin yazarı Bertrandon de la Broquiere, Fransa krallığının dışında kalmış Bourgogne Dükalığının seçkin bir savaşçısı ve diplomatıydı. Efendisi Philippe le Bon'un yapmayı tasarladığı Haçlı seferi için bilgi toplamak adına doğuya bir ajan olarak gönderilmişti. Broquiere, 1432 tarihinde Venedik'ten yola çıkarak gemi ile önce Yafa, Kudüs oradan da Suriye üzerinde Anadolu'ya gelmiştir. Burada beyliklerden Ramazanoğlu, Karamanoğlu ve Osmanlı topraklarına da girmiş, Bizans'ın elindeki İstanbul'a da gitmişti. Burada gezerek aldığı notlar çalışmamız için değerli, yazarın Karaman idaresindeki önce Larende (Karaman) oradan da Kıbrıslı iki elçiyle beraber Konya'ya İbrahim Bey'in huzuruna çıkmasıdır. Huzura çıkış teşrifatını detaylı olarak veren yazar aynı zamanda Konya şehrinin fiziki ve sosyal yapısıyla da ilgili azda olsa bilgi vermektedir. Fransızca kaleme alınmış olan bu eser Semavi Eyice ve İlhan Arda tarafından Türkçeye kazandırılmıştır.⁴⁶

Caterino Zeno ve Ambrogio Contarini, *Seyahatnâmeleri*. Bilindiği üzere Caterino Zeno, Trabzon Rum İmparatorluğu Prenseslerinden, Uzun Hasan Bey'in eşi Despina Hatun'un yeğeniydi. Venedik Senatosu, İstanbul'un Fatih Sultan Mehmed tarafından fethedilmesi üzerine uzun yıllar sürecek olan Osmanlı-Venedik savaşları için doğuda yeni bir cephe açmak için müttefik arayışına girmişti. Bunun için Akkoyunlu Uzun Hasan Bey ve Karamanoğulları Beylerini Osmanlıya karşı tahrik etmek için Caterino Zeno elçi olarak doğuya gönderilmişti. Zeno bu seyahatinin amacının ne olduğunu ve gittiği yerlerde huzura çıkışını, Akkoyunlu sarayı ve askerleri hakkında bilgileri not etmiştir. Zeno'nun bizim çalışmamız ile ilgili kıymeti ise her ne kadar doğrudan Karamanoğlu Beyleri ile münasebet kurmamış olsa da ortak düşman karşısında ittifak kurmuş olan Karamanlıları, Akkoyunluların almış olduğu her tavır onları da ilgilendirmekteydi. Zeno'nundan sonra Venedik elçileri (Josaphat Barbaro) doğuya gitmişlerdir. Özellikle Otlukbeli savaşından sonra Anadolu'ya Ambrogio Contarini'de Uzun Hasan'ın huzuruna gönderilmişti. Akkoyunlu sarayında Zeno gibi itibar göremeyen bu elçi de kaleme aldığı notlarında dönemle ilgili önemli bilgiler vermektedir. Bu iki elçinin

⁴⁶ Bertrandon De La Broquiere, *Denizaşırı Seyahati (Seyahatnamesi)*, (Çev. Semavi Eyice ve İlhan Arda), Eren Yay., İstanbul 2000.

kaleme almış oldukları notlar günümüze kadar ulaşmış olup Tufan Gündüz tarafından Türk ilim dünyasına sunulmuştur.⁴⁷

Josaphat Barbaro, *Anadolu ve İran'a Seyahat*. Caterino Zeno'dan sonra Anadolu'ya Osmanlıya karşı açılmış olan Karamanoğlu Akkoyunlu cephesini güçlendirmek için Venedik senatosu tarafından Josaphat Barbaro doğuya elçi olarak gönderildi. Yalnız bu Josaphat Barbaro'nun diğer elçilerinden farklı bir seyahati vardı. Çünkü bu elçi yanında askeri mühimmatla yola çıkarak bunları doğudaki müttefiklerine ulaştırmaya çalışmıştı. Josaphat Barbaro, sadece bir elçi değildi o aynı zamanda bir askeri komutandı. Nitekim Barbaro'nun Osmanlıya karşı Akkoyunlarına askeri malzemeyi Akdeniz'den müttefik Karaman ülkesinden Uzun Hasan Bey'e ulaştırmaya çalışmıştı. Ancak bu elçiyi bizim çalışmamız hususunda önemi ise hiç şüphesiz Karamanoğlu Kasım Bey'e Kıbrıs merkezli askeri destek sağlayarak Silifke'yi Osmanlılardan almasıydı. Josaphat Barbaro'nun Karamanoğullarına yaptığı bu askeri destek önemliydi. Zira bir asırdan fazladır Venedik Karamanoğlu ittifakının neticeye dönüşerek ilk sıcak temas yaşanmıştı. Josaphat Barbaro, Kasım Bey'e verdiği filo desteği ve Silifke'nin nasıl alındığını detaylı bir şekilde anlatmaktadır. Bu çalışma da yine Tufan Gündüz tarafından Türkçeye kazandırılmıştır.⁴⁸

Giovanni Maria Angiolello, *Seyahatnâmesi*. Venedikli aristokrat bir aileye mensup olan Giovanni Maria Angiolello 1470 tarihinde Osmanlı'nın Eğriboz'a yapmış olduğu sefer neticesinde Türklere esir düşerek İstanbul'a getirilmişti. Fatih Sultan Mehmed'in oğlu Şehzade Mustafa'nın hizmetine verildi. Kendisi Osmanlı hizmetinde bulunduğu süre zarfında 1472'de Karaman seferi ve 1473'te Otlukbeli savaşında bizzat bulunmuştur. Müellif, tanık olduğu hadiseleri not etmiştir. Bu notlar günümüze kadar ulaşmış ve Tufan Gündüz tarafından Türkçeye çevrilmiştir.⁴⁹

1.1.7. Dönemle İlgili Bazı Yabancı Kronikler

Dukas, *Kroniği (1341-1462)*. XV. Asırda yaşamış olan (1400-1470) Dukas bir Bizans tarihçisidir. Kendisi İstanbul fethedildikten sonra Midilli dükü Dorio Gateluci'nin hizmetinde bu adada uzun yıllar kalmıştır. Kaleme aldığı eser özellikle

⁴⁷ Caterino Zeno ve Ambrogio Contarini, *Seyahatnâmeleri*. (Uzun Hasan-Fatih Mücadelesi Döneminde Doğu'da Venedik Elçileri), (Çev. Tufan Gündüz), Yeditepe Yay., İstanbul 2009.

⁴⁸ Josaphat Barbaro, *Anadolu ve İran'a Seyahat*, (Çev. Tufan Gündüz), Yeditepe Yay., İstanbul 2009.

⁴⁹ Giovanni Maria Angiolello ve Venedikli Bir Tüccar ve Vincenzo D'Alessandri, *Seyahatnâmeleri (Seyyahların Gözüyle Sultanlar ve Savaşlar)*, (Çev. Tufan Gündüz), Yeditepe Yay., İstanbul 2012.

Karamanoğullarının Osmanlılara karşı Balkanlarda Macar, Sırp, Papalık ve Bizans ile girdiği ittifak hakkında bilgiler vermektedir.⁵⁰

16. *Asırda Yazılmış Grekçe Anonim Osmanlı Tarihi*. XVI. Asırda Grekçe kaleme alınmış olan anonim tarih Karamanlı Osmanlı münasebetleriyle ilgili bilgiler içermektedir.⁵¹

1.1.8. Münşeat, Arşiv Vesikaları ve Paralar

Karamanoğullarından sonraki bir devirde yazılmış olan Feridun Bey münşeatında, dönemin devletlerinden Osmanlı, Karamanoğulları, Memlûkler ve Akkoyunlar ile ilgili idarecilerin birbirilerine gönderdikleri mektuplar ve arzlar bulunmaktadır. Eserde Farsça, Arapça ve Osmanlıca birçok mektup ve arz bulunmaktadır.⁵²

Karamanoğullarının Venedik devletiyle ilişkilerine dair karşılıklı giden gelen elçilerin tutmuş oldukları notların dışında, Venedik Senatosunun tutanaklarına da bu ilişkiler yansımıştır. Özellikle Venedik Devlet Arşivi (ASV) (*Archivio di Stato di Venezia*), *Senato SecretiRegisration*'da kayıtlı 11, 19, 22, 24, 25, 26, 27, ve *Senato SecretiMistiRegisration*'da 56, 57 numaralı defterlerde elçiler ve müteffiklik hakkında bilgiler bulunmaktadır. ASV'de *Commemoriali Regisration*'da kayıtlı 14 numaralı defterde ise İbrahim Bey'in Venedik Docu Foscari'ye vermiş olduğu ahitnamenin Latincesi bulunmaktadır. Yine ASV'de kayıtlı *Senato Deliberazioni Mare Regisration*'un 4, 7 numaralı defterinde Karaman ülkesindeki durum hakkında bilgiler yer almaktadır. Bu kayıtlarda Karamanoğullarının yanısıra Akkoyunlu Uzun Hasan Bey'in ismi sık sık geçmektedir. Biz de çalışmamızın muhtelif yerlerinde bu belgeleri kullandık.

Fatih Sultan Mehmed'in 1467 ve 1472 tarihlerinde Karaman yurduna düzenlediği seferler neticesinde iyice Osmanlı nüfuzu altına girmiş olan beylikten kalma vakıflar, 1476 tarihinde kayıt altına alınmıştır. Bu kayıtlar Ankara Tapu Kadastro Genel Müdürlüğünde mevcut olup, 1958 tarihinde Feridun Nafiz Uzluk tarafından

⁵⁰ Dukas, *Kroniği (1341-1462)*, (Çev. V. Mirmiroğlu), Kabalcı Yay., İstanbul 2013.

⁵¹ 16. *Asırda Yazılmış Grekçe Anonim Osmanlı Tarihi*, (Nşr. Ş. Baştav), Ankara 1973.

⁵² Abdülkadir Özcan, "Feridun Ahmet Bey," *TDİA*, C.12, İstanbul 1995, s.396-397; Refet Yalçın Balata, "Feridun Bey'in Münşeatü's-Selâtininden Farsça Bir Arz-ı Hal Çevirisi," *Tarih İncelemeleri Dergisi*, C. XVII, S. 2, İzmir 2002, s. 98-99

neşredilmiştir.⁵³ Osmanlının 1483 tarihinde Karaman ülkesinin tamamını kendisine bağladığında yine burada bulunan vakıflarla ilgili bir tahrir yapmıştır. Bu tahrir de günümüze ulaşmış olup birçok neşri yapılmıştır.⁵⁴ Yine Karamanoğulları Beyliğine ait farklı tarihli birçok madeni para tespit edilmiştir. Tüm bu tespitler Cüneyt Ölçer tarafından nümismatik ilim dünyasına sunulmuştur.⁵⁵

1.2. ARAŞTIRMA KAYNAKLARI

Karamanoğulları Beyliği ile ilgili günümüzde çok eser yazılmamış olsa da genel olarak beylikleri toplu olarak ele alan birçok çalışmada bir bütün şeklinde yer almışlardır. Osmanlının ilk dönemlerini anlatan eserlerde bu beylikten de detaylı olarak bahsedilmektedir. Karamanoğulları ile ilgili en ciddi çalışmaları veren Fuad Köprülü⁵⁶, İsmail Hakkı Uzunçarşılı ve Şehabeddin Tekindağ'dır. Hatta merhum Şehabeddin Tekindağ'ın akademik kariyeri, Karamanoğulları tarihi araştırma ve incelemelerine dayanmaktadır.

Araştırmamızı hazırlarken yine ana kaynaklarda olduğu gibi başta doğrudan Karamanoğulları tarihi ilgili olanları sonra da dolaylı olarak bu beylik hakkında bilgi veren çalışmaları önem sırasına göre tespitini yapıp kullandık. Bazılarını şu şekilde sıralamak mümkündür. Bunların başında İ. Hakkı Uzunçarşılı'nın bütün beylikleri içeren *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri ve Osmanlı Tarihi*,⁵⁷ isimli çalışmalarında Karamanoğulları ile ilgili yoğun bilgi vermektedir. Yine aynı müellife ait olup ciddi bir inceleme olan "Karamanoğlu Devri Vesikalarından İbrahim Bey'in Karaman İmâreti Vakfiyesi,"⁵⁸ isimli çalışması özellikle Karamanoğlu İbrahim Bey'in Osmanlıya karşı Batı Hristiyan dünyası ile ittifak kurması buna karşılık II. Murad'ın almış oldukları fetvaları içermektedir. Doğrudan Karamanoğulları tarihini ele alan Şehabeddin Tekindağ'ın 1947 tarihinde *XIII-XV Asır Cenubi Anadolu Tarihine Ait Bir*

⁵³ Feridun Nafiz Uzluk, *Fatih Devrinde Karaman Eyaleti Vakıfları Fihristi*, Vakıflar Umum Müdürlüğü Neşriyatı, Ankara 1958.

⁵⁴ Fahri Coşkun, *888-1483 Tarihli Karaman Eyaleti Vakıf Tahrir Defteri*, İÜ, SBE, İstanbul 1996, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi); Mehmet Akif Erdoğan, "Murad Çelebi Defteri 1483 Yılında Karaman Vilayetinde Vakıflar," *Tarih İncelemeleri Dergisi*, C. XVIII-XIX, S. 1-2, İzmir 2003-2004; Nevzat Topal, "Karaman Eyaleti Vakıf Defterinde Niğde Vakıfları (H. 881/M. 1476)," *Journal of World of Turks*, C.4, S. 2, 2012, s. 123-147.

⁵⁵ Cüneyt Ölçer, *Karamanoğulları Madeni Paraları*, Yenilik Basımevi, İstanbul 1982.

⁵⁶ M. Fuat Köprülü, "Oğuz Etnolojisine Dair Tarihi Notlar," *Türkiyat Mecmuası*, S.I, İstanbul 1925; M. Fuat Köprülü, "Salur," *İ.A.*, C. 8, İstanbul 1966; M. Fuat Köprülü, "Anadolu Beyliklerine Ait Notlar," *Türkiyat Mecmuası*, S. II, İstanbul 1928.

⁵⁷ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, TTK. Yay., Ankara 2011.

⁵⁸ Uzunçarşılı, "Karamanoğlu Devri Vesikalarından İbrahim Bey'in Karaman İmâreti Vakfiyesi", s. 1-125.

Tetkik,⁵⁹ isimli doktora tezinde beyliğin etimolojisi ve siyasi teşekkülü hakkında bilgi vermektedir. Doktora tezinin dışında da Ulusal, Uluslararası ve İslam Ansiklopedisinde Karamanlılar ile birçok muhtelif makale ve madde yazmıştır. Karamanoğulları tarihini konu edinen Sapançalı Hüsnü (Savaşçın)'nın *Karamanoğulları, Hayat ve Vakayi' Tarihiyyeleri*,⁶⁰ isimli çalışması özellikle vakfiye ve diğer yapı eserlerine dayalı olarak Karamanlı beylerin bir biyografisi niteliğindedir. Yine Tahsin Ünal tarafından *Karamanoğulları Tarihi*'nde⁶¹ beylikle ilgili tafsilatlı bilgiler vermektedir.

Doğrudan Karamanlıların tarihini anlatan eserlerin dışında özellikle bu beyliğin Hristiyan dünyası ile olan ilişkileri ile ilgili bize bilgi veren birçok yerli ve yabancı eserden de istifade ettik. Bunların başında hiç şüphesiz Karamanoğlu Kilikya Ermeni Krallığı ilişkilerini anlatan, Mehmet Ersan'ın aynı zamanda doktora çalışması olan *Selçuklular Zamanında Anadolu'da Ermeniler*⁶² ve Mehlika Aktok Kaşgarlı'nın *Kilikya Tabi Ermeni Baronluğu Tarihi*,⁶³ çalışmalarının yanı sıra Ermeni tarihi ile ilgili kapsamlı bir çalışma olan XIX. Asırda Mikael Çamiçyan tarafından kaleme alınmış olan, *Ermenistan Tarihi, Moğol İstilas ve Memlûklar (1220-1393)*, 4 defter halinde Hrand D. Andreasyan tarafından çevrilmiş olup bugün Türk Tarih Kurumu tercüme eserler kısmında muhafaza edilmekteler.⁶⁴ Karamanoğlu Kilikya Ermeni ilişkileri bölümünde bu eserlerden istifade ettik. Claude Cahen, *Osmanlılardan Önce Anadolu*,⁶⁵ dönemin Anadolu'suna ışık tutan bir diğer eserdir.

Şerafettin Turan'ın *Türkiye İtalya İlişkileri-I (Selçuklular'dan Bizans'ın Sona Erişine)*, isimli eseri Karamanoğullarının Kıbrıs Haçlı Krallığı ve Venedikler ile kurmuş oldukları siyasi ve ticari ilişkiler hakkında bilgi vermektedir.⁶⁶ Yine Karamanoğullarının Kıbrıs Krallığı ile ilgili George Hill, *A History of Cyprus*,⁶⁷ isimli

⁵⁹Tekindağ, *XIII-XV Asır Cenubi Anadolu Tarihine Ait Bir Tetkik*, 1-93.

⁶⁰Sapançalı Hüsnü, *Karamanoğulları Hayât ve Vakâyi' Tarihiyyeleri*, (Haz. Nevzat Topal), Kömen Yay., Konya 2010.

⁶¹Tahsin Ünal, *Karamanoğulları Tarihi*, Berikan Yay., Ankara 2001.

⁶²Mehmet Ersan, *Selçuklular Zamanında Anadolu'da Ermeniler*, TTK. Yay., Ankara 2007.

⁶³Mehlika Aktok Kaşgarlı, *Kilikya Tabi Ermeni Baronluğu Tarihi*, Kök Yay., Ankara 1990.

⁶⁴Mikael Çamiçyan, *Ermenistan Tarihi, Moğol İstilas ve Memluklar (1220-1393)*, (Çev. H. Andreasyan), İstanbul 1941, (TTK. Kütüphanesi Yazma Eserler Bölümü /T173).

⁶⁵Claude Cahen, *Osmanlılardan Önce Anadolu*, (Çev. Erol Üyepazarcı), Tarih Vakfı Yurdu, Yay., İstanbul 2014.

⁶⁶Şerafettin Turan, *Türkiye İtalya İlişkileri-I (Selçuklular'dan Bizans'ın Sona Erişine)*, Metis Yay., İstanbul 1990.

⁶⁷George Hill, *A History of Cyprus*, C. II-III, Cambridge 1948.

eser ve W. Heyd, *Yakındoğu Ticaret Tarihi*,⁶⁸ çalışması Akdeniz dünyası ile ilgili bilgi içermektedir. Yine Venedik Senatosunun almış olduğu kararların bir araya getirilerek Fransızca olarak Freddy Thiriet tarafından, *Regestes Des Deliberations Du Senat De Venise Concernant La Romanie*,⁶⁹ bir arada verilmiştir. Özellikle Karamanoğullarına elçi gönderme hususundaki bazı kararlarda yer almaktadır. Yine Donald M. Nicol, *Bizans ve Venedik (Diplomatik ve Kültürel İlişkiler Üzerine)*,⁷⁰ kitabı İstanbul'un Osmanlılar tarafından tehdit edildiği bir sürede Bizans'ın yeni bir haçlı seferi ruhu oluşturmak batıya ve buna dâhil etmek için Karamanoğullarına gönderdikleri elçiler hakkında bilgi içermektedir. Hans Pfeffermann, *Rönesans Papalarının Türklerle İşbirliği*,⁷¹ isimli çalışmada Karamanoğlu İbrahim Bey'in Osmanlıya karşı batı ittifakı hakkında özet mahiyetinde bilgi içermektedir. Franz Babinger, *Fatih Sultan Mehmed ve Zamanı*,⁷² ve Halil İnalcık'ın *Fatih Devri Üzerinde Tetkikler ve Vesikalar I*, ile *Kuruluş Dönemi Osmanlı Sultanları (1302-1481)*, *Osmanlı İmparatorluğunun Klasik Çağı (1300-1600)*⁷³ gibi eserlerden de Karamanoğulları hakkında önemli bilgilere ulaştık. Karaman Valiliği ve Belediyesinin, *Karaman Tarihi ve Kültürü*, isimli 7 cilt olarak hazırlanan bu külliyat, Türkiye'de Karaman veya Karamanoğullarıyla ilgili bilimsel çalışmaları içermektedir.⁷⁴ Tezimiz hazırlarken yine Karamanoğulları hakkında önemli çalışmalara imza atmış olan Yahya Başkan'ın, *Orta Anadolu'da Hâkimiyet Mücadelesi (1400-1500)*,⁷⁵ adlı doktora tezinden yoğun olarak yararlandık. Burada sayamadığımız ve başvurduğumuz birçok araştırma incleme eserlerinin yanı sıra aynı zamanda birçok makale ve ansiklopedik makaleden de istifade etmeye çalıştık. Bu çalışmalarda kaynakçada gösterilmiştir.

⁶⁸W. Heyd, *Yakındoğu Ticaret Tarihi*, (Çev. Enver Ziya Karal), Ankara 1975.

⁶⁹Freddy Thiriet, *Regestes Des Deliberations Du Senat De Venise Concernant La Romanie(1400-1430)*, C. II, Paris 1959; Aynı müellif; *Regestes Des Deliberations Du Senat De Venise Concernant La Romanie(1431-1463)*, C. III, Paris 1961.

⁷⁰Donald M. Nicol, *Bizans ve Venedik (Diplomatik ve Kültürel İlişkiler Üzerine)*, (Çev. Gül Çağalı Güven), Sabancı Üniversitesi Yay., İstanbul 2000.

⁷¹Hans Pfeffermann, *Rönesans Papalarının Türklerle İşbirliği*, (Çev. Kemal Beydilli), Yitik Hazine Yay., İstanbul 2013.

⁷²Franz Babinger, *Fatih Sultan Mehmed ve Zamanı*, (Çev. Dost Körpe), Oğlak Yay., İstanbul 2013.

⁷³Halil İnalcık, *Fatih Devri Üzerinde Tetkikler ve Vesikalar I*, TTK Yay., Ankara 2014; Halil İnalcık, *Kuruluş Dönemi Osmanlı Sultanları (1302-1481)*, İSAM Yay., İstanbul 2010; Halil İnalcık, *Osmanlı İmparatorluğunun Klasik Çağı (1300-1600)*, Yapı Kredi Yay., İstanbul 2005.

⁷⁴*Karaman Tarihi ve Kültürü*, C. 1-7, Karaman Valiliği ve Belediyesi Yay., İstanbul 2005.

⁷⁵Yahya Başkan, *Orta Anadolu'da Hâkimiyet Mücadelesi (1400-1500)*, İÜ. SBS., İstanbul 2007, (Basılmamış Doktora Tezi).

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAMANOĞULLARI BEYLİĞİ VE KİLİKYA ERMENİ KRALLIĞI İLE İLİŞKİLERİ

1. KARAMANOĞULLARININ MENŞEİ

Karamanoğulları Beyliğinin menşei hususunda ilim camiası tarafından farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Bazı tarihçiler, Karamanoğullarının Oğuzların Avşar boyunun bir kolu olduğunu belirtirken bazıları da Salur boyundan olduğunu açıklamışlardır. Bazıları ise yanlışlıkla ya da sahiplenmek için kasıtlı olarak devletin kurucuları olan Karaman Beylerini, devletin içerisinde bulunan Rum uyruklarla karıştırmışlar ve bunların, Grek-Rum yahut Ermeni kökenli olduklarını söyleyecek kadar ileri gitmişlerdir.⁷⁶

Karamanoğullarından ilk bahseden dönemin Selçuklu tarihçisi İbn Bibi olmuştur. Müellif, Karamanoğullarının menşeiine değinmeden ve Nure Sofu'nun ismini belirtmeden onlar hakkında bilgi vermektedir. Eserinde onlarla ilgili verdiği ilk bilgi, *“Karamanoğullarının babası hayatının ilk yıllarında Kamareddin vilayeti adıyla meşhur olan ermen nahiyelerinde yaşayan bir Türkmen kömürcü idi. Her zaman ora dağlarından Larend'e kömür çeker çoluk çocuğunun rızkını o işle sağlardı. Baycu Noyan'ın Ruma ikinci gelişi sırasında çıkan karışıklıklar sırasında (1256) fitne ve fesatlara uyup fırsatı ganimet bilerek aynı milletten olan insanlardan bir topluluk*

⁷⁶S. A. Hudaveroğlu Theodolos, *La Litterature Turcophone, Acte du III. Congrès International des Etudes Byzantines*, Athene 1932, 90-93; Hammer, *Büyük Osmanlı Tarihi I*, (Çev. Mehmet Ata Bey), İstanbul 1989, s. 176; Ramazan Boyacıoğlu, “Karamanoğulları'nın Kökenleri,” *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 3, Sivas 1999, s. 51. 176; Tahsin Ünal, “Nureddin Bey (Nure Sofi) Ermeni Değildir,” *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, S.47, İstanbul 1987, s.231-233.

*meydana getirdi. Yol kesip haramilik yapmaya başladı.”*⁷⁷ Burada İbn Bibi, Moğol istilasının etkilerinden dolayı Türkmen taifesinden pek de olumlu bahsetmemektedir. Karamanoğullarının menşei ile alakalı bilgi veren ikinci önemli kaynağımız Yazıcızâde Âli'nin *Tevârîh-i Âl-i Selçuk* isimli eseridir. Yazıcızâde, “(Karamanlılar) Ermenek dağlarından Türk diyşürüb indiler. Geleni gideni incidürler ve yol basarlardı. Rükneddin Kılıç Arslan Rum memâlikine tamam mutasarruf oldu Karamanı âmâl ve hob vadeler birle kendü katına okudı” şeklinde aktardıktan sonrad devamında Karamanlıların Avşar aslından geldiğini şu cümlelerle anlatır. “Avşar Han aslıdansın sana Oğuz töresinde ulu beglük degüresin, benimsin. Bir asıl ve günüz. Sen dadağ illerde yaraşmışsın diyüb istimâlet itdi ve katına getürdi ve ana beğlik ve mansıb ve ulu tumarlar viridi.”⁷⁸ Karamanoğullarının Avşarlardan geldiğini ifade eden bütün çalışmaların en önemli kaynağı Yazıcızâde’de geçen bu cümlelerdir.⁷⁹

Karamanoğulları doğrudan konu edinmiş olan Şikârî, Karamannâmede; *Kalhanogulları’ndan Şirvan Han neslinden Oğuz tâifesi Oğuz beglerinden Sa’âdeddin derler bir beg var idi. Şirvan vilâyetinden gelüb çıkmış idi. Çok kabile idi. Rast on bin oba idi. Konargöçer idi. Yazın Sivas’da Kayseriye yaylakları idi. Kış diyâr-ı Aceme giderler idi. Bunlara Oğuz taifesi derlerdi. Ekseriâ Ermeni Kafir ile ceng ederlerdi. Beglerine Sa’adeddin, karındaşına İmâdeddin derler bir bahâdır yüğüt idi. Oğlu var idi Nûreddin derler idi... Sa’âdeddin vefât idüb Nûreddin beg eylediler.”*⁸⁰ şeklinde bir bilgi vermektedir. Burada müellif Karamanoğullarının ilk dönemleriyle alakalı hiçbir kaynaktan bulunmayan bey isimleri zikretmekte ve bu bilgi ışığında Karamanlı Türklerin Hristiyan dünyasından temasa geçtiği ilk topluluğun Ermeniler olduğunu çıkarmaktayız.

Daha öncede belirttiğimiz üzere bazı tarihçiler, dönemin ana kaynaklarından hareketle Karamanoğullarının Avşar boyunun bir kolu olduğunu belirtirken, bazıları da Salur boyundan olduğunu açıklamışlardır. Bunların başında özellikle M. Fuad Köprülü gelmektedir. Köprülü, 1925 yılında “Oğuz Etnolojisine Dair Tarihi Notlar” adlı makalesinde ve İslâm Ansiklopedisinin “Salur” maddesinde, ayrıca 1928 yılında *Türkiyat Mecmuasında* yazdığı “Karamanoğulları” adlı makalesinde, Karamanoğullarının Salur boyundan olduğunu ortaya koymuştur. Bu makalelere göre

⁷⁷ İbn Bibi, C.II, s. 202.

⁷⁸ Yazıcızâde Ali, s. 824.

⁷⁹ Yazıcızâde’nin dışında önceki dönem veya aynı dönem kaynaklarının hiç birisinde Avşar bilgisi mevcut değildir. Zira Yazıcızâde Karamanoğullarının kökenini belirtecek kadar yakın dönem kaynağı değildir. Eseri adı üzerinde İbn Bîbî’nin eserinin tercümesidir.

⁸⁰ Şikârî, s. 103.

Salur, Oğuzların Üçok boyundan gelen bir kabilenin adıdır ve Karamanoğulları Türkleri bu boya mensuptur.⁸¹ Köprülü'nün yanı sıra yine Tahsin Ünal da hazırlamış olduğu "Karamanoğulları Tarihi" isimli çalışmasında Karamanlı Türklerin Salur boyuna mensup olduğunu savunmuştur.⁸² Köprülü'nün talebesi olup ve Karamanoğulları hakkında ilk ciddi çalışmayı yapanlar arasında yer alan Şehabeddin Tekindağ, doktora teziyle başlamış olduğu akademik incelemelerine Karamanoğullarının kökeni ile ilgili farklı görüşler ileri sürmüştür. Doktora tezinde Karamanoğullarının köken itibariyle Salur boyundan olduğunu söylemiş,⁸³ fakat daha sonra İslam Ansiklopedisi'nde yazmış olduğu "Karamanlılar" maddesinde Karamanoğullarının Avşar boyundan olduğunu yazmıştır.⁸⁴ Tekindağ'ın İslam Ansiklopedisi'ndeki Karamanlılar maddesine atıfta bulunan İ. Hakkı Uzunçarşılı da Karamanoğulların Oğuzların Avşar boyundan geldiğini kabul etmektedir.⁸⁵ Yine Faruk Sümer, Yazıcızâde Ali'ye dayanarak Karamanoğullarının Oğuzların Avşar boyuna mensubiyetini kabul etmiştir.⁸⁶ Son dönem bazı tarihçiler ise özellikle farklı dillerde ve dönemlerde neşredilmiş kroniklerden hareketle Karamanoğulları kökeni hakkında mukayeseli bir çalışma yaklaşımı sergileyerek önemli bilgileri bir arada sunmuşlardır.⁸⁷

Tüm bu yaklaşımlardan özellikle de Karamanoğulları Beyliğinin menşei itibari ile bazılarına göre Oğuzların Avşar yahut bazılarına göre Salur boylarına mensup olsa da Şikârî'nin vermiş olduğu bilgiler ışığında bir yaklaşım sergilemek gerekirse beyliğin kuruluş evresinde yönetim ve ahali kısmında Oğuzların diğer boylarını da görmek mümkündür. Karamanoğullarını, Turgutlu, Bayburtlu, Oğuzhanlı, Bozkırlı, Bozdoğan, Bulgarlı, İğdir, Beydili ve Yıva (Yuvalı) gibi Oğuz Türklerinin beraber yer aldıkları bir

⁸¹M. Fuat Köprülü, "Oğuz Etnolojisine Dair Tarihi Notlar," *Türkiyat Mecmuası*, S.I, İstanbul 1925, s.191; M. Fuat Köprülü, "Salur," *İA*, C. 8, İstanbul 1966, s. 136-137; M. Fuat Köprülü, "Anadolu Beyliklerine Ait Notlar," *Türkiyat Mecmuası*, S. II, İstanbul 1928, s. 14.

⁸²Tahsin Ünal, *Karamanoğulları Tarihi*, Berikan Yay., Ankara 2001, s.8-11.

⁸³Tekindağ, *XIII-XV Asır Cenubi Anadolu Tarihine Ait Bir Tetkik*, s. 96; Son dönem araştırmacılar arasında Karamanoğullarının kökenleri hakkında farklı yaklaşım tarzları olmuştur. Nitekim Ramazan Boyacıoğlu, kesinlikle Avşar boyundan olmayıp, Salur boyundan olduğunu, belirtmiştir. Bkz. Boyacıoğlu, "Karamanoğulları'nın Kökenleri," s. 55.

⁸⁴Tekindağ, "Karamanlılar," *İA*, C. 6, s.317; Şehabeddin Tekindağ "13. Yüzyıl Anadolu Tarihine Ait Araştırmalar, Şemsüddin Mehmed Bey Döneminde Karamanlılar," *Tarih Dergisi*, C. 14, S. 19, İstanbul 1964, s. 81; Şehabeddin Tekindağ, "Son Osmanlı-Karaman Münasebetleri Hakkında Araştırmalar", *Tarih Dergisi*, C. 13, S. 17-18, İstanbul 1963, s. 43.

⁸⁵İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, TTK. Yay., Ankara 2011, s.1.

⁸⁶Faruk Sümer, "Karamanoğulları", *TDİA*, C. 24, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., İstanbul 2001, s. 454.

⁸⁷İlgili yaklaşım tarzı ve tahlili için Bkz.; Yahya Başkan; "Karamanoğullarının Kökeni Meselesi," *Tarih İncelemeleri Dergisi* C. XXVII, S. 1, Temmuz/July, 2012, s. 23-35.

birlik şeklinde izah etmek gerekir.⁸⁸ Nitekim saymış olduğumuz boyların birçoğları özellikle Turgutlular, Karamanoğulları Beyliğinin tarihinde önemli rol oynamışlardır.

2. KARAMANOĞULLARININ ANADOLU'YA GELİŞ SERÜVENLERİ VE BEYLİĞİN SİYASİ TARİHİ

Selçuk Bey, Oğuz Yabgu devletinden koparak Cend⁸⁹ bölgesine gelip, burada kendi devletlerini kurup ve teşkilatlandırmasıyla birlikte hızlıca sınırlarını genişletme ihtiyacı hissetmişti.⁹⁰ Çünkü kendilerine bağlı yarı göçebe Türkleri yeni bölgelere kanalize etmeleri gerekmektedir. Nitekim Tuğrul ve Çağrı Beylerin 1015-1018 tarihleri arasında keşif amaçlı girişmiş oldukları Anadolu seferleri göçebe Oğuzlar için yeni bölgeler kazanmak adına yapılan girişimlerdi. Yine Sultan Alparslan'ın 1064 tarihli Rum gazaları ve nihayetinde 1071 Malazgirt zaferi ile Anadolu tamamen Türk iskânına açılmıştı. Bu zaferden itibaren kesif Oğuz boyları bu yeni coğrafyayı kendilerine yurt edinmişlerdi.

Anadolu'ya gelen bu ilk Türkmenlerin arasında Karamanlı Türklerin de bulunduğu bir gerçektir. İlk Karamanlı Türkler, Selçukluların nezaretinde Anadolu'nun farklı noktalarında gaza ve otlak bulma idealiyle fetihlerde bulunmak istemişlerse de pek bir varlık gösterememişlerdir.

Malazgirt zaferinden yaklaşık bir buçuk asır sonra, Moğolların Orta Asya merkezli başlayan istila hareketi Yakındoğu'da hissedilmeye başlayınca, Moğol ordularının önünden Harezim, Horasan, Azerbaycan ve Kafkaslardan kaçan birçok Oğuz kitleleri Anadolu'ya geldiler ve Türkiye Selçuklularına iltica etmek zorunda kaldılar.⁹¹ Nitekim Karamanoğulları Türkmenlerin Anadolu'ya yoğun olarak gelişleri Moğol istilasının başlangıç zamanına, Sultan I. Alâeddin Keykubad dönemine denk gelmektedir. Gelen Oğuzlar arasında Karamanoğulları Türkleri 1228'de Sultan I. Alâeddin Keykubad tarafından Ermenek, Mut havalisine yerleştirildiler.⁹² Taş-ili (Taş-eli) olarak tabir edilen

⁸⁸ Şikârî, s. 103-105; Sümer, "Karamanoğulları", s. 454.

⁸⁹ Abdülkerim Özyayın, "Cend", *TDİA*, İstanbul 1993, C. 7, s. 359; W. Barthold, *Moğol İstilâsına Kadar Türkistan*, (Haz. H. Dursun Yıldız), TTK Yay., Ankara 1990, s. 346-347.

⁹⁰ İbnü'l-Esir, *El-Kâmil Fi't-Tarih*, C.X, (Çev. Abdülkerim Özyayın), Bahar Yay., İstanbul 1987, s. 76-77; Hüseyinî, *Ahbârü'd-Devleti's-Selçukiyye*, (Çev. Necati Lügal), TTK Yay., 2. Baskı, Ankara 1999, s. 2; M. Altay Köymen, *Büyük Selçuklu İmparatorluğu*, C. I, TTK Yay., Ankara 2011, s.12-13.

⁹¹ Faruk Sümer, "Anadolu'ya Yalnız Göçebe Türkler mi Geldi?," *Belleten*, C. XXIV, S. 96, Ankara 1960, s. 567-594.

⁹² Seyfi Başkan, *Karamanoğulları Dönemi Konya Mezar Taşları*, Ankara 1996, s. 5; Kopruman, "Karaman-oğulları (1250-1487)," s. 49.

bu coğrafya ve havalisi Ermenek, Mut, Silifke, Gülnar, Anamur gibi Anadolu Selçuklularının askerî nüfuz sahasını oluşturmakla birlikte yoğun Ermeni nüfusunun da yaşadığı önemli bir bölgeydi.⁹³

Karamanoğullarının Anadolu'ya gelip yukarıda adı geçen bölgelere yerleştirilmeye başlanıldığında Karaman aşiretinin başında, Şikârî'nin eserinde geçtiği gibi; “*Oğlu var idi Nûreddin derler idi... Sa'âdeddin vefât idiüb Nûreddin beg eylediler.*”⁹⁴ Nure Sofu bulunmaktaydı. Nure Sofu, Sultan I. Alâeddin Keykubad tarafından Ermenek bölgesine yerleşmeden önce Anadolu'ya geldiği ilk zamanlarda kendisine hücum etmek isteyen Sivas Emiri Hacı Bahadır Bey'in elinden Sivas'ı aldıktan sonra yaşanan süreci bildirmek adına Sultan'a bir mektup göndererek kendisinin Şirvan'dan geldiğini belirtmiş ve “*Hanoğlu Hanım Kel Han oğluyum vilayetimizi düşman talan eyledi cümle kabilemi alup, Ruma çıktım. Sair kulların gibi ben dahi kulunum. Ricam odur ki, saye-i himmetinde hoşgeçem*”⁹⁵ diyerek Sultan'a bağlılığını bildirmiştir. Bu durumdan memnun kalan Sultan I. Alâeddin Keykubad onları Ermenek, Mut havalisine yerleştirerek bölgedeki Ermenileri tedip için görevlendirerek, elde edilen yerleri kendisine kılıç hakkı olarak verdi.⁹⁶ Kendisine bağlı Oğuzlarla birlikte Ermenek bölgesine gelen Nure Sofu, Kamış denilen yere yerleşti. Nure Sofu, 1228'de kendisine bağlı Türkler ile Ermenek bölgesine gelerek burada kömür çekerek geçimini sağlamaya çalışmıştı. Daha sonra emrindeki Türkmenler ile etraftaki Hristiyan Ermeni kalelerine karşı hücumlarda bulunmuş ve buralardan önemli miktarda ganimet elde ettiği gibi Ermenek'i bölgedeki Ermenilerden almıştı.⁹⁷ Şikârî, Nure Sofu'nun Ermenek kalesinin Ermenilerden alınışını detaylı olarak eserinde anlatsa da naklettiği bilgilerin bir kısmı hakikatten uzaktır. Nure Sofu Anadolu'da sosyal, politik ve dini bir hareket olan Babailer'e intisap ettiği ve bu hareketin lideri Baba İlyas'a mürit olduğu için Sofu lakabını almıştır.⁹⁸ Baba İlyas'ın nüfuzunun Karamanlıların hâkim olduğu sahaya da

⁹³Şehabeddin Tekindağ, “Şemsüddin Mehmed Bey Devrinde Karamanlılar”, *Tarih Dergisi*, C., XIV, S. 19, İstanbul 1964, s. 81.

⁹⁴Şikârî, s. 103.

⁹⁵Şikârî, s. 105.

⁹⁶Başkan, *Karamanoğulları Dönemi Konya Mezar Taşları*, s. 5.

⁹⁷Bazı kaynaklarda I. Alâeddin Keykubad'ın, Nûre Sofu'ye bir mektup göndererek, Ermenek'i fethetmesini istediği, Nûre Sofu'nin, zorlu bir savaştan sonra 1228'de kaleyi güçlükle fethettiği, sonra ise Mut, Gülnar ve Mâra kalelerini fethettiği, bilahare Ermenek'e gelerek orayı mesken edindiği rivayet edilir. Bkz; Şenol Çelik, *Osmanlı Taşra Teşkilatında İçel Sancağı (1500-1584)*, Marmara Ü. SBE., İstanbul 1994, (Basılmamış Doktora Tezi), s. 205; Şikârî, s. 14; Tekindağ, *XIII-XV Asır Cenubi Anadolu Tarihine Ait Bir Tetkik*, s. 12.

⁹⁸Hrand D. Andreasyan, “Türk Tarihine Aid Ermeni Kaynakları”, *Tarih Dergisi*, C. I, İstanbul 1950, s. 95-118.

yayıldığı, bu yayılmada çaba sarf eden Nûre Sofu'nun Malya ovasında Selçuklu kuvvetlerine karşı çarpıştığı, mağlubiyet sonrası ise Babaî önderlerinden Baba İlyas'ın oğlu Muhlis Paşa ile Konya ve Ermenek bölgesine sığındığı belirtilir.⁹⁹ Ancak bu bilgilere temkinli yaklaşmakta fayda vardı. Zira dönemin kaynaklarında Nure Sofu'nun Babailerle ilişkilendirilen menkıbevi bilgilerin çoğu ne yazık ki birbirileriyle çelişmektedirler.¹⁰⁰

Karamanlıların başındaki ilk tarihi şahsiyet olarak gördüğümüz Nure Sofu'nun ölüm tarihi ile ilgili elimizde detaylı bir bilgi olmadığı gibi onun oğulları ile ilgili de farklı bilgiler mevcuttur. Nure Sofu'nun, Bonsuz, Zeynü'l-Hac ve Karaman dışında Timur Han ve Oğuz Han adında beş oğlu olduğu belirtilmektedir.¹⁰¹ Nure Sofu'dan sonra Karamanlıların başına Kerimüddin lakabıyla Karaman Bey (1255-1263), geçerek babasının Kilikya bölgesinde başlatmış olduğu fetihleri daha da genişleterek sürdürmüştür.¹⁰² Karaman Bey, babası zamanında Ereğli ve Silifke üzerine başlayan akınlara devam ettiği¹⁰³ sırada Türkiye Selçuklu Devletinde çok başlı yönetim söz konusu idi. Nitekim bu dönemin sultanlarından olan Rükneddin IV. Kılıçarslan ile akrabalık kurularak Sultan tarafından, Ermenek bölgesi verilerek Karaman Bey'e beylik tevcihi sunulmuştur.¹⁰⁴ Bölgede Ermenilere yönelik yoğun saldırılarda bulunan Karaman Bey'e Larende kalesi verildi. Ancak 1262 yılında resmen bir uç beyi olan Karaman Bey, uçlardaki faaliyetine devam etmiş, bazı Ermeni şehirlerine akınlarda bulunmuş ve bazı yerleri ele geçirmişti. Ancak Manyâ kalesinde Ermenilere karşı yenilgiye uğrayarak, aldığı yaraların tesiriyle bir süre sonra ölmüştür.¹⁰⁵

⁹⁹ Şikârî, s. 106; Köprülü, "Selçuklu Tarihi'nin Yerli Kaynakları", s. 436.

¹⁰⁰ Ahmet Yaşar Ocak, *Babiler İsyanı Aleviliğin Tarihsel Altyapısı*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1996, s. 38-42; Tuncer Baykara, *Türkiye Selçukluları Devrinde Konya*, KB. Yay., Ankara 1983, s. 134; Bilal Gök, "Babailer İsyanı Ve Karaman Beyliği'nin Kurulmasına Etkisi," *Hikmet Yurdu*, C. 6, S. 11, 2013, s. 217-233.

¹⁰¹ Tekindağ, "Karamanlılar," *İA*, C. 6, s.318.

¹⁰² Sümer, "Karamanoğulları", *TDİA*, C. 24, s. 455; Sara Nur Yıldız, "Reconceptualizing the Seljuk-Cilician frontier: Armenians, Latins and Turks in Conflict and Alliance during the Early 13th Century", *American Historical Association (AHA)*, San Francisco 2002, s. 92.

¹⁰³ Tekindağ, "Karamanlılar," *İA*, C. 6, s.318.

¹⁰⁴ Ünal, s. 79; Kopruman, "Karaman-oğulları (1250-1487)," s. 49.

¹⁰⁵ Aksarayî, s. 53-54; Tekindağ, "Karamanlılar", *İA*, C. 6, s. 318; Tekindağ, "Şemsüddin Mehmed Bey Devrinde Karamanlılar", s. 82-83; Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, s. 1-3; Karaman Bey'in ölümü ile ilgili olarak farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Bazıları onun Selçuklu saldırısı neticesinde Manyâ kalesi önünde almış olduğu yaraların tesiri ile öldüğünü belirtirken, bazıları ise II. İzzeddini tahta çıkarmak için Sultan Rükneddin'e isyan ettiği ve Selçuklu ordularının Gavele kalesi önünde Karamanoğullarını mağlup etmesi ile Karaman Bey'in kaçtığı ve bir ormana sığındığı ve Sultanın ormanı onu ile birlikte yaktığı yönündedir. Bir başka rivayete göre de; Sultanın gönderdiği ve Karaman Bey'e dost olarak sokulan bir dizdar tarafından zehirlenerek öldürüldüğü üzeredir. Bkz; Ünal, s. 92; Zerrin Günel Öden, "Karamanoğulları Beyliği," *Türkler Ansiklopedisi*, C.6, Ankara 2002, s. 756.

Karaman Bey'in 1263'te ölmesinin akabinde Şemseddin Mehmed Bey (1263-1280) Karamanlıların başına geçti. Mehmed Bey, babası gibi bağımsızlık mücadelesi vererek Selçuklulara karşı uçlarda Türkleri kendisine bağlamak istedi. Nitekim buradaki Türkmenlerin başına geçmesi için kardeşi Mahmut Bey'i görevlendirdi. Mehmed Bey dönemi özellikle Selçuklu iç işlerine karışıldığı, Hatiroğlu Şerafeddin isyanına destekçisi ve Cimri gibi hadiselerin tertipçisi olduğu bir dönemdir.¹⁰⁶

Niğde Emiri Hatiroğlu Şerafeddin'in Memlûkler Sultanı Baybars'a güvenerek Moğollara karşı isyan etmesi üzerine Mehmed Bey'de onun ile ittifak kurarak bu isyana destek vermişti. Mehmed Bey'in bu desteğine karşılık Hatiroğlu, Hotenli Bedrüddîn İbrahim'in elinden aldığı Ermenek serleşkerliğini (askerî kumandanlığı) Şemseddin Mehmed Bey'e verdi.¹⁰⁷ Ancak Selçuklu ve Moğol kuvvetleri Hatiroğlu isyanını bastırarak, Şerafeddin Bey'i öldürdüler (1276). Bununla beraber, Karamanoğlu Mehmed Bey mücadelesini sürdürdü. Selçuklulara göndermekte olduğu yıllık vergiyi keserek isyana devam etti. Ancak tekrardan eski makamını kazanan Bedreddin Hoteni, Karamanoğullarını cezalandırmaya karar verdi. Bunun üzerine harekete geçerek birleşik Selçuklu-Moğol güçleri ile Mehmed Bey'in üzerine yürüdü. Bu sırada Mehmed Bey ise Bedreddin'e barış için sultanın hazinesine 100.000 dinar tazminat ödemeye hazır olduklarını bildirmesine rağmen, bu teklifi kabul edilmedi. Sonuç Bedreddin'in hiç ümit ettiği gibi olmadı, büyük bir bozguna uğrayarak, kaçmak zorunda kaldı. Moğollar birkaç kez daha aynı teşebbüste bulundular. Fakat her defasında Karamanlılar tarafından yenilgiye uğradılar. Mehmed Bey'in bu başarılı mukavemeti Sultan Baybars'ın gözüne girmesini sağlamış ve bunun içinde Sultan, Mehmed Bey'e tevki ve sancak göndermiştir.¹⁰⁸

Mehmed Bey, bu bağımsızlık hareketini daha da ileriye götürerek Memlûklü Sultanının kendisine vermiş olduğu alametlere güvenerek, kendisini hukuken bölgenin hâkimi kabul ederek, Selçuklu hükümdarı II. İzzeddin Keykavus'un oğlu olduğunu söylediği Cimri lakaplı Gıyaseddin Siyavuş'u yanına aldı. Mehmed Bey, onu Selçuklu tahtına oturtmak gayesiyle harekete geçip Menteşe ve Eşrefoğlu Beyleriyle birlikte Konya'ya

¹⁰⁶ Kopruman, "Karaman-oğulları (1250-1487)," s. 50.

¹⁰⁷ Ali Sevim ve Yaşar Yücel, *Türkiye Tarihi, Selçuklu ve Beylikler Dönemi*, TTK Yay., Ankara 1984, s. 310-338.

¹⁰⁸ Turan, *Selçuklular Zamanı Türkiye Tarihi*, s. 520.

yürüdü.¹⁰⁹Konya önüne geldi. Şehre girdiyse de Konya Kalesi direnmeye devam etti. Karamanoğlu Mehmed Bey, yanında getirdiği Şehzade Siyavuş'u hükümdar ilan ederek, onun adına para bastırıp, hutbe okuttu. Kendisini de onun veziri olduğunu ilan etti (1277).¹¹⁰Bu sırada toplanan Türkiye Selçuklu divanında resmî yazışmalarda Farsça yerine Türkçe kullanılması ile ilgili,“*bu günden sonra hiç kimse divanda, dergahta, bargâhta, mecliste ve meydanda Türkçeden başka dil konuşmayacak*” kararı alındı.¹¹¹ Bu karardan sonra Germiyan Türkleri ile çarpışmak için Konya'dan ayrılan Mehmed Bey, tekrardan Konya'ya döndüğünde şehir halkı kapıları kapatmıştı. Zira bu sıralarda Memlûklerin Elbistan ovasında Moğolları uğrattıkları büyük yenilginin (1277) intikamını almak için İlhanlı Hükümdarı Abaka Han'ın emirlerinin beraberlerinde III. Gıyaseddin Keyhüsrev ve Vezir Sahib Ata Fahreddin Ali olmak üzere, Konya'ya ilerledikleri haberi geldi. Mehmed Bey derhal yanında Siyavuş olduğu halde şehirden çıkıp, Akşehir ve civarını yağmalayıp geri döndü. Konya'ya giremeyeceğini anlayan Mehmed Bey, ağırlıklarıyla birlikte Ermenek bölgesine çekilmek zorunda kaldı. Mut'un Kurbağadere mevkiinde Tanu ve Zekeriya ile birlikte mevzilendiler. Sahip Ata Fahreddin Ali, Karamanoğlu'nu takip ederek Mut taraflarına gitti, bir kısım Selçuk-Moğol askerini ileri gönderdi. Bu grup ile karşılaşan Karamanoğlu Mehmed Bey, Selçuk-Moğol askerlerinin kurduğu pusuya düştü. Mehmed Bey ve kardeşleri burada öldürüldüler. Bu beylerin başları kesilerek Karamanoğullarının yaşadığı bölgelerde teşhir edildiler. Cimri ise o sırada Ermenek bölgesine kaçarak Toroslardaki Türkmenlere sığınmak zorunda kaldı.¹¹²

Mehmed Bey ölünce yerine kardeşi Güneri Bey geçmişti.¹¹³ Güneri Bey, Karaman ve Mehmed Beylerin Moğol ve Selçuklulara karşı yürüttükleri siyasetin takipçisi olmuştur.Güneri Bey'in ilk yıllarında Moğol ordusunun Humus'ta Memlûklere yenilmesi (1281) ve ardından Abaka Han'ın ölümüyle Anadolu'da karışıklıklar çıktı. Güneri Bey sık sık Konya taraflarına yağma akınları düzenlerken Eşrefoğlu Süleyman Bey de buraya ve Akşehir'e hücumla başladı. Bu Türkmen saldırılarını önleyemeyen

¹⁰⁹ *Anonim Selçuknâme*,s.59; Tekindağ, “13. Yüzyıl Anadolu Tarihine Ait Araştırmalar, Şemsüddin Mehmed Bey Döneminde Karamanlılar,” s. 82-83.

¹¹⁰ O. Ferit Sağlam, “Şimdiye Kadar Görülmeyen Cimri Sikkesi,” *Belleten*, C.IX, S.35, TTK Yay., Ankara 1945, s.299-303; Ali Sevim, “Cimri Olayı Hakkında Birkaç Not”, *Belleten*, C.XXV, S.97, TTK Yay., Ankara 1961, s.63-74.

¹¹¹ İbni Bibi, C. I, s. 209; Yazıcızâde Ali, s. 832-833.

¹¹² İbni Bibi, C. I, s. 210-216; Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, s. 5-7.

¹¹³ Kopruman, “Karaman-oğulları (1250-1487),” s. 50.

Sultan III. Gıyaseddin Keyhusrev, Abaka'nın halefi Sultan Ahmed Teküder'den yardım istedi. Bunun üzerine Ahmed Teküder, kardeşi Konkurtay'ı Anadolu'ya yardıma gönderdi. Moğollar Konya ve Karaman ilinde büyük yağma ve yıkımlarda bulundular.¹¹⁴ Nitekim III. Gıyaseddin Keyhüsrev'de canından oldu. Bunun üzerine Güneri Bey, III. Gıyaseddin Keybüsrev'in annesi ile anlaşarak ondan emaret menşurunu aldılar. Gıyaseddin'in Moğollar tarafından öldürülmesi üzerine Karamanlılar, Eşrefoğulları ile birlikte Konya'ya gelip, III. Gıyaseddin Keyhüsrev'in çocuklarını Selçuklu tahtına çıkardılar. Moğol kumandanı Keyhatu'nun kuvvetli bir ordu ile Konya'ya gelmesi üzerine Karamanlılar Konya'dan uzaklaştılar (1285).¹¹⁵ Bu sırada Konya'dan çıkmak zorunda kalan Güneri Bey, Kilikya Ermeni Krallığının elinde bulunan Tarsus'u aldı (1286). Ancak Kilikya Ermeni Kralı Leon'un müttefik olarak gördüğü İlhanlılara şikâyetinde bulunması üzerine Argun Han derhal harekete geçerek büyük bir Moğol ordusunu Karamanlıların üzerine Larende'ye gönderdi. Larende şehrinde büyük yağmalar yapan Moğol ordusunun önünden kaçan Güneri Bey, Selçuklu Sultanı ve Moğollardan af dileyerek onlarla anlaşmak zorunda kaldı (1288).¹¹⁶

Güneri Bey, yaşanan hadiselerden sonrada yine durmayarak özellikle Moğolların iç işlerine karışarak Anadolu'da ayaklanan Baltu sonrasında Sülemiş gibi hanedan azaları ve komutanların ayaklanmalarına müdahil olarak Moğollara karşı varlık göstermeye çalışmışsa da bu durum Moğolların hiç hoşuna gitmemişti.¹¹⁷ Ancak Karamanoğullarının bağımsızlık hareketinde Güneri Bey'in ömrü vefa etmedi. Güneri Bey'in, 20 Nisan 1300 tarihinde vefat etmesinden sonra Karamanlıların başına Mahmud Bey geçmiştir.¹¹⁸ Mahmud Bey hakkında Şikârî'nin haricinde bilgi bulunmamaktadır. Onun, kardeşi Güneri Bey zamanında Alâiye'yi zaptettiği ve burada hutbe okuttuğu bilinmektedir.¹¹⁹

Yine Mahmud Bey, 1308'de Anadolu Selçuklu Sultanı II. Mesud'un ölümü üzerine derhal Konya'yı ele geçirerek burada üç sene kalmıştı. O, 1312'de vefat edince yerine oğlu Burhaneddin Musa Bey geçti.¹²⁰ Musa Bey zamanında İlhanlıların Anadolu Beylerbeyi olarak tayin ettiği Emir Çoban, Selçuklu Devletinin sona ermesiyle,

¹¹⁴ Sümer, "Karamanoğulları," *DİA*, C.24, s. 455-456.

¹¹⁵ Tekindağ, "Karamanlılar," *İA*, C. 6, s. 319.

¹¹⁶ Niğdeli Kadı Ahmed, *el-Veledü's-Şefik*, s. 511; Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, s. 7-8.

¹¹⁷ Aksarayî, s. 147-149, 193-195.

¹¹⁸ Koprıman, "Karaman-oğulları (1250-1487)," s. 50.

¹¹⁹ Şikârî, s. 146; Başkan, *Orta Anadolu'da Hâkimiyet Mücadelesi (1400-1500)*, s. 6.

¹²⁰ Tekindağ, "Karamanlılar," *İA*, C. 6, s. 321.

bağımsız hareket etmeye başlayan Anadolu beyleri üzerine sefer düzenledi (1314). İlk önce Konya'yı Karamanoğullarının elinden aldı.¹²¹ Daha sonra Karamanoğlu Musa Bey ile kardeşi Bedreddin I. İbrahim Bey arasında saltanat mücadelesi ortaya çıktı (1318).¹²²

Bedreddin I. İbrahim Bey'e, Memlûk Sultanının desteğiyle Larende Beyliği, Musa Bey'e de Ermenek Beyliği verildi. Musa Bey, münzevi bir hayatı tercih ederek, saltanattan feragat etti. Bedreddin I. İbrahim Bey tek başına idareyi ele aldı. Bedreddin İbrahim Bey'den sonra oğlu Fahreddin Ali Bey, kısa bir süre Karaman Beyi oldu. Yerine kardeşi Şemseddin Bey Larende Beyi oldu. Fakat kendisiyle mücadeleye girişen kardeşi Karaman Bey tarafından öldürüldü (1325). Bunun üzerine halk Ermenek Emiri Burhaneddin Musa Bey'i davet etti. Böylece Musa Bey ikinci defa Karaman Beyi oldu. Ancak kısa sürede Karaman tahtı üzerindeki iddiacıların zuhuru üzerine, Karaman Beyliği'ni kardeşi Halil Bey'in iki oğluna (Alâeddin ve Seyfeddin Süleyman Beyler) bırakarak, tahttan çekildi. Bu iki kardeş arasından yaşça büyük olan Seyfeddîn Süleyman, Karaman Beyi olmuştur (1356). Beyliği kısa süren Seyfeddîn Süleyman Bey, Eretna Bey'i Mehmed Bey tarafından planlanan bir suikast sonucu öldürülmüş, yerine kardeşi Alâeddin Ali Bey, Karaman tahtına geçmişti.¹²³

Alâeddin Ali Bey döneminde Karamanoğullarının tam manasıyla Beylik statüsüne kavuştuğu ve Osmanlılarla ilk münasebetlerin geliştirildiği ve akrabalık bağlarının kurulduğu bir evredir. Alâeddin Ali Bey, 1370 tarihinde Osmanlı hükümdarı I. Murad'ın kızı Melek Hatun ile evlenerek bundan sonraki Karamanlıların başına geçen beylerin nesebinin Osmanlıya dayanacağı ilk adımı atılmıştı.¹²⁴ Fakat akrabalık bağlarının yanı sıra Osmanlı ve Karaman beylerinin yayılmacı ve hâkimiyet sahalarını genişletme politikaları bu iki akraba devleti karşı karşıya getirerek, nüfuz mücadelesine girişmesine yol açmıştı.¹²⁵ Nitekim bu durum I. Murad'ın Rumeli'de geniş fetihlerde bulunması Alâeddin Ali Bey'i kışkırttı. Ali Bey, Osmanlılara karşı Ankara Ahîleri ve Eretnalılar ile birlikte bir ittifak kurdu. Müttefik kuvvetler Bursa önlerine kadar ilerledilerse de, I. Murad tarafından geri çekilmeye mecbur edildiler.¹²⁶ I. Murad'ın

¹²¹ Erdoğan Merçil, *Müslüman Türk Devletleri Tarihi*, TTK Yay., Ankara 2006, s.303.

¹²² Elizabeth Zachariadou, "Karamanoğlu I. İbrahim Bey'in Saltanatının İlk Yılları," *Tarih İncelemeleri Dergisi*, S. XIV, İzmir 1999, s. 261-270.

¹²³ Şikârî, s. 71; Tekindağ, "Karamanlılar," *İA*, C. 6, s. 321; Merçil, *Müslüman Türk Devletleri Tarihi*, s.303; Uzuznçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, s. 9-13; Öden, s. 756-762.

¹²⁴ Şikârî bu izdivaçtan bahsederek, Melek Hatun'un ismini "Mihir Âliye" şeklinde nakleder. Bkz.; Şikârî, s. 195; Başkan, *Karamanoğulları Beyliği, (Alâ'ed-din Ali Bey Dönemi 1357-1398)*, s.16.

¹²⁵ Faruk Sümer, "Alâeddin Bey," *TDİA*, C. 2, İstanbul 1989, s. 321-322.

¹²⁶ Besim Darkot, "Ankara," *İA*, C. 1, MEB Yay., İstanbul 1978, s.437-452.

başta Hamidoğlu Hüseyin Bey'den 80 bin altına Seydişehir, Beyşehir, Akşehir, Yalvaç ve Karaağaç gibi şehirleri satın alması ve Germiyanoglu Süleyman Şah'ın kızı Devlet Hatun'u oğlu Yıldırım Bayezid ile evlendirerek, Kütahya, Tavşanlı Simav, Eğrigöz gibi şehirleri çeyiz olarak alması, Karamanoğlu ve Osmanlıları Batı Anadolu'da hemhudut haline getirdi. Bu durum Alâeddin Ali Bey'i son derece endişelendirdi.¹²⁷

Alâeddin Ali Bey, Hamit ilinin kendisine ait olduğunu iddia ederek I. Murad'ın Rumeli'de fetihlerde bulunduğu bir sırada Seydişehir, Beyşehir ve Akşehir'e saldırdı. Bunun duyan I. Murad, hızlıca harekete geçerek oğlu Bayezid ve Timurtaş komutasında Osmanlı askerlerini Ali Bey'in üzerine yolladı. Ağır mağlubiyet alacağını anlayan Ali Bey, sulh yoluyla meseleyi çözmek istedi ve eşi Melek Hatun'u aracılı olarak kullandı. Lakin Ali Bey'in bu çabası sonuç vermedi. Konya yakınlarında Frenk Yazısı mevkiinde Osmanlı askerleri Karaman askerlerini ağır bir yenilgiye uğratarak Konya'yı muhasara ettiler. Konya kalesine sığınan Ali Bey, direnmekten vazgeçmişti. Barış şartlarını savaşın galibi belirledi. Buna göre, aldığı yerleri geri vermek ve Osmanlı ülkesine bir daha saldırıda bulunmamak şartıyla Ali Bey ile barış yapıldı (1386).¹²⁸ Karamanoğulları ve Osmanlılar arasındaki bu barış uzun sürmedi. Çünkü I. Murad'ın Kosova savaşı sırasında şehit düşmesi ve Bayezid'in tahta çıkış sürecinde yaşanan karışıklıktan istifade eden Ali Bey, barışı bozarak Osmanlıya kaptırmış olduğu Hamid iline tekrardan saldırdı. Buna karşılık Osmanlı tahtına çıkan Bayezid hızlıca harekete geçerek AlâeddinAli Bey'i durdurmak için Konya üzerine tedip seferine çıktı. Konya önlerine gelen Bayezid şehri kuşattı. Bu sırada AlâeddinAli Bey Taş-ili tarafına kaçtı. Bayezid'in Konya halkına iyi davranması neticesinde halk şehrin kapılarını ona açtı. Bu gelişme karşısında Karamanoğlu Ali Bey'in Osmanlılarla anlaşma yapmaktan başka çaresi yoktu. Sonuçta yapılan anlaşmaya göre; Alâeddin Ali Bey, Beyşehir ve Akşehir'i Osmanlılara terk etti ve Çarşamba suyu iki ülke arasında sınır kabul edildi (1391).¹²⁹

Alâeddin Ali Bey, Yıldırım Bayezid'in Anadolu Beylerbeyliğine getirtmiş olduğu Timurtaş Paşa'yı yakalayarak onu esir aldı. Bunun üzerine Bayezid, Konya üzerine yürümeye karar verdi. Osmanlı ordusunun üzerine geldiğini duyan Ali Bey, Timurtaş Paşa'yı hemen serbest bırakarak yanına da kendi elçilerini vererek barış talebinde bulundu. Ancak Bayezid elçileri huzurundan kovdu ve ağırlıklarıyla Akçay Ovası'na

¹²⁷ *Âşıkpaşazade Tarihi*, s. 117-121; M. Çetin Varlık, *Germiyanogulları Tarihi (1300-1429)*, Ankara 1974, s.56.

¹²⁸ Hoca Sadeddin, C. I, s. 162-166.

¹²⁹ *Âşıkpaşazade Tarihi*, s. 135-137; *Anonim Tevarih-i Al-i Osman*, (Haz. N. Azamat), İstanbul 1992, s.37.

geldi. Şehir halkının Bayezid'le gizlice anlaşması sonrasında Alâeddin Ali Bey adamlarıyla birlikte şehir dışına çıktı. Fakat Osmanlı askerinin eline esir düştü. Alâeddin Ali Bey yakalandıktan sonra Yıldırım Bayezid'in önüne getirildi. Bayezid, Alâeddin Ali Bey'e, niçin bana itaat etmedin, diye sordu. Alâeddin Ali Bey'de, niçin sana muti olayım, ben de senin gibi bir Bey'im, dedi. Bunun üzerine Alâeddin Ali Bey oracıkta öldürüldü (1398).¹³⁰ Bayezid, Karaman seferi sonucunda başta Konya ve Larende olmak üzere Develü, Aksaray ve Akşehir gibi Karaman Beyliği'ne ait yerleri zapt etmiş, Osmanlı Devleti'nin sınırlarını Antalya'ya kadar genişletmişti. Melek Hatun ile iki oğlunu Ali ve Mehmed'i Bursa'ya göndermişti.¹³¹

Karamanoğullarının beylik statüsüne çıkartan hiç şüphesiz Alâeddin Ali Bey olmuştur. O ölünce yerine oğulları önce Bengi Ali Bey, sonra Mehmed Bey geçti. İlk zamanları Osmanlılar ve Timurluların nüfuzu altında daha sonra Memlûkler ve Osmanlıların müdahalesi ile saltanat mücadeleleri ile sürmüştür.¹³² Karamanlılarda özellikle 1398-1423 tarihleri arası Osmanlılarda olduğu gibi bir fetret dönemine tanıklık etmiştir. Bu süreç II. Mehmed Bey'in oğlu II. İbrahim Bey'in Karamanlıların başına geçmesi ile süreç son bulmuştur. Karamanoğlu II. İbrahim Bey (1423-1464) dönemi ise Osmanlı devleti ile dedesi Alâeddin Ali Bey döneminde olduğu gibi akrabalık ilişkilerinin geliştirildiği gibi Osmanlı ile bir nüfuz mücadelesinin verildiği ve Osmanlı düşmanlığı üzerine Batı Hristiyan dünyası ile ittifaklara girildiği bir dönemdir.¹³³ II. İbrahim Bey'in ölmeden evvel saltanatını bir cariyeden olan oğlu İshak'a bırakmış olması, Osmanlı Hatunundan olan ve Fatih Sultan Mehmed'in kuzenleri olan diğer 7 kardeşin bu duruma hoşnutsuz olmasına yol açtı. Nitekim Fatih Sultan Mehmed'in desteğini alan büyük kardeş Pir Ahmed önce İshak'ı bertaraf etti. Sonrada Fatih Sultan Mehmed ile ters düşen Pir Ahmed diğer kardeşi Kasım'a karşı Akkoyunlu Uzun Hasan Bey'e sığındı. Böylece Osmanlılar ile Akkoyunlular, Karamanoğulları yurdu üzerinden nüfuz mücadelesi verdiler. Nihayetinde Fatih Sultan Mehmed'in 1467 ve 1472 tarihlerinde Karaman ülkesine düzenlediği seferler ile Beyliğin giderek zayıflayıp yıkılışını hızlandırmıştı.¹³⁴ Kasım Bey'in son bir hamle ile Şehzade Cem hadisesi ile Osmanlı karşısında toparlanmak ve Osmanlı devletinin iç işlerine müdahil olmak istemesi de netice vermemişti. Nihayetinde Kasım Bey'in (888/1493) vefat etmesi ile birlikte

¹³⁰ Şikârî, s. 167-169; *Âşıkpaşazade Tarihi*, s. 117-121

¹³¹ Kopruman, "Karaman-oğulları (1250-1487)," s. 52; Öden, "Karamanoğulları Beyliği," s. 758.

¹³² İbni Arabşah, *Acâibu'l-Makdûr*, (Çev. Ahsen Batur), Selenge Yay., İstanbul 2012, s. 317.

¹³³ Karaman, *Osmanlı Karamanoğulları İlişkileri (Karaman Tarihi ve Kültürü)*, s.43-68.

¹³⁴ Tekindağ, "Karamanlılar," *İA*, C. 6, s. 326-327.

Karamanoğulları Beyliği son bulmuştu. Zaten Fatih Sultan Mehmed'in 1467 ve 1472 tarihlerinde Karaman ülkesine düzenlediği seferler neticesinde her ne kadar Pir Ahmed ve Kasım Beyler bağımsızlık mücadelesi verseler de fiili olarak beylik Osmanlıya bağlanmıştı. Beyliğin ortadan kalkmasıyla birlikte Karaman ülkesi bir Osmanlı eyaletine dönüştürüldü ve yoğun bir tahrire tabi tutuldu (1500).¹³⁵ Böylece 1250 tarihinden itibaren Selçuklu mirası üzerine kurulmuş olan Karamanoğulları Beyliği 1493 tarihine kadar yaklaşık 250 yıl varlık gösterebilmiştir.

3. KARAMANOĞULLARI ANADOLU'YA GELDİKLERİNDE ERMENİLERİN GENEL DURUMLARI

3.1. Kilikya Ermeni Krallığının Kuruluşu ve Gelişimi

Anadolu, en eski tarihlerden bu yana farklı kültürler, uygarlıklara ve toplumlara ev sahipliği yapmış bir coğrafyadır. Burada yaşayan topluluklardan biri de Ermenilerdi.¹³⁶ Bu toplumun tarih içinde kurmuş oldukları en önemli devlet, Kilikya Ermeni Krallığıydı.¹³⁷ XI. asırda Ermenilerin Krallıklarını kurmuş oldukları Kilikya bölgesi; Anadolu'nun güneybatısında Ceyhan ve Seyhan Nehirlerinin suladığı Adana, Misis, Karataş, Osmaniye, Kadirli, Tarsus, Mersin, Ayas (Yumurtalık) ve Kozan gibi kentleri içeren Çukurova bölgesidir.¹³⁸

Kilikya, önceleri Bizans-Sasani mücadelesinin yaşandığı bir bölgeyken¹³⁹ sonraları İslam devletleri (Emevi, Abbasi) ve Bizans'ın nüfuz mücadelesi verdiği bir alana dönüşmüştür.¹⁴⁰

Bizans İmparatoru VII. Konstantinos zamanında (913-959) Nikephoros Phokas, Abbasilere kaybettikleri bölgelerini alabilmek için 956'dan itibaren Kilikya'ya yönelik harekete geçti.¹⁴¹ 959'da Bizans İmparatoru olan II. Romanos, kardeşi Nikephoros Phokas'u Çukurova'nın işgali için görevlendirdi. 965 yılında bölgenin işgalini tamamladı. Böylece Bizans, özellikle üç asırlık Müslüman hâkimiyetinden

¹³⁵ Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, s. 34-35.

¹³⁶ Cahen, *Osmanlılardan Önce Anadolu*, s. 1-4.

¹³⁷ Kevork Kalloshyan, "Kilikya Ermeni Krallığının Doğuşu ve Çöküşü," *Yeni Türkiye Dergisi*, S. 60, Ankara 2014, s. 1-2.

¹³⁸ Aktok Kaşgarlı, s. 1.

¹³⁹ Georg Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi*, (Çev. Fikret Işıltan), Ankara, 1981, s. 94-95.

¹⁴⁰ Ostrogorsky, s. 103.

¹⁴¹ Ahmet Ünal ve K. Serdar Girginer, *Kilikya-Çukurova, İlk Çağlardan Osmanlılar Dönemine Kadar Kilikya'da Tarihi Coğrafya, Tarih ve Arkeoloji*, İstanbul 2007, s. 285.

sonra Çukurova'yı tekrar ele geçirdi.¹⁴² Ancak, bölgedeki Bizans varlığı erken dönemdeki Bizans hâkimiyeti kadar etkili olmamıştı. Çünkü bölgede artık Ermeniler etkili olmaya başlamıştı.¹⁴³

X. asrın sonlarına doğru Anadolu'nun doğusunda Bizans'a tâbi, merkezleri Ani, Kars ve Van olan küçük Ermeni prenslikleri bulunmaktaydı.¹⁴⁴ Bizans'ın Doğu Anadolu'yu ilhak politikası neticesinde Ermeniler, İç Anadolu ve Çukurova bölgesine göç ettirildi.¹⁴⁵ Bundan dolayı, önemli miktarda Ermeni nüfusu Sivas, Kayseri, Kapadokya, Çukurova ve Kuzey Suriye'deki bölgelere yerleştirildi.

Birçok müellif, Kilikya Ermenilerinin tarihini başlatırken 1000'li yılları esas almaktadır.¹⁴⁶ Bunun sebebi, Bizans İmparatorunun Ermenileri zorunlu göçe tâbi tutması ve bu tehcir neticesinde Kilikya'da Ermeni nüfusun artmasıydı. Nitekim Bizans İmparatoru II. Basileos (976-1025) 1020'lerde, Vaspurakan Ermeni Kralı Senekerim ve oğullarının hâkim olduğu toprakları alarak onları Sivas'a göndermişti. 1027'de Senekerim'in ölümünden sonra yerine oğulları geçmişti.¹⁴⁷ Bizans İmparatorluğunda yaklaşık beş asır boyunca siyasi, askeri ve idari görevlerde yer alan Ermeniler, imparatorluk tarafından zorunlu göçe tâbi tutuldukları X. asrın sonlarına kadar Bizans'ın siyasi, sosyal ve askeri hayatına önemli hizmetlerde bulunmuşlardı.¹⁴⁸ Ermeniler, her ne kadar mezhepsel olarak Bizans dünyası ile farklılık arz etse de¹⁴⁹ İmparatorluğa hizmetlerini Malazgirt savaşına kadar sürdürmüşlerdi. Nitekim Van Gölü bölgesinde yaşayan Arzruni sülalesine mensup ve Ortodoks Kilisesine bağlı Apıkarip adlı bir Ermeni soylusuna, İmparator Monomakhos(1042-1055) tarafından, Bizans'a tâbi olmak şartıyla Tarsus şehrinin hâkimiyeti verilmişti.¹⁵⁰ Yine Ermeni asilzadelerinden Karabağ (Artsakh) Eyaleti'nin bir kısmına hâkim olan Hetum'un oğulları Oşin, Halgam ve Pazuni adlı kardeşler, 1072 senesinde yanlarındaki Ermeni

¹⁴²Urfalı Vahram, s.3; Aktok Kaşgarlı, s. 16.

¹⁴³Fatma Akkuş Yiğit, *Memlûkler Döneminde Çukurova*, Gazi Üniv. SBE., Ankara 2011, (Basılmamış Doktora Tezi), s. 25.

¹⁴⁴ Aktok Kaşgarlı, s. 15.

¹⁴⁵ Ostrogorsky, s. 291-292.

¹⁴⁶ Kalloshyan, s. 1-2.

¹⁴⁷ Aktok Kaşgarlı, s. 146-147.

¹⁴⁸ Ersan, *Selçuklular Zamanında Anadolu'da Ermeniler*, s. 6.

¹⁴⁹ Ermeniler'in bir kısmı Rum Ortodoks Kilisesi'ne katıldı ve böylece tarihte "Hayhurum" terimi ortaya çıktı. Ermeni ve Rum manasına gelen bu terim Ermeni Apostolik (Havari) Kilisesi'nden ve Ermeni mezhebinden ayrılıp Rum Ortodoksluğu'nu kabul eden Ermeniler için kullanılıyor. Bkz.; Kalloshyan, s.2.

¹⁵⁰ Ersan, *Selçuklular Zamanında Anadolu'da Ermeniler*, s. 108.

ileri gelenleriyle birlikte Kilikya'ya gelmişlerdi. Lampron Kalesi'ne yerleşen Oşin, burada Hetumlular sülalesini hâkim kılmıştı.¹⁵¹

Çukurova'da Hetumlular sülalesi gibi önemli bir diğer sülale ise Rupenlilerdi. Bizanslılar, 1071 Malazgirt savaşı öncesi Ermenileri ihanetle suçlayarak onları Sivas'tan Kilikya bölgesine sürmüşlerdi.¹⁵² Bizans İmparatoru Momomakhos, 1040'larda Ani Ermeni Kralı II. Gagik'in de topraklarını elinden alarak onu önce İstanbul'a sonra da Kayseri'ye sürmüştü. Kayseri ve Maraş'a bağlı Göksun civarında bir müddet yaşayan II. Gagik, Grek beyleri tarafından öldürülmüştü.¹⁵³ Kral Gagik'in ölüm haberini alan komutan Rupen ve ailesi, 1080 yılında Toroslar'a sığındı. Rupen'in ölümünden sonra oğlu I. Konstantin 1098 yılında Bizans'a ait olan Vahga (Feka) Kalesi'ni ele geçirdi. Kilikya'da Rupenler sülalesinin temellerini attı.¹⁵⁴ Böylece Kilikya'da Bizans'a tâbi iki Ermeni sülalesi varlık göstermeye başladı.

Kilikya'da soylu Ermenilerin yanı sıra, Türklerin Anadolu'daki akınlarından kaçan Ermeniler ve Bizans'ın Malazgirt yenilgisinin bahanesiyle sürüdüğü Ermeniler bulunmaktaydı.¹⁵⁵ Bizans İmparatorluğu, Ermenileri ve onların krallarını kendileri için bir tehdit olarak görmüş ve bu yüzden onlara yönelik ilhak ve istila politikası yürütmüştü. Gregoriyen Ermeni topluluğunun Ortodoks Rum nüfusu içerisinde eritilmek istenmesi,¹⁵⁶ bir baskı var etmişti. Baskıya dayanamayan Ermeni toplumunun büyük çoğunluğu önce Orta Anadolu'ya oradan da Çukurova'ya göç etmişti. Bu durum, Ermeni nüfusunun Kilikya'da yoğunluk kazanmasına yol açmıştı. Bu gelişmeler, Kilikya'da bir Ermeni Baronluğunun kurulmasını zorunlu kılmıştı.¹⁵⁷ Nitekim Ermeniler, Haçlı seferleri sırasında Kilikya'da bir Ermeni Baronluğu kurmayı başardılar. Daha sonra da bu baronluğu yine Haçlıların desteği ile krallığa dönüştürdüler. Kilikya Baronluğunu Rupenliler kurmuştur. 1097 yılındaki I. Haçlı Seferi sonucunda lojistik, gıda ve rehberlik alanlarında her türlü yardım sağladıkları için Haçlı reisleri Ermenilerin lideri durumundaki I. Konstantin'e "Baron" unvanı verdiler ve onu

¹⁵¹ M. Chahin, *The Kingdom of Armenia*, London, 1987, s. 276.

¹⁵² Vahram, *Vekayinamesi, (Kilikya Kralları Tarihi)*, s.3-4; Ernest Honigmann, *Bizans Devletinin Doğu Sınırı*, (Çev. Fikret İşıltan), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay., İstanbul 1970, s.173;

¹⁵³ René Grousset, *Başlangıçtan 1071'e Ermenilerin Tarihi*, (Çev. S. Dolanoğlu), Aras Yay., İstanbul 2005, s.540-543.

¹⁵⁴ Streck, "Ermeniye", *İA*, C. IV, İstanbul, 1945, s. 321.

¹⁵⁵ Kalloshyan, s. 3.

¹⁵⁶ Mehmet Ersan, "Türk Yönetim Tarzı, Ermenilerin Türk İdaresini Kabulü ve Kendilerine Tanına Hakları," *Uluslararası Türk-Ermeni İlişkileri Sempozyumu (24-25 Mayıs)*, İstanbul 2001, s. 1-12.

¹⁵⁷ Ersan, *Selçuklular Zamanında Anadolu'da Ermeniler*, s. 8.

“kont”luk rütbesine yükselterek ödüllendirdiler.¹⁵⁸ Böylece Kilikya’da bir Ermeni Baronluğu kurulmuş oldu. Bu unvan, II. Leon’a 1198’de kralık tacı verilene kadar, Kilikyadaki Ermenilerin başına geçen herkes tarafından kullanıldı.¹⁵⁹

I. Konstantin’in 1100’de ölmesinin ardından yerine oğlu I. Toros (1100-1129) geçti. I. Toros, 1104 yılında Kilikya’yı, Sis (Kozan) ve Anavarza kalesini Bizans’tan aldı. Bu dönemde, bu coğrafyada ilerleyen Selçuklularla da çatışma kaçınılmazdı. Haçlıların desteğiyle Toros,1107’de Selçukluları yenilgiye uğratarak onların ilerlemesini engelledi. 1111 yılında Rumlardan birkaç kale daha ele geçirmişti. Bizans İmparatoru I. Aleksios, Toros’un hâkimiyetini tanımış ve özerk bir bölge olarak Kilikya’yı kabul etmek zorunda kalmıştı.¹⁶⁰ Hatta Ermeniler, Kilikya adını bırakarak “Toros’un memleketi” demeye başlamışlardı.¹⁶¹

Baron I. Toros, kendi dönemindeki siyasi atmosferden faydalanarak daha da güçlenmeye çalıştı. Öye ki, Bizans ve Antakya Haçlı Prenkpesliği arasındaki mücadeleden yararlanarak Anazarba’yı elinde tutmayı başardı. Selçuklu Sultanı I. Kılıç Arslan, Çavlı ile girmiş olduğu mücadele neticesinde ölmüştü (1107) ve oğlu Şahinşah, tahta geçmişti. Baron I. Toros, bu dönemde Selçuku topraklarına saldırmış olsa da pek bir kazanım elde edememişti.¹⁶² Danişmendlilerin hâkimiyeti altında Sultan I. Kılıç Arslan’ın çocukları arasında taht mücadelesi gerçekleşmişti. I. Mesud’a karşı taht iddasında yenilen Melik Arap, Baron I. Toros’a sığınmıştı. Hatta birleşik Ermeni ve Türk kuvvetleriyle Danişmendli Emir Gazi’nin oğlunu pusuya düşürmüşlerdi. Fakat Emir Gazi hem oğlunu kurtardı hem de Melik Arab’ı yendi. Bu hadiselerden sonra Kilikya Ermenileri ile Selçuklular arasında siyasi münasebetler pek bulunmamaktadır.¹⁶³ Ancak,I. Toros’un kardeşi I. Leon döneminde (1129-1138), Kilikya Baronluğunun Selçuklularla mücadelesi yoğun olmuştu.¹⁶⁴Misis önlerinde Antakya Haçlı Kontu II. Bohemund ile girdiği mücadele neticesinde onu öldüren Emir Gazi, 1131 tarihinde Misis, Tarsus ve Adana gibi şehirleri ele geçiren I. Leon ile karşı karşıya geldi. Emir Gazi, meydana gelen bu savaşta Baron I. Leon’u yendi. Adı geçen

¹⁵⁸Vahram, *Vekayinamesi, (Kilikya Kralları Tarihi)*, s. 5.

¹⁵⁹Aktok Kaşkarlı, s. 55; Gökhan, “Türkiye Selçukluları ile Kilikya Ermenileri Arasındaki Siyasi İlişkiler,” s. 90-92; Ersan, *Selçuklular Zamanında Anadolu’da Ermeniler*, s. 149.

¹⁶⁰Kallosyan, s. 3.

¹⁶¹Vahram, *Vekayinamesi, (Kilikya Kralları Tarihi)*, s. 6.

¹⁶²Urfalı Mateos, *Vekâyinâmesi*, s. 241

¹⁶³Ersan, *Ermeniler*, s. 121.

¹⁶⁴Simbat, *Vekâyinâme*, s. 52.

yerleri alan Emir Gazi, Ermeni Baronu ile bir anlaşma yaptı. Bu anlaşmaya göre Baron, her yıl vergi verecek ve Ermeni eşkıyalarının Türk topraklarına saldırılarını engelleyecekti.¹⁶⁵ Fakat I. Leon, bu anlaşmaya sadık kalmadı. Ermeni Baronluğunun ve Antakya Haçlı kontluğunun Kilikya'daki nüfuzuna son vermek için Bizans İmparatoru II. İoannes Komnenos (1118-1143), Kilikya'ya sefer düzenlemeye karar verdi. 1137 tarihinde Antakya önlerine gelen imparator, Mersin, Silifke ve Tarsus'u aldı. Bizans ordusu karşısında duramayacağını anlayan I. Leon, Vahga (Feke) kalesine sığındı.¹⁶⁶ Antakya Prenkepsi Raymond ve Urfa Kontu II. Joscelin, II. İoannes'e bağlılık yemini ettiler. İmparator, daha sonra Vahga kalesinde bulunan I. Leon'un üzerine yürüdü. Baron I. Leon, oğulları Rupen ve Toros ile birlikte yakalanıp esir edilerek İstanbul'a götürüldüler. Rupen ve I. Leon burada ölürken Toros kaçarak Kilikya'ya geldi.¹⁶⁷

Ermeni Baronu olan II. Toros (1145-1168), ilk iş olarak Bizans'ın elinde bulunan Vahga kalesi, Misis ve Tarsus'a saldırdı.¹⁶⁸ Buna karşılık İmparator Manuel 1158-59 tarihlerinde II. Toros'un üzerine sefere çıktı. Bu sefer neticesinde kaçmak zorunda kalan Baron araya giren Haçlı kontları sayesinde İmparatora tabî olmak zorunda kaldı. Ancak, Bizans İmparatorunun İstanbul'a dönüşünden sonra II. Toros, kardeşi Stephan'ın ölümünden Bizanslıları sorumlu tutarak Bizans'a karşı harekete geçti. Anazarba ve Misis'iele geçirdi, birçok Rum'u öldürdü.¹⁶⁹ Bu sırada Sultan II. Kılıç Arslan'da Kilikya'ya sefere çıktı. Baron II. Toros, sultanın ilerleyişini durdurmak için onunla bir anlaşmaya vararak Maraş ve Elbistan arasındaki Berdus kalesini sultana verdi.¹⁷⁰

II. Toros'un ölümünden sonra (1168), Kilikya Baronluğunda taht mücadeleleri başladı. Toros'un oğlu II. Rupen babasının yerine Ermenilerin başına geçmişti. Ancak, II. Rupen'in amcası Mleh, tahtta hak iddia etti. Öyle ki Mleh dışardan Nureddin Mahmud Zengi ve Templier şövalyelerinin desteğini sağlayarak Misis, Adana, Sis ve Tarsus'a saldırdı. Yeğeni II. Rupen'i 1171'de öldürerek Kilikya Ermenilerinin başına geçti. Ancak, Mleh'in Baronluğu uzun sürmedi. 1175'te Ermenilerin isyanı ve Sis kale

¹⁶⁵Runciman, *Haçlı Seferleri Tarihi, Kudüs Krallığı ve Frank Doğu 1100-1189*, C. II, (Çev. Fikretiştan), Ankara, 1987, s. 164.

¹⁶⁶Runciman, C. II, s. 174.

¹⁶⁷Simbat, *Vekâyinâme*, s. 54

¹⁶⁸Vahram, *Vekâyinamesi, (Kilikya Kralları Tarihi)*, s. 9.

¹⁶⁹Ostrogorsky, s. 357.

¹⁷⁰Ersan, *Ermeniler*, s. 142.

komutanının saldırısı sonucu Mleh öldürüldü.¹⁷¹ Sonra Stephan'ın oğlu III. Rupen (1175-1187) tahta geçti. Bizans İmparatoru Manuel'in Myriokephalon Savaşında II. Kılıç Arslan'a mağlub olmasından istifade eden III. Rupen, Bizans adına idâre edilen Adana ve Tarsus'a saldırarak buraları aldı. Bu tarihlerde III. Rupen, Selçuklular ile iyi geçinmişti. Hatta bölgedeki Türkmenlerin hayvanlarını kendi bölgesinde otlatmasına izin vermişti. Ancak sonrasında Baron III. Rupen, buradaki Türkmenlere saldırdı (1179).¹⁷² Bunun üzerine II. Kılıç Arslan, Selahaddin Eyyubi ile birlikte 1180'de Ermeni Baronluğu üzerine yürüdüler. Zor durumda kalan III. Rupen, barış yapmak zorunda kaldı. 2 Ekim 1180'de Sumeysat (Samsat) yakınlarında tarafların katılımıyla Selçuklu ve Kilikya Baronluğu arasında bir anlaşmaya varılarak barış sağlandı.¹⁷³

1185'te Antakya Haçlı Kontluğunda çıkan dâhili hadiselerden dolayı Haçlı ileri gelenleri III. Bohemud'a karşı Baron III. Rupen'den destek istediler. Bu sırada III. Rupen, Hetum sülalesi üzerene sefere çıkmış ve onların elindeki Lampron kalesine saldırmıştı. Hetumlular ise Baron'a karşı Antakya kontu III. Bohemud'an yardım istediler. Bölgede Kilikya Baronluğunun güçlenmesini istemeyen III. Bohemud, hile ile Rupen'i esir aldı ve Kilikya'ya saldırdı. Ancak Rupen'in kardeşi II. Leon'un direnişiyle karşılaştı. II. Leon, Servendikar, Tell-Hamdun ile Ciger kaleleri ve 1000 altındahekan karşılığında III. Rupen'iesaretten kurtardı. Kısa bir süre sonra da Baron Rupen, tahtı kardeşine bırakarak Trazog manastırına çekilmişti.¹⁷⁴ III. Rupen'den sonra tahta geçen kardeşi II. Leon (1187-1219)'un saltanatının ilk yıllarında Türkmenler, Ermeni topraklarına girerek Lârende, Ereğli üzerinden Anazarba'ya kadar ulaştı ve 36.000 kişiyi esir alarak satmışlardı.¹⁷⁵ Rüstem adlı bir Türkmen beyi, emrindeki 5.000 atlı ve birçok yaya ile Çukurova'ya girdi ve Sis'e kadar ilerleyerek geçtiği yerleri yağmaladı. Buna karşılık II. Leon, Maraş civarındaki pek çok Türkmeni öldürdü ve Türkmenleri Amanos Dağlarında bulunan Servendikar Kalesine kadar kovaladı.¹⁷⁶ Hatta II. Kılıç Arslan'ın ülkeyi oğulları arasında pay etmesi sonucunda yaşanan kargaşayı fırsat bilen

¹⁷¹Aktok Kaşgarlı, s. 13; Mehmet Ersan, "Rupenliler Dönemi'nde Kilikya Ermeni Krallığı ile Antakya Haçlı Princepsliği'nin Çukurova'da Hâkimiyet Mücadelesi", *Tarih İncelem Dergisi*, S. 13, İzmir 1998, s. 86-87.

¹⁷²Sümer, "Çukur-Ova Tarihine Dâir Araştırmalar (Fetihden XVI. Yüzyılın İkinci Yarısına kadar)," s. 4.

¹⁷³Runciman, C. II, s. 353.

¹⁷⁴Ersan, "Rupenliler Dönemi'nde Kilikya Ermeni Krallığı ile Antakya Haçlı Princepsliği'nin Çukurova'da Hâkimiyet Mücadelesi", s. 88.

¹⁷⁵Abû'l- Farac, C. II, s. 439-440.

¹⁷⁶Gökhan, "Türkiye Selçukluları ile Kilikya Ermenileri Arasındaki Siyasi İlişkiler," s. 90.

II. Leon 1188'de Selçuklu sınırları dâhilindeki Bragana Kalesi'ne saldırarak burayı aldı.¹⁷⁷

III. Haçlı Seferi arifesinde Kilikya Ermeni Baronu II. Leon, kendilerini Ortadoğuda önemli bir Hristiyan güç olarak gördüğünden kendisinin kral olarak tanınmasını istemekteydi. Bunun için II. Leon, Haçlılarla iyi geçinmeye çalıştı. Öyle ki III. Haçlı Seferi sırasında Alman İmparatoru Friedrich Barbaros, Konya üzerinden Silifke'ye doğru ilerlediği sırada, II. Leon adamlarını hediyeler, erzak ve silahlı bölüklerle ona göndermişti. Buna karşılık İmparator, II. Leon'a taç sözü verdi. Ancak, imparatorun 1190'da Silifke çayında boğularak ölmesiyle yerine geçen oğlu Friedrich von Schwaben ise babasının bu sözüne uymadı.¹⁷⁸ Baron II. Leon, Haçlıların gözüne girmek amacıyla 1191'de İngiliz Kralı I. Richard'ın Akka kuşatmasına destek gönderdi. Yine krallık ünvanı için II. Leon, bu dönemde Hristiyan âleminin güçlü iki lideri olan Papa III. Celestin ve Alman İmparatoru VI. Heinrich'e elçiler gönderdi.¹⁷⁹ Alman İmparatoru, II. Leon'un bu isteğini kendi siyaseti için uygun buldu. II. Leon, Tarsus Katedrali'nde 6 Ocak 1198'de büyük bir törenle taç giyerek kraliyet nişanını taktı.¹⁸⁰ Böylece Ermeni Baronluğu Kilikya Ermeni Krallığına dönüştü.

Bu tarihlerde II. Kılıç Arslan'ın ölmesiyle I. Gıyaseddin Keyhüsrev'in sultanlığını ilan etti. Bu durum, kardeşleri arasında taht mücadelesi başlattı. Kral II. Leon da bunları fırsat bilerek Selçuklu topraklarına yürüdü ve Kayseri önlerine kadar geldi. I. Gıyaseddin Keyhüsrev, 1196 yılında Konya'yı kuşatan kardeşi II. Rükneddin Süleyman Şah'a karşı koyamadı. Tahtı kardeşine terk ederek İstanbul'a sığınmak için yola koyuldu. Ancak I. Gıyaseddin önce Kilikya krallığına gitmiş burada Kral II. Leon tarafından iyi karşılanmıştı. I. Gıyaseddin burada bir ay kaldıktan sonra İstanbul'a gitmişti.¹⁸¹

Rükneddin Süleymanşah (1196-1204), Selçuklu tahtına geçer geçmez, iç karışıklıktan yararlanarak Selçuklu arazisine saldıran Kral II. Leon'a karşı tedip seferine çıkmaya karar verdi (1199). Kilikya Krallığının elindeki Adana bölgesini Rupenlilerin rakibi olan Hetum sülalesinden Oşin'in desteğiyle aldı. Bu sefer neticesinde Kilikya Ermeni Krallığı Selçuklulara vergi vermeyi kabul ettiği gibi ilk defa Selçuklu Sultanı II.

¹⁷⁷ Niğdeli Kadı Ahmed, *el-Veledü's-Şefk*, s. 532; Simbat, *Vekâyinâme*, s. 63.

¹⁷⁸ Demirkent, s. 151.

¹⁷⁹ Simbat, *Vekâyinâme*, s. 68; Urfalı Vahram, s. 16.

¹⁸⁰ Gökhan, "Türkiye Selçukluları ile Kilikya Ermenileri Arasındaki Siyasi İlişkiler," s. 71.

¹⁸¹ İbn Bibi, C.I, s. 57-58; Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, s. 246-247; Erdoğan Merçil, "Bizans'ta Selçuklu Hanedan Mensupları", *XI. TTK Kongresi Bildirileri*, Ankara, 1994, s. 715.

Rükneddin Süleyman adına para basmıştır.¹⁸² Kilikya Kralı II. Leon, III. Kılıç Arslan zamanında da (1204-1205) Selçuklulara haraç göndermeye devam etmişti.¹⁸³ Böylece Kilikya Ermeni Krallığı Türkiye Selçuklularına tabî bir devlet olmuştu. Ermeniler, Selçukluların dâhili hadiselerinden istifade ederek bu devletin tabiyetinden çıktılar. 1205’de Türkmenlerin göç sahası olan Keysun (Göksun)’a hücum edip birçok Türkü esir aldılar ve mallarını yağmaladılar. Buradan Elbistan’a ve Haleb’e baskınlar yaptılar.¹⁸⁴ Selçuklu tahtına ikinci defa geçmiş olan I. Gıyaseddin Keyhüsrev, Antalya’yı ele geçirdikten sonra (1207)¹⁸⁵ Ermeniler üzerine sefer hazırlıklarına başladı. 1208-1209 yılında Maraş’a gelen I. Gıyaseddin Keyhüsrev, Ermeni topraklarına girerek pek çok kaleyi ele geçirdi. Buna karşılık Kral II. Leon barış istedi. Varılan anlaşma sonucunda bir daha Selçuklu arazisine saldırmayacak, işgal ettiği yerleri geri verecek, Müslüman esirleri iade edecek ve sultan’a sadık kalacaktır. Hatta Kral II. Leon, sultan adına sikke bastırmıştır.¹⁸⁶

Kral II. Leon, Sultan I. Gıyaseddin(1211)’in ölümünün ardından Selçuklu devletinde yaşanan taht mücadelsine müdahil oldu. Kayseri’de Selçuklu tahtına oturan I. İzzeddin Keykâvus (1211-1220)’a karşı, kardeşi Tokat Meliki Alâeddin Keykubad ile birlikte Kayseri’yi kuşattı.¹⁸⁷ Sultan I. İzzeddin Ermenilere verdiği küçük tavizlerle bu ittifakı dağıttı.¹⁸⁸ Sultan I. İzzeddin, kardeşi Alâeddin Keykubad’la ve Sinop’un fethiyle uğraşırken (1214) Kral II. Leon, Lülüve, Ereğli ve Larend’e saldırdı.¹⁸⁹ Sultan I. İzzeddin hızlıca güneye inerek Ermeniler üzerine sefer tertiplendi. Bu sefer neticesinde Lülüve, Ereğli ve Larend geri alındığı gibi Antalya’yı(1216) da aldı. Selçuklu taarruzundan kaçan Kral II. Leon, bulunduğu Geben kalesinin Selçuklular tarafından kuşatıldığını görünce kaleden kaçmayı başardı.¹⁹⁰ Kral II. Leon, bu ağır mağlubiyetten sonra Selçuklu Sultanı ile anlaşmak için kıymetli hediyelerle bir mektup gönderdi. Mektubunda; her sene 20.000 altın haraç göndermeyi ve her türlü kulluk (tâbilik) vazifesini yapacağını taahhüt etmekteydi. Görüşmeleri neticesinde, II. Leon’un teklifi

¹⁸² Simbat, *Vekâyinâme*, s. 75; Sevim, *Selçuklu Ermeni İlişkileri*, s.45.

¹⁸³ İbn Bibi, C.I, s. 96.

¹⁸⁴ Simbat, *Vekâyinâme*, s. 75; Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, s. 285-286.

¹⁸⁵ El-Ömerî, *Mesâlikü’l Ebsar*, s. 338.

¹⁸⁶ Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, s. 287.

¹⁸⁷ El-Ömerî, *Mesâlikü’l Ebsar*, s. 343.

¹⁸⁸ Ersan, *Selçuklular Zamanında Anadolu’da Ermeniler*, s. 160.

¹⁸⁹ Gökhan, “Türkiye Selçukluları ile Kilikya Ermenileri Arasındaki Siyasi İlişkiler,” s. 93.

¹⁹⁰ İbn Bibi, C.I, s. 184-188.

kabul edildi (1218). Esir alınan Ermeniler fidye karşılığı serbest bırakıldı, Lülüve ve diğer bazı kalelerin de Selçuklu idaresinde kalması kararlaştırıldı.¹⁹¹

II. Leon'un (1219) ölümünden sonra Kilikya Ermeni Krallığında bir taht bunalımı yaşandı. Buna karşın Türkiye Selçuklu Devleti'nin başına ise I. Alâeddin Keykubad geçmişti.¹⁹² Sultan I. Alâeddin, Kral II. Leon'un ölümünden sonra Kilikya Krallığının içine düştüğü taht mücadelelerinin sayesinde, güneyin önemli liman kenti Alâiye'yi fethetti (1223).¹⁹³ Sultan, sınırlarına yakın bir takım gelişmeler yaşanması üzerine Çukurova'ya sefere çıkmaya karar verdi. Bu seferin sebebi olarak İbn Bibi, Halep'den Anadolu'ya giden bir tâcirin Çukurova'da soyulmasını gösterir. Ancak, temelde Sultan I. Alâeddin, hemhudut olduğu Kilikya Krallığına karşı güvenlik ve iskân politikası için saldırmıştı. Çünkü bir yandan Türkiye Selçuklu sınırlarına dayanmış bir Moğol istilası vardı. Diğer yandan ise bu istiladan kaçıp gelen Türkmen kesafetinin kanaliz edileceği yeni alanlara ihtiyaç duyulmaktaydı.¹⁹⁴ Çukurova'nın fethi ve Ermenilerin itaat altına alınması için Antalya sübaşısı Mübarizeddin Ertokuş görevlendirildi. Ertokuş, sahilden ilerledi. Akdeniz'in muhkem kalelerinden olan Manavgat, Anamur ve daha birçok kaleyi fethederek Silifke önlerine kadar geldi ve Kıbrıs'tan Ermenilere yardım için gönderilen filoyu da engelledi.¹⁹⁵ Karadan da taarruza geçmiş olan Selçuklu kuvvetleri, Maraş yönünden Çukurova'ya girmişlerdi. Göksun vadisini takip ederek bütün Isauria (Taş-eli) bölgesini fethedip birçok kaleyi de ele geçirmişlerdi.¹⁹⁶

II. Leon'un ölümünden sonra kızı İsabella, Antakya Haçlı Prinkepsi IV. Bohemund'un oğlu Philippe ile evlenmişti. Bundan cesaret alan Haçlılar, Ermeni ülkesini istilaya ve Ermenileri frenleştirmeye çalıştılar.¹⁹⁷ Papa'nın Ermeni ülkesine geçmek isteyen IV. Bohemund'a izin vermemesi üzerine IV. Bohemund, Sultan I. Alâeddin Keykubad'a ittifak teklifinde bulundu. Bu teklif üzerine sultan, Ermeni topraklarına ordusunu sevketti. Karadan ve denizden gerçekleştirilen bu yoğun saldırılar sonucunda Ermeniler, barış teklif ettiler. Anlaşmaya göre, her yıl bin atlı ve beş yüz çarıkçı neferi sultanın hizmetine gönderecek; 1218 yılında yapılan antlaşmada belirlenen haraç

¹⁹¹ Simbat, *Vekâyinâme*, s. 79.

¹⁹² El-Ömerî, *Mesâlikü'l Ebsar*, s. 349; Niğdeli Kadı Ahmed, *el-Veledü's-Şefik*, s. 534-535.

¹⁹³ Emine Uyumaz, *Sultan Alâeddin Keykubad Devri Türkiye Selçuklu Devleti Siyasi Tarihi (1220-1237)*, TTK Yay., Ankara 2003, s. 23.

¹⁹⁴ İbn Bibi, C.I, s. 317-319.

¹⁹⁵ İbn Bibi, C.I, s. 354.

¹⁹⁶ İbn Bibi, C.I, s. 353-354; Aktok Kaşkarlı, s. 114.

¹⁹⁷ Vardan, *Türk Fütûhâtı Tarihi*, s. 221.

miktarını iki katına (yani 40.000 dinara) çıkaracak ve paralarında sultanın adı bulunacaktı.¹⁹⁸ Kilikya Ermeni Krallığı, Selçukluların vasali olarak Toroslar'ın güney kesimine hükmeden bir devlet haline gelmişti. Türklerin İç-il dedikleri Mersin bölgesi Selçukluların eline geçmiş ve burada Türkmenler iskân edilmişti. Buraya yoğun olarak Karamanoğulları yerleştirilmişti. Karamanoğulları, 1228'de Ermenek civarına yerleştikleri zaman, Ermeniler, kuzey ve güney yönünde Toroslara yayılmışlardı. Bu bölgedeki stratejik liman kentlerinin yanı sıra Ermenek, Mut, Silifke, Gülnar ve Anamur gibi şehirleri de ellerinde bulundurmaktaydılar. Sultan I. Alâeddin Keykubad, Orta Asya'dan kopup gelen Türkmen kütellerinin çoğunu Hristiyanlar ile hemhudut olan (Kilikya) bölgelere iskân ettirmeye çalışıyordu. Bundaki maksat, Selçuklu Devleti için uç bölgeler teşkil etmektir. Uç beyleri, düşman ile daima bir mücadele yeri olan bu tehlikeli sınırlarda, bazen güçlü Kilikya Ermeni Tekfurları ile mücadele ederken, bazen de bölgedeki kaleleri fethetmişlerdir. Selçuklular tarafından buraların kendilerine tımar olarak sunulması sonucunda bağımsızlık iddialarında bulunmuşlardı. Nitekim bu coğrafyaya yerleştirilen Türkmenlerin bir kısmı, gayri nizami tutumlar sergilerken bir kısmı da Toroslardaki ormanlardan istifade ederek kömürcülük yapıp geçimlerini sağlamaktaydılar.¹⁹⁹ Böylece Sultan I. Alâeddin Keykubad'ın Çukurova politikasının temelinde Ermeni Krallığına karşı güvenlik ve göçebe Türkmenlerin iskânı yatmaktadır.

Bu tarihlerde Kilikya Ermeni Krallığı içinde yeni bir durum söz konusuydu. Kral II. Leon'un erkek evladı olmadığı için ölümünden sonra bir taht bunalımı yaşandı. Varisi, kızı İsabella'ydı. 1226 yılında diğer Ermeni sülalesi olan Hetumlulardan Konstantin'in oğlu Hetum'un kral ilan edilmesiyle bu bunalım çözüme kavuştu. Böylece iki Ermeni sülalesi birleşmiş ve hâkimiyet Rupenlilerden Hetumlulara geçmiş oldu. I. Hetum zamanında (1226-1269), Kilikya Krallığı Sultan I. Alâeddin Keykubad'ın ölümüne kadar (1237)²⁰⁰ Selçukluların sadık vassalleri olarak kalmışlardı.²⁰¹

XII. asrın başlarında Orta Asya'nın içlerinden başlayarak Yakındoğu coğrafyasının tamamını tehdit eden Moğol istilası, Selçukluların sınırlarına kadar gelmişti. Cengiz Han'ın orduları, Cebe ve Sübetay komutasında Azerbaycan ve Kafkasya'ya girdiler (1220). Gence'yi düşürdükten sonra Tiflis üzerinden güneye yönelerek Meraga'yı ele

¹⁹⁸İbn Bibi, C.I, s. 352.

¹⁹⁹ Şehabeddin Tekindağ, "Alâüddîn Keykubâd ve Halefleri Zamânında Selçuklu - Küçük Ermenistan Hudüdları", *Tarih Dergisi*, C., 1, S., 1, İstanbul 1949, s. 32.

²⁰⁰El-Ömerî, *Mesâlikü'l Ebsar*, s. 366.

²⁰¹İbn Bibi, C.I, s. 355; Simbat, *Vekâyinâme*, s. 83; Ersan, "Rupenliler Dönemi'nde Kilikya Ermeni Krallığı ile Antakya Haçlı Princepsliği'nin Çukurova'da Hâkimiyet Mücadelesi", s. 93-94.

geçirdiler (30 Mart 1221). Batıya yönelik akınlar, Cengiz Han'ın oğlu Ögeday zamanında daha da genişleyerek sürmüştü. Ögeday, Harezmsah Celâleddin Mengüberti'ye karşı 30.000 kişilik bir orduyla Curmağun Noyan'ı gönderdi. Curmağun Noyan, Harezmsah ülkesini 1231'de ele geçirdi. 1232'de Kafkasya bölgesine hâkim olarak bu bölgeyi haraca bağladı. 1239'da Kars ve Ani kalelerini aldıktan sonra 1242'de Erzurum'u ele geçirdi.²⁰² Moğol tehlikesi karşısında Sultan II. Gıyaseddin Keyhüsrev, Eyyübî hükümdarları ve Mardin Artukluları ile görüşmeler yaparken, Ermeni Kralı I. Hetum'un babası Konstantin'i de Kayseri'ye çağırdılar. Sultan II. Gıyaseddin, Kilikya Ermeni Krallığıyla babası zamanında yapılan anlaşmaya sadık kalınmasını ve verilecek asker sayısının artırılmasını istedi. Sultan, Ermenilerin bu desteğine karşılık, hükümdarlık hakkı Selçuklularda kalmak şartıyla Ereğli'yi Ermenilere bırakacaktı. Konstantin, ülkesine döndükten sonra 3.000 kişilik bir Ermeni kuvvetinin sultanın emrine gönderileceğinin sözünü verdi.²⁰³

1243'de Türkiye Selçukluları, Köseadağ'da Moğollar karşısında yenildi.²⁰⁴ Moğol komutanı Baycu Noyan, Sivas ve Kayseri'yi yağmaladı. Ermeniler ise yaptıkları anlaşmaya sadık kalmayarak yardıma gelmedikleri gibi, Selçuklu Sultanı II. Gıyaseddin'in Haleb'e gitmek için yola çıkan annesi Hunad Hatun ve hanımı Gaziye Hatunu alıkoydular.²⁰⁵ Kilikya Kralı I. Hetum, Moğolların kazanmış oldukları bu zafere çok sevinmişti. Hatta kral, Moğollara doğu Hristiyanlığının kurtarıcıları gözüyle bakmaktaydı. Kralı I. Hetum, Moğollara tâbiyetini arz etmek üzere Baycu Noyan'ın katına, değerli armağanlarla elçiler gönderdi. Baycu Noyan, gelen elçilerle bir tabiyet anlaşması yaparak bunu Kilikya Krallığına gönderdi.²⁰⁶ I. Hetum, 1247 yılında kardeşi Simbat'ı hediyelerle Karakurum'a gönderdi. Göyük Han'ın huzuruna çıkan Simbat, kral adına itaatlerini bildirdi. Simbat, Moğol Hanı ile Çukurova Ermenilerini tanıyan bir sözleşme yaptı. Selçukluların fethettiği kaleleri geri almak ve Ermenilerin vergiden muaf tutulması için Moğol Hanıyla anlaştı. En kısa zamanda kral I. Hetum'un da Han'ın huzuruna geleceğini bildirerek geri döndü.²⁰⁷ Selçuklular, Ermenilerin bu tutumuna karşılık onları cezalandırmak için Kilikya üzerine sefere çıktılar. Bu sefer esnasında

²⁰²İbn Bibi, C.II, s. 61-64; El-Ömerî, *Mesâlikü'l Ebsar*, s. 357-363.

²⁰³Osman Turan, "Keyhüsrev II", *İA, C. 6*, MEB Yay., İstanbul, 1988, s. 625.

²⁰⁴Niğdeli Kadı Ahmed, *el-Veledü's-Şefik*, s. 537.

²⁰⁵İbn Bibi, C.II, s. 71; Simbat, *Vekâyinâme*, s. 83.

²⁰⁶Aktok Kaşgarlı, s. 64, 68-69.

²⁰⁷Simbat, *Vekâyinâme*, s. 87-88; Bertold Spuler, *İran Moğolları*(Çev. Cemal Köprülü), TTK Yay., Ankara 1987, s.60.

Tarsus kuşatılarak alındı. Kral I. Hetum, Tarsus'a karşılık Selçuklulara vergi vermeyi, eski tabiyetti devam ettirmeyi ve Bragana kalesi vesair birkaç kaleyi teslim etmeyi kabul etti.²⁰⁸ Bu, Selçuklular'ın son Çukurova seferi olmuştur. Selçuklu Devleti'ni sarsan hâdiseler sebebiyle Ermeniler, bu anlaşmaya uymadıkları gibi Bragana Kalesini de yeniden işgal ettiler. II. Gıyaseddin'in öldüğünü haber alan Ermeniler, 1248'de anlaşma hükümlerini bozarak kaybettikleri yerleri geri aldılar ve Selçuklu tabiiyetinden de çıktılar.²⁰⁹ Bu tarihlerden sonra Kilikya Ermeni Krallığı, Moğolların Anadolu'daki en sadık vassalleri olmuşlardı. Öyle ki Kral I. Hetum kendi isteğiyle Karakurum'a giderek Ögeday'ın huzuruna çıkmıştı.²¹⁰

Kilikya Ermeni Baronluğu; değişik süreçlerde Bizans İmparatorluğuna, Papalığa, Büyük Selçuklulara, Türkiye Selçuklularına, Moğollara, Kudüs Haçlı Krallığına ve Mısır'daki Memlûklere bağlı olarak varlığını sürdürdü.²¹¹ Bu yüzden Kilikya'da bağımsız bir Ermeni krallığının varlığını kabul etmek mümkün görünmemektedir. Kilikya Ermeni siyasi teşekkülüne vassal bir baronluk ve tâbi bir krallık nazarı ile bakılabilir.²¹²

Türkiye Selçuklularından sonra Türkmenler, Anadolu'da Ermenilere ve Moğollara karşı saldırı yapmışlardı. 1254'te Avsarlardan İslam Bey, Ermenilerin elinde bulunan Gorigos'a kadar akınlarda bulundu. 1259'da Sarum Bey, emrindeki Türkmenlerle Ermeni kralının kardeşi Simbat'la karşılaştı. Ağaçeri Türkmenleri de Ermeniler üzerine yağma akınlarda bulundu. Kilikya Krallığı, Moğolların 1260'ta Ayn-ı Câlût savaşında Memlûklere yenilmesi sonucunda durumları zayıfladı. Çünkü Kilikya Ermeni Krallığı, Memûklerin de açık hedefi haline geldi. Ancak, Kilikya Ermeni Krallığına karşı en yoğun mücadeleleri veren Karamanoğulları olmuşlardı.²¹³

²⁰⁸ Simbat, *Vekâyinâme*, s. 89.

²⁰⁹ Ersan, *Selçuklular Zamanında Anadolu'da Ermeniler*, s. 190; Gökhan, "Türkiye Selçukluları ile Kilikya Ermenileri Arasındaki Siyasi İlişkiler," s. 101.

²¹⁰ Abû'l-Farac, C. II, s. 555-556; Aktok Kaşgarlı, s. 74.

²¹¹ Aktok Kaşgarlı, s. XI.

²¹² Gökhan, "Türkiye Selçukluları ile Kilikya Ermenileri Arasındaki Siyasi İlişkiler," s. 71.

²¹³ Aktok Kaşgarlı, s. 76; Gökhan, "Türkiye Selçukluları ile Kilikya Ermenileri Arasındaki Siyasi İlişkiler," s. 102.

4. KARAMANOĞULLARI BEYLİĞİNİN BÜYÜME SÜRECİNDE KİLİKYA ERMENİ KRALLIĞI İLE MÜCADELELERİ

Karamanlıların başındaki ilk tarihi şahsiyet Nure Sofu'dur.²¹⁴ Dönemin kaynaklarında onun Babailere intisabı ve Ermeniler ile Ermenek kalesi için girişmiş oldukları mücadele hakkında bilgiler mevcuttur. Nure Sofu, 1228'de kendisine bağlı Türkler ile Ermenek bölgesine gelir ve burada kömür çekerek geçimini sağlamaya çalışmıştır. Daha sonra emrindeki Türkmenler'le Hristiyan Ermeni kalelerine karşı hücumlarda bulunmuş ve buralardan önemli miktarda ganimet elde ettiği gibi Ermenek'te bölgedeki Ermenilerden almıştır.²¹⁵ Şikârî, Nure Sofu'nun Ermenek kalesinin Ermenilerden alınışını detaylı olarak eserinde anlatsa da naklettiği bilgilerin bir kısmı, hakikatten uzaktır. Karamannâme'de anlatıldığına göre; Karamanlı Türkmenler, Nure Sofu'ya göçebe yaşamaktan sıkıldıklarını ve en azından Ermenek kalesinin Hristiyanlardan alınarak kendileri için yurt edilmesini teklif etmişlerdi. Nitekim Nure Sofu ve diğer Türkmen Beyleri²¹⁶ bu teklifi kabul edip adı geçen kaleye 10 bin kişi ile yürüdüler. Ermenek kalesini Kilikya Kralı I. Hetum (1226-1269)'dan aldılar. Bu kale ve şehire göçebe Türkler yerleştirildi.²¹⁷ Böylece Karamanlılar, tarihinde ilk olarak Nure Sofu döneminde Hristiyanlardan Ermeniler ile temasa geçmiş oldular. Şikârî'ye göre Ermenek ve Mut'un alınmasından sonra Nure Sofu, Ermenek'i mesken eyledi. Daha sonra yerine oğlu Karaman'ı bırakıp Sivas'a gitti ve Baba İlyas'a biat edip sofu oldu.²¹⁸

Nure Sofu'dan sonra Karamanlıların başına geçmiş olan Karaman Bey (1255-1263), babasının Kilikya bölgesinde başlatmış olduğu fetihleri daha da genişleterek sürdürmüştü.²¹⁹

Karaman Bey, babası zamanında Ereğli ve Silifke üzerine başlayan akınlara devam ettiği²²⁰ sırada Türkiye Selçuklu Devletinde çok başlı yönetim söz konusuydu. Sultan I.

²¹⁴ Şikârî, s. 103.

²¹⁵ Bazı kaynaklarda I. Alâeddin Keykubad'ın, Nûre Sofu'ya bir mektup göndererek, Ermenek'i fethetmesini istediği, Nûre Sofu'nin, zorlu bir savaştan sonra 1228'de kaleyi güçlkle fethettiği, sonra ise Mut, Gülnar ve Mâra kalelerini fethettiği, bilahare Ermenek'e gelerek orayı mesken edindiği rivayet edilir. Bkz; Çelik, *Osmanlı Taşra Teşkilatında İçel Sancağı (1500-1584)*, s. 205; Şikârî, s. 14; Tekindağ, *XIII-XV Asır Cenubi Anadolu Tarihine Ait Bir Tetkik*, s. 12.

²¹⁶ Şikârî, bu Türkmen Beylerinin isimlerini Turgud Bey, Bayburd Bey, Kayı Beyi Mirza, İmâdeddin ve Hayreddin Bey şeklinde nakletmektedir. Bkz; Şikârî, s. 103.

²¹⁷ Şikârî, s. 103-104; Tekindağ, "Karamanlılar," *İA*, C.6, s. 318.

²¹⁸ Şikârî, s. 106-107.

²¹⁹ Sümer, "Karamanoğulları", *TDİA*, C. 24, s. 455; Sara Nur Yıldız, "Reconceptualizing the Seljuk-Cilician frontier: Armenians, Latins and Turks in Conflict and Alliance during the Early 13th Century", *American Historical Association (AHA)*, San Francisco 2002, s. 92.

İzzeddin Keykavus, kardeşi Rükneddin IV. Kılıç Arslan ile giriştiği mücadele sonrasında zorunlu olarak ülkesinden ayrıldı. Selçukluların başına geçmiş olan Rükneddin IV. Kılıç Arslan ülkenin tamamının idaresini ele aldı. Sultan IV. Kılıç Arslan, Karaman Bey'i de vaat ve sözlerle itaat altına aldı. Nitekim Karaman Bey'e Ermenek bölgesi verilerek kendisine beylik tevcihi sunulmuştu.²²¹ Ermeni tarihçi Alishan da bu durumu Konya Sultan'ı, 1257'de Ermenek'i Karaman Bey'e verdiğini iddia eder.²²² Kardeşi Emir Bunsuz (Bonsuz)'u da "Emir-î Cândâr" tayin etmiştir. Sultan, her iki kardeşe mansıb vererek onları meşkul edip kendisine bağladı. Sultanın onlara bu tür görevler vermesinin nedeni Karaman Bey'in bölgede her hangi bir hadise çıkarmaması içindi. Yine Karamanoğullarının vasıtasıyla Selçukluların güney sınır komşuları olan Ermenilere karşı bölgenin korunacağını ve burada her daim hazır bir kuvvet olacağını düşündüğü için bu beylere görev ve ilhak yerleri vermişti.²²³ Ancak, işler Sultan IV. Kılıç Arslan'ın planlandığı gibi gitmedi. Karaman Bey elde etmiş olduğu iktaların vergilerini toplayarak güçlenmeye başladı. Giderek güçlenen Karaman Bey ve kardeşleri, Konya Sultanlığına karşı bağımsız hareket etmeye başladılar. Sultan IV. Kılıç Arslan, bu tutumları karşısında Karaman Beylerini cezalandırmak istediye de olası bir isyandan çekindiği için bu işi erteledi.

Selçuklu iç karışıklığından istifade eden Kilikya Ermenileri harekete geçerek bölgedeki önemli kaleleri geri almaya çalışmışlardı. Öyle ki Kıbrıs, İskenderun ve bölgedeki diğer Hristiyan topluluklar Ermeni kralı I. Hetum ile birleşerek Karamanlıların yönetimi altındaki Ermenek'e saldırılarda bulundular. Bu esnada Selçuklu dâhili hadiselerinden dolayı Konya yakınlarında bulunan Karaman Bey, hızlıca buradan ayrılıp Ermenek'e geldi. Ermeniler ve mütteliklerine karşı koymak için hazırlık yaptı. Ermeniler, Ermenek bölgesine saldırırken Sultan II. İzzeddin Keykavus, Karaman Bey'i Konya'ya çağırdı. Nitekim Karaman Bey, Konya'ya yönelince bu durumdan istifade eden Ermeni birlikleri bölgeye saldırılarını daha da şiddetlendirdiler. Kral I. Hetum, kardeşi Simbat ve muharip güçler, bu sefer Karamanlıların elinde bulunan Mut'a saldırdılar.²²⁴ Bölgedeki Türkmenler, bir yandan saldırılara karşı koymaya çalışırken diğer yandan

²²⁰ Tekindağ, "Karamanlılar," s. 318.

²²¹ Ünal, s. 79.

²²² M. Alishan, *Léon le Magnifique, Premier Roi de Sissouan Ou de l'Armenocilie*, (Trans. Georges Bayan), Venise-S. Lazare, 1888, s.365.

²²³ Faruk Sümer, "Karamanoğlu Mehmed Bey", *TDİA*, C. 28, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara 2003, s. 455.

²²⁴ Yıldız, "Reconceptualizing the Seljuk-Cilician frontier: Armenians, Latins and Turks in Conflict and Alliance during the Early 13th Century", s. 118-119.

Konya’da bulunan Karaman Bey’e haber yollayarak durum hakkında bilgi vermeye çalışmaktaydılar. Nihayetinde Karaman Bey, Selçuklulardan almış olduğu destek kuvvetleriyle hızlıca Konya’dan ayrıldı. Önce Ermenek sonra Mut önlerine gelerek şehri geri alıp müttefik Ermeni güçlerini yendi ve onları dağıttı. Durumun kötüye gittiğini anlayan Ermeniler, Karamanlılara barış teklifinde bulunmak zorunda kaldılar.²²⁵

Aralarında yapılan anlaşmaya göre; Ermeniler savaş tazminatı olarak 100 bin sikke filori, 1000 parça kumaş ve her sene 40 bin sikke filori vergi vereceklerdi.²²⁶ Kilikya Ermeni krallığına karşı kazanılmış olan bu başarı neticesinde Karamanlılar, Ermenek ve Mut havalisine kati surette yerleşmişlerdi.

1260 tarihlerinde Sultan Rükneddin IV. Kılıç Arslan ile Karaman Bey arasında sıhriyet tesis edilmiş ve Larende kalesi Karamanlılara verilmişti. Sonrasında Rükneddin IV. Kılıç Arslan’ın Selçuklu tahtına geçmesiyle birlikte bu şehir, Karaman Bey’den alınarak Hacı Beyler adındaki birine verildi. Karaman Bey, bu şehrin kendisinin hakkı olduğu iddia ederek burayı geri almaya çalıştı. Karaman Bey’in bu şehri alma çabası onun buradaki Ermenileri kullanmasına yol açtı. Bu kentin tekrar Karamanoğullarının eline geçmesi ve Selçuklunun buna ses çıkarmayışi önemliydi. Zira Selçukluların güneyden gelecek olan Ermeni Krallığının saldırılarını önlemenin tek yolunun Karamanoğulları askeri gücü olduğu gerçeğini ortaya koymaktaydı. Nitekim Karaman Bey, av bahanesiyle Ermenek’ten hareketle Larende’yi bir baskınla ele geçirmek istedi. Bunun için de Larende pazarında alışverişle meşgul olan Ermeni ve Rumlar toplanarak esir edildiler. Karaman Bey, esir almış olduğu bu Hristiyan ahalinin elbiselerini alarak kendi askerlerine giydirdi. Ermeni ve Rum kıyafetli Karamanoğulları askerleri, sanki Karaman Bey’den kaçan ve kaleye sığınmak isteyen Ermeni ve Rumlar zannedildi. Bu askerler kaleye yaklaşp kaleyi kuşattılar. Bu esnada Karaman Bey de kaleye taarruz ederek Larende kalesini aldı ve Hacı Beyler ve askerlerini esir etti (1260).²²⁷

Selçuklu Sultanı Rükneddin IV. Kılıç Arslan, Karaman Bey’in bu eylemine çok sinirlenmiş olsa da Larende’nin Karamanoğulları egemenliğine girdiğini kabullenmek zorunda kaldı. Zira yukarda da değindiğimiz üzere güneydeki Ermeni taarruzuna karşı bu beyin gücüne ihtiyaç duymaktaydı. Nitekim çok geçmeden Sultan Rükneddin’i haklı

²²⁵ Şikârî, s. 111; Öden, “Karamanoğulları Beyliği,”s. 756.

²²⁶ Şikârî, s. 113.

²²⁷ Ünal, s. 86-87.

çıkartan bir olay yaşandı. Kilikya Ermenilerinin Manavgat ve Gölhisar (Güzelhisar) havalisine saldırması, Selçukluların Karaman Bey'e başvurmasına yol açtı. Karaman Bey, kendisine bağlı birliklerle Gölhisar mevkiinde Ermenileri bozguna uğratarak önceleri Selçuklu toprağı olup devletin zayıflamasıyla Ermenilerin eline geçmiş olan Antalya şehrini de ele geçirdi.²²⁸

Karaman Bey'in hâkimiyeti döneminde iflas etmiş olan Türkiye Selçuklu Devlet mekanizmasının çöküşü daha da hızlanmış ve Köseadağ mağlubiyetinden bu yana süren Moğol tahakkümü daha da artmıştı. Bunun neticesinde Karamanlılar bu tarihten sonra kaynaklarda uzun bir müddet Moğollara karşı çekmiş oldukları isyan bayrağı ile anılmaya başlayacaklardı.²²⁹

Sultan Rükneddin, Moğol güçleriyle birlikte Denizli civarındaki Türkmenler üzerine bir tedbir seferi düzenledi. Bu durumun kendileri içinde geçerli olacağını zanneden Karaman Bey, Sultan Rükneddin'e karşı bir hamle yapmaya karar verdi. Bunun için Karaman Bey, kardeşleri Zeynel-Hac ve Bonsuz ile birlikte 1261 yılında 20.000 kişilik bir kuvvetle Sultan II. İzzeddin Keykavus'u tekrar tahta geçirmek amacıyla Konya üzerine yürüdü.²³⁰ Konya halkının desteğine rağmen Karamanlılar, Muineddin Pervane tarafından Gavele²³¹ kalesi önünde yenilgiye uğratıldı.²³² Zeynel-Hac ve Bonsuz yakalandılar. Çeşitli hakaretlere uğrayarak birkaç gün sonra kale kapısı önünde asıldılar.²³³

Karamanoğulları bir yandan Selçukluların iç işlerine müdahale ederken diğer yandan güçlü bir müttefikle hareket eden Kilikya Ermeni Krallığı ile mücadele etmekteydi. Bilindiği üzere Köseadağ bozgunundan önce Ermeniler, Moğolları, kendilerinin bir müttefiki görmüşlerdi. Daha sonra Kilikya Ermeni Kralı I. Hetum ile birlikte bu krallık Moğolların tâbi bir vassali haline gelmişti. Kilikya kralları, İslam dünyasına karşı Moğolları Hristiyanların kurtarıcıları olarak görmüş ve onlara kayıtsız şartsız itaat etmişlerdi.²³⁴ Burada dikkati çeken husus, Moğollar Anadolu'ya yaptıkları tüm taarruz

²²⁸ Şikârî, s. 115.

²²⁹ Aknerli Grigor, s.36-49; Başkan, *Orta Anadolu'da Hâkimiyet Mücadelesi (1400-1500)*, s. 4.

²³⁰ El-Ömerî, *Mesâlikü'l Ebsâr*, s. 397; Öngül, *Selçuklular Tarihi-2*, s. 206.

²³¹ Bu kale Konya'nın batısında Takyel dağı veya Bozdağ'da bulunduğu bilinen Gevele (Gevale), eski Bizans kalesi Kâvalla (Caballucome) kalesidir. Bkz; Tekindağ, "Son Osmanlı- Karaman Münasebetleri Hakkında Araştırmalar," s. 54, (49. Dipnot).

²³² İbn Bibi, C. II, s. 202-203; Nejat Kaymaz, *Pervne Mu'înü'd-dîn Süleyman*, Ankara 1970, s. 98-102.

²³³ İbn Bibi, C. II, s. 202-203; Öngül, *Selçuklular Tarihi-2*, s. 206.

²³⁴ Galstyan, s. 17-20.

ve seferlerde Ermeni askerlerini ön planda kullanmışlardı.²³⁵ Ermeni askerlerin yer aldığı Curmağun Noyan komutasındaki Moğol kuvvetleri, 1239'da Kars ve Ani şehirlerine saldırmışlardı. 1242 yılında Erzurum'u iki aylık bir kuşatma sonucunda Ermeni asıllı bir mühtedinin ihanetiyle ele geçirmişti.²³⁶ Yine aynı şekilde Köseadağ bozgunundan sonra Kayseri'yi de mühtedi olan iğdiş başı Hajuk oğlu Hüsam adındaki Ermeni'nin ihanetiyle ele geçireceklerdi.²³⁷

Kilikya Kralı I. Hetum (1226–1269), Köseadağ savaşından hemen sonra Selçukluların tâbiyetini tanımadı²³⁸ ve vakit kaybetmeden Moğollara tâbi olup vergi ödemeyi kabul etti.1247 yılında kardeşi Simbat'ı değerli hediyelerle birlikte Güyük Han'a gönderdi.²³⁹ Köseadağ bozgunundan sonra Moğollara bağımlı olan I. Hetum onların Hristiyanlara olan teveccühünden cesaretlenerek Doğu Hristiyanlığının Müslümanlardan kurtuluşunu bir Haçlı-Moğol ittifakında görmüş ve bunun için bir takım girişimlerde bulunmuştu.²⁴⁰

Moğollara tâbi olup Suriye ve Kafkaslardaki Hristiyanların konumunu güçlendirmede başarılı görülen Kilikya Ermenileri, Moğollarla yapılan ittifaka diğer hiçbir vasalda görülmeyen bir sadakatle bağlı kalmışlardır.²⁴¹ Öyleki I. Hetum, 1253 yılında büyük han olan Mengü'nün karargâhına (Karakurum) gitti.²⁴² Moğol sarayına kendi isteğiyle giden ilk kral olmuştu. Ermeni Kralının bu ziyareti bizzat yapmasındaki temel amaç, Moğollarla ittifaklarını güçlendirmek ve Hristiyanlar lehine imtiyazlar koparmaktır.²⁴³

²³⁵ Galstyan, s. 33.

²³⁶ İbn Bibi, C. II, s. 62-64.

²³⁷ Ersan, *Selçuklular Zamanında Anadolu'da Ermeniler*, s. 185.

²³⁸ Sümer, "Çukur-Ova Tarihine Dâir Araştırmalar (Fetihten XVI. Yüzyılın İkinci Yarısına kadar)," s. 5.

²³⁹ Ersan, *Selçuklular Zamanında Anadolu'da Ermeniler*, s. 191; Hasan Oktay, "Ermeni-Moğol İlişkileri ve Moğollar ile İlgili Ermeni Kaynakları Hakkında Bir Değerlendirme", *Türk Dünyası Araştırmaları*, S. 138, Haziran 2002, s.202-203; Gürsoy Solmaz, "Ermeni Müverrihlere Göre Moğollar", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S. 14, Erzurum, 2000, s.252.

²⁴⁰ Mikael Çamiçyan, s. 61;Ersan, *Selçuklular Zamanında Anadolu'da Ermeniler*, s. 191; I. Hetum bu yolda gerek papalık gerekse haçlı kontları nezdinde girişimlerde bulunmuş ve kızlarını bölgedeki haçlı kontlarıyla evlendirerek bir hane-dan ittifakı oluşturmak istemiştir. Ancak I. Hetum'un Moğollarla ittifak çağrısına aralarının iyi olmamasına rağmen sadece Antakya Prinkepsliğinden olumlu cevap gelmiştir. Bkz.; Steven Runciman, *Haçlı Seferleri Tarihi*, (Çev. F. Işıltan), C. III, TTK Yayınları, Ankara 1987, s.200.

²⁴¹ Simbat, *Vekayinâmesi (951-1334)*, (Çev. Hrand D. Andreasyan), İstanbul 1946,(TTK Basılmamış Eserler T68. B), s. 86; Köseadağ bozgunundan sonra yaşanan siyasi buhrandan ve Moğol tahakkümünden kaçmaya çalışan Sultan II. Gıyaseddin'in annesi, hatunu, köle, cariye ve servetleri ile önce Kilikya'ya oradan da Halep'e geçmek istemişlerdir. Selçuklu sultanına aile efradını iyi ağırlayıp, Halep'e geçmeleri hususunda yardımcı olacağını söyleyen Kilikya Ermeni Kralı I. Hetum, sözünde durmayarak Moğolların sadık bir vassal olduğunu göstermek adını Sultanın ailesini alı koyarak ve Moğollara teslim etti. Bkz; İbn Bibi, C. II, s. 79.

²⁴² Aknerli Grigor, s. 24; Ersan, *Selçuklular Zamanında Anadolu'da Ermeniler*, s. 193.

²⁴³ Aknerli Grigor, s. 25; Mustafa Akkuş, "Ermenilerin İlhanlı Dini Siyasetindeki Rollerini," *S.Ü. Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 31 Konya 2012, s. 212; Solmaz, "Ermeni Müverrihlere Göre Moğollar", s. 257.

Kilikya Krallığı, hemhudut oldukları göçebe Türkmen saldırılarını Moğol tâbiyetindeki Selçukluların otoritesini kullanarak ülkesinden uzaklaştırmak istemekteydi. Moğollar açısından bakıldığında ise Ermeniler, Anadolu ve Suriye bölgesinde en sadık vassalları idi.²⁴⁴ Zira Moğollar, büyük düşmanları Memlûklere karşı, gerek Suriye bölgesi ve gerekse de Anadolu'da öncü birlikler olarak Ermenilere ihtiyaç duymaktaydı. Yine Anadolu'da Moğol idaresine karşı çıkan Türkmenler, Ağaçeriler²⁴⁵ ve Ahilere karşı halk tabanında mücadele edebilmek için Ermeni krallığına ihtiyaç duymaktaydı.²⁴⁶

Anadoluda oluşan Moğol-Kilikya Ermeni Krallığı bloğu, bu iki devletin birbirine ihtiyaç duymasından kaynaklanmaktaydı.²⁴⁷ Ancak, Moğol politikası açısından bunun faydası Ermenileri, Memlûk ve Türkmen saldırılarına karşı bir tampon olarak kullanmak istemeleri idi.²⁴⁸ Böylece İlhanlılar, doğrudan Memlûklerin kendilerine yönelik saldırılarını uzaklaştırmış ve Memlûkleri vassalları olan Ermeni toprakları üzerinde tutmuşlardı.²⁴⁹ Nitekim bu durum Kilikya Ermeni Krallığı, Memlûklerin onlara son vermesine kadar Moğollar (İlhanlılar) ile ittifaklarını Anadolu-Suriye hattında sürdürmüşlerdir.²⁵⁰

Kilikya Ermeni krallığının metbusu olduğu Moğolların 1260'da Ayn-î Câlut savaşında Memlûklere yenilmiş olması bu krallığı kısa süreliğine saldırgan tutumundan vazgeçirdiyse de bu durum uzun sürmedi. Çünkü Karamanoğullarının saldırılarına maruz kaldılar.²⁵¹ Karamanoğulları, Memlûklerle ve bölgedeki diğer Türkmenlerin müşterek faaliyetleri neticesinde bu krallık üzerine yoğun seferler düzenlemişlerdi.²⁵²

1262 yılında resmen bir uç beyi olan Karaman Bey, uçlardaki faaliyetine devam etti, bazı Ermeni şehirlerine akınlarda buldu ve bazı yerleri ele geçirdi. İçel ve Silifke'de yağmalamalarda bulundu. I. Kral Hetum'un sınırdaki birliklerini üç defa bozguna uğrattı. Karaman Bey, Manyâ (Manion) kalesi hâkimi Kral I. Hetum'un kardeşi Simbat'ı da tehtit etmeye başladı. Manyâ kalesi daha önce Müslümanların elindeyken

²⁴⁴ Kürşat Solak, *Memlûk Devleti'nin Anadolu Beylikleriyle Münasebetleri*, Ege Üniv. SBE., İzmir 2011, (Basılmamış Doktora Tezi), s. 38, 43.

²⁴⁵ Faruk Sümer, "Ağaç-Eriler", *Bellekten*, C.XXVI, S.103, Ankara, 1962, 522.

²⁴⁶ Solmaz, "Ermeni Müverrihlere Göre Moğollar", s. 258; Ersan, *Selçuklular Zamanında Anadolu'da Ermeniler*, s. 195-200.

²⁴⁷ Cahen, *Osmanlılardan Önce Anadolu*, s. 238.

²⁴⁸ Altan Çetin, *Memlûk Devleti'nin Kuzey Sınırı*, TTK. Yay., Ankara 2009, s. 34.

²⁴⁹ Akkuş, "Ermenilerin İlhanlı Dini Siyasetindeki Rollerini," s. 213-214.

²⁵⁰ Sümer, "Çukur-Ova Tarihine Dâir Araştırmalar (Fetihden XVI. Yüzyılın İkinci Yarısına kadar)," s. 10.

²⁵¹ El-Ömerî, *Mesâlikü'l Ebsâr*, s. 394; Kâzım Yaşar Koprıman, "Mısır Memlûkleri (1250-1517)", *Makaleler*, (Haz. Semih Yalçın ve Altan Çetin), Berikan Yay., Ankara 2005, s. 96-99.

²⁵² Çetin, *Memlûk Devleti'nin Kuzey Sınırı*, s. 27.

Simbat'ın yoğun çabaları neticesinde Ermenilerin eline geçmişti. Üç yıl boyunca bu kale için mücadele veren Simbat'a yönelik Karaman Bey'in tehditleri arttı. Simbat keleyi kaybetmemek için askeri manada büyük harcamalar yaptı. Bu hazırlıkların yapıldığı sırada Karaman Bey Manyâ kalesini kuşattı. Bu kuşatma yaklaşık olarak dokuz ay sürdü. Karaman Bey, kuşatma esnasında Kral I. Hetum'a bir elçi gönderdi. Ermeni kralının huzuruna çıkan elçi ona; "üzerimize saldırmayı düşünüyorsan, deneme bile! Biraz bekle, sonbahar rüzgârları ülkenin acılarını temizlesin. Eğer ben saldırırsam emin ol bundan daha zor duruma düşeceksiniz." Bu tehditler karşısında Kral I. Hetum, babası Konstantin'in yanına giderek durumu bildirdi. Karaman Bey'in sözlerini duyan Konstantin, oğlu Kral Hetum'a şu sözleri söyledi; " hemen ordularını topla ve üzerine yürü. Onun yükseldiğini ve İçel'de birliklerini yendiğini duyunca ikinci bir Selhaddin'in ortaya çıkmasından şüphelendim. O, sana meydan okuduğu için sen cesurca davran. Böylece Tanrı onu senin eline verecektir."²⁵³ Bunun üzerine Kral I. Hetum, Tarsus'a gidip ordusunu toplayarak Silifke'ye doğru yürüdü. Buradan da asker ve erzak toplayan Kral, komutasındaki Ermeni askerlerle Manyâ kalesine yaklaşınca Karamanlı askerler geri çekilmek zorunda kaldılar. Kral kaleye girdi. Fakat Karaman Bey orada değildi. Kaleye asker yerleştirdikten sonra buradan ayrıldı. Ancak Karaman Bey, Kral I. Hetum ve birliklerine Toroslar'ın geçilmesi zor ve dar geçitlerinde pusu kurdu. Nitekim Ermeni birlikleri buradan geçeceği sırada Karamanlılar onlara saldırarak ok yağmuruna tuttu. Kral I. Hetum, saldırı üzerine geri çekildi ve bölgeyi iyi bilen askerleri önden yolladı. Gelen Ermeni kuvvetleri Karamanlı askerlere saldırarak onları bozguna uğrattı. Bu sırada Karaman Bey yaralandı. Nitekim Karaman Bey aldığı yaralar neticesinde birkaç gün sonra öldü (1263).²⁵⁴ Kaynaklarda Manyâ kalesi kuşatması üç yıl sürdüğü belirtildiğine göre 1263'de ölen Karaman Bey, bu kaleyi 1260 tarihlerinde kuşatmaya başlamıştır.

²⁵³ A. G., Galstyan, *Ermeni Kaynaklarına Göre Moğollar*, (Çev. İlyas Kamalov), Yeditepe Yayınları, İstanbul 2005, s. 105-106.

²⁵⁴ Simbat, *Vekayinâmesi*, s. 88; Şikâti, s. 125; Aksarayî, s. 53-54; Tekindağ, "Karamanlılar", *İA*, C. 6, s. 318; Tekindağ, "Şemsüddin Mehmed Bey Devrinde Karamanlılar", s. 82-83; Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akköyünlü, Karaköyünlü Devletleri*, s. 1-3. Karaman Bey'in ölümü ile ilgili olarak farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Bazıları onun Selçuklu saldırısı neticesinde Manyâ kalesi önünde almış olduğu yaraların tesiri ile öldüğünü belirtirken, bazıları ise II. İzzeddini tahta çıkarmak için Sultan Rükneddin'e isyan ettiği ve Selçuklu ordularının Gavele kalesi önünde Karamanoğullarını mağlup etmesi ile Karaman Bey'in kaçtığı ve bir ormana sığındığı ve Sultanın ormanı onu ile birlikte yaktığı yönündedir. Bir başka rivayete göre de; Sultanın gönderdiği ve Karaman Bey'e dost olarak sokulan bir dizdar tarafından zehirlenerek öldürüldüğü üzeredir. Bkz; Ünal, s. 92; Öden, s. 756.

Karaman Bey'in 1263'te ölmesinin akabinde Şemseddin Mehmed Bey (1263-1280) Karamanlıların başına geçti. Mehmed Bey devri, Karamanlıların Selçuklulara karşı uçlarda Türkleri kendisine bağlamak istediği bir dönemdir. Kilikya Ermeni Krallığıyla yoğun mücadeleler yaşanmıştı. Nitekim buradaki Türkmenlerin başına geçmesi için kardeşi Mahmut Bey'i görevlendirdi. Mehmed Bey döneminde Selçuklu iç işlerine karışıldığı "Cimri" gibi hadiseler tertiplendi. Bunun yanı sıra Kilikya bölgesi Ermenileriyle ve Doğu Akdeniz ticaretinde önemli bir aktör olan Venediklilerle çatışma eksenli bir takım gelişmeler yaşandı. Bu çatışmanın temel sebebi, Tarsus-Adana-Konya ve Orta Anadolu ticaret yolunun stratejik bir noktası olan Gülek (Külek) Boğazı'dır.²⁵⁵ Bu boğaz, Suriye ve Orta Anadolu bölgesinde Ermeniler ile Doğu Akdeniz'de ticaret yapan Venedikliler için önemli bir mevkiydi. Ayrıca zengin ormanları, madenleri, Anadolu'nun hemen her yerinde meşhur olan atları ve katırları ile boğazın kuzey kesimindeki Selçukluların, uç Türklerinin ve Karamanoğullarının dikkatini çekmekteydi. Nitekim bu stratejik nokta Mehmed Bey'in görevlendirdiği kardeşi Mahmut Bey tarafından Karamanoğulları hâkimiyeti altına alınacaktır.²⁵⁶

4.1. Mehmed Bey Zamanı (1263-1280) Karamanoğlu-Kilikya Ermeni Krallığı Mücadeleleri

XIII. asrın ikinci yarısı Anadolu'da bloklaşmalar dönemi idi. Bloklaşmanın karşıt tarafları, bir yandan bu coğrafyanın dışından olan Memlûkler-Moğollar, diğer yandan bu iki düşmanı farklı kollardan destekleyen Anadolu coğrafyasında hemhudut da olan Karamanoğulları ve Kilikya Ermeni Krallığı idi. Karamanoğullarının özellikle Mehmed Bey ile başlayıp Güneri Bey döneminde yoğun olarak yaşanacak olan Kilikya Ermeni Krallığıyla çatışmaları hiç şüphesiz, Anadolu'da Memlûk-Moğol çatışması eksenli gelişerek Memlûkler yanlısı bir duruş ile sürecektir.

Karamanoğlu Mehmed Bey (1263-1280), Karaman Bey'in en büyük oğludur. Selçuklu Hükümdarı IV. Rükneddin Kılıç Arslan, emîr-i cândâr olan Karaman Bey'in kardeşi Bunsuz'u tevkif ettirmiş ve öldürttü, çocuk yaştaki oğullarını da Konya yakınındaki Gevele Kalesi'nde hapsedti. IV. Kılıç Arslan'ın (1266) yılında öldürülüp Muînüddin Süleyman Pervâne devlete tamamen hâkim olunca Karaman Bey'inoğullarını serbest bıraktı. Ancak küçük kardeşleri Ali Bey rehin olarak

²⁵⁵ Tekindağ, "Alâüddîn Keykubâd ve Halefleri Zamânında Selçuklu - Küçük Ermenistan Hudüdları", s. 31.

²⁵⁶ Ünal, s. 101-102.

Kayseri’de oturtuldu.²⁵⁷ Mehmed Bey döneminde Kilikya Krallığından ziyade Anadolu’da Moğollarakarı büyük mücadeleler verilmiştir.

Bu dönemde de Ermeniler, Moğolların sadık bir vassali olmuşlardı. Moğol genel politikası onlara Anadolu’da Türkmenler, özellikle Selçuklu-Moğol iktidarına karşı isyan bayrağını çekmiş olan Hatiroğlu Şeraafeddin ve Karamanoğlu Mehmed Bey’in isyanı ve bilhassa Memlûkler karşısındaki başarısızlıkları başlıca amil olmuştur.²⁵⁸ Daha öncede değindiğimiz üzere Ermeni-Moğol ilişkilerinin belirleyici unsuru Kuzeyde Karamanoğullarının, güneyde ise Memlûklerin Çukurova’nın kalbine yönelik saldırılara karşı bir set olarak kullanılmaktan öte değildi.²⁵⁹ Kilikya Ermeni Kralı I. Hetum’un hem Karamanoğlu Mehmed Bey’in hem de Memlûklerin hedefi haline gelmesinde onun Moğollara bağlılığının bir bedeli olarak görülebilir. Nitekim Kral I. Hetum, Moğol desteği ile güneyde Türkmen şehirlerine yönelik bir takım seferlerde bulundu. 1263-64’te Kilikya Kralı, Memlûkler egemenliği altındaki Halep’e saldırılarda bulundu.²⁶⁰ Bu saldırı hava şartlarından ötürü başarıyla sonuçlanmamış olsa da aynı tarihte Kilikya Kralı daha fazla bir kuvvetle Ayntab’a saldırdı.²⁶¹ Hatta orduda Moğol askerinin fazla olduğu intibasını uyandırmak için Ermeni askerlere Moğol bürük ve elbiselerini giydirmişti. Fakat Memlûk öncü birliklerini komuta eden Emir Hüsameddin komutasındaki askerler Ermenileri Ayntab önlerinde bozguna uğrattılar.²⁶² Bunun neticesinde Sultan Baybars, Ermenileri cezalandırmak için 1265-1267 tarihlerinde Kilikya üzerine seferler düzenledi.²⁶³

Sultan Baybars, Suriye tarafından sahil şeridini alarak Kilikya üzerine yöneldi. Dımaşk hâkimi ve Hama hâkimi Melik Mansur ile birlikte ordularını Ermenilerin elinde bulunan Sis ve Tarsus üzerine gönderdi. Bu sırada Kilikya kralı I. Hetum, bölgedeki geçitlere piyade ve mancınıklar yerleştirdiği gibi kardeşi Simbat’ı da komutan tayin ederek Memlûkleri karşılaması için görevlendirmişti. Ancak Memlûklerin saldırısı karşısından Ermeniler bozguna uğradılar. Bu savaş neticesinde kral I. Hetum’un oğlu Leonda

²⁵⁷ İbni Tagrıberdi, s. 55; Sümer, “Karamanoğlu Mehmed Bey”, *TDİA*, C. 28, s. 445.

²⁵⁸ Spuler, *İran Moğolları*, s. 227.

²⁵⁹ Muammer Gül, “İlhanlı-Ermeni İlişkileri,” *Tarihte Türkler ve Ermeniler Külliyyatı*, C, III, TTK Yay., Ankara 2014, s. 107.

²⁶⁰ Kâzım Yaşar Kopruman, “Memlûkler,” *DGBİT*, C. 6, İstanbul 1986, s. 464.

²⁶¹ İbni Tagrıberdi, s. 49; Çetin, *Memlûk Devleti’nin Kuzey Sınırı*, s. 76.

²⁶² Ersan, *Selçuklular Zamanında Anadolu’da Ermeniler*, s. 201.

²⁶³ Çamiçyan, *Moğol İstilas ve Memluklar (1220-1393)*, s. 60.

Memlûklere esir düştü. Memlûkler böylece Ermeniler'in elindeki Sis ve Tarsus'u aldı.²⁶⁴

Bloklaşma ile ilgili olarak Moğol ve Memlûklerin kaçınılmaz rekabeti ortasında kalmış olan Kilikya Ermeni Krallığının durumu Karamanoğulları içinde geçerliydi. Özellikle bu rekabet, Anadolu'da Karamanoğullarını Kilikya Krallığına karşı tahrik etmekteydi.²⁶⁵ Bu bloklaşmanın diğeri tarafı olan Karamanoğlu-Memlûk cenahından baktığımızda Moğolların, Ermenileri kullanarak Anadolu'daki Türkmenler ve Müslümanlar üzerindeki baskısı, bu iki devleti ortak düşman ve müttefikine karşı yakınlaştırmıştı.²⁶⁶

Karamanoğlu-Memlûk müttefikliği, Kilikya Ermeni Krallığının saldırgan tutumunun yanı sıra Karamanoğlu Mehmed Bey'in ve onun halefi Güneri Bey'in Çukurova bölgesini hinterlandları altına almaya çalışmalarından kaynaklanmaktadır. Zira Karamanoğlu Mehmed Bey, mümbit bir coğrafya olan Çukurova'ya sadece coğrafi zenginlik ile duruma yaklaşmamıştır.²⁶⁷ Buraya aynı zamanda bir gaza ve cihat sahası ve de Moğollardan kaçan göçebe Türkmenlerin kanalize edileceği bir bölge olarak bakmıştır.

Temelde Karamanoğulları ve Memlûkleri müttefik yapan ve doğrudan temasa geçmelerini sağlayan hadise, Hatiroğlu Şerafeddin'in Anadolu'da Moğollara karşı isyanı olmuştur. Anadolu'da Moğollara karşı Beylerbeyi Hatiroğlu Şerafeddin, Memlûk Devletine güvenerek 1276'da isyan edince Karamanoğlu Mehmed Beyde ona katılmıştı.²⁶⁸

Hatiroğlu Şerafeddin, Haziran 1276'da Kayseri'ye vardı ve Moğol karşıtı ittifak için Selçuklu Beyleri nezdinde faaliyetlerde bulundu.²⁶⁹ Oradan Sultan Baybars'a son olarak bir elçi daha gönderdi. Kayseri'de bulunan Selçuklu Sultanını tahttan indirdi. O ve beyleri Niğde'ye götürüldü. Baybars'ın öncü birlikleri de Kayseri'ye vardı. Şerafeddin Bey, cihad ilan etti. Bunun üzerine Moğol yanlısı bazı Selçuklu Beyleri bile ona katıldılar. Bu sırada Karaman Türkmenleri harekete geçti. Karamanoğlu Mehmed Bey,

²⁶⁴ El-Ömerî, *Mesâlikü'l Ebsâr*, s. 397-398.

²⁶⁵ Simbat, *Vekayinâmesi (951-1334)*, s. 102-103; Hasan Oktay, *Ermeni Kaynaklarında Türkler ve Moğollar*, Selenge Yay., İstanbul 2007, s. 180.

²⁶⁶ Kopruman, "Memlûkler," *DGBİT*, C. 6, s. 464.

²⁶⁷ Tekindağ, "Alâüddîn Keykubâd ve Halefleri Zamânında Selçuklu - Küçük Ermenistan Hudüdları", s. 31; Ünal, *Karamanoğulları Tarihi*, s. 101-102.

²⁶⁸ Aksarayî, s. 78.

²⁶⁹ Niğdeli Kadı Ahmed, *el-Veledü's-Şefk*, s.539.

kardeşleri ve Türkmenlerle birlikte Moğollara baskınlar yapıp sahilleri ele geçirdiler ve bu durumu Baybars'a bildirdiler.²⁷⁰ Onlar üzerine gelen Ermenek vilayeti komutanı Bedreddin Hutênî ile Sahiller Emiri Hoca Yunus'u bozguna uğrattılar.²⁷¹

1276'da Moğol Atabay Noyan'ın başarısız Bire (Birecik) hamlesinden sonra çok sayıda Türkmen Kilikya'ya girmek üzere toplandı ve Maraş taraflarına gitti. Bunlara Baybars'ın Bire'yi savunması için gönderdiği bin kişilik Memlûk birliği de katıldı. Bunu duyan Kilikya Ermeni komutanı Simbat, ordusuyla birlikte Maraş civarındaki Türk ve Memlûk kuvvetlerine karşı saldırıya geçti. Yapılan şiddetli çarpışmada Baron dâhil 300'den fazla Ermeni öldürüldü.²⁷² Ermeni vakainamesine göre, bu olayların yaşandığı 1275-76 tarihlerinde Karamanoğlu Mehmed Bey öncülüğündeki Karamanoğulları üç defa daha Kilikya Ermeni Krallığının topraklarına saldırılarda bulundular.²⁷³ Ancak Kral III. Leon ile giriştikleri mücadeleleri kaybettiler.²⁷⁴

Hatiroğlu, Karamanoğullarını isyan yolunda kendisini yarı yolda bırakmamak için Bedrüddîn İbrahim'in elinden aldığı Ermenek Subaşılığını (askerî kumandanlığı) Mehmed Bey'e verdi. Nitekim Mehmed Bey, hemen harekete geçerek güneyde Moğollara tabî Kilikya krallığından bazı şehir ve kaleleri aldı ve Moğollara karşı saldırılarda bulundu. Öyle ki Ulukışla yakınlarında yaklaşık 200 kişilik Moğol askeri müfrezesine saldırarak onları dağıttı.²⁷⁵ Fakat bu isyan çok sürmedi. Zira Selçuklu ve Moğol kuvvetleri Hatiroğlu isyanını bastırarak Şerefeddin Bey'i muhakeme edip öldürdüler (1276).²⁷⁶ Bununla beraber, Karamanoğlu Mehmed Bey mücadeleye devam etti. Hatiroğlu isyanı ile Anadolu'da Moğol Ermeni ittifakına karşı kurulmuş olan Türkmen bloku tam bir birlik içerisine girmişti.²⁷⁷

Hatiroğlu Şerafeddin'in öldürülmesi sonucunda Anadolu'ya gelme kararı alan Sultan Baybars, Mısır birlikleriyle 1277'de Anadolu'ya girdi. Elbistan önlerinde Moğol kuvvetlerini bozguna uğratarak Kayseri'ye doğru yol aldı.²⁷⁸ Sultan Baybars'ın Anadolu'ya gelişi, Karamanoğlu-Memlûkler ittifakını güçlendirdi ve doğrudan

²⁷⁰ Aksarayî, s. 78-79.

²⁷¹ Şikârî, s. 121-122.

²⁷² Ersan, *Selçuklular Zamanında Anadolu'da Ermeniler*, s. 197.

²⁷³ Simbat, *Vekayinâmesi (951-1334)*, s. 90.

²⁷⁴ Galstyan, s. 116.

²⁷⁵ Faruk Sümer, "Karamanoğlu Mehmed Bey", *TDİA*, C. 28, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara 2003, s. 445.

²⁷⁶ İbn Bîbî, C. II, s. 185; *Anonim Selçukname*, s. 37.

²⁷⁷ Solak, *Memlûk Devleti'nin Anadolu Beylikleriyle Münasebetleri*, s. 51.

²⁷⁸ İbni Tagrıberdî, s. 54-55, *El-Ömerî, Mesâlikü'l Ebsâr*, s. 402.

temasların gerçekleşmesini sağladı Mehmed Bey, kardeşi Ali Bey'i gönderip itaatini sundu. Sultan da Karamanoğullarına beylik taklid ve sancakları gönderdi. Ermenek ve Larende'den Akdeniz sahiline kadar olan yerlerin hâkimiyetini Karamanlılara verdi.²⁷⁹ Bu durumda Karamanoğulları bütün uç beyleri üzerinde hâmi oldular ve uç Türkmenlerinin kendilerine katılmalarıyla daha da güçlendiler. Memlûk Sultanının kendilerine Ali Bey aracılığıyla taklid ve sancaklar göndermesi, Hamidoğlu, Eşrefoğlu ve Menteşeoğlu Türkmenlerini de Karamanlılarla birlikte hareket etmeye sevk etmiştir.²⁸⁰ Memlûk idaresinin Mehmed Bey'e yaptığı bu muamele Karamanoğulları üzerinde kuruluşundan itibaren Memlûk desteğinin var olduğunu göstermektedir.²⁸¹

Sultan Baybars, Anadolu'ya yaptığı seferinde Moğollara karşı ayaklanmış olan Karamanoğullarını özellikle hesaba katmakta hatta bu Türkmenler onun güven kaynaklarından biri olmaktaydı. Baybars'ın bu seferinde iki kere Karamanoğullarıyla irtibat kurması, karşılıklı sıkı ilişkilerin ilk örnekleri olmuştur. Sultanın amacı onları Moğollar karşısında cesaretlendirmektir.²⁸²

Karamanoğlu Mehmed Bey, 1278'de Suriye'den Kilikya Ermeni Krallığına saldırıda bulunan güneydeki Türkmenlerle birlikte Kilikya'ya girdi. Buradan birçok ganimet elde etti.²⁸³

Baybars'ın Moğollar'ı yendiğini haber alan Mehmed Bey, Kırım'da bulunan eski Anadolu Selçuklu Hükümdarı II. İzzeddin Keykâvus'un oğullarından Alâeddin Siyavuş'u (Cimri) da yanına alarak harekete geçti. Mehmed Bey 3000 kişilik ordusuyla önce Aksaray'a gitti,²⁸⁴ Aksaray'ın kolayca alınamayacağını anlayınca da Konya'ya yöneldi.²⁸⁵ O sırada Sultan III. Gıyâseddin Keyhusrev ile Sâhib Fahreddin Ali, İlhanlı Hükümdarı Abaka Han'ın katında olduklarından Muînüddin Süleyman Pervâne de Tokat'ta²⁸⁶ bulunduğundan Konya'da devlet büyüklerinden saltanat nâibi Emînüddin Mîkâil ile Meliküssevâhil Bahâeddin Mehmed Bey'den başka kimse bulunmuyordu. Mehmed Bey, eski sultan II. İzzeddin Keykâvus'un oğlu Alâeddin

²⁷⁹ İbn Şeddad, *Baybars Tarihi*, 87-88.

²⁸⁰ Aksarayî, s. 95; Cahen, *Osmanlılardan Önce Anadolu'da Türkler*, s. 282.

²⁸¹ İbrahim Hakkı Konyalı, *Karaman Tarihi*, İstanbul, 1967, 12.

²⁸² Solak, *Memlûk Devleti'nin Anadolu Beylikleriyle Müinasebetleri*, s. 53.

²⁸³ Çamiçyan, s. 67; Ersan, *Selçuklular Zamanında Anadolu'da Ermeniler*, s. 197.

²⁸⁴ Aksarayî, s. 77-81.

²⁸⁵ Nevzat Topal, *Anadolu Selçukluları Devrinde Aksaray Şehri*, Aksaray Valiliği Yay., Ankara 2009, s. 47.

²⁸⁶ İbni Tagrıberdi, s. 54.

Siyavuş'u sultan ilân etmek istiyordu. Mehmed Bey, Konya'yı kuşatmak için harekete geçti. Şehirde bulunan askerlerle savaştıysa da bozguna uğrayıp geri dönmek zorunda kaldı (14 Mayıs 1277). Bir gün sonra Selçuklu şehzadesi Alâeddin Siyavuş şehre getirilerek tahta oturtuldu ve Selçuklu sultanı ilân edildi. Karamanoğlu Mehmed Bey, vezirlik makamına getirildi. Törenin ardından divan kuruldu. Burada devlet hizmetinde bulunanlarla ülkedeki taraftarların devlet merkezine gelmeleri için fermanlar yazıldı ve bundan böyle divanda, devlet dairelerinde, sarayda, eğlence toplantılarında, çevgân oynanan seyirlikte hiç kimsenin Türkçe'den başka bir dil konuşmamasına kararverildi.²⁸⁷ Sâhib Ata'nın oğulları ve uç vilâyetinin emîrleri Tâceddin Hüseyin ile Nusretüddin Hasan'ın bir ordu ile Karahisar'dan (Afyon) Konya'ya doğru gelmekte oldukları haber alındı. Mehmed Bey onlarla savaşmak için Konya'dan ayrıldı. İki ordu Akşehir'de karşı karşıya geldi. Sâhib Ata'nın ordusundaki Germiyan Türkleri savaş meydanından uzaklaşınca Mehmed Bey, büyük bir zafer kazandı (Zilhicce 675 / Mayıs 1277). Mehmed Bey, Sâhib Fahreddin Ali'nin mâlikânesi olan Karahisar'ı kuşattı, kuşatma başarılı olmayınca Alâeddin Siyavuş ile Konya'ya döndü (29 Zilhicce 675 / 3 Haziran 1277).²⁸⁸ Mehmed Bey'in asıl niyeti Moğollar'la savaşmak üzere Erzurum'a gitmekti. Sultan III. Gıyâseddin Keyhusrev ve Sâhib Ata'nın Şehzade Kongurtay ile birlikte gelmekte oldukları haber alındı. İlhanlı Hükümdarı Abaka Han kardeşi Kongurtay ile veziri Şemseddin Cüveynî'yi Orta Anadolu'ya gönderdi (Rebûlâhir 676 / Eylül 1277). Aksaray'da hayli kan döken Kongurtay, Vezir Şemseddin Cüveynî ile birlikte kışı geçirmek için Tokat'taki Kazova kışlağına gitti.²⁸⁹ Sultan Gıyâseddin Keyhusrev ve Sâhib Ata Konya'ya döndüler. Karamanlıların ağır kayıplar verip perişanbir durumda olmalarını fırsat bilerek kışın geçmesini beklemeden yeniden İçel'egirdiler. Beş on kişilik keşif birliğiyle yola çıkan Mehmed Bey, Moğol keşif kolularından ok yağmuruna tutuldu. Mehmed Bey ile onu kurtarmaya gelen iki kardeşi veamcasının oğlu öldürüldü.²⁹⁰

Mehmed Bey'in ölümü (1280?) sonrasında Karamanlıların başına Güneri Bey geçti.²⁹¹ Güneri Bey, Karamanlıların yaşadığı şiddetli Moğol baskısı sebebiyle bir süreliğine

²⁸⁷Sümer, "Karamanoğlu Mehmed Bey", *TDİA*, C. 28, s. 445.

²⁸⁸İbn Bibi, C. II, s. 209-210; Sümer, "Anadolu'da Moğollar", *SAD*, C. I, s. 54.

²⁸⁹Topal, *Anadolu Selçukluları Devrinde Aksaray Şehri*, s. 47-48.

²⁹⁰İbn Bibi, C. II, s. 215-216; Aksarayî, s. 95-101; İbni Şeddad, *Baypars Tarihi*, s. 90; Şikârî, s. 136; Sümer, "Karamanoğlu Mehmed Bey", *TDİA*, C. 28, s. 445-446.

²⁹¹Sümer, "Anadolu'da Moğollar", *SAD*, C. I, s. 55.

Ermeni ve Moğollarla mücadeleye ara verdiyse de daha sonraları bu mücadeleye tekrar devam etti.

4.2. Güneri Bey Zamanı ve Sonrası (1280-1357) Karamanoğlu-Kilikya Ermeni Krallığı Mücadeleleri

Güneri Bey, selefleri Karaman ve Mehmed Beylerin Kilikya Ermeni Krallığına yönelik mücadele eksenli siyasetini devam ettirmişti. Güneri Bey döneminde, Selçuklu iç işlerine karışılmış ve Memlûk ittifaklı Kilikya Ermenilerine karşı saldırılar düzenlenmiştir. Özellikle Güneri Bey'in Memlûkler yanlısı politikası ve Kilikya Ermeni krallığının egemenliği altındaki şehirlere saldırısı Moğolların Karamanoğullarına saldırmasına yol açmıştır.

Dönemin Selçuklu hükümdarı Sultan III. Gıyaseddin Keyhüsrev'in Moğollar tarafından öldürülmesi sonucunda yerine Gıyaseddin II. Mesud geçmişti. Sultan Mesud, Türkmenlerin akınlarından bunaldığı için Selçuklu merkezini Kayseri'ye taşımıştı. Bu durumdan istifade eden Sultan III. Gıyaseddin Keyhüsrev'in validesi, torunlarını Konya'da tahta çıkarttı. Onları desteklemek için de Karamanlı Türkmenleri reisi Güneri Bey'e Beylerbeylik ve Eşrefoğlu Türkmenlerine de saltanat naibliği menşuru gönderdi.²⁹² Karamanlı ve Eşrefoğlu Türkmenlerinin Konya'ya geldiğini haber alan Moğollar, derhal harekete geçerek 685/1286 bahar ayında 20.000 kişilik bir ordu ile Konya'ya geldi. Bizzat Geyhatu'nun başında bulunduğu bu Moğol kuvveti, Sultan Mesud'u yeniden Konya'ya getirdikleri gibi Karamanlı Türkmenlerin de Konya'dan uzaklaştırılmalarını sağladı.²⁹³

Moğolların temelde Karamanoğullarının üzerine yürümesinin sebebi, 1281-1286 tarihleri arasında Güneri Bey'in Memlûklu desteği ile Kilikya Ermeni Krallığına saldırısından kaynaklanmaktaydı. Memlûklu Sultanı Baybars'ın ölmesi sonucunda, Sultan Kalavun başa geçince onun sultanlığını kabul etmeyen Dımaşk Nâibi Şemseddin Sungur, kendi sultanlığını ilan etti (Nisan 1280). İlhanlıları da kendisine destek olmaları için Suriye'ye çağırdı. Bunun üzerine Ermenilerin de desteklediği Moğol güçleri, 1280 ve 1281 yıllarında olmak üzere iki kez Suriye'ye sefer düzenledi. Abaka'nın bu seferlerinin bir diğer sebebi, Kilikya Ermenileri Kralı III. Leon'un Güneyden Memlûk

²⁹² Cahen, *Osmanlılardan Önce Anadolu*, s. 290; Tekindağ, "Karamanlılar", *İA*, C. 6, s. 319.

²⁹³ Anonim *Selçukname*, s. 44; Sümer, "Anadolu'da Moğollar", s. 60; Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri*, s. 8; Cahen, *Osmanlılardan Önce Anadolu*, s. 290-291.

Devletin Kuzeyden ise Karamanoğullarının ülkesine yönelik devam eden saldırılarından şikâyetçi olmasıydı.²⁹⁴

Bu şikâyet, esasında Kilikya Ermenilerinin Moğollar tarafında, Karamanlıların da Memlûkler tarafında olmasından dolayı iki devletin ilişkilerini etkiledi. Memlûkler ve İlhanlılar, Bire'nin kuzeyindeki Rumkale için savaşırken,²⁹⁵ Karamanoğlu Güneri Bey, Sultan Kalavun'a, Moğol ve Ermenilere karşı kendisine yardım edeceğini bildirmiş ve bu yardımın olabilmesi için kendisine yol açmasını istemişti. Zira Çukurova'daki Ermeniler ve Anadolu'daki Moğollar yüzünden Karamanlıların Suriye'ye geçiş yolu yoktu. Güneri Bey, esasen, Sultan Kalavun'u Çukurova'nın fethine çağırıyordu. Çukurova'nın fethedilmesi yönünde Türkmen teşviki anlamına gelen ve oldukça önemli olan bu çağrı üzerine Kalavun'un gönderdiği birlikler Kayseri üzerinden Karamanoğullarıyla bir araya geldiler.²⁹⁶ Memlûk-Karamanoğulları kuvvetleri Sis'in kuzeyindeki Anazarba'yı yağmaladılar ve ganimetlerle geri döndüler. Böylece Ermenilerin Moğollara yardımı önlendi.²⁹⁷ Netice itibariyle Ermeniler, doğudan ve batıdan Türkmen akınlarıyla sıkıştırılmaktaydı. Tüm bunlar Çukurova'nın Türkleştirilmesi yolunda önemli gelişmelerdi.²⁹⁸

1282 yılında Memlûk Devletine ait 600-700 kişilik bir akıncı kuvveti Ereğli şehrine gelip Moğol güçleriyle çatıştı.²⁹⁹ Ayrıca Suriyeli bir ticaret kervanı Anadolu'da soyuldu. Bu çatışmada Halep birliği Ereğli'ye sığındı, arkalarından takip eden Moğol güçleri ise Karamanoğlu Güneri Bey'in adamlarından Sücaeddin Hucendî ve Mübarizüddin Saru tarafından püskürtüldü.³⁰⁰ Yine Halep'ten yola çıkan ve Çukurova'da bir Ermeni kervanını basan Memlûkler, hemen sonra Güneri Bey'e

²⁹⁴ El-Ömerî, *Mesâlikü'l Ebsar*, s. 151-152; Spuler, *İran Moğolları*, s. 86.

²⁹⁵ Cahen, *Osmanlılardan Önce Anadolu*, s. 287-288; Muammer Gül, "Mısır Memlûklarının Hudud Kalesi Rumkale Ve Anadolu'da Memlûk İzleri," *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 12, S. 2, Elazığ 2002, s. 359-366.

²⁹⁶ Solak, *Memlûk Devleti'nin Anadolu Beylikleriyle Münasebetleri*, s. 59.

²⁹⁷ Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, 574-575; Kopruman, "Mısır Memlûkleri (1250-1517)", 574-575.

²⁹⁸ Sümer, "Çukur-Ova Tarihine Dâir Araştırmalar (Fetihten XVI. Yüzyılın İkinci Yarısına kadar)," s. 10-13.

²⁹⁹ İbni Tagrıberdi, s. 68.

³⁰⁰ Osman Turan, "Orta Çağlarda Türkiye-Kıbrıs Münasebetleri", *Belleten*, C. XXVIII, S.110, 1964, 219-220; Sümer, "Çukur-Ova Tarihine Dâir Araştırmalar (Fetihten XVI. Yüzyılın İkinci Yarısına kadar)," s. 12.

sığındılar. Ayrıca Güneri Bey, 1286 yılında Kilikya Ermeni Krallığının elindeki Tarsus şehrine saldırdı.³⁰¹

Bu saldırı neticesinde Kilikya Ermeni Kralı III. Leon, Karamanlı Güneri Bey'i İlhanlı hükümdarı Argun Han'a şikâyet etti. Bu şikâyet üzerine Argun Han, Güneri Bey'i itaat altına almak ve Anadolu'da Ermenilere ve kendilerine karşı tehdit unsuru olan Türkmenler ve Karamanlılar üzerine Moğol kuvvetini gönderdi.³⁰² Moğollar, Larende'yi muhasara ederek şehri tahrip ettiler. Bunu üzerine Güneri Bey, Moğolların eline düşmemek için kendisine bağlı bir grup muharip Türkmen ile Toros dağlarına sığınmak durumunda kaldı.³⁰³ Moğollar, Larende ve çevresini yağmalamakla yetindiler. Moğolların geri çekilmesiyle Toroslara sığınan Güneri Bey, şehri 1288'de tekrardan geri aldı.³⁰⁴

Anonim Selçukname'de Geyhatu'nun Karamanlı Türkmenleri üzerine sefer yapması, Ermenilerin talebi doğrultusunda olduğu kayıtlıdır. Karamanlı Türkmenler, Ermenilere ait arazilerine girip akınlar düzenleyince Ermeni kralı III. Leon, Moğollardan yardım talep etmişti.³⁰⁵ Geyhatu'nun ikiye ayırdığı ordunun bizzat başında bulunduğu kuvvetin Karamanlılar üzerine gitmesi bu işe ne kadar önem verdiğini göstermekle beraber, uzun yıllardır çözülemeyen Karamanlı Türkmenleri meselesinin halli için ne kadar kararlı olduğunu da ortaya koymaktadır. Karamanoğulları Moğolların Larende'den çekilmesinin ardından tekrar saldırıya geçip intikam almak istediyseler de başarılı olamadılar. Zira araya giren Sultan II. Mesud aracılığıyla Güneri Bey, Moğollarla iyi ilişkiler geliştirmek istedi. Lakin 1291'de Seyfeddin Türkerin ölmesi ile Güneri Bey tekrar harekete geçerek Ermeniler üzerine saldırılarda bulundu.³⁰⁶ Anonim Selçukname'ye göre 25 Zilkade 689/3 Ocak 1291'da Geyhatu, Anadolu'daki asayişin temini için Konya'ya girmiş, Karaman Bey'i itaat için onun huzuruna varmıştır. Karamanlı Türkmenlerinin reisi Güneri Bey, Geyhatu'ya bağlılığını bildirdikten sonra o günler, kurban bayramına denk geldiği için Geyhatu'ya ayrıca saygılarını da sunmuştur.³⁰⁷ Burada dikkati çeken husus, 1286, 1287 ve 1291 yıllarında Moğol, Ermeni ve Selçuklu kuvvetlerinin Germiyan ve Karaman Türkmenlerine karşı yaptığı

³⁰¹ Şikârî, s. 125-126; Tekindağ, "Karamanlılar", *İA*, C. 6, s. 319; Ünal, *Karamanoğulları Tarihi*, s. 155; Cahen, *Osmanlılardan Önce Anadolu*, s. 293; Çetin, *Memlûk Devleti'nin Kuzey Sınırı*, s.27.

³⁰² Anonim Selçukname, s. 44-45; Ersan, *Selçuklular Zamanında Anadolu'da Ermeniler*, s. 210.

³⁰³ Tekindağ, "Karamanlılar", *İA*, C. 6, s. 320.

³⁰⁴ Cahen, *Osmanlılardan Önce Anadolu*, s. 293.

³⁰⁵ Anonim Selçukname, s. 52.

³⁰⁶ Tekindağ, "Karamanlılar", *İA*, C. 6, s. 320.

³⁰⁷ Anonim Selçukname, s. 55.

saldırılarda Türkmen tarafına herhangi bir Memlûk yardımının olmamasıdır.³⁰⁸ Çünkü bu tarihlerde Sultan Kalavun, Tarabulus seferi ve Akkâ'daki Haçlılar meselesiyle meşguldü. Nitekim Sultan Kalavun, Tarabulus'un fethinden sonra Akkâ'yı fethetmek için hareket ettiği sırada ölmüştü (1290). Yerine oğlu el-Eşref Halil geçti.³⁰⁹ Sultan Halil'in ilk işi babasının yarım bıraktığı Akkâ'yı fethetmek oldu. 18 Mayıs 1291 senesinde Akkâ fethedildi.³¹⁰

Geyhatu'nun İlhanlı merkezinde yaşanan karışıklıktan dolayı geri dönmesi Karamanoğulları için yeni bir fırsat doğurdu. 1291'de Güneri Bey komutasındaki Karamanlılar Konya ve etrafını vurarak yağmalarda bulundular. Bunun üzerine Halil Bahadır, Konya'ya inmek üzere kalabalık bir orduyla Kırkpınardan indi. Ancak bu sıralarda Eşrefoğlu'nun Gevele kalesine saldırmış olması, dikkatleri bu beyliğe çevirmişti.³¹¹

Kilikya Ermeni krallığında meydana gelen iç karışıklıklar ve saltanat kavgalarından dolayı Karamanoğullarının burayı kendi hinterlant alanı olarak görmelerine yol açtı. Bu yüzden Çukurova bölgesine sürekli taarruzda bulundular.³¹² Bu tarihlerde Kilikya Ermeni krallığında taht değişimi yaşandı. Kral III. Leon, 7 Ocak 1290'da öldüğünde geride Hetum, Toros, Simbat, Konstantin ve Oşin olmak üzere beş oğul bırakmıştı. III. Leon'un yerine geçen II. Hetum, Memlûk baskısından dolayı Papalıktan yardım talep etmişti. Bu kral, Memlûklerin 1292'deki saldırısında uğradığı yenilgiden sonra yerini kardeşi Toros'a (1291-1294) bırakarak bir manastıra çekilmişti. Onun krallığı döneminde Memlûkler ile Ermeniler arasında savaşız bir dönem yaşanmıştı. Ancak tekrar II. Hetum tahta geçti.³¹³

Karamanoğlu-Kilikya Krallığı, zaman zaman ticari olarak münasebetlerde bulunmuş olsalar da temelde iki devlet de hem arazisini korumak hem de hâkimiyet sahasını genişletmek eksenli politikalar gütmüşlerdi.³¹⁴

³⁰⁸ Solak, *Memlûk Devleti'nin Anadolu Beylikleriyle Münasebetleri*, s. 60.

³⁰⁹ İbni Tagrıberdi, s. 69-70.

³¹⁰ Kopruman, "Mısır Memlûkleri", s. 108-109; Aktan, s. 435-436; Cüneyt Kanat, "Memlûkler ve Çukurova", *Efsaneden Tarihe Tarihten Bugüne Adana: Köprü Başı*, (Haz. Doç. Dr. Erman Artun-M. Sabri Koz), Yapı Kredi Yay., İstanbul 2000, s. 95.

³¹¹ *Anonim Selçukname*, s. 66.

³¹² Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri*, s. 8.

³¹³ Hetum, *Vekâyinâmesi*, s. 20; Simbat, *Vekâyinâme*, s. 91-93.

³¹⁴ Çamiçyan, s. 70.

Karamanoğlu Güneri Bey dönemi, yukarıda belirttiğimiz üzere Kilikya Ermeni Krallığıyla ve bu krallığın tahrik ettiği Moğollarla mücadele etmekle geçmiştir. Yine yoğun olarak Moğolların birazda iç işlerine karışıldığı ve muhalif Moğol şehzadelerinin desteklendiği bir evredir.³¹⁵ Geyhatu'dan sonra başa Baltu (Baydu) geçti. Ancak Gazan Han, Baltu ile girdiği taht mücadelesini kazanarak İlhanlıların başına geçti. 1295'te Anadolu'ya geçen Baltu isyan etti.³¹⁶ Onun isyan girişimi bertaraf edilince Baltu, Karaman Türkmenlerinin yurdundan geçiş yaparken maiyetinden birçoğu esir edildi.³¹⁷ Baltu'dan başka 1299'da isyan eden bir diğer Moğol kumandanı Sülemiş, Karamanlı Türkmenlerinden on bin atlıyla yardım vaadi almıştı. Nitekim Güneri Bey, söz verdiği destek sayısı ile isyanı desteklemişti.³¹⁸ Gazan Han'ın gönderdiği Moğol kuvvetlerine karşı Erzincan civarında karşı karşıya gelen Sülemiş'e ilk önce Moğol kuvvetleri ihanet etmişti. Bunun üzerine Karamanlı Türkmenleri Sülemiş'den desteklerini çekerek Moğollarla savaş yapmaktan vazgeçtiler. Moğolların iç problemlerine müdahil olan Karamanoğulları, Sülemiş'in başarılı olması durumunda bir takım imtiyazlar edineceği muhakkaktı.³¹⁹ Anadolu'daki gelişmelerde Karamanoğullarının taraf olması aslında bu beyliğin siyasi hayattaki rolünü ortaya koymaktadır. Öyle ki bu durumu, Sülemiş isyanı sırasında Gazan Han'ın Karamanoğullarıyla ilgili söylediklerini haklı çıkarmaktadır. Gazan Han; “ *ben düşmanı doğuda ve batıda arıyordum. Oysa düşman benim elbisemin içindeki Karamanoğullarıymış*” demiştir. Yine mümkün olduğunca Gazan Han, Karamanlılardan uzak durmaya çalışmıştı. Bunun sebebini ise kendisi; “*Eğer şu Karamanoğulları ve Rum Türkmenleri olmasa güneşin battığı yere kadar atımla çiğnerdim*”³²⁰ demişti.

Kardeşi Mahmud Bey, Güneri'nin beyliği sırasında İçel ve havalisini ona bağlı olarak idare ediyordu. 1293'te Akdeniz ticareti için hayati öneme sahip olan Alâiye kalesi, Kıbrıs Krallığının şövalye desteğiyle Kilikya Ermeni Krallığının eline geçmişti. Güneri

³¹⁵Ortaya çıkan saf değiştirme olayı onların gereksiz bir şekilde riske girmelerine engel olmuştur. Karamanlı Türkmenleri bundan önce Moğollarla mücadele ederken bu defa bir Moğol komutanının yanında Moğollara karşı savaş düzenine geçmiş ancak güç dengesi değişince risk almadan savaş meydanından uzaklaşmışlardır. Moğollarla mücadele yönteminin tipik bir örneğini teşkil eden bu olay, Karamanlı Türkmenlerinin mücadelelerini daimi surette devam ettirebilmelerini sağlayan hususu da ortaya koyar. Bkz.; Tekindağ, “Karamanlılar”, *İA*, C. 6, s. 320.

³¹⁶Niğdeli Kadı Ahmed, *el-Veledü's-Şefk*, s. 511.

³¹⁷Aksarayî, s. 147-164.

³¹⁸İbni Tagrıberdi, s. 414-415.

³¹⁹Aksarayî, s. 188-189.

³²⁰El-Ömerî, s. 151.

Bey'in kardeşi Mahmud Bey, Alâiye'yi Ermeni ve Kıbrıs Krallığının elinden aldı (1293).³²¹ Karaman beyleri, Melik el-Eşref Halil adına orada hutbe okuttu.³²² Alâiye Beyleri burada, önce Karamanlıların bir kolu olarak varlığını sürdürdüler. Daha sonra statüsü farklı boyutlar kazanarak zaman zaman Memlûk Devletinin hâkimiyeti altına girdiler.³²³ Böylece Güneri Bey (1280-1300) dönemindeki Kilikya Ermeni Krallığıyla ilişkiler, Moğol-Memlûklu hâkimiyet mücadelesi ekseninde Karamanoğulları-Memlûklu ittifak eksenli bir seyir izlemiştir.

Anadolu'da Moğolların iç çekişmelerin yaşandığı, şehzadelerin isyan ettiği ve bu çekişmelerden dolayı Karamanoğlu-Memlûklere karşı savunmasız kalan Kilikya Ermeni Krallığı, doğrudan Güneri Bey'in açık hedefi haline gelmişti. Yine Kilikya Ermeni Krallığının bünyesinde meydana gelen saltanat mücadeleleri ve taht oyunları bu devleti daha da zayıflatmıştı.³²⁴ Anadolu'da Sülemiş isyanının sürdüğü bir vakitte Güneri Bey, 1300'de vefat etti.³²⁵ Onun yerine özellikle Mehmed Bey zamanında Karamanoğullarının başarılı Kilikya seferinde bulunan³²⁶ ve yine Güneri Bey döneminde Alâiye'nin Hristiyanlardan alınmasını sağlayan Mahmud Bey geçmiştir.³²⁷

Mahmud Bey (1300-1312) dönemiyle ilgili devrin kaynaklarında yeterli bilgi bulunmamaktadır. Özellikle onun Alâiye'yi Ermeni ve Kıbrıs Krallığının elinden aldığını (1293), burada Memlûklu Sultanı adına hutbe okutup para bastığını bilmekteyiz.³²⁸ Sadece Şikârî'de geçen bir bilgiye göre Mahmud Bey'in Mamuriye civarında Kilikya Ermeni Kralı Oşin (1307-1320) ile girmiş olduğu bir muharebe neticesinde öldüğü³²⁹ anlatılmaktadır. Bu yüzden Mahmud Bey dönemiyle ilgili fazla bir bilgi yoktur.

Karamanoğlu Mahmud Bey'in ölmesiyle gerek Karamanoğulları Beyliğinde gerekse İlhanlı Devletinde ve Kilikya Ermeni Krallığında hızlı saltanat değişiklikleri yaşandı. Daha öncede değindiğimiz üzere hem Moğol şehzadelerinin Anadolu'daki isyanları hem de Baronların Kilikya'daki kavgaları, onları düşmanları olan Memlûklu ve

³²¹ Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, s. 606-607; Cahen, *Osmanlılardan Önce Anadolu*, s. 301.

³²² Solak, *Memlûk Devleti'nin Anadolu Beylikleriyle Münasebetleri*, s. 62.

³²³ Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri*, s. 8.

³²⁴ Simbat, *Vekayinâmesi (951-1334)*, s. 97-105.

³²⁵ Sümer, "Karamanoğulları", *TDİA*, C. 24, s. 456.

³²⁶ Ünal, *Karamanoğulları Tarihi*, s. 171.

³²⁷ Tekindağ, "Karamanlılar", *İA*, C. 6, s. 320.

³²⁸ Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, s. 606-607; Cahen, *Osmanlılardan Önce Anadolu*, s. 301.

³²⁹ Şikârî, s. 135; Tekindağ, "Karamanlılar", *İA*, C. 6, s. 320; Merçil, *Müslüman-Türk Devletleri Tarihi*, s. 303.

Karamanoğullarına karşı zayıf bir konuma düşürmüştü. Fakat bu kargaşa durumundan Karamanoğulları pek istifade edememişti. Çünkü kendisi de Anadolu'daki bu siyasi rüzgâra kapılarak süratle saltanat değişikliğine gitmiştir. Karamanoğlu Alâeddin Ali Bey saltanatına gelinceye kadar Karamanoğulları tahtı yaklaşık olarak sekiz defa Bey değiştirdi. 1308-1361 tarihlerarasında Karamanoğullarının sadece Bedreddin I. İbrahim Bey'in 1319 tarihinde Ermenilerin elinde bulunan Tarsus'a saldırısını görmekteyiz.³³⁰

Konu bütünlüğü çerçevesinde baktığımızda Mahmud Bey'den sonra Yahşi Bey geçmiştir. Yahşi Bey'in Moğollara karşı yürütmüş olduğu faaliyetler o dönem Anadolu'sunda ve diğer Beyliklerde bir serbestlik havasının esmesine sebep olmuştur. Yahşi Bey, Konya'yı ele geçirdikten sonra şehri tamir etmiştir (1312).³³¹ Konya'nın Karamanlıların eline geçmesi Anadolu'daki Moğol hâkimiyeti için oldukça ağır bir darbe olmuştur. İlhanlılar hem Konya'yı kurtarmak hem de Karamanlıların diğer Anadolu Beylikleri üzerinde kendilerine karşı meydana getirmiş oldukları gevşekliği ortadan kaldırmak için Emir Çoban'ı Anadolu'ya gönderdiler (1314).³³² Olcaytu'nun Anadolu'ya gönderdiği Emir Çoban Bey (1314)'e Karamanoğulları hariç bütün Türkmen beyleri gibi Ermeni kralı da hediyelerle gelip itaatini arz etti.³³³

Bunun üzereine Emir Çoban, Karamanlıları cezalandırmak istedi. Lârende'ye yürüyen Çoban etrafı yağmalamış, yerine oğlu Timurtaş'ı bıraktıktan sonra geriye dönmüştür. Yahşi Bey ise bu muharebeyi müteakip vefat etmiştir (1315).³³⁴ Yahşi Bey'in yerine Mahmud Bey'in oğlu İbrahim Bey geçmiştir.³³⁵

Bedreddin I. İbrahim Bey döneminde Kilikya Ermeni Krallığının elindeki Tarsus ve civarına saldırılar düzenlenmiştir (1319). Bu seferi önemli kılan şey, İlhanlı şehzadesi Timurtaş'ında Karamanlılarla kurmuş olduğu iyi ilişkiler neticesinde seferi desteklemiş olmasıydı.³³⁶ Bedreddin I. İbrahim Bey, Doğu Kilikya'ya giderek Tarsus ve civarındaki Pompeipolis (Pampolsu) köprüsüne kadar ilerlemişti. Bu ilerleyiş, Kilikya Kralı Oşin tarafından 300 kişilik ordusuyla geri püskürtülmüş olsa da Karamanoğlu Bey'i bu

³³⁰ Şikârî, s. 136-140.

³³¹ Tekindağ, "Karamanlılar", *İA*, C. 6, s. 320.

³³² Aksarayî, s. 251-252.

³³³ Turan, *Türkiye Tarihi*, s. 639.

³³⁴ Ali Gülcan, *Karamanoğullarının Kökenleri ve Selçuk-Osmanlılar Karşısında Kişilikleri*, Eskişehir 1995, s. 213.

³³⁵ Sümer, "Karamanoğulları", *TDİA*, C. 24, s. 456.

³³⁶ Ahmet Eflâkî, C. II, s. 369.

durumu tersine çevirmek için tekrardan harekete geçti.³³⁷ Harekete geçen Bedreddin I. İbrahim Bey, daha güçlü bir orduyla Kral Oşin'in karşısına çıkmış ve Kilikya Ermeni güçlerini Tarsus önlerinde mağlup etmişti. Sefer neticesinde Tarsus ve civarını Karamanoğlu beyliğinin hâkimiyeti altına almıştı.³³⁸ Karamanoğulları, siyasi hayatın kargaşasında bile gelenek haline getirdikleri Kilikya Ermenileri üzerine akın düzenleme siyasetinden vazgeçmemiş ve her fırsatta bu ananevi politikayı sürdürmüşlerdi.

Makrîzî, Kitâb es-Sulûk'da h. 738 (1337-38) tarihli olayları anlatırken, "*Türkmenler kendileriyle birlikte İbn-i Karaman'ın askerleri de olduğu halde Sis topraklarına saldırmışlardı. Daha sonra orayı darmadağın edip çok kötü bir hale getirip terkettiler.*"³³⁹ Bedreddin I. İbrahim Bey, saltanatının son anına kadar Kilikya Ermenileriyle mücadelesini sürdürmüştü. Yine 1341'de V. Leon komutasındaki Ermeniler'in Karaman yurduna saldırması üzerine İbrahim Bey bunları geri püskürtmüştü.³⁴⁰

İlhanlıların çöküş dönemi, aynı zamanda Kilikya Ermeni Krallığının dağılma dönemidir. Karamanoğulları, zayıflayan Moğol etkisiyle daha önce Moğollara kaptırmış olduğu şehirlerini geri almaya çalışmıştır. Bedreddin I. İbrahim Bey, 1333'te beylikten feragat ederek yerini kardeşi Halil Musa Bey'e bıraktı. Halil Musa Bey ile ilgili pek fazla bilgi bulunmamaktadır. Onunla ilgili kaynaklarda Hac dönüşü Ermenilerle yaşamış olduğu problem aktarılır. Musa Bey, 1334-1335 yıllarında Hacca gittikten sonra Memlûklu ülkesine de uğradı. Memlûklu sultanı tarafından Musa Bey'in yurduna güvenli bir şekilde ulaşması için Halepli askerlerle beraber dört emirini görevlendirdi. Ancak Ermeniler, Sultan el-Melik en-Nâsır'ın himayesinde olan Karamanoğlunu Çukurova'dan geçirtmediler. Bu sebeple Sultan, Haleb nâibi Altunboğa'ya Ermeni ülkesine akın yapmasını emreder. 1335'te Haleb askeri, Sis üzerine sefere çıktı. Adana, Ceyhan ve Tarsus'u yağmalayarak ekinleri yaktı. 240 esirle döndüler. Bu durum, Memlûkler ve Kilikya krallığı arasında 1323'te kabul edilen ve 15 yıl sürmesini istedikleri anlaşmayı bozmalarına neden oldu.³⁴¹ Burada dikkati çeken önemli bir hadise yaşanmıştı. O da

³³⁷ Ünal, *Karamanoğulları Tarihi*, s. 179.

³³⁸ Galstyan, s. 119-120; Tekindağ, "Karamanlılar", *İA*, C. 6, s. 321.

³³⁹ Cüneyt Kanat, *Makrîzî'nin Kitâb es-Sulûk'unda Osmanlılar, Karamanoğulları ve Batı Anadolu Beylikleri İle İlgili Kayıtlar*, Ege Üniv. SBE., İzmir 1991, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), s. 55.

³⁴⁰ Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri*, s. 10

³⁴¹ Simbat, *Vekâyinâme*, s. 105-107; El-Ömerî, *Mesâlikü'l-Ebsâr*, s. 152; Sümer, "Çukur-Ova Tarihine Dâir Araştırmalar (Fetihden XVI. Yüzyılın İkinci Yarısına kadar)," s. 14.

şudur; Memlûkler ile iyi ilişkiler kurmuş olan İlhanlı hükümdarı Ebu Said'in ricası üzerine Memlûklerin Kilikya üzerine saldırısı durdurulmuştu.

Daha sonra yine Bedreddin I. İbrahim Bey başa geçmiştir. I. Bedreddin İbrahim Bey'in ölüm tarihi bilinmemektedir. İbrahim Bey'den sonra sırasıyla Ahmet Bey, Süleyman ve Şemseddin Beyler başa geçtiler. Bu iki kardeşten sonra Musa Bey tahta geçti. Musa Bey'in hastalanması üzerine yerine Süleyman Bey tahta geçti.³⁴² Süleyman Bey'in de bir suikast sonucu öldürülmesiyle (1361) yerine Alâeddin Ali Bey geçti.³⁴³

4.3. Alâeddin Ali Bey Zamanı (1361-1398) Karamanoğullarının Kilikya Ermenileri ile Mücadelesi ve Gorigos (Kız Kalesi) Seferi

Alâeddin Ali Bey döneminde, Anadolu'da Moğol tahakkümüne ermişti. Moğolların sadık müttelikleri olan Kilikya Ermeni Krallığı, tefurların taht kavgalarından dolayı zayıflamıştır. Öyle ki Ermeniler, önemli bir ticaret kavşağı olan Gorigos (Kız Kalesi) havalisine sıkışmışlardı.³⁴⁴ Kilikya Krallığının bu durumu, esasen Batı Hristiyan dünyasını endişelendirmekteydi. Zira Batı Hristiyan dünyası, Çukurova'daki Ermeni Krallığını Yakındoğu coğrafyasında ayakta kalabilmiş tek Hristiyan kolonisi olarak görmekteydiler. Onlar, Ermenilerin, Selçuklu dağılışı ve Moğol istilasından istifade ederek güçlü bir şekilde ayakta kalacaklarına inanıyorlardı. Fakat Selçuklu mirası üzerine kurulmuş olan Türkmen Beylikleri özellikle Karamanoğulları bu duruma müsaade etmemiştir.³⁴⁵

Başta Anadolu Beylikleri olmak üzere Memlûklerin mütemadiyen Kilikya Ermeni Krallığı üzerine gerçekleştirmiş olduğu saldırılar da bu krallığı oldukça yıpratıp zayıflatmıştır.³⁴⁶

Alâeddin Ali Bey döneminde, Kilikya Krallığının güçlü bir hamisi bulunmamaktaydı.³⁴⁷ Çünkü bu dönemde Moğollar, Yakındoğu'da çözülmüş ve İlhanlı devleti

³⁴² Sapançalı Hüsni, *Karamanoğulları Hayât ve Vakâyi Tarihiyyeleri*, (Haz. Nevzat Topal), Kömen Yay., Konya 2010, s. 27-35.

³⁴³ Gülcan, s. 213-215; Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri*, s. 10; Merçil, s. 303.

³⁴⁴ Aknerli Grigor, s. 40-41.

³⁴⁵ Yahya Başkan, *Karamanoğulları Beyliği (Alâ'd-din Ali Bey Dönemi 1357-1398)*, İnönü Üniv. SBE., Malatya 1999, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s. 49.

³⁴⁶ Altan Çetin, "Memlûklü-Ermeni İlişkilerine Genel Bir Bakış (1250-1375)," *Tarihte Türkler ve Ermeniler Külliyyatı*, C. III, TTK Yay., Ankara 2014, s. 53-65.

³⁴⁷ Şehabeddin Tekindağ, "Karamanlı'ların Gorigos Seferi (1367)," *Tarih Dergisi*, C. 6, S. 9, İstanbul 1954, s. 161.

yıkılmıştı.³⁴⁸ Güçlü bir müttefikini kaybetmiş olan Kilikya Ermenilerini daha da kötü bir senaryo beklemekteydi. Kilikya Kralı V. Leon (1320-1342)'un ölümü üzerine, yerine Ermeni ruhanileri tarafından Kıbrıs kralının yeğeni Jean kral varisi olarak atanmıştı. Fakat daha sonra onun yerine kardeşi Guy (1342) geçmiştir. Guy'un Ermeni ve Katolik kiliselerini birleştirme çabası onun sonunu getirdi. Bu teşebbüsü neticesinde Kral Guy öldürüldü. Onun yerine IV. Konstantin (1344-1363), Kilikya Krallığının başına geçmişti. Ermeniler, bu kralın döneminde varlıklarını devlet olarak biraz daha sürdürme imkânı bulmuşlardı. Konstantin'in ölmesinin akabinde, yerine Kıbrıslı bir şefin oğlu olan ve baronluğa yükselmiş V. Konstantin, Kilikya ruhanilerine Ermenilerin başına Kıbrıs Kralı I. Peter'i getirmeyi teklif etmişti. Ancak, I. Peter'in öldürülmesi neticesinde kendisi 1369'da Ermeni Krallığının başına geçti. V. Konstantin ölmesiyle de Kilikya Ermeni Krallığının sonu gelmişti. 1373'te son kez VI. Leon, Ermeni tahtına oturmuştur.³⁴⁹ Nitekim bu krallığa Memlûkler tarafından 1375 tarihinde son verildi.³⁵⁰

Yukarıda da değindiğimiz üzere Alâeddin Ali Bey'in Karamanlıların başına geçtiği tarihten itibaren Kilikya Ermeni Krallığı,tefurların mücadelesi neticesinde adeta fetret dönemini yaşamıştı. Kıbrıs Krallığı, Kilikya Krallığının iç işlerine müdahale ederek kral tayin edecek duruma gelmişlerdi. Bu zayıf krallık, adeta Gorigos ve Kilikya'nın dar bir bölgesine sıkışıp kalmıştı.³⁵¹

Gorigos Kalesi, Karamanlılar ve Memlûkler için önemliydi. Zira burası stratejik bir konumdaydı. Önemli bir ticaret merkezi olan Gorigos, aynı zamanda Akdeniz'deki ticaret filolarının uğrak yeriydi. Başta Ermeniler olmak üzere Kıbrıs Şövalyeleri, Venedikliler ve Cenevizliler burayı adeta bir ticaret üssü olarak kullanmaktaydılar.³⁵²

Alâeddin Ali Bey zamanında, Kilikya Ermeni Krallığına ait Tarsus, Adana, Ayas, Alâiye³⁵³ vs. gibi önemli sahil şehirleri Karamanoğullarının ve bölgedeki diğer Türkmenlerin nüfuzu altına girmişti. Fakat Gabon, Pardserpet ve konumu itibari ile stratejik önemi yüksek olan Gorigos, Kilikya Krallığının elinde bulunmaktaydı. Özellikle her dönemde Türkmen taarruzuna maruz kalan Kilikya Ermenileri, giderek

³⁴⁸ Bertold Spuler, *İran Moğolları*, (Çev. Cemal Köprülü), TTK Yay., Ankara 1987, s. 143.

³⁴⁹ Çamiçyan, s. 114-122.

³⁵⁰ Faruk Sümer, *Oğuzlar (Türkmenler) Tarihleri-Boy Teskilati-Destanları*, İstanbul 1992, s. 258.

³⁵¹ Aknerli Grigor, s. 32-33.

³⁵² Heyd, *Yakındoğu Ticaret Tarihi*, s. 410-15.

³⁵³ Mükrimin Halil Yinanç, "Alâiye," *İA*, C. 1, MEB. Yay., İstanbul 1978, s. 288.

zayıflamış durumdaydı. Bu yüzden Karamanoğulları kendilerine coğrafi üstünlük sağlayacağına inandıkları Gorigos Kalesini almak istemişlerdi.³⁵⁴

Karamanoğulları daha Bedreddin I. İbrahim Bey döneminden başlamak üzere bu kaleyle ilgilenmişlerdi. Ancak Alâeddin Ali Bey zamanında burayı alma emelleri uygulamaya geçirilmiştir. Karamanlı Ali Beyin Gorigos ile ilgili tutumundan başta Kilikya Krallığı olmak üzere Kıbrıs Krallığı da rahatsız olmaktaydı. Kıbrıs Krallığının rahatsızlık duymasının sebebi, hiç şüphesiz bu kalenin düşmesiyle Kıbrıs adasının Karamanlıların açık bir hedefi haline geleceğinden korkmalarındır. Çünkü Kıbrıs'a sahip olan güç, esasında Akdeniz'i yani Mısır, Suriye ve Anadolu'yu nüfuzu altına almış demektir. Zira tarih boyunca Kıbrıs adası, coğrafi konumundan ötürü dünya güçlerinin hedefi haline gelmiştir.³⁵⁵ Karamanlıların Gorigos'u alma emellerini bilen Kıbrıs Krallığı, bunun için bir takım girişimlerde bulunmuştu. Kilikya Ermeni Kralı V. Leon (1320-1342)'un ölümü üzerine Kıbrıs Krallığı, dikkatini Kilikya Ermenilerine çevirmişti. Nitekim Karamanoğullarının Kilikya üzerine şiddetli taarruzları, Ermenileri Kıbrıs Kralı IV. Hugh (1324-1359)'undan yardım istemelerine itti. Kral IV. Hugh, eline geçmiş olan bu fırsatı kaçırmayarak Karamanoğullarının saldırılarına karşı koymasını için yeğeni Jean de Lusignan'ı Ermenilere yardıma gönderecektir. Bu yardım neticesinde Kıbrıs ile Kilikya Ermeni Krallığı arasında sağlam ilişkiler kurularak Karamanlılara karşı iki önemli müttefik haline geleceklerdi.³⁵⁶

Daha önceki dönemlerden Karamanoğullarının eline geçmiş olan Tarsus, Adana, Ayas gibi sahil şehirlerini geri almak isteyen Kilikya Kralı IV. Konstantin (1344-1363), Avrupa Hristiyan dünyasından yardım istedi. Karamanlılara karşı bir Haçlı bloğu oluşturmak isteyen IV. Konstantin'in bu girişimi karşılıksız kalmıştı.³⁵⁷ Buna karşılık aynı yardımı Kıbrıs Krallığından talep eden Konstantin, Kral IV. Hugh'dan olumlu cevap aldı. Nitekim Kıbrıs Kralı Hugh, derhal harekete geçerek Antalya üzerine bir sefer düzenledi. Burada Türklere ait bir filoyu mağlup etti. Antalya, Alâiye ve Anamur'u vergiye bağladılar.³⁵⁸ Türkler, Kıbrıs ve Ermenilere yenilmiş olsa da Kral IV.

³⁵⁴ Çamiçyan, s. 128.

³⁵⁵ Solak, *Memlûk Devleti'nin Anadolu Beylikleriyle Münasebetleri*, s. 123.

³⁵⁶ Çamiçyan, s. 114-115.

³⁵⁷ Tekindağ, "Karamanlılar", *İA*, C. 6, s. 322.

³⁵⁸ George Hill, *A History of Cyprus*, C. II, Cambridge 1948, s. 298; Tekindağ, "Karamanlıların Gorigos Seferi (1367)," s. 162.

Hugh'un öldüğü tarih olan 1359'a kadar sahildeki Türkler, Kıbrıs ve Kilikya Krallığıyla ticari ilişkilere devam etmiştir.³⁵⁹

Kıbrıs Kralı IV. Hugh'un ölmesiyle yerine "Son Haçlı Şövalyesi" olarak nam salacak olan I. Pierre de Lusignan (1359-1369) geçti. I. Pierre, kral olduktan sonra Karamanoğulların Kilikya Ermenileri ve Kıbrıs Krallığıyla olan ilişkileri, çatışma eksenine kaymıştı.³⁶⁰ Yukarda bahsi geçtiği üzere Akdeniz sahilindeki önemli liman şehirleri Türkmenlerin elindeydi. Fakat Gabon ve Gorigos kaleleri henüz Türklerin eline geçmemişti. Karamanoğulları, Sis (Adana) ve Gorigos'a sıkışıp kalmış olan Kilikya Ermenilerinin elinden Gorigos'u almak için taarruza geçtiler. Bu saldırı esnasında kaledeki ahalinin bir kısmı kaçmak zorunda kaldıysa da Karamanlıları bunu takip eden birkaç saldırı daha düzenledi. Fakat art arda gerçekleşen bu saldırılardan pek bir netice elde edemediler.³⁶¹ Karamanoğullarının yoğun baskıları karşısında Gorigos'daki Ermeniler, Kilikya Ermeni Kralı VI. Leon'un yardım etmesini beklediler. Fakat adı geçen kraldan herhangi bir destek birliği gelmediği için Gorigos'lu Ermeniler ondan ümidi kestiler. Buna karşılık Gorigos halkı, Ocak 1359'da şehirdeki Ermenilerden Michel Psararis ve Costas Filitzis'i yardım için Kıbrıs Kralına gönderdiler.³⁶² Kıbrıs adasına gelen bu elçiler, Kral I. Pierre'nin huzuruna çıkıp yardım taleplerini ilettiler. Bu yardım talebine I. Pierre kayıtsız kalamadı. Zira kral, hem Kıbrıs adasının güvenliği için hem de adayı ticari olarak Konya, Sivas ve Erzurum'a bağlayacağı sahile yakın bir üsse ihtiyaç duyduğu için Gorigoslu elçilerin yardım talebini geri çevirmedi.³⁶³ Kral I. Pierre, Ocak 1361'de Robert de Lusignan'ı 5 okçu taburu ve gıda malzemesiyle birlikte Gorigos kalesine yardıma gönderdi.³⁶⁴ Kıbrıslıların kaleye gelmeleri üzerine azizler ve kaledeki halk, Kıbrıs Kralına sadık kalacaklarına yemin ettiler.³⁶⁵ Kilikya Ermeni Krallığı ve Kıbrıs Krallığının bu ittifakına karşılık Alâeddin Ali Bey, sahildeki Türkmen beylerini bir araya toplamaya çalıştı.³⁶⁶ Nihayetinde 1367'de Karamanoğullarının çıkmış oldukları Gorigos seferi başarısız olunmuş ve bu savaş sırasında yaklaşık olarak 8.300 Türkmen hayatını kaybetmişti.³⁶⁷ Böylelikle Gorigos kalesi Kıbrıs Krallığının

³⁵⁹ Solak, *Memlûk Devleti'nin Anadolu Beylikleriyle Münasebetleri*, s. 124.

³⁶⁰ Osman Turan, "Orta Çağlarda Türkiye Kıbrıs Münasebetleri," *Bellekten*, C. XXVIII, S. 110, Ankara 1964, s. 222.

³⁶¹ Tekindağ, "Karamanlı'ların Gorigos Seferi (1367)," s. 164.

³⁶² Tekindağ, "Karamanlılar", *İA*, C. 6, s. 322.

³⁶³ Heyd, *Yakındoğu Ticaret Tarihi*, s. 613.

³⁶⁴ Şikârî, s. 177.

³⁶⁵ Tekindağ, "Karamanlı'ların Gorigos Seferi (1367)," s. 164.

³⁶⁶ Şikârî, s. 177.

³⁶⁷ Şikârî, s. 179.

egemenliğinde Ermeni ve diğer Hristiyan unsurların yaşadığı bir yer olmuştur. Bu kale Karamanoğullarının ananevi hedefi haline gelmiştir. Nitekim Alâeddin Ali Bey'in torunu İbrahim Bey zamanında ada, Kıbrıs Krallığının elinden alınacaktı (1448).³⁶⁸

Kıbrıs Kralı I. Pierre'nin 1369'da kendi askerleri arasındaki bir şövalye tarafından öldürülmesiyle, Kıbrıs Krallığının Kilikya Ermeni Krallığının üzerindeki nüfuzu son bulmuştur. Bunun neticesinde iyice zayıflamış olan Kilikya Krallığının bünyesinde büyük kargaşalar yaşanmıştır. Ermeni Krallığının bu durumundan istifade eden Memlûkler, Kilikya'da bulunan Tarsus, Ayas, Sis gibi Ermenilerin ellerindeki son şehirleri de almışlar ve 1375'te bu Krallığa son vererek Çukurova'nın tamamen Türkleşmesine çalışmışlardır.³⁶⁹

³⁶⁸ Tekindağ, "Karamanlılar", *İA*, C. 6, s. 325; Gorigos Seferlerinin detayları için tezin "Karamanoğulları Kıbrıs Haçlı Krallığı ile İlişkileri" kısmına bakınız.

³⁶⁹ Turan, "Orta Çağlarda Türkiye Kıbrıs Münasebetleri," s. 224-225; Çetin, "Memlûklü-Ermeni İlişkilerine Genel Bir Bakış (1250-1375)," s. 64.

İKİNCİ BÖLÜM

KARAMANOĞULLARININ KIBRIS LATİN KRALLIĞI İLE İLİŞKİLERİ

1.KIBRIS LATİN KRALLIĞININ KURULUŞ SÜRECİ

Kıbrıs, Anadolu'nun güneyinde yer alan Akdeniz'in önemli stratejik adalarından birisidir. Ada, sahip olduğu konum itibari ile tarih boyunca farklı devletlere ve medeniyetlere ev sahipliği yapmıştır. Kıbrıs adası, M.Ö. 59'da Roma İmparatorluğunun egemenliğine girmiş ve İmparatorluğun ikiye bölünmesi ile doğu Roma yani Bizans İmparatorluğunun hâkimiyetine geçmişti. Hristiyan egemenliğindeki Kıbrıs, Emeviler zamanında İslam ordularının eline geçmiş olsa da sonraları tekrardan elden çıkmıştı.³⁷⁰ Türklerin Yakındoğu coğrafyasında görünmesi ve Hristiyanlar için kutsal sayılan birçok yerin Türk-İslam orduların hâkimiyeti altına geçmesinden dolayı Hristiyan dünyasının gerçekleştirmiş oldukları Haçlı Seferlerinin üçüncüsünün neticesinde ada haçlılara geçmişti.³⁷¹ Üçüncü Haçlı Seferi (1189-1192) sırasında İngiltere Kralı Aslan Yürekli Richard, İsaalkos Dukas Komnenos'un elindeki adayı 1191'de alarak bu toprak parçasını Templier şövalyelerine sattı.³⁷² Kral Richard, bu sefer sonucunda Haçlıların eline geçmiş olan Akkâ'yı kendi nüfuzuna almak için Guy de Lusignan'ı kral olarak aday gösterdi. Fakat bu aday krallığı alamayınca Richard, Kıbrıs adasının Templier şövalyelerden almasını Guy'a emretti. Guy, adayı şövalyelerden satın alarak burada yaklaşık olarak 4 asır sürecek olan Kıbrıs Latin Krallığını (1191-1489) kurdu.³⁷³

³⁷⁰ Kıbrıs Haçlı Krallığı öncesi Kıbrıs tarihi için Bkz.; Franz Von Löher, *Cyprus (Historical and Descriptive)*, New York 1878, s. 100-114.

³⁷¹ Işın Demirkent, "Kıbrıs," *TDİA*, C. 25, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara 2002, s. 372.

³⁷² Besim Darkot, "Kıbrıs," *İA*, C. 6, MEB Yay., İstanbul 1977, s. 673.

³⁷³ George William Cox, *Crusades*, New York, 1893, s. 142-143; Ebru Altan, "Kıbrıs Haçlı Krallığı (1191-1489)," *Türkler*, C. 6, Yeni Türkiye Yay., Ankara 2002, s. 695-700.

2. KARAMANOĞULLARININ KIBRIS LATİN KRALLIĞI İLE MÜNASEBETLERİNİN BAŞLAMASI

Türklerin (Selçuklular) Kıbrıs Latin Krallığı ile temasları takriben krallığın kuruluş tarihlerine denk gelmektedir (1191). Türkiye Selçuklu Sultanı I. Gıyaseddin Keyhüsrev'in 1207'de Anadolu'nun önemli liman şehirlerinden Antalya'yı fethetmesi³⁷⁴ ile Türklerin Akdeniz'e açılan kapısı olmuştur. Türkler böylece bu kapı aracılığı ile Kıbrıs adası ile siyasi ve ticari münasebetler kurmaya başladılar. Nitekim Kıbrıs Kralı Hugues'in 1214 Ocak tarihli ilk mektubunda yer alan "*altı yıldan beri aramızda yeminle tasdik edilmiş bir dostluğun mevcut bulunduğunu, Sultanlık devleti adamından öğrenecek ve vesikaların altın mühürle mühürlenmiş olduğunu anlayacaksınız*" ibaresi mektuplaşmaların 1207'de Antalya'nın fethinden hemen sonra I. Gıyaseddin Keyhüsrev zamanında başlatılmış olduğunu göstermektedir.³⁷⁵

Antalya'dan sonra da Sultan Alâeddin Keykubad'ın sahillere yönelik politikaları neticesinde Alâiye'nin 1221'de alınmasıyla³⁷⁶ birlikte Türklerin Kıbrıs Krallığı ile ilişkileri daha da ilerleyerek ticari ve siyasi münasebetlerin yanı sıra çatışma eksenli ilişkilere kaymıştı.³⁷⁷ Sultan I. Alâeddin Keykubad döneminde daha öncede değinildiği üzere Moğol istilasından kaçan Türkmenleri yoğunlukta hudut bölgelerine yerleştirmekteydi. Nitekim Karamanoğulları da Akdeniz sahiline yakın bölgelere yani Kilikya Ermeni Krallığının sınırına yakın yerlere yerleştirilmişlerdi. Selçuklu devleti zayıflamaya başlayınca da Karamanlı Türkler, başta Memlûklerin nezaretinde Kilikya Krallığı ile mücadele ederek bu coğrafyanın önemli şehirlerini diğer Türkmenlerle birlikte fethederek Akdeniz'de varlıklarını hissettirmeye çalışmışlardı.

Karamanoğullarının ve Memlûklerin Kilikya bölgesine yoğun saldırıları ve Ermeni Krallığının dâhili sorunları yüzünden bu krallık oldukça zayıflamıştı. Güçsüz durumdaki bu krallığa yardım ise Kıbrıs Krallığından gelecekti. Nitekim doğal olarak

³⁷⁴ İbn Bibi, C.I, s. 117-119; Cahen, *Osmanlılardan Önce Anadolu*, s. 67; Osman Turan, "Keyhüsrev I," *İA*, C. 6, MEB Yay., İstanbul 1977, s. 618.

³⁷⁵ Osman Turan, *Türkiye Selçukluları Hakkında Resmi Vesikalar*, TTK Yay., Ankara 1988, s. 139.

³⁷⁶ İbn Bibi, C.I, s. 253-255; Osman Turan, "Keykubad," *İA*, C. 6, MEB Yay., İstanbul 1977, s. 647.

³⁷⁷ Löher, *Cyprus (Historical and Descriptive)*, s. 38.

bu gelişmeler Karamanoğullarının doğrudan Kıbrıs Latin Krallığı ile münasebete geçmesine yol açmıştı.³⁷⁸

Kıbrıs Latin Krallığı kurulmuş olduğu tarihten itibaren Anadolu'nun sahillerini kendisine hedef olarak belirlemiş ve buralardaki önemli sahil şehirlerine saldırmışlardı. Nitekim Kıbrıs Kralı IV. Hugh, Anadolu sahillerine hâkim bulunan beylikler ile bunun için mücadeleye girmiştir. Zira İzmir ve havalisindeki kıyıları sahip olan Aydınolu Umur Bey üzerine Haçlılar ile birlikte hazırlamış oldukları donanma ile kıyı ve adalar denizindeki adalara hâkim olmak için harekete geçmişti. 1334'te Venediklilerin liderliğinde kurulmuş olan Haçlı donanması Edremit körfezi yakınlarında Türk donanmasını yenilgiye uğrattırsa da³⁷⁹ İzmir'i Umur Bey'den alamadılar. Ancak 1344'de kurulmuş olan bir haçlı donanması İzmir'e saldırarak burayı aldı.³⁸⁰ Esasen Kıbrıs Latin Krallığının hedefi Anadolu'nun güney sahilleriydi. Özellikle Kral IV. Hugh döneminde gerek Memlûkler gerekse de Karamanoğulları ile Kıbrıs Krallığının küçük çaplı saldırılar dışında barışçıl bir ortam söz konusuydu. Ancak Kral IV. Hugh'un 1359'da ölmesi bu durumu değiştirdi. Zira yerine geçen I. Pierre, haçlı ruhu ile yetişmiş ve Müslümanlara karşı zafer kazanmak hasreti ile tutuşmuş bir kraldı.³⁸¹

Alâeddin Ali Bey zamanında Kilikya Ermeni Krallığına ait Tarsus, Adana, Ayas, Alâiye³⁸² vs. gibi önemli sahil şehirleri Karamanoğullarının ve bölgedeki diğer Türkmenlerin nüfuzu altına girmişti. Fakat Gabon, Pardserpet ve konumu itibari ile stratejik önemi yüksek olan Gorigos (Kız Kalesi) Kilikya Krallığının elinde bulunmaktaydı. Özellikle her dönemde Türkmen taarruzuna maruz kalan Kilikya Ermenileri giderek zayıflamış durumdaydı ve bundan ötürü Karamanoğulları kendilerine coğrafi üstünlük sağlayacağını inandığı Gorigos Kalesini almak istemiştir ve bu kaleye yönelik taarruzlarda bulunmuşlardı.³⁸³

Karamanoğullarının yoğun baskıları karşısında Gorigos'daki Ermeniler, Kilikya Ermeni Kralı VI. Leon'un yardım etmesini beklediler fakat adı geçen kraldan herhangi bir

³⁷⁸Cüneyt Kanat, "Memlûkler'in Baybars Zamanındaki (1260–1277) Suriye-Çukurova Siyaseti ve Bu Siyasetin Çukurova'nın Türkleşmesindeki Rolü", *III. Uluslar Arası Çukurova Halk Kültürü Bilgi Şöleni (Sempozyumu) Bildiriler*, Adana 1999, 423-434.

³⁷⁹Enverî, *Düstûrnâme-i Enverî*, (Nşr. M. Halil Yinanç), İstanbul 1928, s. 35.

³⁸⁰Enverî, *Düstûrnâme-i Enverî*, s. 70; Hüseyin Kayhan, "Aydın Oğlu Hızır Bey," *Turkish Studies*, C. 4, S. 8, Ankara 2009, s. 1678-1679.

³⁸¹Turan, "Orta Çağlarda Türkiye Kıbrıs Münasebetleri," s. 222.

³⁸²Yinanç, "Alâiye," *İA*, C. 1, s. 288.

³⁸³Çamiçyan, s. 128.

destek birliği gelmediği için Gorigos’lu Ermeniler ondan ümidi kestiler. Buna karşılık Gorigos halkı, Ocak 1359 tarihinde şehirdeki Ermenilerden Michel Psararis ve Costas Filitzis’i yardım için Kıbrıs Kralına gönderdiler.³⁸⁴ Kıbrıs adasına gelen bu elçiler Kral I. Pierre’nin huzuruna çıkıp yardım taleplerini dile getirdiler. Bu yardım talebine I. Pierre kayıtsız kalamadı. Zira kral hem Kıbrıs adasının güvenliği için hem de ticari olarak adayı Konya, Sivas ve Erzurum’a bağlayacağı sahile yakın bir üsse ihtiyaç duyduğu için Gorigoslu elçilerin yardım talebini geri çevirmedi.³⁸⁵ Kral Pierre, Ocak 1361’de Robert de Lusignan’ı 5 okçu taburu ve gıda malzemesi ile birlikte Gorigos kalesine yardıma gönderdi.³⁸⁶ Kıbrıslıların kaleye gelmeleri üzerine azizler ve kaledeki halk Kıbrıs Kralına sadık kalacaklarına yemin ettiler.³⁸⁷ Kilikya Ermeni Krallığı ve Kıbrıs Krallığının bu ittifakına karşılık Alâeddin Ali Bey, sahildeki Türkmen beylerini bunlara karşı bir araya toplamaya çalıştı.³⁸⁸

Manavgat ve Antalya Beyleri ile ittifak kuran Ali Bey, Gorigos’ta sürekli bir Kıbrıs krallığının tehdidinin olmasından endişelendiği için Alâiye Beyini de yanına alarak kale üzerine sefere çıktı. Fakat Türkmen ittifakı bu seferden bir netice alamadan geri döndüler. Karamanoğlu Ali Bey’in bu saldırısı üzerine Kral I. Pierre, karşılık vermek için hazırlıklara başladı. Bunun için Gorigos kale komutanı Rorbert’i kalenin surlarının güçlendirilmesi için görevlendirdi. Karamanlı AlâeddinAli Bey’in kurmuş olduğu Türkmen cephesini zayıflatacağını düşündüğu için Antalya üzerine yürüme kararı aldı. Bunun için de Kıbrıs şövalyelerini hazırlattırarak 46 gemiden oluşan bir donanmayı³⁸⁹ bir araya getirerek 12 Nisan 1361’de harekete geçti.³⁹⁰

Ağustos 1361’de Antalya önlerine gelmiş olan müttefik Hristiyan birliğine sahil beylerinden kendilerine barış teklifinde bulunulduysa da Kral I. Pierre, gelen Türkmen elçilerini ret etmişti.³⁹¹ Burada Hristiyanlara karşı koyacak olan Türkmenlerin başında Teke Emiri Mübarizüddin Mehmed Bey bulunmaktaydı. 24 Ağustos’ta Antalya’yu kuşatma altına alan Hristiyan birliğine karşı Teke Emiri Mehmed Bey’in elinde yeterli

³⁸⁴ Tekindağ, “Karamanlılar”, *İA*, C. 6, s. 322.

³⁸⁵ Heyd, *Yakındağu Ticaret Tarihi*, s. 613.

³⁸⁶ Şikârî, s. 177.

³⁸⁷ Tekindağ, “Karamanlı’ların Gorigos Seferi (1367),” s. 164.

³⁸⁸ Şikârî, s. 177.

³⁸⁹ Kral I. Pierre’nin Antalya Seferi için Kıbrıs sularındaki 12 korsan gemisi, Rodos adasının önemli amirallerinden Jean Forbin, Papa VI. İnnocent’in yeğeni ve Kıbrıs’ta bulunan Cenevizlerin 2 kalyon gemisi bu sefere katılmışlardı. Bkz.; Tekindağ, “Karamanlı’ların Gorigos Seferi (1367),” s. 165.

³⁹⁰ Başkan, *Karamanoğulları Beyliği (Alâ’d-din Ali Bey Dönemi 1357-1398)*, s. 50.

³⁹¹ Solak, *Memlûk Devleti’nin Anadolu Beylikleriyle Münasebetleri*, s. 125.

sayıda gemisi olmadığı için onların karşısına çıkamadı.³⁹² Bu yüzden Hristiyanlar Antalya'yı ele geçirerek çok sayıda insanın canına kıydılar.³⁹³ Antalya'nın düşmesi üzerine³⁹⁴ Alâeddin Ali Bey'in müttetiklerinden Alâiye ve Manavgat Emirleri Kıbrıs Kralı I. Pierre'nin hâkimiyetini tanıyıp ona haraç vermeyi kabul ettiler.³⁹⁵

Kıbrıs Kralı Pierre'nin ve Hristiyan müttetik donanmasının bu başarısı hem Kilikya Ermeni Krallığında hem de Avrupa'da büyük yankı uyandırdı. Ancak bu yenilgiye rağmen Teke Emiri Mehmed Bey, Alâeddin Ali Bey'in teşviki ile Kıbrıslılara karşı Antalya üzerinden bir kampanya başlattılar.³⁹⁶ Buna göre Antalya'ya ticaretin yasaklanması kararını aldılar. Böylece yiyecekten mahrum kalacak olan şehrin bu yolla düşeceğine inanmaktaydılar.³⁹⁷ Fakat bu politika başarılı olamadı. Zira 13 Nisan 1362'de Karamanoğlu destekli Teke Emiri Mehmed Bey, 45 bin kişilik ve 8 kanyon gemisi ile Antalya önlerine geldi ve şehri kuşattı. Şehri muhasara ettiyse de şehrin komutanı Jacques de Nores Antalya'yı teslim etmekte direndi.³⁹⁸

Türkmen saldırılarının yoğunlaştığını gören Kıbrıs Kralı I. Pierre, Hristiyan dünyasının yardımıyla bu savaşı sürdürmek için Avrupa'ya bir destek seyahatine çıktı. Ekim 1362'de başlayan bu seyahatten Kral, Papa ve Fransa kralı ile görüşmüşse de pek bir netice elde edememişti.³⁹⁹ Kral Pierre'nin Avrupa'dan elinin boş dönmesinin sebebi hiç şüphesiz İngiltere ve Fransa arasındaki savaş ve Almanya'nın kararsızlığından kaynaklanmaktaydı. Yalnız Papa V. Urban, Venedik ve Cenevizlilerin Müslümanlar ile ticaret yapmasını yasaklamış ve Philip de Mezieres kumandasında bir müfreze asker göndererek Kıbrıs Kralının yanında yer almıştı.⁴⁰⁰

³⁹² Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri*, s. 68; Tekindağ'ın vermiş olduğu bilgilere göre, Teke Emiri Mübarizüddin Mehmed Bey'in kuşatma esnasında şehirde olmadığını ve bu yüzden Antalya'daki Türkmen askerleri güçlü Hristiyan filosuna karşı koyamadıklarını belirtir. Bkz.; Şehabeddin Tekindağ, "Teke eli ve Tekeoğulları," *TED.*, S. 7-8, İstanbul 1977, s. 55-70.

³⁹³ Şikârî, s. 178; Kaşgarlı, *Kilikya Tabi Ermeni Baronluğu Tarihi*, s. 55-63.

³⁹⁴ Antalya şehri düşünce Kral Pierre burada Kıbrıs Krallığına bağlı bir Latin kilisesi kurmuştur. Bu durum Hristiyan dünyası tarafından büyük sevinçle karşılanmıştır. Bkz.; Turan, "Orta Çağlarda Türkiye Kıbrıs Münasebetleri," s. 222.

³⁹⁵ John H. Pryor, *Akdeniz'de Coğrafya, Teknoloji ve Savaş*, (Çev. Füsün Tayanç ve Tunç Tayanç), Kitap Yayınevi, İstanbul 2004, s. 168; İbrahim Hakkı Konyalı, *Alanya (Alâiye)* İstanbul 1946, s. 81-88; Yinanç, "Alâiye," *İA*, C. 1, s. 287.

³⁹⁶ Sait Kofoğlu, "Tekeoğulları," *TDİA*, C. 40, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., İstanbul 2011, s. 348.

³⁹⁷ Turan, "Orta Çağlarda Türkiye Kıbrıs Münasebetleri," s. 223.

³⁹⁸ Tekindağ, "Tekeoğulları," *İA*, C. 12/1, s. 130.

³⁹⁹ Steven Runciman, *Haçlı Seferleri Tarihi-III*, (Çev. Fikret Işıltan), TTK Yay., Ankara 1992, s. 371-373.

⁴⁰⁰ Hill, *A History of Cyprus*, C. II, s. 324-330; Turan, "Orta Çağlarda Türkiye Kıbrıs Münasebetleri," s. 224.

Kıbrıs Kralının Avrupa seyahatini fırsat bilen Teke Emiri Mehmed Bey, Manavgat ile Alâiye Beyleri ve Alâeddin Ali Bey ile anlaşarak 12 kadırgadan oluşan bir filo hazırlayarak Kıbrıs sahillerine bir taarruz saldırısı düzenledi. Müttefik Türkmen askerlerinin başında bulunan Mehmed Bey, Kıbrıs'ın kuzeybatısındaki Pentaglia (Gemi Konağı)'ya çıkarma yaptı. Bu esnada da Memlûkler de Türkmenlere destek amaçlı bir donanma hazırlamaktaydılar.⁴⁰¹ Mehmed Bey, Karpas ve Girne'ye girerek birçok yeri yağmalayarak, önemli ganimetler elde ederek, adadan ayrıldı. Geri dönen Türkmen filosunu takip eden Kıbrıs Kralının vekili Francis Spinola Anadolu sahillerine doğru yol aldı. Vuku bulan deniz savaşında Spinola boğulduysa da Kıbrıs donanması karşısında yenilgiye uğrayan Mehmed Bey, Trablus limanına sığınmak zorunda kaldı. Kıbrıslıların bu savaş esnasında Memlûklere sığınan Türkmen donanmasını kendilerine teslim edilmesini istediler fakat Memlûklu naibi bunu kabul etmeyince Kıbrıslılar Anadolu sahillerini vurarak Anamur kalesini ele geçirerek, Türkmenlerden birçok esir aldılar.⁴⁰²

1365 yılının sonlarına doğru Avrupa seyahatinden dönen Kral I. Pierre, Kıbrıs'a yönelik Karamanoğulları ve Teke Beyinin saldırgan tavırları ve Memlûklerin son saldırıda Teke Emiri Mehmed Beyi korumasından dolayı karşı atağa geçme kararı aldı. Bunun için önce Memlûklere sonrada Türkmenlerden hesabını sormak üzere Kıbrıs'tan Rodoslular ile birlikte 70 adet savaş gemisiyle İskenderiye limanına baskın düzenlediler (1365-66).⁴⁰³ Burada ağır tahribatlara ve yaklaşık olarak 4 bin insanın ölmesine neden oldular.⁴⁰⁴ İskenderiye seferinden döner dönmez Kral I. Pierre, Alâiye üzerine sefere çıktı. 22 kadırgalık gemi ile Anadolu sahillerine hareket eden Kıbrıs filosu, Alâiye kalesi önlerine geldi ve kaleyi kuşatarak muhasara ettiler. Bu sırada Alâeddin Ali Bey'de hızlıca Alâiye'ye destek birlikleri göndererek Kıbrıs donanmasını bozguna uğrattılar (1366). Bu taarruz saldırısı Kıbrıslılara ve onlara destek kuvveti sağlayan Ermenilere çok ağır kayıplar verdirdiler. Nitekim burada birçok Hristiyan asker esir edilerek birçokları kalenin burçlarına astırılarak idam edildiler.⁴⁰⁵

⁴⁰¹ Tekindağ, "Karamanlı'ların Gorigos Seferi (1367)," s. 167.

⁴⁰² Turan, "Orta Çağlarda Türkiye Kıbrıs Münasebetleri," s. 224; Solak, *Memlûk Devleti'nin Anadolu Beylikleriyle Münasebetleri*, s. 126.

⁴⁰³ İbni Tagrıberdi, s. 227.

⁴⁰⁴ David Ayalon, "Memlûkler ve Deniz Kuvvetleri", (Çev. Salih Özbaran), *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, S. 25, İstanbul 1971, s. 49; Kürşat Solak, "Memlûklar ve Alâiye," *Tarih Okulu Dergisi/The History School*, S. 12, İzmir 2012, s. 121.

⁴⁰⁵ Tekindağ, "Karamanlı'ların Gorigos Seferi (1367)," s. 168.

Türkmenlerin Hristiyanlara karşı bu üstünlüğünü duyan Memlûklü Sultanı Şaban hem İskenderiye faciasının öcünü almak hem de özellikle Karamanoğullarının ve diğer Beylerin desteği ile önce Gorigos'u sonrada Kıbrıs adasını almak için harekete geçti.⁴⁰⁶Bunun için Memlûklü Sultanı Şaban ve Emir Yelboğa en-Nâsırî⁴⁰⁷ Anadolu'daki Beylere haber göndererek ittifak çağrısında bulundular.⁴⁰⁸

Bu ittifak çağrısı için Memlûklü Sultanı tarafından yazılmış mektuplar gönderildi. Bu mektupta, Alâeddin Ali Bey, Alâiye Emiri Hüsameddin Mahmud Bey⁴⁰⁹ Tekeoğlu Mehmed Bey, Aydınolu İsa Bey, Menteşe Emirleri Musa, Zervan Beyler⁴¹⁰ ve Saruhanolu Müzaferüddün İshak Beylere Akdeniz'deki Hristiyan birliğine karşı müttefik olma çağrısında bulunulmaktaydı.⁴¹¹ Gorigos ve Kıbrıs'a yönelik askeri saldırının yanı sıra onlara ambargo uygulamak adına da bir takım tedbirler alındı. Zira adı geçen iki kaleyle ticaretin kesilmesini isteyen Memlûklü Sultanı, Anadolu Beylerinin ticari olarak yaşayacakları sıkıntının ve sefer için gerekli güçlü kadırga gemilerinin hazırlanmasındaki masraflarının bizzat kendisi tarafından karşılanacağını güvencesini verdi.⁴¹²

Tüm bu gelişmelerin ardından ilk harekete geçen Karamanoğlu Alâeddin Ali Bey oldu. Ali Bey, 1367 tarihinin Şubat ayında stratejik bir konumda olan, denizde Kıbrıslılar ile iyi mücadele etmek ve ticari olarak bozulmuş olan mali vaziyetini düzeltmek için daha öncede saldırıda bulunduğu Ermenilere ait Gorigos kalesine sefere çıkmaya karar verdi. Bunun için diğer Türkmen Beyleri (Menteşe, Aydın, Hamit ve Eşrefoğulları) de destek için Konya'ya asker gönderdiler.⁴¹³ Karamanoğlu Alâeddin Ali Bey, yaklaşık olarak 40 bin kişilik bir ordu toplayarak Gorigos kalesinin üzerine sefere çıktı.⁴¹⁴ Ali Bey, toplanmış kuvvetlerden bir kısmını Şikârî'nin Karamannâmesinde geçen tabir ile Moğol Beyi Eminü'd-Devle'nin komutasında Gorigos'a yolladı. Kendisi ise diğer birlikler ile

⁴⁰⁶ Ali Aktan, "Memlûklü Haçlı Münasebetleri," *Belleten*, C. LXIII, S. 237, Ankara 1999, s. 442-448.

⁴⁰⁷ Yelboğa el-Nâsırî için Bkz.;İbni Tagrıberdi, s. 227-239; Fatih Yahya Ayaz, "Türk Memlûkler Döneminin Büyük Emîrlerinden Yelboğa El-Ömerî (Ö. 768/1366) ve İdaredeki Nüfuzu", *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 16, S.1, Adana, 2007, s. 81-100.

⁴⁰⁸ Şehabeddin Tekindağ, "Memlûk Sultanlığı Tarihine Toplu Bir Bakış", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, S. 25, İstanbul 1971, s. 18; Mesut Ağır ve Kürşat Solak, "Memlûk Devleti'nin Doğu Akdeniz'deki Önemli Siyasî Faaliyetleri," *Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı*, S. 14, Çanakkale 2013, s. 118.

⁴⁰⁹ Yinanç, "Alâiye," *İA*, C. 1, s. 288.

⁴¹⁰ Paul Wittek, *Menteşe Beyliği*, (Çev. Orhan Şahik Gökyay), TTK Yay., Ankara 1999, s. 72-73.

⁴¹¹ Şikârî, s. 179.

⁴¹² Hill, *A History of Cyprus*, C. II, s. 339-43.

⁴¹³ Şikârî, s. 178.

⁴¹⁴ Tekindağ, "Karamanlı'ların Gorigos Seferi (1367)," s. 168.

önce Silifke üzerine yürüdü ve oradan hızlıca kale kuşatmasına giden öncü birliklere hızlıca gelip katıldı. Ali Bey, sahilden getirmiş oldukları çam ve ardıç ağaçlarını kalenin etrafına yığarak üstüne katran dökerek hem gece taarruzu için aydınlık olması hem de kalenin dış surlarını yıkmak için ateşe verdiler. Bir yandan da kalenin burçlarına yönelik mancınıklar kurarak kaleyi taarruz ateşinin altına almışlardı.⁴¹⁵ Şikârî'nin naklettiğine göre kalenin farklı noktalarına 7 tane mancınık kurularak 30 gün boyunca kale saldırı altında kalmıştı. Şehrin dış surları yıkılarak iç kale içerisindeki evler hasar görmüştü. Bu yüzden birçok Ermeni ya sahile kaçmışlar ya da bölgede bulunan küçük adacıklara sığınmışlardı.⁴¹⁶ Durumun kötüye gittiğini anlayan Gorigoslu Ermenilerin Kıbrıslı komutanı Robert de Lusignan, kalenin düşmemesi için Kıbrıs Kralı I. Pierre'den yardım talep eden bir mektup gönderdi.⁴¹⁷ Mektubu alan I. Pierre hemen harekete geçmek istediye de bunda muvaffak olamadı. Zira Alâeddin Ali Bey'i bu sefere teşvik eden Memlûklerin kendisinin yardım için Kıbrıs adasından ayrıldığı takdirde savunmasız kalan adaya saldıracaklarından korkmaktaydı. Bu yüzden adadan ayrılamayan Kral I. Pierre, Gorigoslu Ermenilerin yardımına cevap vermek için yerine kardeşi Jean de Lusignan'ı 6 kadırgalık gemi ile yardıma gönderdi. Daha önce Antalya muhasarasında olduğu gibi Kral Pierre bu sefer de bir Haçlı havası uyandırmak için bölgedeki diğer Hristiyan topluluklarına durumu bildirerek destek istedi.⁴¹⁸

Kıbrıslı kadırgalar 26 Şubat 1367'de Famagusta limanından hareket ederek iki gün sonra 28 Şubat günü Gorigos kalesinin önüne geldiler. Kıbrıs kadırgalarının yardıma geldiklerini gören Karamanoğulları onların kaleye ulaşmasına mani olmaya çalıştıysalar da muvaffak olamadılar. Zira yoğun çarpışma neticesinde Kıbrıslılar aynı gün içerisinde kaleye çıkmayı başardılar.⁴¹⁹ Kıbrıs ve Ermeni birliklerini muhasaranın ilk zamanlarında püskürtmüş olan Karamanoğulları buldukları tepenin etrafı Hristiyan askerleri tarafından çevrildi. Yine de mücadeleyi sürdüren Alâeddin Ali Bey, kendilerine bu seferde öncülük edip, destekleyen Memlûklu Emiri Yelboğa el-Nâsırî'nin öldürüldüğü ve de Mısır'da isyan çıktığı haberi duyulunca Türkmen orduları çözülmeye başladılar.⁴²⁰

⁴¹⁵ Şikârî, s. 179.

⁴¹⁶ Şikârî, s. 179.

⁴¹⁷ Şikârî, s. 180.

⁴¹⁸ Tekindağ, "Karamanlı'ların Gorigos Seferi (1367)," s. 169-170.

⁴¹⁹ Başkan, *Karamanoğulları Beyliği (Alâ'd-din Ali Bey Dönemi 1357-1398)*, s. 52.

⁴²⁰ Ayaz, "Türk Memlûkler Döneminin Büyük Emîrlerinden Yelboğa El-Ömerî (Ö. 768/1366) ve İdaredeki Nüfuzu," s. 96.

Alâeddin Ali Bey, ordu içerisindeki telaşı görünce geri çekilmek zorunda kaldı. Karamanoğullarının geri çekilme harekâtını haber alan Jean de Lusignan onlara son bir darbe vurmak için taarruza geçti. Hareket halindeki Karamanlı birlikleri ile çarpışan Kıbrıslılar hem kendileri hem de Karamanoğullarına büyük kayıplar verdiler. Nitekim Şikârî, Gorigos seferi esnasında 8,300 Türkmen askerinin öldüğünü nakleder.⁴²¹ Esasen Karamanoğlu Alâeddin Ali Bey'in üstünlük sağlamış olduğu bir savaşı Yelboğa'nın ölmesinden dolayı zafere dönüştürememişti.⁴²²

Gorigos kumandanı Jean, hem Karamanlıları püskürttüğünü hem de Kahire'deki isyanı Kıbrıs'ta bulunan Kral I. Pierre'ye bildirdikten sonra 14 Mart 1367'de Gorigos'ta bir miktar asker bırakarak Kıbrıs'a döndü. Gorigos seferinin Karamanlıların lehine sonuçlanmamış olması üzerine Alâeddin Ali Bey, Kıbrıs Kralı I. Pierre'ye başvurarak barış teklifinde bulundu. I. Pierre, Memlûkler üzerine daha rahat sefer düzenlemek için geride tehdit oluşturmaması için Ali Bey'in barış teklifini kabul ederek bir anlaşmaya vardılar. Anlaşma gereğince Alâeddin Ali Bey, Gorigos'un Ermenilere yani onların hamiliğini yapan Kıbrıslılara ait olduğunu kabul ederek buraya herhangi bir saldırıda bulunmayacaktı. Buna karşılık I. Pierre'de Karamanoğullarının Memlûkler ile olan münasebetlerine karışmayacaktı.⁴²³ Her ne kadar bir mutabakata varılmış olsa da Karamanoğulları Gorigos kalesine yönelik ananevi emellerinden hiç vazgeçmediler. Nitekim Alâeddin Ali Bey'in torunu II. İbrahim Bey, ilk fırsatta Gorigos üzerine yürüyerek kesin sonuç alarak kaleyi Karamanlı topraklarına ilhak edecektir (1448).⁴²⁴

Netice itibari ile başta Memlûklerin teşviki olmak üzere Karamanoğlu Alâeddin Ali Bey'in diğer Türkmen Beylerini de yanına alarak Ermenilerin ve Kıbrıs krallığının elindeki stratejik konumdaki bu kaleyi almak için harekete geçmiştir. Fakat Franklardan ve Ermenilerden oluşan bir Haçlı birliği ile karşılaşmıştır. Netice Türkmenlerin lehineyken Mısır'daki olaylar ve Yelboğa el-Nâsır'ın ölmesi, Türklerin üstünlüğü kaybetmesine yol açtı ve geri çekilmek zorunda kaldılar. Böylece kazanılmış bir savaş tam manası ile bir zafere dönüştürülemedi.⁴²⁵ Ancak yukarda da değinildiği üzere Karamanoğulları Gorigos kalesine yönelik ananevi emellerinden hiçbir zaman vazgeçmediler.

⁴²¹ Şikârî, s. 179.

⁴²² İbni Tagrıberdi, s.231.

⁴²³ Tekindağ, "Karamanlı'ların Gorigos Seferi (1367)," s. 174.

⁴²⁴ Tekindağ, "Karamanlılar", *İA*, C. 6, s. 325.

⁴²⁵ Turan, "Orta Çağlarda Türkiye Kıbrıs Münasebetleri," s. 224.

Kıbrıs Kralı I. Pierre'nin 1369'da kendi askerleri arasındaki bir şövalye tarafından öldürülmesi ve onun Türk-Müslüman dünyasına yönelik girişmiş olduğu savaşlar neticesinde Kıbrıs Haçlı Krallığı oldukça zayıflamış ve bu tarihten sonra zaman zaman Memlûklu tabiiyetine girmiş bazen de Ceneviz ve Venediklilerin egemenliğine girmiştir. Nitekim bu krallık 1489'da Venediklerin hâkimiyetine girerek son bulmuştur. Kıbrıs adası 1571'de tamamen Osmanlı egemenliğine girmiştir.

Karamanoğulları, II. İbrahim Bey (1423-1464) zamanında ikinci ve son kez Gorigos Kalesi seferine çıkmadan önce Kıbrıs Krallığı ile bir yakınlaşma dönemi yaşamıştır. Öyle ki Karamanoğlu Alâeddin Ali Bey (1399)'den sonra Karamanoğulları Kıbrıs ile çatışma eksenli ilişkiler, yerini dost hatta müttefik durumuna getirmiştir. Zira Karamanoğlu beyliği kuzeyde Osmanoğulları, güneyde ise Memlûklerin arasında sıkışıp kalmıştı.⁴²⁶ Bunun yanı sıra Osmanlı-Memlûklu yakınlaşması ve iki devletin eline önceleri Karamanoğulların elinde olan Antalya ve Alâiye şehirlerinin bu iki devletin eline geçmesi ve Karamanoğullarının bu şehirleri geri alma isteğinden dolayı beyliğin eski müttefiki ile arasının açılmasına neden oldu.⁴²⁷ Böylece iki önemli güç arasında kalmış olan Karamanoğulları zayıf Kıbrıs Krallığı ile müttefik durumuna gelmiştir.⁴²⁸

2.1. Karamanoğullarının Kıbrıs Latin Krallığı ile Müttefikliği

Karamanoğulları Beyliğinin Kıbrıs Latin Krallığı ile yakınlaşması ve Memlûklere karşı ittifak kurmasında, Memlûk ve Osmanlı arasında sıkışmış olan beyliğin başta ticari olmak üzere Kıbrıs Krallığının stratejik öneminden dolayı bir çıkış kapısı aramasından kaynaklanmaktadır. Tabi Karamanlıları Kıbrıs Krallığına yakınlaştıran en büyük sebep ise Memlûklerin ve Osmanlıların yakınlaşmasıydı.⁴²⁹ Osmanlı devletinin özellikle Karamanlıların idareci tayinine müdahil olması ve Antalya ve Alâiye gibi stratejik konumdaki liman şehirlerine saldırıp buraları kendi idaresi altına almış olması Karamanoğullarının Osmanlıya karşı tavır almasına yol açmıştır. Nitekim bir sonraki bölümde Karamanoğullarını Osmanlıya karşı Hristiyan dünyası ile ittifak kurup onlarla hareket etmesinin sebepleri üzerinde detaylı olarak duralcağından burada bu bahse girmeyecek. Karamanlı Memlûklu ilişkilerinin bozulmasında yine Osmanlı ile aralarının açılmasındaki sebepler ile aynıdır. Zira Memlûkler, bu beyliği kendilerine tabi görmekte

⁴²⁶ Ünal, *Karamanoğulları Tarihi*, s. 373.

⁴²⁷ Tekindağ, "Memlûk Sultanlığı Tarihine Toplu Bir Bakış", s. 22.

⁴²⁸ Turan, "Orta Çağlarda Türkiye Kıbrıs Münasebetleri," s. 225.

⁴²⁹ İsmail Çiftçioğlu, "Siyasi Gelişmeler Ekseninde Karamanlı- Kıbrıs ve Venedik Ticarî İlişkileri", *Akademik Araştırmalar Dergisi*, S. 32, 2007, s. 146-147.

ve hâkimiyet alanı yani Kilikya yahut Çukurova bölgesi Memlûklerin hinterlandına girmektedir.⁴³⁰ Timur'un Anadolu'ya gelmesiyle dengeler kısa da olsa Karamanoğulları lehine gelişmişti. Nitekim Timur'un Anadolu seferi neticesinde 1402'de Ankara Savaşında Osmanlıyı mağlup etmesiyle beraber Alâeddin Ali Bey'in I. Murad'ın kızılarından olan Karamanlı şehzadelerini Osmanlı gözetiminden kurtararak Karamanoğullarının başına II. Mehmed Bey tayin edilmiş ve kardeşi Bengi Ali Bey'de II. Mehmed Bey'in hâkimiyetinde olmak üzere Niğde ve havarisini yönetmekle görevlendirmişti.⁴³¹

II. Mehmed Bey, Osmanlılara karşı Memlûklerin hâkimiyetini kabul etmiş fakat onlara ait Tarsus ve Kayseri bölgesine el uzatınca Memlûk Hükümdarı Melik Müeyyed ile araları bozulmuştu.⁴³² Mehmed Bey, Karamanlıların başına geçince beyliğin sınırlarını genişletmek istedi. Önceleri Ermenilerin elinde olan Tarsus şehrini Memlûkler ile girişmiş oldukları ortak taarruzlar neticesinde bu şehir Türklerin eline geçmişti. Timur'un Anadolu seferi neticesinde şehir Memlûkerden alınarak onun adına Karamanoğlu Mehmed Bey tarafından idare edilmeye başlandı. Yaklaşık olarak 12 yıl boyunca burada Timur adına hutbe okutuldu.⁴³³ Ancak Timur'un buradan ayrılı ile birlikte şehir Ramazanoğlu Ahmed Bey'in eline geçerek Memlûklu sultanı Şeyh Müeyyed adına okutuldu.⁴³⁴

Ramazanoğlu Ahmed Bey'in 1416'da ölmesi üzerine çocukları arasında çıkan ihtilaftan istifade eden Karamanoğlu Mehmed Bey, bu şehri tekrar ele geçirdi.⁴³⁵ Bu sırada Dulkadirlielerin eline geçmiş bulunan Dârende, Behisni ve Köpekoğlu Hüseyin Bey'in elinde bulunan Malatya'yı geri almak istemesi üzerine Memlûk sultanı Şeyh, 1417 yılında Suriye seferine çıktı.⁴³⁶ Sultan Amik'de bulunduğu zaman Karamanoğlu Mehmed Bey'in elçilik heyeti Kadıasker Muslihiddin Mürsel'in başkanlığında Sultana geldi. Bu heyet, yanlarında Karamanoğlunun mektup ve hediyelerini getirmişlerdi. Karamanoğlu mektubunda özür dileyerek, Şeyh adına sikke kestirip hutbe okuttuğunu bildirmektedir. Şeyh, Karamanoğlunun yaptığı suçları sıralayarak elçilik heyetini

⁴³⁰ Solak, *Memlûk Devleti'nin Anadolu Beylikleriyle Münasebetleri*, s. 241.

⁴³¹ Nizamüddin Şami, *Zafernâme*, (Çev. Necati Lugal), TTK. Yay., Ankara 1949, s. 322; İsmail Aka, *Timur ve Devleti*, TTK. Yay., Ankara 1991, s. 29; İbni Arabşah, s. 317-319.

⁴³² Kopruman, *el-Aynî'nin İkdü'l-Cumân'ında XV. Yüzyıla Ait Anadolu Tarihi İle İlgili Kayıtlar*, s.44-45.

⁴³³ İbni Tagrıberdi, s. 409.

⁴³⁴ Kopruman, "İkdü'l-Cumân'da Karaman-oğullarına Dâir Kayıtlar", s. 66.

⁴³⁵ Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Ak Koyunlu, Karakoyunu Devletleri*, s. 177.

⁴³⁶ Kâzım Yaşar Kopruman, *Sultan Al-Malik al-Mu'ayyad Şeyh al-Mahmûdî Devri (1412-1421)*, KB. Yay., Ankara 1989, s.164-165.

azarladı. Buna karşılık Muslihiddin, özür dileyip af talebinde bulundu. Sultan ona “*Ben bu kadar büyük külfete Tarsus için katlanıp geldim. Başka bir şey içindeğil*” dedikten sonra onun getirdiği dirhem ve diğer hediyeleri huzurunda bulunanlara dağıttı.⁴³⁷ Ancak Sultana tabiiyetini bildiren Ramazanoğlu İbrahim Bey ve Karamanoğlu Mehmed Bey sözlerinden kısa sürede döndüler.

Karamanoğlu Mehmed Bey, 12 Aralık 1418’de Ramazanoğlu İbrahim Bey ile birlikte Tarsus’a saldırdılar.⁴³⁸ Bunun üzerine Memlûk Sultanı Şeyh Müeyyed Halep birliklerini bu beylerin üzerine yolladı. Aynı zamanda Ramazanoğlu İbrahim Bey’i de azlederek yerine kardeşi Hamza Bey’i tayin etti.⁴³⁹ Yaptıklarından pişman olan Ramazanoğlu İbrahim Bey Sultan tarafından affedilmedi ve bu bey 1427 tarihine kadar Karaman yurdunda yaşamak zorunda kalmıştı.

Tarsus halkının nâibi Şahin el-Eydkârî’nin yaşayışından memnun olmamaları sebebiyle Karamanoğlu Mehmed Bey ile yazışarak kendisine şehri teslim edeceklerine dair mektup gönderdiler. Bunun üzerine Karamanoğlu Mehmed Bey, oğlu Mustafa’ya Tarsus’a gönderdi. Mustafa giderek şehri teslim aldı ve Şahin’i de esir ederek babasına gönderdi (Ekim 1418).⁴⁴⁰

Şeyh El-Mahmudi, Tarsus’un Karamanoğullarının eline geçmesine çok kızmıştı. Bu durumun diğer Türkmen beylerine de kötü örnek olacağından endişe duyarak, Karamanoğullarını cezalandırmaya karar verdi. Bunun için oğlu İbrahim ve Dimaşk naibi Tinibeg’i Tarsus’a oradan da Karamanoğullarının üzerine göndermek için harekete geçti. Şeyh’in oğlunu Mehmed Bey üzerine göndermesinin bir diğer sebebi ise Niğde Emiri Karamanoğlu Bengi Ali Bey’in ağabeyi Mehmed Bey’i Memlûlu Sultanına şikâyet etmesiydi.⁴⁴¹ Memlûklerin ordusuna Ramazanoğlu Hamza Bey ve yanına diğer Türkmenlerden Özeroğlu’nu da alarak Tinibeg ve İbrahim ile birlikte Adana, Misis ve Tarsus önlerinde Karamanoğullarına saldırdılar. Adana önlerinde Karamanoğlu Mehmed Bey, oğlu Mustafa ve Ramazanoğlu İbrahim Bey yenilerek geri çekildiler.⁴⁴²

⁴³⁷ Koprman, “İkdu’l-Cumân’da Karaman-oğullarına Dâir Kayıtlar”, s. 66; Kanat, *Makrîzî*, s. 58.

⁴³⁸ Koprman, “İkdu’l-Cumân’da Karaman-oğullarına Dâir Kayıtlar”, s. 66-67.

⁴³⁹ Koprman, *el-Aynî’nin*, s.22, 37; Koprman, *Sultan Al-Malik al-Mu’ayyad Şeyh al-Mahmûdî Devri (1412-1421)*, s. 166-167.

⁴⁴⁰ Koprman, *el-Aynî’ni*, s. 22-23; Kanat, *Makrîzî*, s. 58, 60; Koprman, “İkdu’l-Cumân’da Karaman-oğullarına Dâir Kayıtlar”, s. 67.

⁴⁴¹ Koprman, “İkdu’l-Cumân’da Karaman-oğullarına Dâir Kayıtlar”, s. 67.

⁴⁴² İbni Tagrıberdi, s. 430; Koprman, *el-Aynî’ni*, s. 25.

Şeyhin oğlu ve Dımaşk naibi, Kahire'ye dönünce, Karamanoğlu Mehmed Bey, oğlu Mustafa ve Ramazanoğlu İbrahim Bey ile birlikte Kayseri'ye yöneldiler. Bu sırada Şeyh adına burayı Dulkadiroğulları Nasireddin Mehmed Bey idare etmekteydi. Kayseri önlerinde vuku bulan savaşta Karamanoğlu Mehmed Bey ve yanındakilerle yenildi. Mehmed Bey esir edilirken oğlu Mustafa burada öldürülürken, Ramazanlı İbrahim Bey kaçarak canını kurtardı. Karamanoğlu Mehmed Bey Mısır'a getirildi. Tarsus'a hücumu ve halkından para sızdırmak gibi kötü davranışlarından dolayı azarlanarak hapsedildi ve Şeyh'in 1421'deki ölümüne kadar hapiste kaldı.⁴⁴³ Yerine kardeşi Ali Bey Niğde ve oğlu II. İbrahim Bey de başta Konya olmak üzere Karaman ülkesine hâkim olmuşlardır. Fakat bir müddet sonra Memlûklü Sultanı Melik Müeyyed Şeyh ölmüş ve yerine geçen Melik Tatar, II. Mehmed Bey'i serbest bırakmıştır.⁴⁴⁴

II. Mehmed Bey'in serbest bırakılması esasında Osmanlı-Memlûklü nüfuz mücadelesinden kaynaklanmaktaydı. Öyle ki Osmanlıların Ali Bey'e karşı yeğeni İbrahim Bey'i kışkırtmaktaydı ve önemli bir liman şehri olan Antalya'nın Osmanlılara ve Kıbrıs Şövalyelerine karşı Karamanlılar eliyle Memlûkler adına idare edilmek istenmekteydi. Memlûklü Sultanı, Mısır'dan kendisine çadır, kumaş, at ve bin dinar verip teçizatlandırdıktan sonra güvenliğini de temin edip Karaman'a doğru yola çıkarmıştır.⁴⁴⁵ Bu arada II. İbrahim Bey zamanında Kıbrıs ile kuracakları ilişkilerin temellerini II. Mehmed Bey atmıştı. Çünkü II. Mehmed Bey esaretten kurtularak yurduna dönerken Kıbrıs üzerinden gelerek buradaki Latin Kralı Janus (1398-1432) ile iyi ilişkiler geliştirmeye çalışmıştır.⁴⁴⁶

Mehmed Bey'in Osmanlı ile mücadelesi neticesinde Antalya önlerinde ölmesi ile yerine oğlu II. İbrahim Bey geçmiş olsa da beylik içerisinde özellikle Osmanlı Sultanı II. Murad, destekçisi olduğu ve Memlûklü nüfuzunu beylik üzerinden kırmaya çalışan II. İbrahim Bey'e karşı Memlûklü, kardeşi İsa Bey'i kullanmak istemiştir.⁴⁴⁷ II. İbrahim Bey, amcası Bengi Ali Bey'i de yanına alarak kardeşi İsa'ya karşı cephe aldı. İsa

⁴⁴³İbni Tagrıberdi, s. 431; Kanat, *Makrîzî*, s. 63-65;Koprıman, *el-Aynî'ni*,s. 27-28;Koprıman, "İkdu'l-Cumân'da Karaman-oğullarına Dâir Kayıtlar", s. 68-69.

⁴⁴⁴Kanat, *Makrîzî*, s. 69; Koprıman, "İkdu'l-Cumân'da Karaman-oğullarına Dâir Kayıtlar", s. 74-75; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C. I, TTK Yay., Ankara 1982, s. 401; Başkan, *Orta Anadolu'da Hâkimiyet Mücadelesi (1400-1500)*, s. 34.

⁴⁴⁵Tekindağ, *XIII-XV. Asır Cenûbi Anadolu Tarihine Ait Bir Tedkik*, s. 88.

⁴⁴⁶Solak, *Memlûk Devleti'nin Anadolu Beylikleriyle Münasebetleri*, s. 241; Koprıman, "İkdu'l-Cumân'da Karaman-oğullarına Dâir Kayıtlar", s. 75.

⁴⁴⁷Âşık Paşazâde *Tarihi*, (Haz. Cemil Çiftçi), Mostar Yay., İstanbul 2008, s. 186-187.

Bey'de Kahire'ye kaçarak Memlûklere sığındı.⁴⁴⁸ Bu durum zaten Çukurova bölgesinden dolayı araları iyi olmayan Karaman-Memlûkler ananevi ittifakını zedelemişti.⁴⁴⁹ Öyle ki Memlûkler Kıbrıs Latin Kralının Suriye ve İskenderiye sahillerine saldırması ve Memlûklerin Kıbrıs adasının güçlü bir Haçlı merkezi olmasını engellemek için 1424 ve 1426 tarihlerinde adadaki Krallık üzerine 3 sefer düzenledi.⁴⁵⁰ 1426'daki Memlûklerin ada üzerindeki seferi öncesinde Kıbrıs Kralı Janus (1398-1432), Memlûklu sultanlığı ile arasının açık olduğunu bildiği Karaman Beyinden yardım talep etti. Bu tarihlerde Bizanstan bir elçi gelerek Sultan Barsbay'ı Kıbrıs'a saldırmaması için ikna etmeye çalışmışsa da bunda başarılı olamamıştı.⁴⁵¹

II. İbrahim Bey'de adadan gelen bu yardım talebini geri çevirmeyerek kardeşi Ali Bey'i mahiyetine Karamanoğulları Türklerden bir birlik vererek Kıbrıs Krallığının yardımına gönderdi. Ali Bey emrindeki Karamanlı askerler ile Kıbrıs'a gelerek Haçlı krallığının komutasındaki Franklar, Katillon ve Rodoslular ile birlikte Memlûklu saldırılarına karşılık vermeye çalıştı.⁴⁵² Temmuz 1426'da Memlûkler donanması Franklar, Rodoslular, Ermeniler ve Karamanlı Türklerden oluşan birleşik Kıbrıs ordusunu mağlup etti. Limosal, Larnaka ve Nikosia zapt edildi. Kral Janus esir edilerek Kahire'ye götürüldü. Pek çok Kıbrıs askeri öldürülerek bazıları da esir edilerek, ada tamamen Memlûklere bağlandı ve buradan yıllık vergi alınmaya başlandı.⁴⁵³

Birleşik Kıbrıs ordusunda Ali Bey komutasındaki Karamanlı Türkler başta adı geçen bey olmak üzere birçoğu Memlûkler tarafından öldürüldüler.⁴⁵⁴ Bu durum Karamanoğulları-Memlûkler ilişkilerinde derin bir yara açarken, Kıbrıs Haçlı Krallığı ile Karamanlıları daha da yakınlaştırmıştır. Yine 1427-28 yılında Barsbay Alaiye Kalesi'ni 5.000 dinara Alaiye emiri Karaman beyinden satın alması⁴⁵⁵ ve Anadolu'da baş gösteren Şahruh meselesinden dolayı Karamanoğulların taraf olması aradaki

⁴⁴⁸Koprman, "İkdu'l-Cumân'da Karaman-oğullarına Dâir Kayıtlar", s. 77.

⁴⁴⁹Tekindağ, "Memlûk Sultanlığı Tarihine Toplu Bir Bakış," s. 25.

⁴⁵⁰Koprman, "Memlûkler", s. 517-519; Altan Çetin, "Memlûklerin Kıbrıs İle İlişkileri," *Adalya*, C. 14, 2011, s. 330-333.

⁴⁵¹İbni Tagrıberdi, s. 464.

⁴⁵²İbni Tagrıberdi, s. 463-466; Tekindağ, "Karamanlılar," *İA*, C. 6, s. 325.

⁴⁵³Eşref Buharalı, "Kıbrıs'ta İlk Türkler veya Kıbrıs'ın Memlûk Hâkimiyetine Girişi", *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, S. 95, İstanbul, 1995, s. 82-120; Altan, "Kıbrıs Haçlı Krallığı 1191-1489", *Türkler*, C. 6, s. 699; Kahire'de esir olarak bulunan Kral Janus, Venedik, Ceneviz ve Fransız Konsüllerinin müdahaleleri ile 200.000 duka fidye verildikten ve Memlûkleri metbû tanıdıktan sonra serbest bırakıldı. Bkz; Tekindağ, "Memlûk Sultanlığı Tarihine Toplu Bir Bakış," s. 26-27.

⁴⁵⁴Koprman, "İkdu'l-Cumân'da Karaman-oğullarına Dâir Kayıtlar", s. 77.

⁴⁵⁵Koprman, *el-Aynî'ni*, s. 33.

ilişkileri iyice gerginleştirmişti.⁴⁵⁶ Böylece II. İbrahim Bey, Kıbrıs Krallığı ile ticari ve stratejik sebeplerden dolayı ilişkilerini sürdürmeye çalışmıştır. Nitekim Kral Janus'un oğlu II. Jean saltanatının ilk yılında (1432),⁴⁵⁷ II. İbrahim Bey'e bir elçilik heyeti göndermiştir. Lyachin Castrico ve Lyon Naschere⁴⁵⁸ isimindeki bu elçiler Konya'da II. İbrahim Bey tarafından hoş karşılanmışlardı. Hatta meşhur seyyah Bertrandon De La Broquiere'de Larende'de iken Kıbrıs'tan gelen bu elçilik heyeti ile karşılaşmış ve onlarla birlikte Konya'ya giderek II. İbrahim Bey'in huzuruna çıkmıştı.⁴⁵⁹

Bertrandon De La Broquiere, burada Kıbrıs elçileri ile beraber II. İbrahim Bey'in huzuruna çıkarak burada teşrifat ile ilgili ayrıntılı bilgiler verdiği gibi elçiler ile II. İbrahim Bey arasındaki geçen diyalogları ve elçilerin Kıbrıs Kralından getirmiş olduğu mektubu ve Karamanlı-Kıbrıs arasındaki bundan sonraki ilişkilerin seyri hakkında bize ipuçları vermektedir. Elçiler ona ölen Kral zamanında var olan münasebet ve ittifakın ele alınıp yeniden kurulması için vazifelendirildiklerini anlatmışlardı. II. İbrahim Bey'le elçilerin görüşmelerinde de bulunan Broquiere hükümdarın onlara çok iyi davrandığını ve maksatlarına ulaştıklarını söylemektedir. Aynı elçiler seyyahın ifadesiyle II. İbrahim Bey'in büyük oğlu tarafından da kabul edilmişlerdir.⁴⁶⁰

2.2. Müttelikliğin Bozulması ve Karamanoğullarının II. Gorigos Seferi (1448)

Burada dikkati çeken husus hiç şüphesiz Karamanoğullarının Kıbrıs Latin Krallığı ile ilişkilerinin seyrini Osmanlı ve Memlûklerin, beyliğe karşı tutumları belirlemiştir. Nitekim bu krallık ile kurulmuş olan ticari ilişkiler ve diğer mütteliklik Karamanlıların ananevi hedefi olan Gorigos'a düzenlemiş oldukları son ve kesin sefere kadar dostane bir seyirde sürmüştür.⁴⁶¹ Burada da yine Karamanlıların sahildeki liman şehirler ve Çukurova bölgesi yüzünden Memlûklere karşı tavrından dolayı bu sultanlığa karşı Kıbrıs Krallığına yardım ettiği gibi yine Osmanlı'nın kendi topraklarına saldırması Antalya ve Alâiye gibi şehirleri elde etmesi üzerine İbrahim Bey, Osmanlıya karşı müstakil bir siyaset izledi. Batı Hristiyan dünyasından; Sırp, Macarlar ve

⁴⁵⁶ İbni Tagrıberdi, s. 488.

⁴⁵⁷ Hill, *A History of Cyprus*, C. III, s. 500.

⁴⁵⁸ Elçilerin isimlerini ünlü seyyah Bertrandon De La Broquiere seyahatnamesinde zikretmektedir. Bkz; Bertrandon De La Broquiere, *Denizaşırı Seyahati (Seyahatnamesi)*, (Çev. İlhan Arda), Eren Yay., İstanbul 2000, s. 181.

⁴⁵⁹ Broquiere, *Denizaşırı Seyahati*, s. 182-183; Hill, *A History of Cyprus*, C. III, s. 499.

⁴⁶⁰ Broquiere, *Denizaşırı Seyahati*, s. 185-187.

⁴⁶¹ Hill, *A History of Cyprus*, C. III, s. 516-518.

Venedikliler ile ittifak kurmasına yol açmıştır.⁴⁶² Osmanlının bu ittifak karşısında önemli başarılar elde etmesi Karamanoğullarının İslam dünyası içerisinde Hristiyanlar ile ittifak ettiği için imajını zedelemiştir. Zira her seferinde Batı Hristiyanları ile beraber hareket eden Karamanlıları cezalandırmak için Osmanlı bu beylik üzerine ulemadan da almış olduğu fetvalar ile tedip ve tedbir seferleri düzenlemiştir.⁴⁶³ Özellikle de Osmanlı Sultanları, II. İbrahim Bey'den Balkanlarda Hristiyan topluluklara karşı gaza ve cihat hareketleri yürütürken mülküne saldırmaması için ahitnameler almışlardır.⁴⁶⁴ Fakat Karaman Bey'i bunları sürekli ihlal etmiş ve İslam âleminde itibarı sarsılmıştır. Böylece Karamanoğlu II. İbrahim Bey, İslam dünyası nezdinde yıkılmış olan imajını kurtarmak için Hristiyanlara karşı bir harekete ihtiyaç duymaktaydı. Nitekim Karamanoğullarının henüz Alâeddin Ali Bey zamanında başlamak üzere ananevi hedefleri olan Kıbrıs Haçlı Krallığının elinde bulunan Gorigos kalesi üzerine sefere çıkmaya karar verdi.⁴⁶⁵

Bunun için II. İbrahim Bey, Kıbrıs Kral'ı II. John'a Kıbrıs'ın Alâiye'ye yıllık beş bin düka ödediğini ileri sürerek aynı rakamın kendisine de ödenmesini istedi. Bunun üzerine Kıbrıs Kralıyla İbrahim Bey arasında elçiler gidip gelmeye başladı. II. İbrahim Bey'le görüşmek üzere Kıbrıs elçisi Maurice Vasein Anamur'a geldi.⁴⁶⁶ İbrahim Bey, parayı ödemeyeceğini anlayıp durumu bahane ederek Gorigos'a doğru kara birliklerini sevk ederek hazırlıklara başladı.⁴⁶⁷ Bu sırada Rodos'ta Hospital şövalyeleri Kıbrıs'a yardım için beklemekteydiler.⁴⁶⁸ Kıbrıslılar II. İbrahim Bey'e Rodos limanlarında ticaret önerdiler. Fakat II. İbrahim Bey'i ikna etmek mümkün olmadı. O, Anamur'dan birliklerini Kıbrıs'a doğru harekete geçirip adaya saldırdı. Jean de Lastic, II. İbrahim Bey'e karşı harekete geçti. Araya elçiler girip Karamanlıların Kıbrıs'a karşı

⁴⁶² Karamanoğullarının Osmanlıya karşı Hristiyan dünyası ittifakının sonraki bölümde detaylı anlatılıp irdeleneceğimize dolaylı bu hususu burada konu bütünlüğünü sağlamak adına yüzeysel olarak değinmeye çalıştık.

⁴⁶³ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, "Karamanoğlu Devri Vesikalarından İbrahim Bey'in Karaman İmâreti Vakfiyesi", *Belleten*, C. I, TTK Basımevi, Ankara 1937, s. 118-119; Alaaddin Akgöz, "Karamanoğlu II. İbrahim Bey'in Osmanlı Sultanı II. Murad'a Vermiş Olduğu Ahidnâme," *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 18, Konya 2005, s. 159-178.

⁴⁶⁴ Uzunçarşılı, "Karamanoğlu Devri Vesikalarından İbrahim Bey'in Karaman İmâreti Vakfiyesi", s. 121-125; İbrahim Bey hakkında ulemadan alınan fetva örnekleri için Bkz.; Uzunçarşılı, "Karamanoğlu Devri Vesikalarından İbrahim Bey'in Karaman İmâreti Vakfiyesi", s. 127-131; Ramazan Boyacıoğlu, "Karamanoğlu İbrahim Bey Aleyhine Osmanlıların Aldığı Fetvalar," *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 4, Sivas 2000, s. 61-77.

⁴⁶⁵ Hill, *A History of Cyprus*, C. III, s. 518.

⁴⁶⁶ Hill, *A History of Cyprus*, C. III, s. 518-519.

⁴⁶⁷ Tekindağ, "Karamanlılar," *İA*, C. 6, s. 325-326.

⁴⁶⁸ Kıbrıs için Gorigos çok mühimdi çünkü bu bölgedeki sahille karanın en iyi irtibat noktası bu kaleydi. Aynı zaman da Avrupalı tüccarların gelip ticaret yürüttüğü bir kaleyi kaybetmemek, mümkün olduğunca uzun müddet ellerinde tutmak istiyorlardı. Bkz.; Hill, *A History of Cyprus*, C. III, s. 519.

hareketlerini durdurmak istediler. II. İbrahim Bey Kıbrıs Kralının teklifini geçici olarak kabul ederek geri çekildiyse de Gorigos'a karşı emellerinden vazgeçmemiştir. Çünkü II. İbrahim Bey, Kıbrıs ve Rodosluları oyalarken askerinin diğer bir kısmı Gorigos'a yaklaşmaktaydı.⁴⁶⁹ Hatta II. İbrahim Bey bu esnada Kıbrıslı elçi Vasein'le görüşmekteydi. Bunun Kıbrıslıları oyalama taktiği olduğu hemen sonra anlaşıldı. Çünkü II. İbrahim Bey, askeri garnizonu neredeyse boşalmış olan ve 80 yıldır Kıbrıslıların ellerinde tuttukları Gorigos kalesini 1448 yılında fazla bir mukâvemet olmadan ele geçirdi. Kalenin kapıları bazı görüşmeler neticesinde Karamanlılara açılmıştı. Hatta kaynaklarda Kalenin kumandanının Gorigos'u para karşılığı Karamanlılara teslim ettiği kayıtlıdır.⁴⁷⁰ Böylece II. İbrahim Bey, Osmanlı devletine karşı Hristiyanlar ile girmiş olduğu ittifaklar neticesinde İslam dünyası içerisinde dağılmış olan imajını bu sefer ile toparlamaya çalışmıştı.

II. İbrahim Bey, Kıbrıs elçisinin huzurda olduğu bir sırda bu kaleyi düşürmüştür ve bunu öğrenen elçi Vasein, Karaman Bey'in huzurundan ayrılarak Kıbrıs'a döndü. Elçinin yanı sıra Karamanoğullarının bu saldırısını püskürtmek için görevlendirilen Kumandan Lastic'de II. İbrahim Bey'e 20 Kasım 1448'de bir mektup göndererek barış teklifinde bulundu. Fakat bu girişim de bir netice vermedi. Ancak Kıbrıs Kralı II. Jean, Gorigos'un tekrar kendi eline geçmesini istediğinden harekete geçerek önce Rodos şövalyelerinden yardım teminatı aldığı gibi metbu kabul ettiği Mısır Memlûklu Sultanı Çakmak'a da bir mektup yazarak, hem Karamanoğlu II. İbrahim Bey'i şikâyet ediyor hem de Gorigos kalesinin tekrardan kendilerine verilmesi hususunda Sultandan yardım talep etmekteydi.⁴⁷¹ Zira Kral II. Jean, mektubunda özellikle Kıbrıs adasının Anadolu sahillerine bağlayan bu stratejik noktanın Karamanlılar tarafından korunamayacağını böylece Kıbrıs adasının güvenliğinin de tehlikeye gireceğini savunarak Sultan Çakmak'ı ikna etmeye çalışmıştır.⁴⁷² Nitekim Kral II. Jean, Memlûklere vergi verdiğini ve tabî olduğunu savunarak Mısır Sultanlığının kendilerine metbu hukukuna göre korumaları gerektiğini söylemiştir. Ancak Mısır Sultanı Çakmak, Kıbrıs Kralının talebine karşılık

⁴⁶⁹Ebru Altan, "Templier ve Hospitalier Şövalye Tarikatlarının Kuruluşu", *Belleten*, C. LXVI, S.245, Ankara 2002, s. 88-93.

⁴⁷⁰Hill, *A History Of Cyprus*, C. III, s. 518-519; Francis Beaufort, *Karamanya*, (Çev. Ali Neyzî ve Doğan Türker), Akdeniz Medeniyeti Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, Antalya 2002, s. 239-246; Başkan, *Orta Anadolu'da Hâkimiyet Mücadelesi (1400-1500)*, s. 86.

⁴⁷¹Hill, *A History of Cyprus*, C. III, s. 520.

⁴⁷²Mustafa Çetin Varlık, "Anadolu Beylikleri," *Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi*, C. 10, İstanbul 1992, s. 34.

Karamanlılara yüksek perdeden bir tepki koyamadı. Çünkü Memlûklü metbuluğunu kabul etmiş olan Alâiye Beyi Karamanlı tehdidi altındaydı.⁴⁷³

Esasen Karamanlıların Akdeniz politikalarında Alâiye Beyliğinin önemli bir faktörü olduğu gibi Karamanoğullarının Gorigos'u 1448'de almasından sonra araları bozulmuş olan Kıbrıs Haçlı Krallığı ile ilişkilerinin seyrini yine Memlûklü etkisi belirleyici olmuştur.⁴⁷⁴ Bilindiği üzere Alâiye Beyliği Memlûklü himayesinde olmalarına rağmen özellikle ticari kaygılar söz konusu olduğunda farklı yaklaşım tarzlarında bulunmuşlar ve Mısır Sultanlığına itaat etmemişlerdi.⁴⁷⁵ Nitekim Alâiye üzerinde Memlûklü hâkimiyeti kesintiye uğradığında önce Karamanoğulları daha sonra da 1397'de Osmanlıların egemenliğine girmişti. Ancak Timur'un Ankara savaşında Osmanlıyı mağlup etmesi ile Timur'un Emirleri Alâiye'yi işgal ederek buradaki Osmanlı hâkimiyetine son vererek, şehri tekrardan Karamanoğlu Mehmed ve Ali Beylere vermişti.⁴⁷⁶

Memlûklü Sultanı Barsbay'ın Kıbrıs üzerine düzenlemiş olduğu (1424-1426) seferler ile Karamanlıların bu şehir üzerindeki etkinliğinin kırılmasına yol açtı. Nitekim daha öncede üzerinde durduğumuz üzere Karamanoğulları Memlûklü'ün Alâiye ve Çukurova üzerindeki tehdidini gördüğü için Sultan Barsbay'ın III. Kıbrıs Seferine çıkması üzerine Memlûklere karşı II. İbrahim Bey, Kıbrıs Kralı II. Janus'a kardeşi Ali Bey ile destek birlikleri göndermişti.⁴⁷⁷ Ancak Kıbrıs ve Karamanlı birliklerin yenilmesi ile Alâiye ve Kıbrıs Memlûklü'ün eline geçmiş ve Alâiye'deki Karaman beyleri burayı Memlûklü namına idare etmişlerdi. Öyle ki Şemseddin Mehmed Bey'in oğlu Savcı Bey, Mısır Sultanı Barsbay (1422-1438)'in da adının bulunduğu tabiyet göstergesi olarak para darp etmiştir. Savcı Bey'in oğlu Karaman Bey, Alâiye beyi olunca o da babası gibi Memlûklü Sultanı adına gümüş para bastırmıştır.⁴⁷⁸ Kıbrıs'ın Memlûklü tarafından fethedilmesi Alâiye Beyi Karaman'ı Mısır devletine daha da yakınlaştırmıştır. Nitekim Karaman Bey, Alâiye'deki iki kaleyi sembolik bir rakamla yani 5 bin dinar karşılığında

⁴⁷³ Çetin, "Memlûklü'ün Kıbrıs İle İlişkileri", s. 335.

⁴⁷⁴ Hill, *A History of Cyprus*, C. III, s. 520-521.

⁴⁷⁵ Öyle ki, Kıbrıs Haçlı Kralı I. Pierre, batı Hristiyan dünyasından almış olduğu destekle 1365'deki İskenderiye baskını ve Antalya'nın Karamanoğulların elinden alınmasıyla Müslüman dünyası Memlûklü'ün liderliğinde Sultan Şaban, Doğu Akdeniz'de Avrupalılarla ticareti yasaklamıştır. Ancak bu yasağa Alâiye Beyleri uymayarak Kıbrıs ile ticaret yaptıkları gibi bu krallığa vergide vermişlerdir. Bkz.; Turan, "Orta Çağlarda Türkiye Kıbrıs Münasebetleri," s. 224-225.

⁴⁷⁶ Merçil, *Müslüman Türk Devletleri Tarihi*, s. 283-284.

⁴⁷⁷ Çiftçioğlu, "Siyasi Gelişmeler Ekseninde Karamanlı- Kıbrıs ve Venedik Ticarî İlişkileri", s. 146.

⁴⁷⁸ Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri*, s. 92.

Memlûklere sattı (1427). Daha önce Karaman Beyleri ile burayı yönetmeye çalışan Memlûklu devleti, artık buraya göndermiş oldukları Memlûkler ile doğrudan yönetmeye başlamıştı.⁴⁷⁹ Ancak Karamanoğulları Memlûklerin bu önemli liman şehrini ellerinde tutmasından hiç hoşnut değillerdi. Zira II. İbrahim Bey, buraya yönelik taarruzlarına devam etmiştir.⁴⁸⁰

Sultan Çakmak (1438-1453), Doğu Akdeniz’de Memlûklu nüfuzunu artırmak için Kıbrıs ve Alâiye’den sonra Rodos adası üzerine seferler düzenlemişti (7 Ağustos 1440). Sultan Çakmak, Rodos seferinin hazırlık ve lojistik desteğini hiç şüphesiz Alâiye ve Kıbrıs’tan sağlamaktaydı. Bu sıralarda Alâiye’de Karaman etkisi kısmen de olsa devam etmişse de kardeşi Karaman Bey’i öldürerek Alâiye beyliğinin başına geçmiş olan Lütfî Bey, Memlûklu himayesine girerek Karamanoğullarının etkisini kırmaya çalışmıştı. Alâiye’nin Karamanlıların etkisinden çıkması Kıbrıs’ın Memlûkleri metbu olarak görmesi ve Karamanoğlu İbrahim Bey’in Osmanlı karşısında Batı Hristiyan dünyası ile ittifakı ve bu ittifakın netice vermemiş olması üzerine Karamanoğlu Beyliğinin İslam dünyası içerisinde imajının sarsılmasına yol açmıştır. Nitekim yukarıda detaylı olarak vermiş olduğumuz üzere II. İbrahim Bey, sarsılan itibarını yerine getirmek için Doğu Akdeniz’de önemli stratejik bir kale olan Gorigos kalesi üzerine sefer düzenlemiş (1448) ve bu sefer neticesinde kale Karamanlıların eline geçmişti.⁴⁸¹

Karamanlıların bu seferi Karamanoğlu-Kıbrıs Haçlı Krallığı ittifakını bozarken Alâiye-Kıbrıs ve Memlûklu üçlüsünü yakınlaştırmıştır. Nitekim Lütfî Bey, Sultan Çakmak’ın teşviki ile Kıbrıs Kralı II. Jean ile 4 maddelik bir anlaşma imzalamışlardı. Ancak bu anlaşma imzalanmadan evvel 1450’de Lütfî Bey Kıbrıs adasına saldırmıştı. Fakat bu duruma hem Memlûkler hem de Rodoslular donanma göndererek müdahale etmişlerdi. Akdeniz sularında 10 kadırgalık bir donanma ile dolaşan Aragonlu kumandan Bernard de Villamarinan’ın Kıbrıs’a yardım için gelmesi Lütfî Bey’in geri adım atmasına ve saldırgan tavrından vazgeçmesini sağladı. Burada hiç şüphesiz Mısır Sultanı Çakmak’ın da büyük telkinleri olmuştur ve Alâiye Beyi Lütfî Bey’in Kıbrıs Haçlı Kralı II. Jean de Lusignan ile bir dostluk anlaşması imzalamasını sağlamıştı.⁴⁸² 7 Eylül 1450 tarihinde

⁴⁷⁹ Kaleyi teslim almak için Emir Akboğa en-Nâsırî et-Turkmânî ve emrindeki Kuzbay ile Sultanın emrindeki bir topluluk kaleye giderek buranın idaresini alarak buraya bir naip atamışlardır. Bkz.; Solak, “Memlûkler ve Alâiye,” s. 124.

⁴⁸⁰ Erdoğan Merçil, “Alâiye Beyliği,” *TDİA*, C.II, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1989, s. 332-333.

⁴⁸¹ Hill, *A History of Cyprus*, C. III, s. 518-522; Tekindağ, “Karamanlılar,” *İA*, C. 6, s. 322-323.

⁴⁸² Ünal, *Karamanoğulları Tarihi*, s. 406; Çetin, “Memlûklerin Kıbrıs İle İlişkileri,” s. 335-336.

tarafarla 4 maddelik olarak imzalanmış olan bu dostluk anlaşmasına göre; her iki tarafında tacirlerinin serbest olarak dolaşabilmesini hedefliyordu. Eğer karşı tarafa bir zarar verilirse bunun bedeli verilecekti; İki tarafda başka bir güç tarafından saldırıya maruz kaldığı haberi gelirse bir birilerine yardım edeceklerdi. Bu anlaşma ile ilgili bir sorun çıktığında ise Jean de Lastik'in hakemliğinde çözülecekti.⁴⁸³ Dört maddeden oluşan bu anlaşmanın garantörü ise Rodos Şövalyeleri olacaktı.⁴⁸⁴ Burada dikkati çeken husus hiç şüphesiz Karamanoğlu II. İbrahim Bey'in 1448'deki Gorigos taarruzu ve Alâiye'ye karşı saldırgan tutumuna karşılık sahildeki hâkimiyetini genişletmek istemesine karşı alınmış bir tedbir veya ittifak maddesiydi. Zira II. İbrahim Bey, gerek Alâiye gerekse de Kıbrıs üzerine herhangi bir saldırısında Memlûkleri metbu kabul eden iki güçte beraber hareket edeceklerdi. Tabi bu anlaşma sayesinde Alâiye'nin ticaret hacmi gelişti. Mısır, Avrupa ile Kıbrıs aracılığıyla ticaretini arttırmış ve taraflarca yoğun bir etkileşim sağlanmıştı. Karamanoğulları da bu etkileşimden istifade etmek istemişti.⁴⁸⁵

Akdeniz'de Karamanoğullarına karşı Memlûkler-Rodos ile Kıbrıs-Alâiye dörtlü bir ittifak meydana gelmiş olsa da Kıbrıs Krallığı, Karamanlılar ile yine de ilişkilerini sürdürmek istemiştir. Zira Karaman, Alâiye ve Kıbrıs üçgeninde önemli bir ticaret söz konusuydu. Kıbrıs ve Karamanlılar arasındaki Gorigos meselesine rağmen bu ilişkiler sürse de II. İbrahim Bey'in 1451'de Alâiye'yi kuşatınca buranın hâkimi Lütfi Bey, Kıbrıs Haçlı Kralı II. Jean ile imzalamış olduğu dostluk anlaşmasına istinaden ada kralından yardım istedi.⁴⁸⁶ Kıbrıs Kralı bu durumun kendi aleyhine gelişmemesi için ve Karamanlılar ile aralarında derin düşmanlıklara yol açmamak ve Alâiye ile imzalamış olduğu anlaşmaya sadık kalmak için ara bir yol bulmaya çalıştı. Bunun için Venediklere başvurarak onların aracılığı ile Karamanoğullarını hem Alâiye hem de Kıbrıs'a yönelik emellerinden vazgeçirmeye çalıştı. Kıbrıs Kralı II. Jean, bunun için Venedik'e bir elçi gönderdi.⁴⁸⁷ Kralın bu arzusu Venedik senatosunda görüşüldü ve bu görüşmeler neticesinde 22 Haziran 1451'de Venedik'ten bir elçi Karaman'a gönderildi. Bu elçi Francesco Venier isimindeki birisiydi. Yalnız bu elçinin Karaman Beyi ile görüşme içerikleri hakkında bir malumatımız bulunmamaktadır. Fakat II. İbrahim Bey'in

⁴⁸³ Seton Lloyd-D. Storm Rice, *Alanya (Alâiyya)*, (Çev. Nermin Sinemoğlu), TTK Yay., Ankara 1989, s. 7; Melek Delilbaşı, "Ortaçağ'da Türk Hükümdarları Tarafından Batılılara Ahidnamelerle Verilen İmtiyazlara Genel Bir Bakış," *Belleten*, S.XLVII/185, Ankara 1983, s. 98.

⁴⁸⁴ Merçil, "Alâiye Beyliği," *TDİA*, C.II, s. 333.

⁴⁸⁵ Turan, "Orta Çağlarda Türkiye Kıbrıs Münasebetleri," s. 224-225.

⁴⁸⁶ Başkan, *Orta Anadolu'da Hâkimiyet Mücadelesi (1400-1500)*, s. 87.

⁴⁸⁷ Hill, *A History of Cyprus*, C. III, s. 522.

saldırgan tutumundan vazgeçmiş olması Venedikli elçinin onu bu meyanda ikna ettiğini göstermektedir.⁴⁸⁸ Ancak bu süreçte uzun sürmedi. Alâiye Emiri Lütfi Bey, Kıbrıs kralının kendi halkına kötü davrandığını söyleyerek ada krallığı ile imzalamış olduğu anlaşmayı unutarak Kıbrıs üzerine saldırıya geçti (1453). Bunun üzerine Kıbrıs Kralı II. Jean, Memlûklu ve Rodos şövalyelerinden yardım isteyince Lütfi Bey, çaresiz bu saldırıdan vazgeçmişti ve Memlûklu Sultanın telkinleri ile Alâiye ve Kıbrıs Latin kralığı arasında yeni bir anlaşma yapıldı.⁴⁸⁹ Öyle ki bu anlaşma Akdeniz’de yalnız kalmış olan Karamanoğlu II. İbrahim Bey’i Venediklilere yakınlaştırmıştır. Hatta Akdeniz’de oluşan Memlûklu, Alâiye, Rodos ve Kıbrıs ittifakı Karamanoğlu II. İbrahim Bey’in bu denizdeki etkinliğini kırmaktaydı. Bunun yanısıra yine Osmanlının yayılmacı politikasının etkisi ile II. İbrahim Bey’i sonraki bölümde detaylı olarak üzerinde duracağımız Venediklerle müttefik durumuna getirmiştir. Zira II. İbrahim Bey, yaşanan bu gelişmeler karşısında Şubat 1453’te Venediklere bir ahitname vermiştir.⁴⁹⁰ Bu ahitname de yer alan hükümler tek taraflı olup sadece Venedik için geçerliydi.⁴⁹¹ II. İbrahim Bey’in bu tutumu hiç şüphesiz ticari ve siyasi beklentilerden dolayı kendisini Doğu Akdeniz’de rakiplerine karşı yalnız hissetmemek içindi.

Esasen II. İbrahim Bey’in Venedik ile bir anlaşmaya varmış olması Venediklerin Akdeniz’de ticari ve siyasi büyük bir güç olduğunu gösterir ve sonraki tarihlerde göreceğimiz üzere Kıbrıs adası tamamen Venediklerin eline geçecektir. II. Jean döneminde Venedik nüfuzu Kıbrıs üzerinde başlayarak artmıştı. Karamanoğlu Beyliği de Osmanlıların kendilerine son vermelerine kadar Venedik etkisinin görüldüğü Kıbrıs ile münasebetlerini sürdürmüşlerdi. Zira Osmanlıya karşı Karaman, Venedik ve Akkoyunlu ittifakının önemli bir stratejik konumdaki adadan istifade etmişlerdi. Askeri olarak Anadolu’ya sevk edilen askeri yardımlar yine bu ada üzerinden gerçekleştirilmeye çalışılmıştır.

Kıbrıs Haçlı Kralı II. Jean de Lusignan’ın 1458’de ölmesiyle birlikte yerine kız kardeşi Charlatte de Lusignan geçmiştir.⁴⁹² Bunun üzerine üvey kardeşi Jacques (James) le Batard buna karşı çıkarak 1460’ta Memlûklerin desteğini alarak Trablusşam valisi

⁴⁸⁸ Turan, *Türkiye İtalya İlişkileri-I (Selçuklular’dan Bizans’ın Sona Erişine)*, s. 321.

⁴⁸⁹ Yinanç, “Alâiye,” *İA*, C. 1, s. 288-289; Solak, “Memlûkler ve Alâiye,” s. 126.

⁴⁹⁰ *ASV*, Commemorials, Defter 14, s. 119; Hill, *A History of Cyprus*, C. III, s. 522; Ahitnamenin içeriğini bir sonraki bölümde Karamanlılarının Osmanlılara karşı Batı Hristiyan dünyası ile ittifakı kısmında verilecektir.

⁴⁹¹ Çiftçioğlu, “Siyasi Gelişmeler Ekseninde Karamanlı- Kıbrıs ve Venedik Ticarî İlişkileri”, s. 153.

⁴⁹² Hill, *A History of Cyprus*, C. III, s. 546-547.

emrindeki 48 gemiden mürekkep bir filo ile Kıbrıs'a giderek Kraliçeyi bertaraf ettiler.⁴⁹³ Ancak Kraliçe Charlatte, Rodos şövalyelerinden yardım istedi ve bu yardıma Cenevizliler de katıldı. Cenevizlilere karşı Venedikliler ile ittifak yapmış olan James, 1472'de Venedikli Caterina Cornara ile evlendi. James'in ölmesi üzerine henüz küçük yaştaki oğlunun varis olması ve bu çocuğun da henüz 1 yaşında iken ölmesi üzerine Caterina 1489'a kadar Kıbrıs Haçlı Krallığını yönetmeye çalışmışsa da bu tarihten sonra 1489'dan 1571'e kadar Venediklerin Kıbrıs'ı doğrudan yönetecekleri 82 yıllık yönetim dönemi başlamıştır.⁴⁹⁴

Osmanlı devletinin Güney Anadolu sahillerine yönelik saldırgan tutumu Karamanoğullarının Kıbrıs ve Venedik ilişkilerini sıcak tutmuştur ve buna Akkoyunlu devleti de katılarak ittifaklarını sürekli tazelandirmiştir.⁴⁹⁵

Netice itibari ile Karamanoğullarının Kıbrıs Haçlı Krallığı'nın Anadolu sahillerindeki bir takım ticari faaliyetleri ile münasebetler geliştirmişlerse de Kıbrıs Haçlı Kralı I. Pierre'nin Gorigos Ermenilerinin hamiliğine soyunması ve Karamanlıların elindeki Antalya ve Alâiye'ye yönelik saldırgan tavırları Karaman-Kıbrıs ilişkilerini çatışma eksenine kaydırmıştır. Ancak Memlûklerin 1424-1426 tarihli Kıbrıs seferlerinde Karamanlılar Kıbrıs'a askeri destek sağlamış ve hatta bunun için Kıbrıs'a giden Ali Bey, burada Memlûkler tarafından öldürülmüştür. Memlûklu karşılığı Karamanoğullarını ve Kıbrıs Krallığını yakınlaştırmışsa da II. İbrahim Bey'in İslam dünyasında Osmanlı karşısında zedelenmiş olan itibarını yeniden tesis etmek için Kıbrıs'ın elindeki Gorigos kalesine saldırması (1448) iki devlet arasındaki ilişkileri iyice bozmuştur. Bu ilişkilerin bozulması ile Kıbrıs Memlûklerin himayesine girerek Karamanoğullarına karşı Alâiye Beyi, Rodos ve Memlûklerle dörtlü bir ittifak oluşmasına yol açmıştır. Bu ittifak karşısında yalnız kalan Karamanoğulları Akdeniz'de Venedikliler ile anlaşma yolunu açmıştır. Zira Venedikler 1453'de Akdeniz'de etkin olmaya başlaması, Kıbrıs Haçlı Krallığını kontrolü altına alması, Venedik ile müttefik olan Karamanoğulları Kıbrıs'la da doğal olarak müttefik duruma gelmiştir. Venedik etkisindeki Karaman-Kıbrıs ilişkileri XV. Asrın sonlarına doğru Osmanlı'nın bu Beyliğe son vermesine kadar ikili münasebetler ticari ve siyasi boyutlarıyla sürmüştür.

⁴⁹³ Hill, *A History of Cyprus*, C. III, s. 548-562.

⁴⁹⁴ Demirkent, "Kıbrıs," *TDİA*, C. 25, s. 373; Altan, "Kıbrıs Haçlı Krallığı 1191-1489", *Türkler*, C. 6, s. 699; Tekindağ, "Memlûk Sultanlığı Tarihine Toplu Bir Bakış," s. 29-30.

⁴⁹⁵ Turan, "Orta Çağlarda Türkiye Kıbrıs Münasebetleri," s. 226.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KARAMANOĞULLARININ OSMANLI DEVLETİNE KARŞI HRİSTİYAN DÜNYASI İLE İLİŞKİLERİ

1. KARAMANOĞULLARININ OSMANLILAR İLE İLK MÜNASEBETLERİ

Karamanoğulları Osmanlılar ile ilk ilişkileri Alâeddin Ali Bey (1357-1398) dönemine tesadüf eder. Bilindiği üzere Türkiye Selçuklu Devleti Moğol tahakkümü altına girdiği vakit devletin mekanizması zayıflamış ve ülkede Selçuklu şehzadelerinin yönettiği çok başlı bir sistem uygulanmıştı. Nitekim Konya, Sivas ve Amasya hattında bir bölünmüşlük söz konusuydu. Bu bölünmüşlük içerisinde Osmanlılar, Anadolu'nun batı sahalarında, Karamanoğulları da Orta Anadolu'da etkin olmaya başlamışlardı. Selçuklu Devleti yıkılınca da Osmanoğulları bulunduğu araziye yani Kütahya, Domaniç, Bilecik'e kendilerinin hukuki sahipleri olduklarını savunmuşlardı. Buna karşılık Karamanoğulları da kendilerini Selçukluların varisi kabul ederek Konya ve havalisinin sahibi saymıştı.⁴⁹⁶

Karamanoğullarının sahip oldukları konum, beyliğin doğu-batı yönünde hareket etmesine imkân verse de beyliğin genişlemesine müsait olmayan bir içel coğrafyasıydı. Her ne kadar Selçuklu coğrafyasına hâkim ve varisi olsa da çevresindeki Türkmen Beylikleri ve güneyindeki güçlü bir Memlûklerin varlığı Karamanlıların genişlemek için manevra kabiliyetini daraltırken, Osmanlılar da batı Anadolu'da Balkanlara açılacağı ve arkasında göçebe Türklerin yanı sıra devrin âlimlerini, tasavvuf ehlini ve zanaatkârlarınıyanına alarak hâkimiyet sahasını genişletmeye çalışmışlardı.⁴⁹⁷

⁴⁹⁶Ünal, *Karamanoğulları Tarihi*, s. 114; Şaban Karaman, *Osmanlı Karaman İlişkileri*, (*Karaman Tarihi ve Kültürü*), C. III, Karaman Valiliği Yay., Karaman 2005, s. 11; Kopruman, "Karaman-oğulları (1250-1487)," s. 49-52.

⁴⁹⁷M. Fuad Köprülü, *Osmanlı İmparatorluğunun Kuruluşu*, Ankara 1994, s. 107; Halil İncalcık, "Osmanlılar," *İA*, C. 12/2, MEB Yay., İstanbul 1988, s. 286-289; B. Fleming, "Anadolu Beylikleri," *İA*, C. 12/2, MEB Yay., İstanbul 1988, s. 280-286.

Osmanlıların, batıdaki hızlı genişlemesi, geride Anadolu coğrafyasında diğer Türkmen gurupları üzerine nüfuzunu genişletmeye çalışan Karamanoğulları beyliğini hem rakip hem de bir tehdit unsuru olarak görmesine neden olmuştu. Aynı şekilde Karamanlılarda Osmanlıları bu şekilde görmekteydi. Bu yüzden Anadolu coğrafyasında hâkim güç olmak için bir birileri ile yoğun mücadelelere girişmişlerdi. Bu mücadelelerin başlangıcı ve en şiddetlileri Alâeddin Ali Bey döneminde başlayarak beyliğin Osmanlı idaresine girmesine kadar I. Murad, Yıldırım Bayezid, II. Murad ve Fatih devrine kadar yaşanmıştır. Böylece Karamanlılar tek rakip olarak Osmanlıları görerek, siyasetini buna göre belirleyerek büyük rakibine karşı Anadolu coğrafyasında ve Balkanlarda onları sıkıştırmak adına Anadolu Türkmen beyliklerinin yanı sıra Batı Hristiyan dünyası (Macarlar, Sırlar, Bizans ve Venedikliler) ile ittifak kurmuşlardı. Böylece hem Anadolu'da hem de Balkanlarda Osmanlıyı zayıflatmaya yönelik bir siyaset gütmüşlerdi.

Karamanoğullarının yukarda değindiğimiz üzere Osmanlılar ile ilk münasebetleri Alâeddin Ali Bey dönemine tesadüf eder. Her ne kadar Alâeddin Ali Bey'in Karamanlıların başına geçtiği tarih ihtilafli olsa da bu dönemde Osmanlıların başında Orhan Bey (öl. 1359) vardı. Feridun Ahmed Bey, Münşeatında, Ali Bey ile Orhan Gazi arasında yazılmış mektupların tarihi belirtilmemiş olsa da bu yazışmaların Orhan Bey'in ölmeden evvel gerçekleşmiş olduğu muhakkaktır.⁴⁹⁸ Böylece Karamanlı Osmanlı münasebetleri 1360 tarihinden evvel başlamıştı.⁴⁹⁹

Alâeddin Ali Bey dönemi Karamanoğullarının Osmanlılar ile ilk defa karşılaştığı, siyasi evliliklerin olduğu ve en fazla çarpışmanın yaşandığı bir dönemdir. Yukarda belirttiğimiz üzere Ali Bey'in Orhan Gazi ile münasebetlerini Feridun Ahmed Bey'in aktarmış olduğu birkaç mektup bize haber verse de yine Şikârî'nin Karamannâmesinde İbn-i Osman diye bahsettiği şahıs yine Orhan Gazi olması muhtemel olup bu hususta

⁴⁹⁸ Feridun Bey, C. I, s. 66-67.

⁴⁹⁹ Burada esasen Aleâddin Ali Bey'in Karamanlıların başına geçiş tarihi net olmadığından ve bu hususta farklı tarihleri verilerek yorumlar yapılmasından dolayı kesin bir tarih veremsek de Karaman-Osmanlı ilişkileri Ali Bey'in Beyliğin başına geçtiği ilk zamanlara denk gelmektedir. Bilindiği üzere Karaman tarihçisi Şikârî eserinde vermiş olduğu hadiselerin tarihini vermediğinden dolayı tarihçiler de bu konu da farklı tarihlendirmelere gitmişlerdir. Zira Köprülü Şikârî'ye istinaden Aleâddin Ali Bey'in 1356 tarihinde Karamanlıların başına geçtiğini söyler. Bkz.; Fuad Köprülü, " Anadolu Beylikleri Tarihine Ait Ders Notları," *Türkiyat Mecmuası*, C. 2, İstanbul 1928, s. 32; Uzunçarşılı ve Faruk Sümer ise 1361-1362 tarihlerini belirtirler. Bkz.; Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri*, s. 12-13; Sümer, "Aleâddin Ali Bey," *TDİA*, C. 2, s. 321; Yine Aleâddin Ali Bey'in Konya'da Karamanlıların başına geçtiği ve 1362 tarihinde kendi adına para darp ettiği bilinmektedir. Bkz.; Ölçer, *Karamanoğulları Beyliği Madenî Paraları*, s. 58.

önemli bilgiler vermektedir.⁵⁰⁰ Ancak Alâeddin Ali Bey'in Osmanlılar ile yoğun temasa geçtiği dönem hiç şüphesiz I. Murad devri ve sonrasındır. Bu iki gücün ilk sıcak temasları Ankara ve çevresi ile ilgili ihtilaftan kaynaklanmaktaydı. Bilindiği üzere Ankara şehri 1354'te henüz Orhan Bey döneminde Osmanlı toprağına ilhak edilmişti.⁵⁰¹ I. Murad'ın Bursa'dan Ankara'ya kadar uzanan (Tokat, Eskişehir ve Ankara) Anadolu sahasını egemenliği altına almaya çalışması başta Karamanoğulları olmak üzere Ankara'daki Ahileri ve daha doğudaki Eratnalıları da rahatsız etmekteydi.⁵⁰² Zira bu saha Karamanoğullarının hinterlandına girmektedir. Yani beyliğin hâkimiyet sahasıydı.

Karamanlı Alâeddin Ali Bey, Osmanlı cülüsünden istifade ederek Ankara'yı almak için harekete geçti. Bunun için Ankara'daki Ahi zümrelerini ve yöredeki Çavdar Tatarlarını isyana teşvik ederek yöredeki Türkmenlerden bir ittifak teşekkül edip bölgede Osmanlı hâkimiyetine son vermeye çalıştı.⁵⁰³ I. Murad, buna karşılık hızlıca Ankara üzerine yürüyerek şehirdeki Ahi isyanına son vererek burayı kesin kez Osmanlı idaresine bağlayıp kentin idaresini yine Ahilere bırakarak, Karamanoğullarının kurmuş olduğu ittifakı böylece dağıtmış oldu.⁵⁰⁴ Ankara'nın alınışı Karamanoğulları ve Osmanlıları hemhudut haline getirmişti. Bu durum Alâeddin Ali Bey'i endişelendirmekteydi. Zira I. Murad, doğu batı yönünde sınırlarını hızlıca genişletmekteydi. Öyle ki Batı Anadolu'da Aydın, Saruhanoğulları üzerine gözlerini dikmesi ve Gerimiyanoğulları ile kurmuş olduğu akrabalık aracılığı ile çeyiz adı altında toprak alması⁵⁰⁵ ve Hamidoğullarından arazi satın alması Karamanoğullarının hâkimiyet sahasını daraltmaktaydı.⁵⁰⁶ Özellikle Hamid ve Germiyan beylerine yönelik girişimler Ali Bey'i daha da endişelendirmiş ve Osmanlı ile sıcak temasların yaşanmasına yol açmıştır. Nitekim Ali Bey, Osmanlı'nın bu genişlemesine müdahale etmek adına Hamit ilinin kendi hakkı olduğunu telaki ederek bu beyliğin elindeki Beyşehir ve Seydişehir havalisine saldırdı.⁵⁰⁷

⁵⁰⁰ Şikârî, s. 144-148; Başkan, *Karamanoğulları Beyliği (Alâ'd-din Ali Bey Dönemi 1357-1398)*, s. 11.

⁵⁰¹ *Anonim Tevârîh-i Âl-i Osman*, (Haz. Nihat Azamat), Marmara Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1992, s. 15, 21; Darkot, "Ankara," *İA*, C. 1, s. 437-452.

⁵⁰² İ. Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C. I, TTK Yay., Ankara 1988, s. 124.

⁵⁰³ Paul Wittek, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluşu*, (Çev. Güzin Yalter), Türkiye Yayınevi, İstanbul 1966, s. 56.

⁵⁰⁴ *Anonim Tevârîh-i Âl-i Osman*, s. 22-23; Tekindağ, "Karamanlılar," *İA*, C. 6, s. 321-322.

⁵⁰⁵ *Oruç Bey Tarihi*, (Haz. Nihal Atsız), İstanbul 1972, s. 44; Hadîdî, *Tevârîh-i Âl-i Osman (1299-1523)*, (Haz. Necdet Öztürk), Marmara Üniversitesi Yay., İstanbul 1991, s. 93-94.

⁵⁰⁶ Âşıkpaşazade, *Âşıkpaşazade Tarihi*, (Haz. Kemal Yavuz ve M. A. Yekta Saraç), K Kitaplığı Yay., İstanbul 2003, s. 121-122.

⁵⁰⁷ *Âşıkpaşazade Tarihi*, s. 121-122; Başkan, *Karamanoğulları Beyliği (Alâ'd-din Ali Bey Dönemi 1357-1398)*, s. 33.

Buranın Emiri Mahmud Bey, durumu hızlıca I. Murad'a bildirdi. Bunun üzerine Murad Bey, ulemadan fetva alarak emrindeki birliklerle harekete geçerek Kütahya'ya doğru yola çıkarak burada bulunan Timurtaş Paşa ile buluştu. Burada dikkati çeken husus Timurtaş Paşa'nın komutasında Sırp askerlerinin bulunuyor olmasıydı.⁵⁰⁸ Alâeddin Ali Bey, I. Murad'ın kendisi üzerine geldiği haberini alınca Hamit ilinin kendi hakkı olduğunu iddia ederek Osmanlılar ile sıcak bir teması göze alamayarak durumu diplomatik yollar ile çözmek istedi. Bunun için I. Murad'dan af dileyerek ona bir elçilik heyeti gönderdi.⁵⁰⁹ Karamanlı elçisi I. Murad'ın huzuruna varınca ona, Alâeddin Ali Bey'in; *“leşkerunce leşkerum vardır. Eğer barışsın barışsın, eğer uruşursan (vuruşursan) uruurum (vuruşurum) derdine dert medüne merd verirum”* sözlerini ilettiler. Buna karşılık Murad Bey ise; *“Bire hey müdbir ve müfsil ve zalim benim kastım ve işim gece gündüz etmektir. Benim gazama mani olup Müslümanları incitirsin. Nice barışmak ki meni gazaya, gaza gaza-i ekberdir. Hazır ol vaktince işte vardım”* sözleri ile elçiye cevap verip gönderdi.⁵¹⁰ Elçi huzurdan ayrılınca Murad Bey, mahiyetindeki askerler ile elçiye söylediği gibi harekete geçerek Konya yakınlarındaki Frenk Yazısı mevkiine geldi. Buna karşılık Alâeddin Ali Bey'de kendisine bağlı Türkmenler ile savaşın gerçekleşeceği bölgeye geldi.⁵¹¹

Karamanoğulları ve Osmanlılar arasında Frenk Yazısı denilen mevkiide gerçekleşen savaşta Karamanlılar büyük hezimetle uğrayarak yenildiler. Farklı boy ve oymaklardan teşekkül olmuş Karamanlı askerleri, Osmanlı'nın düzenli ordusu karşısında dağıtıldı. Savaşın sonlarına doğru Alâeddin Ali Bey, Timurtaş Paşa'nın yoğun saldırısına dayanamayarak Konya kalesine sığındı. Bu durumu gören Karamanoğulları askerlerinin bir kısmı geri çekilirken bir kısmı firar ederek savaş meydanını terk etmişlerdi. Böylece 1389 tarihinde Karamanoğulları ve Osmanlılar arasındaki ilk sıcak temasın yaşandığı,

⁵⁰⁸ Osmanlı'nın Karamanlılar üzerine yürümesi ve komutasında Sırp askerlerinin olması, Karamanoğullarının bunun Osmanlıya karşı, Sırp askerleri ile Müslüman kanı dökmeye çalıştıklarını iddia ederek, İslam dünyasında onları itibarsızlaştırmaya çalışmışlardı. Bkz.; Mehmed Neşri, *Kitâb-ı Cihan-Nümâ*, (Haz. Faik Reşit Unat ve M. Altay Köymen), TTK Yay., Ankara 1995, s. 219; Şikârî, s. 210.

⁵⁰⁹ Karamanoğullarının göndermiş olduğu bu elçilik heyeti barışı sağlamanın yanı sıra aynı zamanda Osmanlıların askeri kuvveti ile ilgili bilgi toplaması içinde görevlendirilmişti. Bkz.; Neşri, C. I, s. 219.

⁵¹⁰ Neşri, C. I, s. 223.

⁵¹¹ Ali Bey'in komutasında Varsak, Turgutlu ile Samağar, Çayzagan ve Barım Bay adlı Moğol oymakları bulunurken, I. Murad'ın komutasında Murad Bey'in oğulları Bayezid ve Yakup ile Karesi, Timurtaş ve Sırp kuvvetleri bulunmaktaydı. Bkz.; Mevlana Ruhi, *Râhî Tarihi*, (Çev. Yaşar Yücel ve Halil Erdoğan Cengiz), *Belgeler*, C. 18, S.18, TTK Yay., Ankara 1989, s. 388.

yapıldığı yerin ismine istinaden Frenk Yazısı savaşında mağlup olmuşlardı.⁵¹² Osmanlılar Konya'ya sığınan Alâeddin Ali Bey üzerine saldırıya devam ederek Konya kalesini muhasara edince Ali Bey çaresiz sulh talebinde bulundu ve bunun içinde bir elçilik heyetini Murad Bey'e gönderdi. Ancak Murad Bey bu elçilik heyetini ret edince, Ali Bey barış için bu sefer de Murad Bey'in kızı olan eşi Melek Hatunu elçi olarak babasının huzuruna gönderdi.⁵¹³ Melek Hatun babasının huzuruna çıkarak Ali Bey'in barış teklifini ilettili. Murad Bey ise Balkanlardaki gelişmeleri de dikkate alarak Karamanoğulları ile bir anlaşmaya varmak zorunda kaldı. İki taraf arasında imzalanan anlaşmaya göre, Alâeddin Ali Bey'in oğullarından birisi teminat olarak I. Murad'ın yanında rehin olarak kalacaktı. Karamanoğulları Hamitoğullarından almış oldukları yerleri Osmanlıya geri vereceği gibi Osmanlılar da Karamanlılardan almış oldukları arazileri geri verecekti.⁵¹⁴

Bu savaş Murad Bey'in Karamanoğulları ile girişmiş olduğu ilk ve son mücadelesi olmuştur. Zira Murad Bey, Frenk Yazısı savaşı ile Karaman meselesini halledince buradan önce Bursa'ya oradan da Balkanlara doğru harekete geçti. Nitekim Kosova savaşı sırasında bir Sırp'ın menfur saldırısına uğrayarak şehit düşmesi ile yerine oğlu Bayezid geçti.⁵¹⁵

Karamanoğlu Alâeddin Ali Bey, Osmanlıların bu karışık durumundan istifade ederek Osmanlıların Hamitoğullarından satın almış oldukları Beyşehir ve havalisine saldırdı. Bunun üzerine Yıldırım Bayezid burayı geri almak ve Ali Bey'i cezalandırmak için tabî kuvvetleri ile Konya önlerine geldi (1391-1392). Ali Bey ise Bayezid henüz saldırıya geçmeden evvel Candaroğlu Süleyman Bey ve Kadı Burhaneddin ile ittifak kurmuşlardı.⁵¹⁶ Ancak Bayezid'in Konya önlerine geldiğini duyan Alâeddin Ali Bey bu şehirden kaçarak Taşili'ne firar etti.⁵¹⁷ Konya halkı Alâeddin Ali Bey'in kendilerini terk etmesi buna mukabil Bayezid'in halka karşı şefkatli davranması, halkın şehrin kapılarını Osmanlılara açmasına vesile oldu. Buna karşın Alâeddin Ali Bey ise gelişmelerden

⁵¹² *Anonim Tevârih-i Âl-i Osman*, s. 23; Uzunçarşılı, "Murad I." *İA*, C. 8, MEB Yay., İstanbul 1979, s. 592; Tekindağ, "Karamanlılar," *İA*, C. 6, s. 322.

⁵¹³ Kopruman, "Karaman-oğulları (1250-1487)," s.52.

⁵¹⁴ *Rûhî Tarihi*, s. 388-389; Şikârî, s. 210-211.

⁵¹⁵ *Âşıkpaşazade Tarihi*, s. 125; *Oruç Bey Tarihi*, s. 47; *Anonim Tevârih-i Âl-i Osman*, s. 29; Şikârî, s. 213.

⁵¹⁶ Candaroğlu Süleyman Bey ve Kadı Burhaneddin'in Karamanoğulları ile ittifak kurmalarının sebebi Süleyman Bey'in Osmanlı idaresine girmek istememesi, Kadı Burhaneddin ise Osmanlılar ile mücadele için Anadolu'da yanında büyük bir müttefik istemekteydi. Bu güç ile birlikte Osmanlıların Anadolu ilerleyişini durdurmak bu manada ülkesini korumak için Karaman ilini Osmanlılar ile arasında bir tampon bölge oluşturmak istemesinden kaynaklanmaktaydı. Bkz.: *Rûhî Tarihi*, s. 394.

⁵¹⁷ Sümer, "Aleaddin Ali Bey," *TDİA*, C. 2, s. 322.

haberlar olunca Bayezid'e barış teklifi için elçiler gönderdi. Bayezid ise gelen bu elçilerin barış teklifini kabul etti. Esasen Bayezid, Alâeddin Ali Bey'den gelen barış teklifini birazda zorunlu gerekçelerden dolayı kabul etmiştir. Çünkü Balkanlardaki gelişmeler ve Kadı Burhaneddin'in Karamanlılara yardıma geliyor olması⁵¹⁸ Bayezid'in barışı kabul etmesini zorlayan sebepler arasındaydı. Bunun üzerine iki taraf arasında yapılan anlaşmaya göre Konya ovasındaki Çarşamba suyu iki taraf arasında sınır kabul edilerek, Akşehir ve Beyşehir ve yöresi Osmanlılara bırakıldı.⁵¹⁹

İki taraf arasında kabul edilen bu anlaşma kısa süre sonra yine bozulmuştur. Zira Alâeddin Ali Bey rahat durmayarak Osmanlıların Anadolu Beylerbeyi Timurtaş Paşanın üzerine yürüyerek onu yakalayıp esir etti.⁵²⁰ Fakat Bayezid'in kendisi üzerine harekete geçtiği haberini alınca Alâeddin Ali Bey, Timurtaş Paşa'yı elçileri ile birlikte Bayezid'e gönderdi. Ancak Yıldırım Bayezid, Timurtaş Paşa'yı alarak Karamanlı elçilerinin barış teklifini reddederek mahiyeti ile Germiyan arazisinde bulunan Akçay ovasına gelerek Karamanoğulları ile savaşmak için vaziyet aldı. 1398 tarihinde Akçay ovasında karşı karşıya gelen iki Türk beyi şehir halkının gizlice Bayezid ile anlaşmış olmaları, Karamanlıların mağlup olmasına yol açtı. Zira Alâeddin Ali Bey adamları ile şehrin dışına çıkınca şehir halkının kapıları kapatmaları üzerine Alâeddin Ali Bey ve mahiyeti ile birlikte Osmanlı askerlerine yakalandılar. Esir edilen Alâeddin Ali Bey, Bayezid'in huzuruna getirildi.⁵²¹ Bayezid, Alâeddin Ali Bey'e hitaben "niçin bana itaat etmedin" diye sorunca buna karşılık Ali Bey ise, "niçin sana muti olayım, bende senin gibi bir beyim" dedi. Bunun üzerine çok sinirlenen Bayezid, Alâeddin Ali Bey'in başının vurulmasını emretti ve Ali Bey oracıkta öldürüldü.⁵²²

Alâeddin Ali Bey'i öldürüldükten sonra Bayezid, hızlıca Akçay ovasından ayrılarak Larende'ye gelip, şehri muhasara ederek burada bulunan kız kardeşi yani Ali Bey'in eşi Melek Hatun ve yeğenleri Mehmed ve Ali Beyleri yanlarına alarak onları Bursa'ya götürdü. Larende şehrini de emrindeki bir komutana bırakmıştır.⁵²³ Bu olaydan sonra Karaman topraklarının güney kesimi Ermenek ve yöresi Alâeddin Ali Bey'in amcazadesi Hasan Bey'in eline geçmişti. Ancak Timur'un Anadolu'ya gelip 1402'de Ankara savaşında Yıldırım Bayezid'i mağlup etmesi üzerine Bursa'da tutulu bulunan

⁵¹⁸ *Rûhî Tarihi*, s. 394.

⁵¹⁹ *Oruç Bey Tarihi*, s. 49.

⁵²⁰ *Şikârî*, s. 213, 225.

⁵²¹ *Oruç Bey Tarihi*, s. 55.

⁵²² *Şikârî*, s. 225; Başkan, *Karamanoğulları Beyliği (Alâ'd-din Ali Bey Dönemi 1357-1398)*, s. 39.

⁵²³ Sümer, "Aleâddin Ali Bey," *TDİA*, C. 2, s. 322.

Alâeddin Ali Bey'in oğulları serbest kaldılar. Bunun üzerine Timur, Larende ve yöresini Mehmed Bey'e, Niğde idaresini de Bengi Ali Bey'e vererek Karamanlı ülkesinin yönetimini Alâeddin Ali Bey'in çocuklarına iade etmiş oldu. Ancak Zafernâme'de Bengi Ali Bey'in ismi geçmez ve Timur'un Mehmed Bey'e Konya, Larende, Aksaray, Antalya ve Alaiye'yi köy ve nahiyeleriyle birlikte verdiği kayıtlıdır.⁵²⁴

Karamanoğlu II. Mehmed Bey, Ankara savaşından bir yıl sonra Bayezid'in ölmesi üzerine Osmanlı Devletinin bünyesinde meydana gelmiş olan fetret devrinden istifade ederek Osmanlı şehzadelerinin kendi aralarındaki mücadelelere müdahale eden bir siyaset takip etmiştir. Nitekim Süleyman Çelebi'ye karşı Mehmed ve Musa Çelebilerle birlikte hareket ederken, sonraları Musa Çelebi kardeşi Çelebi Mehmed'e karşı isyanında, Rumeli'ye geçişinde ve Hristiyan dünyası ile münasebet kurmasında bu Karamanlı Bey'in büyük katkısı olmuştur.⁵²⁵ Esasen Çelebi Mehmed dönemi Karamanlı-Osmanlı mücadelelerinin yoğunlaştığı ve hız kazandığı bir dönemdir. Öyle ki önceleri Çelebi Mehmed ile hareket eden Karamanoğlu II. Mehmed, Musa ve Mehmed Çelebi kardeşlerin mücadelesinden istifade ederek Bursa şehrine saldırmıştı.⁵²⁶ Şehri kuşatarak 30 gün boyunca burayı susuz bırakarak tahrip etmişti. Bu esnada Çelebi Mehmed kardeşi Musa'yı yenerek öldürmüş ve na'şını Bursa'ya getireceği haberini alan Karamanoğlu II. Mehmed Bey, şehir muhasarasını yarıda keserek Karaman iline geri döndü.⁵²⁷ Ancak Çelebi Mehmed, Karamanoğullarına hadlerini bildirmek için Germiyanoglu Yakup Bey ve Candaroglu İsfendiyar Beylerden almış olduğu asker ve mühimmat ile bu beyliğin üzerine yürüdü.⁵²⁸ Burada Beyşehir, Seydişehir, Niğde, Okluk, Kırşehir ve Hamit ilinin arazisinin büyük bir kısmını Osmanlıların eline geçti. Çiğel mevkiinde Karaman-Osmanlı arasında yapılan savaş neticesinde Karamanoğlu II. Mehmed Bey mahiyeti ile birlikte mağlup olup Konya'ya sığındılar.⁵²⁹ Oradan Konya önlerine gelen Çelebi Mehmed, şehri kuşattıysa da erzak darlığı, hava şartları ve

⁵²⁴Şerefüddin Ali Yezdi, *Zafernâme*, (Çev. Ahsen Batur), Selenge Yay., İstanbul 2013, s. 398; Halil İnalçık, *Kuruluş Dönemi Osmanlı Sultanları (1302-1481)*, İSAM Yay., İstanbul 2010, s. 116; Tekindağ, "Karamanlılar," *İA*, C. 6, s. 323; Başkan, *Orta Anadolu'da Hâkimiyet Mücadelesi (1400-1500)*, s. 15.

⁵²⁵ Nilgün Elam, "Musa Çelebi'nin Rumeli'ye Geçişinde Hristiyan Aktörlerin Rolü (1403-1410)," *History Studies*, C. 3, S. 1, Ankara 2011, s. 83-111.

⁵²⁶ Dukas, *Kroniği (1341-1462)*, (Çev. V. Mirmiroğlu), Kabalcı Yay., İstanbul 2013, s. 79-80.

⁵²⁷ *Oruç Bey Tarihi*, s. 70-72.

⁵²⁸ Osmanlı kaynaklarında pek üzerinde durulmayan bir hususu Dukas Kroniğinde bahseder. Dukas'a göre Karamanoğlu Mehmed Bey, Bursa'yı kuşattığı sırada Bayezid'in mezarını açtırarak onun kemiklerini yaktırdığını bunun sebebinin ise bir zamanlar Konya önlerinde Karamanoğlu Aleâddin Ali Bey'in kafasının Bayezid tarafından vurulmuş olmasıydı. Çelebi Mehmed'in Karamanoğullarına karşı çok hiddetlenmesinin sebebinin bu olduğunu nakleder. Bkz.; Dukas, *Kroniği (1341-1462)*, s. 80, 88.

⁵²⁹ *Âşıkpaşazade Tarihi*, s. 154.

ordunun yorgunluğundan dolayı Karamanoğlu II. Mehmed Bey'in kendisine teklif ettiği sulhu kabul etmek zorunda kaldı (1414).⁵³⁰

Ancak Çelebi Mehmed, barışı kabul edip geri döndüğü vakit Karamanoğlu II. Mehmed Bey, Karaman-Osmanlı arasındaki anlaşmayı bozarak onlara kaptırmış olduğu şehirleri geri almak için harekete geçti. Bu durumu duyan Çelebi Mehmed, Karamanlılar üzerine bir tedip seferine çıkma kararı aldı. Fakat bu esnada kendisi rahatsızlanınca bu sefere Bayezid Paşa görevlendirildi. Bu hareket sonucunda Osmanlı-Karaman birlikleri Konya yakınlarında karşı karşıya gelmeleri neticesinde Karamanoğulları yenildiler. Bu çarpışma esnasında Karamanoğlu II. Mehmed Bey ve oğlu Mustafa Osmanlı birliklerince esir alınarak Çelebi Mehmed'in huzuruna getirildiler. Karamanlı Mehmed Bey, Osmanlıya karşı bir daha herhangi bir saldırı ve isyanda bulunmayacağıın sözünü vererek iki taraf arasında bir anlaşmaya varıldı. Bu anlaşmaya göre, Timur tarafından Karamanoğullarına verilmiş olan Beypazarı, Sivrihisar, Beyşehir, Kırşehir, Yalvaç ve Niğde gibi şehirler Osmanlılara bırakılacaktı ve Osmanlı ihtiyaç duyduğunda onlara asker göndereceğini kabul etmişti.⁵³¹

Karamanoğlu Mehmed Bey, Çelebi Mehmed'in huzurunda iken elini koynuna koyarak, *"Bu ten canda durdukça sana muti olacağım"* diyerek Osmanlılara bağlılık bildirmişti. Ancak Çelebi Mehmed'in huzurundan oğlu Mustafa ile birlikte çıkınca II. Mehmed Bey yeminini unutarak, Osmanlı ordugâhındaki atları gasp edip, sağı solu yağmalayıp ateşe verdi. Bunun üzerine kendisine Çelebi Mehmed'e verdiği sözü hatırlatan Karaman Beylerine kendisini haklı göstermek ve vicdanını rahatlatmak adına, *"o vakit koynumda güvercin vardı, onun canı üzerine yemin etmişim sonra güvercini salıverdim yeminim bozuldu"* şeklinde bir ifade beyan etmiştir. Bunun üzerine ahali arasında günümüze kadar intikal eden *"Karamanın koynu sonra çıkar oyunu"* anonim anlatı yaşanan bu hadisenin hatırası olarak kalmıştır.⁵³² Burada dikkati çeken husus her ne kadar

⁵³⁰ Anonim Tevârîh-i Âl-i Osman, s. 57.

⁵³¹ Âşıkpaşazade Tarihi, s. 154.

⁵³² *"Karaman' da doğru bir dost bulmak zordur; velileri çok, Ancak onlar da sahtekâr ve yoldan çıkancılada birliktedir.*

Yeminler eder, söz verir, tekrar tekrar and içerler,

Çok yalan söylerler ve inkâr ederler.

Beyi olsun, kadısı olsun, şeyhi, hocası olsun

Bütün işleri menfaat ve hiledir.

Eğer kazana koyup da bizimle kaynatsan,

İliği yağma "sakın karışma" diye seslenir.

"Müminsen gel dost olalım" dersin;

Cevabı, "Ben mümine gaddarım" olur.

Karamanoğlu II. Mehmed Bey, serbest kalınca Osmanlı mahiyetine saldırmışsa da Çelebi Mehmed buna karşılık vermediği gibi Karaman Beyi de Çelebi Mehmed ölünceye kadar saldırgan tavrından geçici de olsa vazgeçmişti.⁵³³

Osmanlılar ile çatışma eksenli ilişkilerinden vazgeçmiş olan Karamanlı II. Mehmed Bey, bu defa da güneyde bulunan güçlü Memlûkler ile Tarsus şehri yüzünden karşı karşıya geldi. Önceki bölümlerimizde bahsettiğimiz üzere Memlûkler Karamanoğullarını kendi nüfuzları altına almış ve Kilikya (Çukurova) havzası için ortak düşmana karşı beraber hareket etmekteydiler. Ancak Memlûkler, Anadolu sahil şeridinde etkin rol oynamaktaydı. Bu yüzden Mısır Sultanlığı önemli bir liman şehri olan Tarsus'u Karamanoğullarından almak istedi. Ancak Karamanlı II. Mehmed Bey buna ret cevabı vererek bölgede etkin olan damadı Ramazanoğlu İbrahim'i de himayesine aldı. II. Mehmed Bey, Memlûklerin Tarsus için kendisine saldıracağı ihtimalini vermemekteydi. Ancak Memlûkler kalabalık bir ordu ile Karaman iline girerek Kayseri'yi işgal ettiler. Karaman ilini tahrip eden Memlûkler kendilerinden kaçan Mehmed Bey, İçel'deki sarp kayalıklara sığınmak zorunda kalmıştı. Ancak burada kendisini takip eden Memlûklerin askerlerine esir düştü.⁵³⁴ Bunun üzerine Memlûk Sultanı Mısır'a dönerken Mehmed Bey'i de yanında götürürken onun yerine Karaman ilini kardeşi Bengi Ali Bey'e verirken Kayseri ve civarını da Dulkadirli Nasrüddin Muhammed'e verdi (1419).⁵³⁵ Ancak Mehmed Bey'in oğlu II. İbrahim Bey, amcasının idaresini tanımayarak Karamanoğlu iktidarını ele geçirmek için Osmanlılara yani Sultan II. Murad'an yardım talep etti. Osmanlıların bu yardım talebine olumlu karşılık vermeleri üzerine, Karaman ilinde işlerin kendi aleyhine geliştiğini gören Memlûkler II. Mehmed Bey'i serbest bırakmak zorunda kaldılar.⁵³⁶

Bilindiği üzere, Mehmed Bey Osmanlılara karşı Memlûkluların hâkimiyetini kabul etmiş fakat onlara ait Kayseri bölgesine el uzatınca Memlûk Hükümdarı Melik

Özellikle Osmanoğulları'ndan olursan,

Bu zorbalık ve zulüm daha da artar.

Karaman'ın işi kibirlenme ve boş şeylerdir.

Bu yüzden onu Tanrı, hep kahretmiştir." Âşıkpaşa, Karamanoğullarının ne kadar güvenilmez olduklarının eserinde yukarıda vermiş olduğumuz şiir ile güzel bir anlatımda bulunmuştur. Bkz.:*Âşıkpaşazade Tarihi*, s. 154-155.

⁵³³ Hadîdî, *Tevârih-i Âl-i Osman (1299-1523)*, s. 145-147; Başkan, *Orta Anadolu'da Hâkimiyet Mücadelesi (1400-1500)*, s. 16.

⁵³⁴ Koprıman, *el-Aynî'nin İkdu'l-Cumân'ında XV. Yüzyıla Ait Anadolu Tarihi İle İlgili Kayıtlar*, s.48.

⁵³⁵ Sümer, "Karamanoğulları," *TDİA*, C. 24, s. 458.

⁵³⁶ Sultan II. Murad, İbrahim Bey'in Karaman tahtına çıkmasına verdiği desteğe karşılık olarak Hamid-ili, Beyşehir ve Otluk Hisarı gibi önemli yerleri, ayrıca Timur tarafından Karaman Beyliğine verilen Isparta ve Eğridir'i almıştır (1423/1424). Bkz.; Neşrî, C. II, s. 591-593.

Müeyyed, oğlu İbrahim'i Dulkadiroğlu'nun yanına katarak Karamanoğlu Mehmed Bey'in üzerine göndermiş, Karamanlılar Larende'ye kadar takip edilerek Mehmed Bey esir alınmış ve Kahire'ye götürülüp hapsedilmiştir. Yerine kardeşi Bengi Ali Bey Niğde ve oğlu İbrahim Bey de başta Konya olmak üzere Karaman ülkesine hâkim olmuşlardır. Fakat bir müddet sonra Memlûklü Sultanı Melik Müeyyed Şeyh ölmüş ve yerine geçen Melik Tatar, Mehmed Bey'i serbest bırakmıştı.⁵³⁷

Mehmed Bey'in serbest bırakılması esasında Osmanlı-Memlûklü nüfuz mücadelesinden kaynaklanmaktaydı. Öyle ki Osmanlıların Bengi Ali Bey'e karşı yeğeni İbrahim Bey'i kışkırtmaları ve önemli bir liman ve ticaret şehri olan Antalya'nın Osmanlılara ve Kıbrıs Şövalyelerine karşı Karamanlılar eliyle Memlûklular adına idare edilmek istenmekteydi. Memlûklü sultanı, Mısır'dan kendisine çadır, kumaş, at ve bin dinar verip teçizatlandırdıktan sonra güvenliğini de temin edip Karaman'a doğru yola çıkarmıştır.⁵³⁸ Ancak Mehmed Bey'in Osmanlı ile mücadelesi neticesinde Antalya önlerinde ölmesi ile (1423) yerine oğlu II. İbrahim Bey geçmişti.⁵³⁹

2. II. İBRAHİM BEY DÖNEMİ (1423-1464) VE OSMANLININ BATIDA İLERLEYİŞİNE KARŞILIK KARAMANOĞULLARININ HRİSTİYAN DÜNYASI İLE MÜNASEBETLERİ

İbrahim Bey, Karamanoğlu II. Mehmed Bey'in Osmanlı Hatunundan olan en büyük oğludur. Dönemin Osmanlı kaynakları Mehmed Bey'in İbrahim, İsa, Alâeddin Ali ve Mustafa, adında 3 veya 4 oğlunun olduğunu belirtirler.⁵⁴⁰ İbrahim Bey'in saltanat evresi iki döneme ayrılmıştır. Bunlardan ilki babası Mehmed Bey'in Memlûklara esir düşmesi neticesinde Osmanlı desteği ile amcası Bengi Ali Bey ile birlikte Konya ve yöresini yönetmesi (1421),⁵⁴¹ ikincisi ise Mehmed Bey'in esaretten kurtulup Karamanlılarına başına geçip Antalya muhasarasında isabet edilen top güllesi neticesinde ölmesi ile

⁵³⁷ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C. I, TTK Yay., Ankara 1982, s. 401; Başkan, *Orta Anadolu'da Hâkimiyet Mücadelesi (1400-1500)*, s. 34.

⁵³⁸ Tekindağ, *XIII-XV. Asır Cenûbi Anadolu Tarihine Ait Bir Tedkik*, s. 88.

⁵³⁹ *Âşıkpaşazade Tarihi*, s. 181; Hoca Sadeddin, C. II, s. 153; Halil Edhem, "Karamanoğulları Hakkında Vesâik-i Mahkûke", C. XIII, *TOEM*, İstanbul 1327, s. 823; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi I*, s. 402; Ünal, *Karamanoğulları Tarihi*, s. 385-386.

⁵⁴⁰ Aşık Paşazâde, Neşrî, Hadîdî ve Hoca Sadeddin Efendi, Mehmed Bey'in üç oğlundan bahsedip isimlerinin İbrahim, Alâeddin ve İsa olduğunu belirtirken Bkz.: *Âşıkpaşazade Tarihi*, s. 182; Neşrî, C. II, s. 593; Hadîdî, *Tevârih-i Âl-i Osman*, s. 176; Hoca Sadeddin, C. II, s. 157. Buna karşılık Şikârî ise İbrahim, İshak, Halil ve Alâeddin isminde dört oğlunun olduğunu nakleder. Bkz.; Şikârî, s. 230.

⁵⁴¹ İ. H. Uzunçarşılı, "Niğde'de Karamanoğlu Ali Bey'in Vakfiyesi", *Vakıflar Dergisi*, C. II, s. 67-68.

başlayan evredir (1423).⁵⁴² Daha önce de üzerinde durduğumuz üzere Mehmed BeyTarsus meselesi yüzünden Memlûklerle mücadele etmişti. Bu mücadele neticesinde Mehmed Bey yakalanmıştı. Memlûk Sultanı Mısır'a dönerken Mehmed Bey'i de yanında götürerek onun yerine Karaman ilini kardeşi Bengi Ali Bey'e verirken Kayseri ve civarını da Dulkadirli Nasrüddin Muhammed'e vermişti (1419).⁵⁴³ Ancak Mehmed Bey'in oğlu II. İbrahim Bey, amcasının idaresini tanımayarak Karamanoğlu iktidarını ele geçirmek için Osmanlılara yani Sultan Çelebi Mehmed'den yardım talep etti. Netice itibari ile Bengi Ali Bey Niğde ve havalisini yönetimi verilirken Konya ve Larende idaresi ise İbrahim Bey'e verilmişti.⁵⁴⁴

Mısır esaretinden kurtulup tekrardan Karamanoğullarının başına geçmiş olan Mehmed Bey, Osmanlıya karşı izlemiş olduğu siyaset neticesinde Antalya'ya saldırarak bu kaleyi ilhak etmek istedi. Fakat burada ölmüştü. Bu muhasara esnasında II. İbrahim ve kardeşi Ali, babalarının yanındaydılar.⁵⁴⁵ Ancak Karaman askerlerinin İbrahim Bey'e meyletmelerini gören Ali Bey, oradan kaçarak Antalya kalesi emiri Hamza Bey'e iltica etti. Nitekim Ali Bey bu emirin aracılığı ile Edirne'ye geçecekti. II. İbrahim Bey ise babasının na'sını alarak Larende'ye getirip defnettikten sonra Karaman saltanatı için amcası Bengi Ali Bey ile mücadeleye girişti.⁵⁴⁶ Zira Bengi Ali Bey Niğde idaresini sürdürürken bazı Karamanlı ricalinin daveti üzerine Larende'ye gelip, Karamanoğullarının idaresini ele geçirdi. Bunun üzerine amcasının saltanatını kabul etmeyen II. İbrahim Bey, kardeşi İsa Bey ile birlikte Larende'den ayrılarak amcasıyla mücadele etmek için Osmanlı Sultanı II. Murad'a başvurarak ondan yardım talep etti.⁵⁴⁷

Sultan II. Murad, Memlûkler güdümünde hareket eden Bengi Ali Bey'e karşı İbrahim'i desteklemeye karar verdi. Bunun için evvela kendisine iltica etmiş olan İbrahim, İsa ve önceden Edirne'ye gelmiş olan Ali'yi üç tane kız kardeşi ile evlendirerek, Ali'yi Sofya'ya İsa'yı da Rumeli'ne göndererek, İbrahim Bey'e de gerekli askeri yardımı sağlayarak amcasının üzerine yollamıştı.⁵⁴⁸ İbrahim Bey, bu konuda şanslıydı. Çünkü Bengi Ali Bey'in içkiye müptela olup idareyi aksatmasıyla halk nezdinde itibarını kaybetmiş olmasının yanı sıra Osmanlı Sultanı II. Murad'ın İbrahim Bey ve kardeşlerini

⁵⁴² *Âşıkpaşazade Tarihi*, s. 181.

⁵⁴³ Sümer, "Karamanoğulları," *TDİA*, C. 24, s. 458.

⁵⁴⁴ Uzunçarşılı, "Sultan İkinci Murad'ın Vasiyetnâmesi", s. 7

⁵⁴⁵ *Şikârî*, s. 230.

⁵⁴⁶ Sapançalı Hüsnü, s. 53-55.

⁵⁴⁷ Neşrî, C. II, s. 593.

⁵⁴⁸ Uzunçarşılı, "Karamanoğulları Devri Vesikalarından İbrahim Beyin Karaman İmareti Vakfiyesi," s. 114.

daha iyi kontrol edebileceğini düşünerek onları amcalarına karşı desteklemiş olmasından dolayı II. İbrahim Bey başarılı olmuştur.⁵⁴⁹ Âşıkpaşazade, “*İbrahim, İsa ve Alaeddin olmak üzere üç oğlu kaldı. Üçü birlikte Sultan Murad'a geldiler. Mehmed'in Bengi Ali Bey adında bir kardeşi vardı. Tahta geçmek istedi; ancak halk ikiye ayrılıp bir kısmı onu istemedi. Sonunda Sultan Murad Han, İbrahim'e sancak verip kılıçkuşattı, iki kardeşini de yanında alıkoydu. İbrahim de babasının Hamidili'nden aldığı yerleri geri Sultan Murad'a verdi.*”⁵⁵⁰ Âşıkpaşazade'nin Sultan Murad'ın amcalarına karşı yeğenlerini desteklediği hususundaki bilgiye diğer Osmanlı kaynaklarında da karşılaşılmaktadır.⁵⁵¹

II. Murad'ın desteğini almış olan II. İbrahim Bey, amcasına karşı harekete geçti. Bunun için Larende önlerine gelerek şehri kuşatma altına aldı. Buna karşılık Bengi Ali Bey, saltanat mücadelesinde yeğenine karşı başarılı olamayacağını anlayınca beyliğin idaresini yeğenine bırakarak Niğde'ye çekilmek zorunda kaldı.⁵⁵² Böylece II. İbrahim Bey, babasının ölümünden sonra ikinci kez Karamanlıların başına geçti (1423/24).⁵⁵³

II. İbrahim Bey, Osmanlıların kendisine bu mücadelede yardımlarından dolayı henüz Mehmed Bey zamanında Karamanoğullarının elinde bulunan Hamit ili, Beyşehir ve Otluk Hisarı gibi önemli yerlerin yanı sıra Ankara savaşından sonra Timur tarafından bu beyliğe verilmiş olan Isparta ve Eğirdir şehirlerini de Sultan II. Murad'a vermişti.⁵⁵⁴ Osmanlı Sultanı ise kendisine terk edilen bu yerlerden bir sancak teşkil ederek Şarabdar İlyas Bey'in idaresine verdi.⁵⁵⁵

Amcasını mağlup etmiş olan II. İbrahim Bey, her geçen gün daha da güçlenmeye başlamıştı. Öyle ki hem Osmanlı'ya hem de Memlûklere karşı politika geliştirmeye çalışıyordu. Bu bağlamda II. İbrahim Bey, Memlûkler ile Karamanlıların eski dostluğunu kendi döneminde sürdürme kararı aldı. Bunun için de Barsbay'a karşı isyan etmiş olan Ramazanoğlu İbrahim Bey'i kendisine sığınmış olmasına rağmen Mısır'a

⁵⁴⁹ Tekindağ, “Karamanlılar,” *İA*, C. 6, s. 322.

⁵⁵⁰ *Âşıkpaşazade Tarihi*, s. 182.

⁵⁵¹ Neşri'de İbrahim Bey'in Karaman tahtına çıkarıldığını iki kardeşinin de kapıda alıkonulduğunu söyler. Bkz.; Neşri, C. II, s. 593; Hadîdî Sultan Murad'ın İbrahim Bey'i Karaman tahtına getirdiğini Ali'nin iklime Sultan olamadığını söyler. Bkz.; ;Hadîdî, *Tevârih-i Âl-i Osman*, s. 176-177; *Osmanlı Tarihine Ait Takvimler*, (Nşr. N. Atsız), İstanbul 1961, s. 71.

⁵⁵² Şikâri'nin vermiş olduğu bilgiye göre İbrahim Bey, amcasını mağlup ettikten sonra ona Akşehir'i dirlik olarak vermişti. Bkz.; Şikârî, s.

⁵⁵³ *Anonim Tevârih-i Âl-i Osman*, s. 71-72; Tekindağ, “Karamanlılar,” *İA*, C. 6, s. 325.

⁵⁵⁴ *Âşıkpaşazade Tarihi*, s. 182; Uzunçarşılı, “Sultan İkinci Murad'ın Vasiyetnamesi,” s. 7.

⁵⁵⁵ Neşri, C. II, s. 593.

gönderdi.⁵⁵⁶ II. İbrahim Bey, Memlûkler ile aynı ekseninde bir dostluk ilişkisi sürdürmeye çalıştı. II. İbrahim Bey, giderek güçlenmeye başlayınca Memlûklerin beylik üzerindeki nüfuzuna son vermeye çalıştı ve bunun için müstakil bir siyaset izledi. Ancak bu durum Memlûklerin hoşuna gitmediği için Emir Şadi Bey'i Tarsus'a gönderdiler. Şadi Bey, güçlenmiş durumdaki II. İbrahim Bey'e karşı kardeşi İsa'yı tahrik etmeye çalıştı. Ancak Emir, bu emelinde başarılı olmadı. Zira II. İbrahim Bey'in İsa'nın üzerine yürümesi neticesinde onun Mısır'a kaçmasına yol açtı.⁵⁵⁷ Nitekim Memlûklerin bu tavrından dolayı II. İbrahim Bey'in bu devlete karşı yaklaşımını değiştirmişti. II. İbrahim Bey Memlûklerle karşı siyasetinde bunlada yetinememişti. Öyle ki dah önceki bölümde Karamanoğullarının Kıbrıs Krallığı ile ittifakından bahsettiğimiz üzere, bunun için II. İbrahim Bey, kendisi ile beraber hareket eden kardeşi Ali Bey'in emrine Karamanlı askerler vererek Memlûklere karşı cephe almaktan çekinmeyerek Kıbrıs Haçlı Krallığına yardıma gönderdiğini belirtmiştik.⁵⁵⁸

II. İbrahim Bey, giderek daha da güçlenmeye başlayınca her ne kadar Sultan II. Murad'ın desteği ile Karamanlıların başına geçip rakiplerini bertaraf etmiş olsa da Osmanlılara bağımlı bir siyasetten kaçınarak, Memlûklere karşı yapmış olduğu gibi beylik üzerindeki Osmanlı nüfuzunu kırmaya çalıştı. Bundan dolayı II. İbrahim Bey, saltanatını sağlama adına yardım eden Osmanlıya vermiş olduğu arazileri geri almak için fırsat kollamaya başladı. Nitekim Osmanlı'nın zayıflaması için Balkanlar'da Osmanlı ilerleyişini durdurmak isteyen Hristiyan topluluklar ve devletlerle ittifak kurmaya çalıştı.⁵⁵⁹

2.1. II. İbrahim Bey'in Osmanlıya Karşı Hristiyan Dünyası ile Siyasi İttifakı

Karaman-Osmanlı münasebetleri bilindiği üzere Karamanoğlu Alâeddin Ali Bey zamanından başlamış olup torunu II. İbrahim Bey döneminde hız kazanmıştır. Zira II. İbrahim Bey, Osmanlı tehdidine karşı Karamanoğulları coğrafyası dışında ve aynı inançta olmayan devletlerle ittifak kurmuştur. Özellikle Avrupa'da Osmanlı ilerleyişini durdurmak isteyen ve bunun için başta Macar-Sırp Krallıkları, Bizans, Venedik ve Papalık dünyası teşebbüsleri ile Osmanlıyı Anadolu'da uğraştıracağına inandıkları Karamanoğullarını kışkırtmışlardı. Nitekim hem Bizans hem de Venedikler Osmanlıya

⁵⁵⁶ Kopruman, *el-Aynû'nin İkdu'l-Cumân'ında XV. Yüzyıla Ait Anadolu Tarihi İle İlgili Kayıtlar*, s.52; Sümer, "Karamanoğulları," *TDİA*, C. 24, s. 458.

⁵⁵⁷ Tekindağ, "Karamanlılar," *İA*, C. 6, s. 325.

⁵⁵⁸ Tekindağ, "Memlûk Sultanlığı Tarihine Toplu Bir Bakış," s. 26.

⁵⁵⁹ Âşıkpaşazade *Tarihi*, s. 191-193.

karşı Avrupa’da kurulmuş olan ittifaka Karamanoğullarını dâhil etmek için yoğun diplomatik girişimlerde bulunulmuş olup, bu devletler tarafından elçiler gönderilmiş ve anlaşmalar sağlanmıştı. Karamanoğlu II. İbrahim Bey, bu ittifaka Sultan II. Murad döneminde 2 defa katılırken, Fatih Sultan Mehmed zamanında ise 1 defaya mahsus olmak üzere sürdürmüştür. Osmanlı ise Batıya doğru Hristiyan dünyasına karşı gaza ve cihat politikası yürütürken Anadolu’da Karamanlıların saldırgan tutumuna mani olmak için devrin mezhep âlimlerinden fetvalar alarak⁵⁶⁰ Karamanoğulları üzerine yapılan seferleri meşru bir zemine oturtmaya çalışmışlardı. Osmanlı Sultanı II. Murad, hem fetvalar alarak hem de girişmiş olduğu Karaman seferleri neticesinde II. İbrahim’in saldırgan tutumundan vaz geçirmek için Sevgendnâme (Ahidnâme)⁵⁶¹ alarak Karamanlıların Hristiyan dünyası ile ittifakını İslam dünyası içerisinde ifşa edip, onları itibarsızlaştırmak için birer araç olarak kullanmıştı.

Çalışmamızın bu kısmında Karamanoğlu II. İbrahim Bey’in ölümüne (öl. 1464) kadar Osmanlı karşısında yukarıda isimlerini zikrettiğimiz Hristiyan devletler ile nasıl bir diplomatik ve siyasi ilişki yürüttüğü ve bunun Karaman-Osmanlı mücadeleleri ekseninde dönemin yerli kaynakları ve taraf devletlerin, imkânlar dâhilinde, ulaşabildiğimiz kaynaklarla ortaya koymaya çalışacağız.

2.2. II. İbrahim Bey’in Haçlı Birliği ile I. İttifakı

Karamanoğlu II. İbrahim Bey, Osmanlının beylik üzerindeki nüfuzunu kırmak ve Karamanlıların başına geçmesinde yardım etmiş olan Sultan II. Murad’a vermiş olduğu yerleri geri almak adına Osmanlıların zayıf bir anını beklemeye koyuldu. Sultan II. Murad bu sıralar Balkan coğrafyasında yayılmasından rahatsız olan Sırp-Macar Krallıkları ve Osmanlının elinden çıkmış olan Selanik şehrinin durumu ile ilgilenmeye koyulmuştu. II. İbrahim Bey ise Osmanlının bu girişimlerini dikkatlice takip etmekteydi. Bilindiği üzere 1394 yılında Yıldırım Bayezid tarafından Osmanlıhâkimiyetine alınan Selanik, Ankara Savaşı’ndan sonra Çelebi Mehmed’in kardeşi Emir Süleyman tarafından Bizans’a geri verilmişti. Bizanslılar bu şehriantlaşmalar sonucunda 50.000 duka karşılığında Venediklilere terk etmişti

⁵⁶⁰Uzunçarşılı, “Karamanoğlu Devri Vesikalarından İbrahim Bey’in Karaman İmâreti Vakfiyesi,” s.127-131; Ramazan Boyacıoğlu, “Karamanoğlu İbrahim Bey Aleyhine Osmanoğullarının Aldığı Fetvalar,” *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyât Fakültesi Dergisi*, S. IV, Sivas 2000, s. 61-77.

⁵⁶¹Alaattin Aköz, “Karamanoğlu II. İbrahim Beyin Osmanlı Sultanı II. Murad’a Vermiş Olduğu Ahidnâme”, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 18, Konya 2005, s.159-178.

(1423).Osmanlılar uzun süre kendi idarelerinde bulunan ve hazineye her yıl 100.000 akçe haraç ödeyen Selanik'in bu şekilde el değiştirmesini kabul edemediler.⁵⁶²

Önemli bir liman kenti olan Selanik'in elden çıkacağını düşünen Venedikler özellikle Avrupa'da Papalığında içinde olduğu Osmanlılara karşı bir Hristiyan birliği kurma girişimlerinde bulundu. Bunun için Bizanslılarla görüşerek Osmanlı şehzadelerini kullanmasını istemiş ve Macar Kral'ı Sigismund'u da Osmanlılara karşı tahrik etmişti. Sigismund, o tarihlerde hem Macar Kral'ı hem de Alman İmparatoru unvanını taşımaktaydı. O, İstanbul'a kadar Slav ve Romen ülkeleri üzerinde hâkimiyet kurmak istemekte ve 1418'den beri de Osmanlılara karşı ayrı ayrı Voyvodaları desteklemek suretiyle mücadelesini devam ettirmekteydi.⁵⁶³

Venedik, Sırp, Macar ve Bizans'tan oluşan müttefikler Osmanlılarla olan mücadelelerini bildikleri Karamanoğullarını da bu ittifakın içine dâhil etmek için faaliyetlerde bulundular.⁵⁶⁴ Karamanoğullarının buradaki konumunu Hristiyan dünyası iyi bilmekteydi. Çünkü Osmanlı Balkanlara hareket ederse geriden Karamanlılar Osmanlıya saldırarak onların geri dönmelerini sağlayacaktı. Bu durum II. İbrahim Bey içinde önemliydi. Zira o da Osmanlıya kaybetmiş olduğu arazileri geri almak için fırsat kollamaktaydı.⁵⁶⁵ Osmanlıların Selanik meselesinden dolayı Balkanlara yönelmiş ve şehri Venediklerden almak için hareket etmişti. Ancak şehri Venediklerden almak için harekete geçince Macar Kralı Sigismund, Tata anlaşmasına göre Belgrad'ı işgal edince Osmanlı yönünü buraya çevirdiği için Selanik meselesi çözümü gecikmek durumunda kaldı. Fakat 1427'de Balkanlarda Osmanlı lehine önemli gelişmeler oldu. Macar Kral'ı Sigismund'u yenerek ve Eflak'ta Macar ordularına üstün gelen Sultan II. Murad, Macar Kralı ile 3 yıllık bir mütareke imzaladı.⁵⁶⁶ Bu sırada Venedik ise Karamanlılar ve diğer

⁵⁶²Selanik meselesinden ötürü Venedik sulh için Edirne'ye bir elçi heyeti gönderdiler. II. Murad'ın huzuruna çıkan elçilere; "bu şehir babamdan kalma mülkündür. Büyük babam Bayezid kendi kol kuvveti ile burayı Bizanslılardan burasını zapt etti. Eğer oranın idaresi Romalılarda Romalıların elinde bulunsaydı haksız olduğumu belki iddia edebilirlerdi. Siz ise İtalyanlardan gelem Latinler olarak neden bu yerlere kadar ilerliyorsunuz? Hemen oradan çekiliniz yoksa süratle hemen geliyorum." sözleriyle vermiş olduğu cevap onun bu şehirden vaz geçmeyeceğinin kanıtıdır. Bzk.; Melek Delilbaşı, "Selanik'in Venedik İdaresine Geçmesi ve Osmanlı Venedik Savaşı (1423-1430)", *Belleten*, C.XL, S. 160, Ankara 1976, s. 576.

⁵⁶³ İnalçık, "Murad II.," *İA*, C. 8, s. 600-603.

⁵⁶⁴Hoca Sadeddin, C. II, s. 208-209; *16. Asırda Yazılmış Grekçe Anonim Osmanlı Tarihi*, (Nşr. Ş. Baştav), Ankara 1973, s. 129.

⁵⁶⁵ Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C. I, s. 414.

⁵⁶⁶ İnalçık, "Murad II.," *İA*, C. 8, s. 603.

müttefiklerine ulaşmak adına önemli bir zaman kazanmıştı. Bunun için Venedik Balkanlarda Osmanlı sorununu çözmek için harekete geçti.⁵⁶⁷

Venedik, Karamanoğlu II. İbrahim Bey'e bir elçilik heyeti göndermeye hazırlandı. Bunun için Venedik senatosu, 18 Ağustos 1429 tarihli bir raporda, "*Karamanoğlu İbrahim Bey'in Osmanlılara karşı bizimle beraber mücadeleyegirişeceği anlaşılmaktadır. Kendisine bir elçi göndererek bir ittifak anlaşmasıkararlaştırılmıştır*"⁵⁶⁸denmektedir. Senatoda alınan bu karar hemen uygulamayasokulmuş ve 30 Ağustos 1429'da Giovanni Soranzo, Grand Caraman'a yani II. İbrahim Bey'e gönderilecek elçi olarak seçildi.⁵⁶⁹ Ancak elçi yola çıkamadı.⁵⁷⁰ Çünkü II. Murad, 1430 Eylül'ünde Selanik'i Venediklilerden almış ve bir barışantlaşması imzalamıştır. Bundan dolayı ittifakın önemli güçlerinden biri şimdilik saf dışı bırakılmıştı.⁵⁷¹

Venedikliler ittifaktan uzaklaşmış görünse de Karaman-Hristiyan ittifakını bu sefer Bizans aracılığı ile yürütüldüğünü görmekteyiz. Zira Karamanoğlu II. İbrahim Bey'in Balkanlardaki Sırp-Macar Krallığı ile nasıl temasa geçtiği hususunda Gazâvât-ı Sultan Murad bin Mehmed Han isimli Anonim kaynakta önemli bilgiler bulunmaktadır. Esere göre; "*Karamanoğlu bu ahvali duyub bir gün Tekvur'un elçisi geliüb Karamanoğluna Kralımız sana selam eder ve cevabı budur ki asker cem edüvarub Âl-Osman'dan elinden Bursa'yı feth edüb oturasın asla korkmayuböşünmeyesin eger Sultan Murad üzerine gelmeli olursa biz anı deryadan bu yanageçirmeziz dedikde Karamanoğlu dahi Tekvur'un bu dediklerini gerçek kıyas edübasker cem eylemeğe başladı. Bir gün cümle beylerini katına davet edüb benimmuradım Âl-Osman elinden il ve memleketimi alub geçib oturmaktadır.... Onlar dahımühimatını görüb ve hareket edüb kalkdılar ve il ve memleketi urub Osmanîlerdenkimini şehid kimini esir etdiler küstahâne geçüb karar eyledi.*"⁵⁷² Şeklinde aradaki ilişkiyi ifşa eder. Nitekim Karamanoğlu II. İbrahim Bey'in daha önce Osmanlıya kaptırmış olduğu yerleri geri almaya çalışması diğer Osmanlı

⁵⁶⁷ASV, Senato Secreti Misti Defter, 56, s. 189.

⁵⁶⁸ASV, Senato Secreti Misti Defter, 57, s. 147.

⁵⁶⁹ASV, Senato Secreti Defter, 11, s. 29-30.

⁵⁷⁰Thiriet, C. II, s.266, 267; Başkan, *Orta Anadolu'da Hâkimiyet Mücadelesi (1400-1500)*, s. 51.

⁵⁷¹Âşıkpaşazade *Tarihi*, s. 190-191; *Oruç Bey Tarihi*, s. 83; Delilbaşı, "Selanik'in Venedik İdaresine Geçmesi ve Osmanlı Venedik Savaşı (1423-1430)", s. 587-588.

⁵⁷²*Gazâvât-ı Sultan Murad bin Mehmed Han, İzladı ve Varna Savaşları (1443-1444)*, (Nşr. H. İnalçık ve M. Oğuz), TTK. Yayınları, Ankara 1989, s. 4.

kaynaklarında da verilmiş olması Gâzavatnâmedeki bilgileri doğrulamaktadır.⁵⁷³ Öyle ki Âşıkpaşazade Tarihinde; “*Karamanoğlu'nun Vilkoğlu'yla anlaşması vardır. Bir taraftan Macarlar, diğer yandan da Karamanoğlu yürüyecek ve Müslümanlar kısıpaca alınacaktı.*”⁵⁷⁴

Sultan II. Murad'a karşı ittifakın başını çeken Macar Kralı Sigismund'un Karamanlılarla herhangi bir diplomatik münasebetine dair elimizde maalesef bir belge bulunmamaktadır. Ancak yukarıda Osmanlı kroniklerinin temaslarla ilgili vermiş olduğu bilgilerin⁵⁷⁵ yanı sıra Gabor Agoston, N. Jorga'nın Macar Kralı'yla Karamanlılar arasında bir ittifak olduğuna dair neşrettiği belgenin 16 Şubat 1428 yılında Nagyszombat'ta yazılan bir ödül senedi olduğunu belirtmektedir.⁵⁷⁶

Sultan II. Murad, Balkanlarda Macar ve Sırp ile uğraşırken, Karamanoğlu II. İbrahim Bey, Anadolu topraklarında oluşan otorite zaafından istifade ederek harekete geçti. Sancak Beyi Şarabdar İlyas'ı esir ile bütün Hamit ilini muhasara etti.⁵⁷⁷ Kardeşi İsa ise Dulkadiroğlu Süleyman Bey, Kadı Burhaneddin oğlu Zeynel-Abidin'i de yanına alarak Akşehir, Konya ve Beyşehir'i aldı. II. İbrahim Bey ise Emirdağ ve Beypazarı'nda yağmalarda bulundu. Sivrihisar kalesini muhasara etti. Kütahya'yı da yağmaladı. Ankara, Seyyidgazi, Bolvadin, Akhisar ve Beyşehir'i tahrip etti.⁵⁷⁸

Karamanlılar üzerine yürümeyi düşünen II. Murad Macarların Tuna suyunu geçtiğini, Semendire ve Orsova arasındaki Güvercinlik (Glombaç) kalesini dövmeye başladığını haber alınca Balkanlar üzerine yürümeye karar verdi. Eflâk Prensi Vlad Drakul'uyu Macar Kralı Sigismund'dan koparıp desteğini temin eden II. Murad, onun yanına asker katarak Macar topraklarına akın yapmak üzere göndermişti. Rumeli Beylerbeyi Sinan Paşa'nın mukavemeti üzerine Sırp ve Macarlar bozguna

⁵⁷³ Hadîdî, *Tevârih-i Âl-i Osman (1299-1523)*, s. 190-191; *Anonim Tevârih-i Âl-i Osman*, s. 72; Neşrî, C.II, s. 613.

⁵⁷⁴ *Âşıkpaşazade Tarihi*, s. 192.

⁵⁷⁵ *Gazâvât-ı Sultan Murad bin Mehemed Han* isimli kronikte bu ittifakın aracısı olarak Bizans gösterilmektedir. Bkz.; *Gazâvât-ı Sultan Murad bin Mehemed Han*, s. 4, 6-7; *Âşıkpaşazade*; Karamanoğlu'nun olsun, Macarların olsun Osmanlıya karşı bütün faaliyetleri V ilkoğlu'nun şeytanlığı sebebiyle idi. Bkz.; *Âşıkpaşazade Tarihi*, s. 194.

⁵⁷⁶ Geniş bilgi için Bkz.; Gabor Agoston, “Karamania The Anti Ottoman Christian Diplomacy And The Non Existing Hungarian Karamanid Diplomatic Relations Of 1428,” *Acta Orientalia* C. XLVIII/3, Budapest 1995, s. 273-274.

⁵⁷⁷ Uzunçarşılı, “Karamanoğlu Devri Vesikalarından İbrahim Bey'in Karaman İmâreti Vakfiyesi,” s.115.

⁵⁷⁸ *Âşıkpaşazade Tarihi*, s. 191; Gelibolu'lu Zaîfî Muhammed, *Gazâvât-ı Sultan Murad*, (Haz. Mehmed Sarı), İÜ., SBE., İstanbul 1994, (Basılmamış doktora tezi), s. 205.

uğrattıldı.⁵⁷⁹ Bu şekilde Macarlara darbe vuran II. Murad onlarla yeniden anlaşmak üzere Macaristan'a hediyeler ve sefaret heyeti yollayıp mütarekeyi yenilemişti (1433). Bu mesele halledildikten sonra II. Murad, İshak Paşa'yı Macarların müttefiki Sırp Despot'u Brankoviç'in üzerine gönderdi. Brankoviç mukavemet edemeyeceğini anlayınca sadâkat yemini etmiş ve Brankoviç 1434 senesinde kızı Maria'yı 400.000 duka tutan büyük bir çeyizle Sultan Murad'a zevce olmak üzere Edirne'ye göndermiştir.⁵⁸⁰

Balkanlarda işlerin Osmanlı lehine neticelenmesi üzerine Anadolu'da Sırp ve Macarlar ile beraber hareket edip Osmanlı arazisine saldırmış olan Karamanoğlu II. İbrahim Bey büyük bir tehlikenin içine girmişti. Zira Osmanlılar ile arasındaki ahitten dönmüştü. Öngörülen işbirliği gereğince Sırp ve Macarlar bir taraftan, Karamanoğlu ise diğer taraftan sıkıştırılacak, böylelikle Osmanlılar ortadan kaldırılacaktı.⁵⁸¹ II. İbrahim Bey bunun üzerine korkmaya başladı. Zira Sultan II. Murad hem Hristiyanlar ile Osmanlıya karşı ittifak yapmasının bedelini ödetmek hem de kaptırmış olduğu araziye onlardan geri almak için Karamanoğulları üzerine sefere çıkma kararı aldı.⁵⁸² Esasında Sultan Murad Sırp Despotu üzerine sefere çıkmadan evvel Karaman üzerine yürümek istemiş fakat önce Balkanlar sonra Anadolu'ya yönelme kararı almıştı.⁵⁸³ Bu konuda Hadîdî, "*Karaman cânibini itdite'hîr Gazâsın Üngürüs'ün itdi tedbir.*"⁵⁸⁴ Şeklinde Sultan Murad'ın önce Balkanlara yönelme kararını aktarır.

Karamanoğullarının faaliyetlerini dikkatle izleyen Osmanlı yönetimi, Macarlardan sonra Karaman topraklarına yöneldi. Âşıkpaşazade, II. Murad'ın "*Karamanoğlu! Andın hani ki bunun gibi kötü iş ettin*" diyerek II. İbrahim Bey'in daha önce yapılan antlaşmaları ihlâlettiğini ifade ediyordu.⁵⁸⁵ Anonim Gazâvâtname, Sultan II. Murad'ın Karaman seferiyle alakalı teferruatlı bilgiler verir. Sultan II. Murad'ın Karamanoğlu üzerine öncü birlikler gönderdiğini, bu birliklerin II. İbrahim Bey'in askerlerini yendiğini, bu haberin

⁵⁷⁹ Uzunçarşılı, "Karamanoğlu Devri Vesikalarından İbrahim Bey'in Karaman İmâreti Vakfiyesi," s.115.

⁵⁸⁰ Âşıkpaşazade Tarihi, s. 194.

⁵⁸¹ Âşıkpaşazade Tarihi, s. 192.

⁵⁸² Oruç Bey Tarihi, s. 86.

⁵⁸³ Âşıkpaşa bu durumu şu şekilde ifade eder; "Sultan Murad Han Gazi, Selanik'in alınmasından sonra Macaristan'a sefer etmek istiyordu. Çünkü Macaristan'ın eşkıyaları zaman zaman Vidin civarından geçerdiler ve bir hayli zarar verirdi. Karamanoğlu İbrahim Bey'in Hamidili'nden geçerek Beyşehir'e gelmesiyle şehri alıp sancak beyi Şarabdar İlyas'ı tutması haberi bu defa Murad Han Gazi'yi Karamanoğlu tarafına yöneltti. Ancak beri yandan ise Macaristan'ın Karamanoğlu'yla anlaşmaları gereği Vaylkoğlu da dahil birlikte hareket ettiler ve iki taraftan yürüdüler. Gazi Sultan Murad Han bu durum karşısında Macaristan'ın ne yapacağını ve nereye yürüyeceğini anlamak için durdu ve gitmedi. Sonunda Macarlar gelip Güvercinlik üzerine düştü ve toplar kurarak atmaya başladı. Padişah Rumeli Beylerbeyisi Sinan Bey i Macaristan'ın üzerine gönderdi." Bkz.; Âşıkpaşazade Tarihi, s. 191.

⁵⁸⁴ Hadîdî, *Tevârih-i Âl-i Osman (1299-1523)*, s. 191.

⁵⁸⁵ Âşıkpaşazade Tarihi, s. 193.

II. İbrahim Bey'e varması üzerine onun ne yapacağını bilemediğini, Karamanlıların “*her birisi evli evine dağılub perâkende oldular*” der. Sultan II. Murad'ın Tatar askerini Karamanoğlunun memleketini vurması için gönderdiğini söyler. Tatar askerininse Karaman ilini vurup taşımaya başladığını bunu gören Sultan, merhamet edip halkı rencide etmemelerini söylemiştir.⁵⁸⁶ Âşıkpaşazade'ye göre, Sultan II. Murad hiçbir kimsenin çöpünü zulümle almadı ve alınmasına müsaade etmedi.⁵⁸⁷ Osmanlı ordusu Akşehir, Konya, Seydişehir ve Beyşehir'i kısaca, İçel hariç Karaman illerini ele geçirdi. II. İbrahim Bey'i de ele geçirmek için Bozkır'a geçti. Karamanlıların en güvendikleri Varsaklıların yenilgisi ve Konya'daki birçok Karamanlı ailesinin Afyonkarahisar'a sürgün edilme emri üzerine Karamanoğlu II. İbrahim Bey durumun vahametini anlayarak Osmanlılar ile anlaşmak zorunda kaldı.⁵⁸⁸

II. İbrahim Bey maiyetindeki âlimlerden Mevlâna Hamza'yı sulh akdi için padişahın yanına gönderdi. Hamza Bey, “*Karamanoğlu yaptığı işe pişmandır. Hünkârdan af umar.Hamideli'nden bile elini çekti*” diyerek, affını istedi. II. İbrahim Bey, ayrıca hanımı Sultan Hatun'u da padişaha ricacı olarak göndermişti. “Sultan II. Murad'da ona bu vilâyeti ben vermişim şimdi de karındaşı İsa'ya veririm demiştir.” Arabulucuların girişimleri işe yaradı ve II. İbrahim Bey affedildi (H. 839-M. 27 Temmuz 1435/ 15 Temmuz 1436)⁵⁸⁹ Osmanlı tarafının murahhası ise Behçetü't Tevârih müellifi Şükrullah idi. Şükrullah'ın kaleme almış olduğu eserde bu hadiseye ait hiçbir bilgi bulunmamaktadır.⁵⁹⁰

2.3. II. İbrahim Bey'in Haçlı Birliği ile II. İttifakı

II. İbrahim Bey, Osmanlılar ile yapmış olduğu anlaşmadan sonra, Dulkadirli hadisesi, Kayseri'nin alınması ve Sultan II. Murad tarafından ağabeysine alternatif olarak görülen Karamanoğlu İsa Bey'in vefat etmiş olması gibi hadiselerden dolayı Osmanlı ile yapmış olduğu ahde uyarak Anadolu'da bir sükûnet dönemine girilmişti. Nitekim II. İbrahim Bey, bundan sonra yaklaşık olarak 5, 6 yıl her hangi bir Hristiyan devleti ile Osmanlıya karşı bir ittifaka girmediği gibi tek başına da Osmanlı arazisine saldırıda bulunmadı.⁵⁹¹

⁵⁸⁶ *Gazâvât-ı Sultan Murad bin Mehemed Han*, s. 6.

⁵⁸⁷ *Âşıkpaşazade Tarihi*, s. 193.

⁵⁸⁸ Uzunçarşılı, “Karamanoğlu Devri Vesikalarından İbrahim Bey'in Karaman İmâreti Vakfiyesi,” s.115.

⁵⁸⁹ *Oruç Bey Tarihi*, s. 86; Neşrî, C. II, s.619; *Âşıkpaşazade Tarihi*, s. 193; *Anonim Tevârih-i Âl-i Osman*, s. 70; *Gazâvât-ı Sultan Murad bin Mehemed Han*, s. 7.

⁵⁹⁰ Bkz.; Şükrullah, *Behçet'üt Tevarih*, (Haz. Hasan Almaz), Mostar Yay., İstanbul 2010.

⁵⁹¹ Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, s. 24-25.

Anadolu'da durum böyleyken Avrupa'da Hristiyan dünyasında önemli hadiseler yaşanmaktaydı. Yeni birlikler ve ittifaklar, yeni bloklar oluşturmaya çalışmaktaydılar. Avrupa'daki bu gelişmelerin başını ise Bizans İmparatorluğu çekmekteydi. Zira Bizans, giderek daha da güçlenen Osmanlı tehdidine karşı mevcut sınırlarını korumak ve ayakta kalabilmek için ittifak arayışlarına girmişti. Nitekim Bizans İmparatoru VIII. İoannes, Osmanlılara karşı Hristiyan birliği için Papa'ya müracaat etti.⁵⁹² 1438 tarihinde İtalya'da İngiltere, Macaristan, Fransa, Venedik ve Bizans İmparatorunun katıldığı toplantıda, 5 Temmuz 1439'da Hristiyan Kiliselerinin birliği ilan edildi.⁵⁹³

Bizans'ın İstanbul'u Osmanlıya karşı korumak adına atmış olduğu bu adım Venedik ve Macarları memnun etmişti. Zira Venedik, halen Selanik ve Yanya'nın elden çıkışını kabullenememişti ve ticari kazancı bu bağlamda ağır bir darbe yemişti.⁵⁹⁴ 1439'da II. Murad, Sırbistan Despotluğunu Osmanlı eyaleti ilan etmesi 1440'ta Macarları Belgrat'tan atma teşebbüsleri, Sırplarla Macarları bu ittifaka sokmuştu. Nitekim Macarlar vasallerini Osmanlıya bırakmak istemiyorlardı. 1441'de Macaristan (Transilvanya) üzerine büyük bir akın yapan Mezid Bey, Macar komutan Yanko Hunyadi tarafından pusuya düşürülerek şehit edilmesi üzerine Osmanlı askerleri dağılmışlardı. Bir yıl sonrada bu kez Şehabeddin Paşa, Hunyadi tarafından öldürülünce (1442),⁵⁹⁵ Macarlar Tuna'yı geçerek Balkan dağlarına kadar ilerlediler. Balkanlardaki bu gelişme Hristiyan dünyası içerisinde Osmanlıya karşı hareketlenmelerin fitilini ateşledi. Öyle ki Bizans İmparatoru VIII. İoannes, Janeki Torzella'yı ittifak için elçi olarak İtalya ve Macaristan'a gönderdi.⁵⁹⁶

Bizans İmparatoru Avrupa'ya elçi gönderirken Anadolu'da Osmanlıların ezeli rakibi Karamanoğullarını da tahrik etmeye çalıştı. Bunun için İmparator, II. İbrahim Bey'i harekete geçirmek için bir mektup gönderdi. Bu mektubun muhtevası ile ilgili Osmanlı kroniklerinde bilgi bulunmasa da Gazâvât-ı Sultan Murad bin Mehmed Han'da; *“Tekvur dedikleri hunzire gelsin (...) yine Karamanoğlunu azdura ve emr*

⁵⁹² Bkz.; Dukas, *Dukas Kroniği (1341-1462)*, s. 147-150.

⁵⁹³ Ostragorsky, *Bizans Devleti Tarihi*, (Çev. Fikret Işıltan), TTK Yay., Ankara 1995, s. 518-521; “5 Temmuz 1439'da Kiliselerin birliğini ilan eden belge, İmparator ve Papa tarafından imzalandı; ertesi günde Tanrıya ve insanlığa, Doğu ve Batı Hristiyanlarını bunca zamandır bir birinden ayıran duvarın yıkılmış olduğunu bildiren belge, önce Latince ardından Yunanca olarak Floransa Katedrali'nde yüksek sesle okundu.” Bkz.; Donald M. Nicol, *Bizans ve Venedik (Diplomatik ve Kültürel İlişkiler Üzerine)*, (Çev. Gül Çağalı Güven), Sabancı Üniversitesi Yay., İstanbul 2000, s. 364.

⁵⁹⁴ Bkz.; Delilbaşı, “Selanik'in Venedik İdaresine Geçmesi ve Osmanlı Venedik Savaşı (1423-1430)”, s. 573-588.

⁵⁹⁵ *Âşıkpaşazade Tarihi*, s. 202.

⁵⁹⁶ Nicol, s. 368.

ediübKaramanoğlu'na nâmeler yazub ve bir belli başlı keşişini Karamanoğluna nâmelerle irsâl eyledi. Olkeşiş Karamanoğluna varub nâmelerini sundu. Karamanoğlu nâmeye nazar kıldı eyitmiş ben ki İstanbul Tekvuruyum senki Karamanoğlusın bizim bu ana değin mukayyed olmadığımız senin ecdâdın hatırıdır. Yohsa bu ana değin Osmanoğluna ne Edirne'yi korduk ne Filibe'yi korduk, ne Sofya'yı korduk. Amma biz senin ecdâdından çok eyilikler görmüşüzki sizin il ve memleketinize el komayoruz. Ve hatta şimdi Osmanoğlu Ungurus keferesinden yorulmuşdur. (...) imdi eğer sana il ve memleketlâzım ise zamanile il ve memleketini zabtu rabt edesin (...) Osmanoğlu beniüm üzerime gelür deyü havf edersen asla korkmayasın zîra Ungurus Kral'ı ve Yanko Jupan ve despot öteden yürürler ve ben dahi bu yanadan Osmanoğlu namına bir yiğit terbiye eylemişim, anı(onu) dahi Türkün üzerine bir nice asker ile havale ederim Türkün katında olan begler cümlesi gelüp bu düzmeye taparlar. (...)"⁵⁹⁷ Bu anlatının ışığında Karamanoğullarının Hristiyan dünyası ile birlikte Osmanlı karşısındaki ittifakını ifşa eden önemli bir bilgidir. Bunun yanı sıra Bizans'ın Osmanlıya karşı her yolu mubah sayarak Düzmece Mustafa ile Osmanlıyı zor durumda bırakacağını bu hususta II. İbrahim Bey'e güven telkinlerinde bulunmaktadır.

Burada dikkati çeken husus ise Karamanoğlu Beyliğinin Haçlılar ile ilk ittifakında olduğu gibi ikinci ittifakta da birliğin önemli bir üyesi olan Macarlar ile doğrudan bir iletişim kurmamışlar ve ikili arasında doğrudan elçilik heyeti gidip gelmemiştir. Her ne kadar Âşıkpaşazade Tarihide; “Karamanoğlu'nun elçisi Macarlara gelerek, Sen o taraftan yürü, ben de beri yandan yürüyeyim. Rumeli senin, Anadolu da benim olsun, Vilkoğlu'na da kendi ülkesini verelim.”⁵⁹⁸ Şeklinde Karamanoğlu II. İbrahim Bey'in Macarlara elçi gönderdiğini nakletse de XV. Yüzyılına ait Macar kroniğinde Karamanoğullarının Macar veya Sırp ile haberleştiklerine dair bir malumat bulunmamaktadır.⁵⁹⁹

Yukarda Âşıkpaşa'nın naklettiğine karşılık olarak Gazâvât-nâme'de Bizans İmparatorunun Macar kralına ve II. İbrahim Bey'e mektup yazdığını, burada II. İbrahim Bey'in harekete geçirenin Bizans İmparatoru olduğunu nakleder. “Tekvur mel'un bundan akdem dört etrafa nâmeler yazub, hâzr olun işte ben buradan Karamanoğlunu tekrar idlâl ediüp baştan çıkardım ve Osmanoğlu anın (onun) üzerine sefer ediüb gittikte

⁵⁹⁷ *Gazâvât-ı Sultan Murad bin Mehmed Han*, s. 33-34.

⁵⁹⁸ *Âşıkpaşazade Tarihi*, s. 205.

⁵⁹⁹ Bkz.; Hicran Akın, “XV. Yüzyıl Latince Macar Kroniği *Chronica Hungarorum*'un Türk Tarihi Bakımından Değeri,” *Belleten*, C. LI, S. 200, Ankara 1987, s. 733-734.

*bir gün te'hir etmeyüp siz öteden yürüyesiz biz dahi berüden nice il ve memleketi Osmanoğlu'nun elinden alub zapt edüb (...)*⁶⁰⁰ Yaşanan gelişmeler Gazâvâtnâmenin bu bilgilerini doğrular niteliktedir. Varna savaşına tanıklık etmiş olan Zotikos'da Bizans İmparatoru VIII. İoannes'in Macarlar ile yoğun temas halinde olduğunu belirtmektedir.⁶⁰¹

Burada müttefikler arasındaki bütün haberleşmeleri sağlayan hiç şüphesiz Bizans idi. Zira hem coğrafi konumu itibari ile hem de Osmanlı tehdidine en yakın olan devlet olması hasebi ile en çok kaygılanan bu devletti. Bunun için ittifakların bir an önce neticeye dökülmesini arzulamaktaydı. Nitekim yukarıda da değindiğimiz üzere Hristiyan birliği için Bizans'ın Janaki Tarzello ve diğer elçileri İtalya ve Macarlara göndermesinin bundan kaynaklanmaktaydı.⁶⁰² II. İbrahim Bey'in Bizans'ın teklifine karşılık onlar ile ortak hareket edecekti. Nitekim bunu yukarıda verdiğimiz bazı Osmanlı kaynaklarında gördüğümüz gibi bunların yanı sıra ilerleyen satırlarda göreceğimiz üzere Sultan II. Murad'ın ulemadan aldığı fetvaların gerekçeli kararında da bu durum ifşa edilmektedir.

Osmanlılar ile yapmış olduğu sulhtan (1436) bu yana yaklaşık olarak 5, 6 yıl Osmanlı arazisine hiç saldırmayan II. İbrahim Bey, Osmanlı'nın Balkanlardaki durumunu ve harekete geçen Hristiyan devletlerini görünce bunu fırsat bilip Osmanlı ile arasındaki anlaşmayı bozarak atasının mülkü olan Beypazarı, Ankara, Seyidgazi ve Kütahya'ya kadar olan şehir ve kasabaları ele geçirdi. Gazâvâtnâme, "*Karamanoğlu bu ahvalde mutali oldu heman dem külahını havaya atub yine tutu (...) sefer mühimmatını ağaz eyledi.*"⁶⁰³ Osmanlıya karşı II. İbrahim Bey hareket hazırlığında bulunduğunu naklederek. Bu durumu, Sultan II. Murad'ın çağdaşı olan Osmanlı müellifi Zaifi ise şu manzum satırlar ile II. İbrahim Bey'in hareketini aktarır.

"Didi gördünüz mü Karaman'ı

Ki nice incüdür ehli imanı...

Meğer kafir ile ittifakı

⁶⁰⁰ *Gazâvât-ı Sultan Murad bin Mehmed Han*, s. 39.

⁶⁰¹ Hicran Akın, "Zotikos'un Varna Savaşına Dair Manzumesi," *AÜDTCF. Tarih Araştırmaları Dergisi*, C. XIV, S. 25, Ankara 1981, s. 45.

⁶⁰² Başkan, *Orta Anadolu'da Hâkimiyet Mücadelesi (1400-1500)*, s. 65.

⁶⁰³ *Gazâvât-ı Sultan Murad bin Mehmed Han*, s. 40.

Var ola kim ider buncca nifaki."⁶⁰⁴

II. İbrahim Bey, Karamanoğlu devlet ricalinin "kâfire güven olmaz" uyarılarını kulak ardı edip, Hristiyan devletler ile beraber hareket ederek Osmanlı topraklarına saldırdı.⁶⁰⁵ Bu hususta Âşıkpaşazade ve Neşrî detaylı bilgi vermekteler. Aşıkpaşazâde Karamanoğlu II. İbrahim Bey, Sultan II. Murad'ın seferde olduğunu işitince Emirdağı'nın yaylaya gelenleri vurduğunu, Müslümanların hanımlarına ve çocuklarına fesatlar ettiğini, oradan Beypazarı'na vardığını, onu da öncekinden daha beter ettiğini vel hâsılı kelâm ettiği işleri en azılı kâfir olsa etmezdi diyerek hadiseyi naklederek arakasına şu mısraları kaydeder.

"Bu dem baht güneşi hangi burçtan doğdu?

Bak kâfirin baht güneşini galip etti.

Bak Karaman kâfire arka çıktı,

Yüzünü kara, kendini lanetlik etti...

O zaman kafidiğine hükmetti İslam,

Ki İslam ülkesini yıktı ve gitti."⁶⁰⁶

Yukardaki bilgilere benzer şeyler aktaran Neşrî, en son olarak, "*El kıssa ayağı basdığı yerlerezulmü kemâlinde kıldı. Nesnelere etti ki dile almağa yaramaz*"⁶⁰⁷ der.

Sultan II. Murad, Karamanlıların Osmanlı arazisine saldırmalarından dolayı Balkanlar üzerine yürümeden evvel bu beyliğe bir tedip seferi düzenleme kararı aldı. Bunun için 1442'de Edirne'den harekete geçerek Karaman toprağına giren Osmanlılar Konya ve Larende'yi harap ettiler. Ancak Balkanlarda Macar ve Sırp larca önce Niş sonrada Sofya'nın ele geçirilmiş olması Sultan II. Murad'ı endişelendirdi. Zira Anadolu'da Karamanoğulları Balkanlardaki Hristiyanlar ile beraber hareket etmekteydiler ve geride Osmanlı arazisine saldırarak yıkımlarda bulunmaktaydı. Sultan II. Murad iki cephede savaşmanın zor olduğunu anlayınca Balkanlardaki meseleyi halledip Anadolu'ya yönelip Karamanlar üzerine yürüme kararı aldı. Bunun için Sultan II. Murad, Temmuz 1444'te anlaşma teklif ederek Edirne'de Segedin anlaşmasıyla Haçlılar ile 11 yıllık bir ateşkes imzaladı.⁶⁰⁸

⁶⁰⁴ Zaîfî, *Gazâvât-ı Sultan Murad*, s. 208.

⁶⁰⁵ Başkan, *Orta Anadolu'da Hâkimiyet Mücadelesi (1400-1500)*, s. 66.

⁶⁰⁶ Âşıkpaşazade *Tarihi*, s. 203.

⁶⁰⁷ Neşrî, C. II, s. 639.

⁶⁰⁸ *Oruç Bey Tarihi*, s. 91.

Sultan II. Murad, Balkanlarda durumu iyileştirince hızlıca Anadolu'ya gelerek Hristiyanların buradaki müttefikleri Karamanoğlu II. İbrahim Bey'i cezalandırmak adına beylik üzerine sefer düzenleme kararı aldı. Yalnız burada dikkati çeken husus Türk-İslam tarihinde çok nadiren karşılaşılan bir vakaya tanıklık etmekteyiz. Sultan II. Murad, Karaman Seferini meşrulaştırmak adına Mısır'da dört mezhep kadısından fetva istemiştir.⁶⁰⁹ Osmanlı kaynaklarında Zaifi ve Anonim Tevârîh-i Âl-i Osman'dan başka Sultan II. Murad'ın bu sefer için fetva istediğine dair bilgi geçmez. "*Karamanlu şunun gibi tayifedür kim kâfire ol vakt elçi gönderüb müslümalığı kasd itti kim kâfir elinde helâk ide. Müslümana nicedüği hod ma'lumdur.*"⁶¹⁰

*“Velîkin ol Karamanun işini
İşitdün âhir evvel cünbişini
Ki nice ehl-i dini kıldı garet
Müslümanları eyledi hasâret
Nicesi sünnî disün ana gişi
Kim İslâm dinini yıkmakdur işi
Bes eyle olsa iy Sultan-ı ekmel
Ana varmak gerek kim oldur efdâl
Bu yanadın hücum eylerse kâfir
Ki Rumiline geçe bellü zâhir
Karamanun işini ey Şâh-ı âlem
İşidip la'net itdi cinn ü âdem
Ki zîra siz gideriken gazâyâ
Gelüp zulm itdi ol yohsulu baya
Bu resme yapıdılar âlemde çavın
Kim ehli küfre olmuşdur muâvin
Mısırda cem olurlar dört kadı
Şer'i kim hakk olardan ola râzı.”*⁶¹¹

II. Murad'ın fetva aldığı kişiler arasında dört mezhebin de âlimlerinin yer alması dikkat çekmektedir. Şafiiîmamlarından İbn Hacer, Hanefî âlimlerinden Sadüddin-i Deyri, Maliki mezhebi âlimlerinden BedrüddiniTenisî, Hanbelî âlimlerinden Bedrüddin-i

⁶⁰⁹ Uzunçarşılı, “Karamanoğlu Devri Vesikalarından İbrahim Bey'in Karaman İmâreti Vakfiyesi,” s.121-125; Boyacıoğlu, “Karamanoğlu İbrahim Bey Aleyhine Osmanlıların Aldığı Fetvalar,” s. 61-77.

⁶¹⁰ Anonim Tevârîh-i Âl-i Osman, s. 79.

⁶¹¹ Zaifi, s. 2010-213.

Bağdadî ve Hanefî mezhebi âlimi Abdüsselâm-ı Bağdadî'nin fetvaları ve Osmanlı âlimlerinden Amasyalı Abdurrahman Muslihî'nin en sonda tasdiki vardır. Bunlardan ikisi Osmanlıların kendi fıkıh kolundan oldukları Hanefî âlimi, diğerleri de Şâfiî, Hanbelî ve Mâlikî mezheplerine mensup âlimlerdir. Kaynaklarda Osmanlı'nın Karaman seferine çıkması ve fetva almasının gerekçeli kararı şu şekilde geçmektedir. *“Rum ülkesi hâkimi Osman oğlu ile Karaman ülkesi hâkimi Karaman oğulları arasında meydana gelen hadise hakkında muhterem ulema hazretlerinin görüşleri sorulmaktadır... Şöyle ki Frenk taifelerinin cümlesi ittifak edip adı geçen Osman oğlunun ülkesini zabt ve istila etmek, Müslümanları katledip mallarını gasp etmek ve yurtlarına yerleşmek üzere kastetmiş ve Osmanoğluyla savaşmak için büyük bir küffar topluluğunu toplamıştır. Bu durumu haber alan Osman oğlu onlarla savaşmak üzere büyük bir ordu hazırlamış, mahzul düşmanın def edilmesi, ülkeye ve dârul-İslâma taarruz etmelerinin engellemesi amacıyla ülke ahalisinin arasında savaşmaya gücü yetenlerin kendi ordusuna katılmaları ve ülkeyi ve civarını terketmemeleri için emir buyurdu. Karamanoğlu buna muttalî olup Osman oğlunun küffar ile cenke çıkıp savaşmakla meşgul olduğunu ve kendisiyle uğraşmaya mecâli olmadığını öğrendiğinde ahâlisi küffar ile muharebeye giden Osmanlı beldelerinin bir kısmını istila etti. İstanbul hâkimi kâfir ile murâsele edip kendisi bir cenahta kâfir ise başka bir cenahta durup Osmanlıyı ortada bırakarak zayıf düşürmüş kâfirle savaşmasına engel olmuştur. Ve dahi Müslümanların arkasından saldıran bazı beldelerini istila edip, bu davranışıyla İslam diyarını küffarın istilasına maruz bırakmıştır. Bu büyük fesadın müsebbibi Karaman oğlunun hükmü nedir? Katlinin vücûbuna dair ve fasit maksatlarının bertaraf edilmesi için terettüp eden hükmün sarahaten beyan olunması, bu durumda Müslümanların canına malına ve yurtlarına kasteden küffarın bu davranışına rıza göstermesi gibi gayri zâlik muhtelif fesatta bulunması hasebiyle katledilmesine mübaderede (teşebbüs) bulunmak ve bu cihetle Şeriattan çıkmış kabul edilerek ondan intikam almanın caiz olup olmadığının beyan edilmesi matluptur. Ayrıca Küffara yardım ederek Müslümanları muharebelerinde zayıf düşürmesi yukarıda ifade edilen hükme girip girmediği mübeyyen bir menkul ile bildirilmesi. Allah sizleri cennetine nail eylesin, hepinizden razı olsun. Allah cümlemize yeter, o ne güzel vekildir.”*⁶¹²Gerek bu metinde gerekse fetvaların hiç birisinde ne II. İbrahim Bey'in ne de II. Murad'ın ismi geçmemektedir. Osmanlıların bu talebine karşılık ulemeden ayet ve hadislere istinaden verilmiş olan

⁶¹² Bkz.; Uzunçarşılı, “Karamanoğlu Devri Vesikalarından İbrahim Bey'in Karaman İmâreti Vakfiyesi,” s. 13; Boyacıoğlu, “Karamanoğlu İbrahim Bey Aleyhine Osmanoğullarının Aldığı Fetvalar,” s. 65.

fetvalar hiç şüphesiz Karamanoğullarının aleyhine olduğu gibi İslam dünyası içerisinde beyliğin itibarının derin yaralar almasına sebep oldu. Karamanoğullarının düştüğü zor durumu fetvaların detaylarında anlaşılmaktadır. Bu fetvalara bakacak olursak; Kadı'l-Kudât, Şeyhü'l-İslâm Ahmed bin Hacer eş-Şâfiî el-Askalâni'in Sultan II. Murad'a Karamanoğulları için vermiş olduğu fetva Karamanoğlu veya II. İbrahim Bey'in ismi zikredilmeden Kâfir ile işbirliği içinde olanların dinden çıktığını ve gücü yeten herkesin bunlarla mücadele etmesi gerektiği üzerinde durmuştur. İki ayet ile başlayan fetvada bizi ilgilendiren temel husus hiç şüphesiz Osmanlıların Karaman seferini meşrulaştıran şu cümlelerdir. "(...) *Ehli salib(haçlı) ile dost, ehli imana düşmanlıkla büyük bir cürüm ve kötülük irtikab edilmiştir. Bundan daha şedidi İslambeldesini tek başına ordusuyla korumak için azmü ikdam edenlerin güçlerini zayıflatmak, azimlerini kırmak ve çabalarını boşa çıkarmak amacıyla onlara saldırmak ve bununla da yetinmeyip Allah düşmanlarına mektup göndererek onları İslam diyarına taarruza teşvik etmektir. Bunu yapanlar İslam dairesinden çıkmıştır. Hakka ve hak ehline döndürülünceye kadar gücü yeten her kesin onlarla savaşması vaciptir.*"⁶¹³

Hanefî Kadısı Sâ'deddin ed-Deyrî'de yine Karamanoğullarının ismini vermeden doğrudan Osmanlıların ismini vererek onlara karşı çıkanların "*Şüphesiz bu işin faili en büyük cürümü işlemiş, en iğrenç maksada yönelmiştir. Görülüyor ki dosdoğru akideden yetişmemiş, selim bir niyet sahibi değildir. (...) Amacını gerçekleştirmek için Osman*

⁶¹³Fetvanın tam metni şu şekildedir. "Allah (C.C) şöyle buyurdu: 'Ey inananlar! Yahudi ve Hristiyanları dost edinmeyin. Onlar birbirlerinin dostlarıdır. Sizden kim onları dost edinirse kuşkusuz o da onlardandır Başka bir ayette de şöyle buyurdu: 'Mü'minler, mü'minleri bırakıp kafirleri dost edinmesin. Kim böyle yaparsa Allah ile bir ilişkisi kalmaz. Ancak onlardan (gelebilecek tehlikeden) korunmanız başkadır. Birinci ayet hakkında müfessirler şunu belirtmişlerdir: Kâfirleri dost edinmenin yasaklanması sadece ehli kitabı değil ehli put(putperest) kafirleri de kapsamaktadır. Nassı Celile Ehli kitap hakkında varid olmuştur. Ancak Küfür bakımından daha şiddetli olanların ayet kapsamına girmesi daha evladır. 'Onlar birbirlerinin dostlarıdır' ibaresi Allah'ı inkarda müşterek olduklarına işaret eder. 'Sizden kim onları dost edinirse kuşkusuz o da onlardandır' ibaresi de kafirler grubuna dahil olunmakla şiddetli bir tehdit içermektedir. Hz peygamber (S.A.V.) efendimizin 'Kişi sevdiğiyle beraberdir' sözü de ayetin mazmununu açıklamaktadır. İkinci ayetin içeriği de birinci ayet gibidir. İkincisi daha hususidir.(Ehas) Zira birinci ayet kâfirleri dost edinmeyi mutlak manada yasaklamış İkincisi ise müminleri terk edip kâfirleri dost edinmeyi yasaklayarak tahsis etmiştir. Dolayısıyla birinciden daha vurgulu ve şiddetlidir. Çünkü buradaki faile yönelik tehdit, takva, ubudiyet, iman ve gayri zalik umurun Allaha olan nispetinin zayi olmasıdır. 'Ancak onlardan (gelebilecek tehlikeden) korunmanız başkadır' ibaresindeki istisna şerrinden korkulan kâfirleri dost edinmeyi caiz kılsada bu dostluk Müslümanlara karşı duyulan dostluğun devam etmesine mani olmamalıdır. Sorulan soru budur. Bu durumda Ehli salib(haçlı) ile dost, ehli imana düşmanlıkla büyük bir cürüm ve kötülük irtikab edilmiştir. Bundan daha şedidi İslam beldesini tek başına ordusuyla korumak için azmü ikdam edenlerin güçlerini zayıflatmak, azimlerini kırmak ve çabalarını boşa çıkarmak amacıyla onlara saldırmak ve Bununla da yetinmeyip Allah düşmanlarına mektup göndererek onları İslam diyarına taruza teşvik etmektir. Bunu yapanlar İslam dairesinden çıkmıştır. Hakka ve hak ehline döndürülünceye kadar Gücü yeten her kesin onlarla savaşması vaciptir." Fetvanın orijinal metni için Bkz.;Uzunçarşılı, "Karamanoğlu Devri Vesikalarından İbrahim Bey'in Karaman İmâreti Vakfıyesi," s.121; Fetvanın tercümesi için Bkz.; Boyacıoğlu, "Karamanoğlu İbrahim Bey Aleyhine Osmanlılarının Aldığı Fetvalar," s. 66.

oğlunun bazı beldelerine saldırıp Müslümanları korkutarak mallarına ve canlarına kastetmesine gelince bu daha büyük bir cürümdür. (...) Sonuç olarak Müslüman bir beldede yaşayıp kafirlere yardım ve yataklık edip Müslümanların can ve mal güvenliklerini tehlikeye düşüren, ve sair mefasitte bulunmuş kimse küfrün kelimesini yüceltmıştır. (...)Yaptığı şeyden tövbe etmesi ve pişmanlığını izhar etmesi ve apaçık hakikate dönmesi istenir. Tövbesinin delili olarak canıyla malıyla ve ordusuyla Müslümanlara savaş açan murasele de bulunduğu din düşmanlarıyla cihada kalkmalıdır.Ve elinden geldiği kadar mücahid Sultan Osmanoğunun yanında yer almalıdır.Böyle yaptığı takdirde tövbesinin tahkiki olduğu anlaşılacaktır. Aksi takdirde dünyada hüsrana ve ahirette de elim bir azaba uğrayacaktır.”⁶¹⁴ Burada Karamanoğlu II.

⁶¹⁴Fetvanın tam tercümesi şu şekildedir; “Şüphesiz bu işin faili en büyük cürümü işlemiş, en iğrenç maksada yönelmiştir. Görülüyor ki Dosdoğru akideden yetişmemiş, selim bir niyet sahibi değildir. Müslümanların başarısızlığını amaçlayan, mücahitlerin yolunu engelleyen biri bu kötü sıfatlara nasıl sahip olmasın. Çünkü Cihat etmekten kasıt dini yüceltmek ve müşrikleri hüsrana getirmektir. Bu yolun aksine davranan, davranışı sebebiyle helak olacaktır. Mülkü de onu kurtaramayacaktır. Sualde belirtildiğine göre malum şahıs anlatılanlara cüret etmiş, kâfir melik ile murasele de bulunarak kötü emellerine muvafakat etmiştir. Böylelikle Müslümanları alçaltıp ve korkutmuş, müşriklerin kalplerini ısıtıp Müslümanlara karşı kıskırtmıştır. Ne kadar da alçakça bir davranış. Sadece bu dahi zıttıyla mukabeleye mustehak olması için yeterlidir. En şiddetli azap ile cezalandırılıp muamelenin en sertine tabi tutulmalıdır. Amacını gerçekleştirmek için Osman oğlunun bazı beldelerine saldırıp Müslümanları korkutarak mallarına ve canlarına kastetmesine gelince bu daha büyük bir cürümdür. Sonuç olarak bu cürümler bir dağ misali yığılmış cezasını bir kat daha arttırmıştır. Onunla ve ona tabi olanlarla kalplerindeki kötülüklerden dolayı savaşmak vaciptir. Yaptıkları düşmanlığa misliyle karşılık vermek için adil bir ordu toplanıp En kötü yerlere sürülmelidirler. Müslümanların ahvalini müşriklere ihbar eden Müslümanlar hakkında Malik der ki imamın onunla cihat etmesi için herhangi bir şey veya görüş işitmedim. İmam Evzai de şöyle dedi: Ondan tövbe etmesi istenir eğer tövbe edip pişmanlık duyarsa, kabul ederiz. İmamda onu acı verici bir cezaya çarptırır. Ve uzak bir diyara sürgüne gönderir. (Hain)eğer zimmi ise ahdi bozduğu için öldürülür. Ehli harpten ise malları kabz edilip beytül-mal’e konulur. Ulemamız dedi ki: Cezalandırılıp uzun müddet hapiste tutulması tercih edilir. İmam Şafi de aynı konuda şunu dedi: Müslümanlığı sabit olanın kanı helal değildir. Ancak Evli iken zina eder, haksız yere bir Müslüman öldürür veya imanından sonra açık bir küfre düşerse kanı helaldir. Ve şu hadisi delil getirdi: Rasulullah (s.a.v) Hatib b. Ebi Yelsea’yı cezalandırmamıştır. Sonra ondan rivayet olunur ki ..Bu işi yapan heyet(hüsnü süluk) sahibi bir adam olup cehaletinden yapmışsa affolunması mustehabtır. Eğer heyet sahibi değilse cezası veya affı İmama bırakılır. Hatib’in meselesine gelince özür beyan ettiğinden cezalandırılmamıştır. Hz peygamber (s.a.v) akidesinin sıhhatinden emin olduğu için özrünü kabul etmiştir. Çünkü Hatib bu cürmü dininden şüphe duyduğu için değil Evladını ve malını sakınmak için yapmıştır. Hz Ömer’in (r.a) Bırakın onun boynunu vurayım bizleri aldatmıştır. Şeklindeki tavrı Hz Peygamber’in(sav)bildiğini bilmemesinden kaynaklanmıştır. Bu sebeple ulema bu konuda ihtilafa düşmüştür. Dolayısıyla küfrüne hükmolunmaz ise öldürülüp öldürülmemesi İmamın içtihadına bırakılmıştır. Abdülmelik ise şöyle dedi: Eğer bunu adet haline getirdiyse casus olduğundan öldürülmesi gerekir. İmam malikte: Sahih olan görüş Müslümanlara zarar verdiğinden ve yeryüzünde fesada sebep olduğundan Casusun öldürülmesidir. Görüşündedir. Bizim mezhebimizde budur. Bu durumun(tecessüs) tekrerr etmesi akidesinin fesadına ve zevaline delalet eder. Sonuç olarak Müslüman bir beldede yaşayıp kafirlere yardım ve yataklık edip Müslümanların can ve mal güvenliklerini tehlikeye düşüren, ve sair mefasitte bulunmuş kimse küfrün kelimesini yüceltmıştır. Bu en büyük günah ve kötülüktür. Osmanoğluyla aralarında intikam alacak deresinde bir düşmanlık bulunsa bile aradaki uyuşmazlığı ve dünya menfaatlerini bırakıp din düşmanlarıyla mücadele eden Osmanoğluna yardım etmelidir. Bu konuda İmam Azam’ın görüşü şudur: Bu işin failine fiilin sebebi sorulur. Cehaletinin büyüklüğü anlatılır. Yaptığı şeyden tövbe etmesi ve pişmanlığını izhar etmesi ve apaçık hakikate dönmesi istenir. Tövbesinin delili olarak canıyla malıyla ve ordusuyla Müslümanlara savaş açan murasele de bulunduğu din düşmanlarıyla cihada kalkmalıdır. Ve elinden geldiği kadar mücahid Sultan Osmanoğunun yanında yer almalıdır. Böyle yaptığı takdirde tövbesinin tahkiki olduğu anlaşılacaktır. Aksi

İbrahim Bey'in derhal tövbe edip hatalarını telafi etmesi için Hristiyanlara karşı Sultan II. Murad ile beraber hareket etmesi gerektiği üzerinde durmuştur.

Kâdî'l-Kudât Şeyhü'l-İslâm Bedrüddîn et-Tunisî el-Mâlikî'nin cevaben vermiş olduğu fetva daha çok İslam tarihinin yapraklarından süzülen emsali vakaları beyan ederek Osmanlının da bu hususta haklı olduğunu göstermektedir.⁶¹⁵ Hanbelî Kadısı Bedreddin el-Bağdâdî ise fetvasında isim vermeden “*Şeriatın hududundan çıkmış, kanları helal olmuştur. Müslümanlarla savaşmak, ülkelerini istila etmek, canlarına ve Mallarına kastetmek amacıyla Küffarla anlaşma yapanları katletmek için mübadelede bulunmak farzdır. Bunu gerçekleştirenler bu güzel niyetlerinden dolayı büyük ecir ve sevap ile mükâfatlandırılırlar.*”⁶¹⁶ Diyerek Osmanlıların Karamanlılar üzerine tedip seferine çıkmalarının farz olduğunu dile getirmiştir.

takdirde dünyada hüsrân ve ahirette de elim bir azaba uğrayacaktır.” Bkz.; Boyacıoğlu, “Karamanoğlu İbrahim Bey Aleyhine Osmanoğullarının Aldığı Fetvalar,” s. 66-67.

⁶¹⁵Fetvanın tam metni şu şekildedir. “Bir kimse Rumlarla yazışıp Müslümanların ahvalini onlara haber verip casusluk yapıyor hakkında ne dersiniz şeklinde bir sorunun İmam Malik’e sorulduğunu ve onunda İmamın içtihadına bağlıdır diye cevap verdiği söylenir. İbni Rüşt rahmedullah aleyh Malik’in bu sözünü şöyle açıklar: Öldürmeleri veya asılmaları arasında bir içtihadta bulunur. Muharebe cezalarında İmam ancak bu iki halden biriyle muhayyerdir. Çünkü organlarını kesmek veya sürgüne göndermek fesadını bertaraf etmez. İbni Elkasım’da bu konuda ‘Tövbesi yoktur boynu vurulur.’ Görüşündedir. İbni Rüşt İbni Kasım’ın görüşünü onaylar mahiyette ‘Çünkü casus muharebede Müslümanlar aleyhine çalışır. Bu durum yeryüzünde fesatçılık yapmaktan daha şiddetlidir. Allah C.C. Şöyle buyuruyor: ‘- Allah’a ve Resûlüne savaş açanların ve yeryüzünde bozgunculuk çıkarmaya çalışanların cezası; ancak öldürülmeleri yahut asılmaları veya ellerinin ve ayaklarının çaprazlama kesilmesi, yahut o yerden sürülmeleridir. Bu cezalar onlar için dünyadaki bir rezilliktir. Ahirette de onlara büyük bir azap vardır140 Casus savaş suçlusudur. Dolayısıyla hükmü de ona göre verilir. Zındık ve yalancı şahitler gibi tövbesi kabul edilmez. Ayetin delaleti Öldürülmeleri hükmünü içerir. Hatib’in Mekkelilere Hz. peygamberin(sav) onlara doğru yöneleceğini haber vermesi üzerine Hz. Ömer’in(ra) ‘Bırakın onun boynunu vurayım. O Alah’a ve Rasûlüne ihanet etmiştir.’ Sözü üzerine Hz. peygamber’in(sav) ses çıkarmamış veya aksi bir ifadeye bulunmamıştır. Ancak Ehli Bedirden olması ve özrünü beyan edip Hz. Peygamberin(sav)de(Vahiy cihetiyle) yalan söylemediğini bildiğinden özrünü kabul etmesi sebebiyle Hatib Öldürülmemiştir. Dolayısıyla bu hal ona mahsustur ve hükümde iştirak yoktur. Buna dayanarak kıyas ta yapılamaz. İbni Rüşt’ün sözü burada son buldu. İmdi İmam Malik ve İbni Kasım (Allah onlardan razı olsun) Müslümanların esrarı ahvalini Rumlara bildiren casus hakkındaki görüşlerini öğrendin. Kafirlerle yardım amacıyla Müslümanların safına geçerek savaşması daha fecaatli ve tehlikelidir. Savaş ve öldürme Allah’ın dinini yüceltmek için bir araçtır. Allah Müslümanların dinini muzaffer kılsın ve kafirlerin ardını kessin. Sultanımızın kılıcını mühlidlere karşı keskin tutsun.” Bkz.; Bkz.; Boyacıoğlu, “Karamanoğlu İbrahim Bey Aleyhine Osmanoğullarının Aldığı Fetvalar,” s. 67-68.

⁶¹⁶Fetvanın tercümeli metni; “Allah C.C. şöyle buyuruyor: ‘Sizin dostunuz ancak Allah’tır, Resûlûdîr ve Allah’ın emirlerine boyun eğerek namazı kılan, zekâtı veren mü’minlerdir. Kim Allah’ı, onun peygamberini ve inananları dost edinirse bilsin ki şüphesiz Allah taraftarları galiplerin ta kendileridir. Allahu Teala Müminlerin dostlarının kendisi, rasulü ve mümin kulları olduğunu bizlere bildirir. Nesebi, ülkesi, mezhebi ve tarikatı ne olursa olsun bu sıfatla vasf edilen her mümin için geneldir. Yine Allahu Teala şöyle buyuruyor: ‘Mü’min erkek ve mü’min kadınlar birbirlerinin dostlarıdır. Başka bir ayette ‘İman edip hicret eden ve Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla cihad edenler ve (muhacirleri) barındırıp (onlara) yardım edenler var ya, işte onlar birbirlerinin dostlarıdır. İman edip hicret etmeyenlere gelince, hicret edinceye kadar, onların velayetleri size ait değildir. Eğer din konusunda sizden yardım isterlerse, sizin aralarında sözleşme bulunan bir kavme karşı olmadıkça, yardım etmek üzerinize borçtur. Allah yaptıklarınızı hakkıyla görendir. Allahu teala Kur’anı keriminde muteaddit yerlerde bu Mü’minlerin

Diğer Hanefî Kadısı Abdüsselâm el-Bağdâdî, vermiş olduğu fetvayı doğrudan Osmanoğulları ve Karamanoğullarının ismini zikrederek Osmanlının ne yapması gerektiği üzerine durmaktadır. “*Osmanlılar İslam ülkelerini müdafaa eden mücahitlerdir. (...) Karamanoğlu'nun durumuna gelince. İslam diyarına saldıran düşmana kafa tutanlar hakkında kötü emeller beslemesinden dolayı Fıskı tebeyyün edip nifakı ortaya dökülmüştür (...)*”⁶¹⁷

Yukarıdaki ulemanın cevapları doğrultusunda Karamanoğlu II. İbrahim Bey hakkında verilen fetvalara katıldığını açıklayan Osmanlı âlimlerinden Amasyalı Abdurrahman Muslihî, “*Muhterem ulemâ hazretlerinin (Allah onları korusun) fetvalarına Allah'ın Fakir kulu Abdurrahman b. Muhammed el-Muslihî el-Hanefî el-Amasî de iştirak etmekte ve bu kitabeyi Allah'ahamd ve Rasulullah'a salat ve selam getirerek yazmış bulunmaktayım.*”⁶¹⁸ Şeklinde ulemanın kararlarına katıldığını ve onları onayladığını dile getirmiştir.

Sultan II. Murad, ulemadan almış oldukları bu fetvalar ile hızlıca hazırlıklarını yaparak II. İbrahim Bey'i cezalandırmak için Karman seferine çıktı. 12 Temmuz 1444'de Çanakkale boğazını geçerek Karaman topraklarına girdi. Osmanlıordusunun, geçtiği

birbirlerini dost edinmelerini ve kafirlere karşıda adevet beslemelerini farz kılmıştır. Sahih bir rivayette Hz Peygamber ‘ Mü'minler birbirlerine destek olan bir bina gibidir’ buyurmuştur.’ Allahü Teala kitabı-azizinde kaynaşmayı emretmiş, ayrılığı ve iftirakı yasaklamıştır. Allahu Teala şöyle buyurdu: ‘Hep birlikte Allah'ın ipine (Kur'an'a) sınımsız sarılın. Parçalanıp bölünmeyin. Allah'ın size olan nimetini hatırlayın Şu dinlerini parça parça edenler ve kendileri de grup grup ayrılmış olanlar var ya, (senin) onlarla hiçbir ilişğin yoktur.’¹⁴¹Her kese farz olan Allah ve rasülünün sevdiğini sevmek, buğz ettiğine buğz etmek, emrettiğini emretmek, yasakladığını yasaklamak, dolayısıyla birlik olmaktır. Bunlara muhalefet edenlerle savaşmak ve fesadlarını boşa çıkarmak farzdır. Onlar verdikleri zarardan dolayı ölüme müstahaktırlar. Şeriatın hududundan çıkmış, kanları helal olmuştur. Müslümanlarla savaşmak, ülkelerini istila etmek, canlarına ve Mallarına kastetmek amacıyla Küffarla anlaşma yapanları katletmek için mübaderede bulunmak farzdır. Bunu gerçekleştirenler bu güzel niyetlerinden dolayı büyük ecir ve sevap ile mükâfatlandırılırlar.”Bkz.;Bkz.; Boyacıoğlu, “Karamanoğlu İbrahim Bey Aleyhine Osmanoğullarının Aldığı Fetvalar,” s. 68.

⁶¹⁷Fetvanın tam metni şu şekildedir. “Osmanlılar İslam ülkelerini müdafa eden mücahitlerdir. Efendimiz Resûlullah (sav)’nın müjdelediği dinin hamileri ve kalkanlarıdır. Bu herkesçe bilinir ve aşikârdır. Allahu teala'nın dininin bayraktarlığını yapan ve onun için savaşan ümeraya hiçbir zaman rAhmedini esirgemeyecektir. Bazı bedbahtlar ne kadar engel olmaya çalışsallarda, Şüphesiz Allah C.C. onlara yardım edip destekleyecek ve güçlerine güç katacaktır. Karamanoğlu'nun durumuna gelince. İslam diyarına saldıran düşmana kafa tutanlar hakkında kötü emeller beslemesinden dolayı Fıskı tebeyyün edip Nifakı ortaya dökülmüştür. Şöyle ki Kâfir ile yazışıp, müraselede bulunmuş, bununla da yetinmeyip kâfir ile anlaşp, dini muhafaza ve kâfirlerin ateşini söndürmek için çabalayan mücahidlerin güçlerini kırmaya kastetmiştir. Bu kimse dinden dönmüş, Müslüman cemaati terk etmiştir. Kanı helaldir. (katli vaciptir) Müslüman kanı akıtmak ancak üç durumda helaldir. Bunlardan biri de Cemaatten ayrılıp dinden dönen (ihanet eden) dir. Çabucak yakalanıp en şiddetli bir şekilde öldürülür ki düşmanların ve fesatçıların ateşi söndürülsün ve kalbinde nifak ve eğrilik bulunanlara ibret olsun. Fesat ve fücür halka arasında hoş karşılanmasın ve şeriatın maksadı yüceltilsin”Bkz.;Boyacıoğlu, “Karamanoğlu İbrahim Bey Aleyhine Osmanoğullarının Aldığı Fetvalar,” s. 68.

⁶¹⁸Bkz.;Boyacıoğlu, “Karamanoğlu İbrahim Bey Aleyhine Osmanoğullarının Aldığı Fetvalar,” s. 69.

yerleri taş taş üstünde kalmayacak şekilde tahrip ettiği, ayrıca ırz venamusa el uzatmak suretiyle türlü kötülükler yaptığı, hatta II. İbrahim Bey'in Osmanlımemleketlerine yapmış olduğu fenalığın kat kat fazlasını yaptığı bildirilmektedir. Âşıkpaşazâde; “O vakit o kadar mezalim oldu ki, Osmanlı Beylerinden hiç kimse o vakte kadar bu kadar zulüm etmiş değildi. Karaman ülkesini şöyle vurdular ki şehirlerini ve köylerini elek elekttiler. Harap eylediler. O yıl nice erkek ve kız çocukları doğdu. Soyları soyları bilinmedi”⁶¹⁹ ifadeleriyle yapılanları izah etmektedir. Ona göre, Osmanlı'nın Karaman memleketlerini tamamen harap ederek, kendileri gibi Türk ve Müslüman insanlara zulmetmesinin sorumlusu II. İbrahim Bey'dir.⁶²⁰

II. İbrahim Bey, durumun kötüye gittiğini anlayınca Karaman ilini Osmanlı yıkımından kurtarmak için Osmanlılara barış teklifinde bulundu. Bunun için II. İbrahim Bey, II. Murad'ın kız kardeşi olan eşini ve veziri Server Bey'i sulh akdi için Sultan II. Murad'ın huzuruna yolladı. Huzura gelen Server Bey'e Sultan Murad, II. İbrahim Bey'e güvenip güvenmediğini sorar. Buna karşılık Server Bey, evvelki saldırılarında kendisinin o zamanlar vezir olmadığını ancak bu son hareketinde rızasının olmadığını söyledi. Ancak Osmanlı arazisine II. İbrahim Bey'in saldırmasının temel sebebinin Turgutoğulları olduğunu ve Karaman Bey'ini baştan tahrik edenlerin onlar olduğundan, bu yüzden Sultanın II. İbrahim Bey'i affetmesini talep etti. Sultan, Server Bey'in İbrahim Bey'e kefilliğini kabul ederek onu affetti.⁶²¹ Bunun üzerine iki taraf arasında bir anlaşmaya varıldı. Anlaşmaya dayalı olarak II. İbrahim Bey, II. Murad'a taahhüt babında bir Ahidnâme,⁶²² (Sevgendnâme) veya Musâlaha vermişti.⁶²³

II. İbrahim Bey'in vermiş olduğu ahidnâmenin bizim çalışmamız açısından önemi hiç şüphesiz Karamanoğullarının fetvalarda olduğu gibi burada da Hristiyanlar ile olan ilişkilerini ifşa etmesiydi. II. İbrahim Bey, II. Murad'a vermiş olduğu bu Ahidnâme'yi

⁶¹⁹ Âşıkpaşazade Tarihi, s. 203.

⁶²⁰ Âşıkpaşazade Tarihi, s. 203; Bilal Gök, “İbrahim Bey Devri (1423–1464) Karaman-Osmanlı Münasebetleri,” *Hikmet Yurdu Düşünce-Yorum Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, C. 5, S. 10, Malatya 2012, s. 113.

⁶²¹ Neşrî, C. II, s. 643; Âşıkpaşazade Tarihi, s. 204-205.

⁶²² Ahidnâme, Kelime anlamı olarak çeşitli ilimlerde farklı anlamlarda kullanılan ahid kelimesi, mastar olarak bir şeyin yerine getirilmesini emretmek, talimat, söz vermek anlamlarına geldiği isim olarak, emir, talimat, taahhüt, antlaşma, yükümlülük, itimat veren söz anlamlarına da gelmektedir. Ahidde hem yemin, hem de kesin söz verme anlamları vardır ki, yemin ahidin dinî ve kutsal yönünü, söz verme ise ahlâkî yönünü oluşturur. Bunun dışında, ittifak hükümleri içeren ve iki taraf arasında imzalanan resmî vesikaya da ahid adı verilmiştir. Bkz.; Mübahat S. Küttükoğlu, “Ahidnâme”, *TDİA*, C.I, İstanbul 1988, s. 536; Mustafa Fayda, “Ahidnâme”, *TDVİA*, C.I, İstanbul 1988, s. 535.

⁶²³ Uzunçarşılı, “Karamanoğlu Devri Vesikalarından İbrahim Bey'in Karaman İmâreti Vakfiyesi,” s. 121-124; Aköz, “Karamanoğlu II. İbrahim Beyin Osmanlı Sultanı II. Murad'a Vermiş Olduğu Ahidnâme,” s.159-178.

Uzunçarşılı (Paris Nüshası) ve Alaaddin Aköz (Konya Nüshası), iki farklı nüshasıyla izahatta bulunarak yayıma hazırlamışlardır.

“Ben kim İbrahim Begüm Merhum Mehmed oğlu-el-Karamânî, elümi Tanrı kelâmına koyup, sıdk ve ihlas ile bila hileve istisna and içüb iderümki, Merhum ve mağfur Mehmed Han oğlu Murad Begün ve oğlu Mehmed Begün şerif nefislerineve canlarına ve ırzlarına ve dostlarına ve memleketlerine ve vilayetlerine ve vilayetlerindeki şehirlerine vekalelerine ve kuralarına ve sınırlarına ve oturur raiyetlerine ve göçlerine ve beylerine ve vezirlerine ve sipahilerine vekullarına ve etbainna ve eşyainna ve cemi taallukatlarına zahiren ve batınan hiç veçhile düşmanlık etmeyim ve ettirmeyimve etmek isteyene şerik olmayım ve muavenet etmeyim ve kimesne etmek dilese elimden geldiği kadar men ve def’idem. Taksirlik etmeyim, dostlarına dost düşmanlarına düşman olam ve devletlerine ziyan gelecek yerde olmayım vemez kûr Murad begün devletlerin ve rifatların dilemeyen düşmanlarına Müslümanlardan ve küffârdan ihfayile ve aşikâreadamum ve haberim ve mektubum varmaya ve mezkûr Murad Begün ve oğlu Mehmed Begün düşmanlarından ve bed endişelerinden bana gelen mektubların ve haberlerin aynile bildürem. Ve halklarından kimesne hain olub kalelerindenve şehirlerinden bana virürlerse almayım. Ve mezkûr Murad Begün ve oğlu Mehmed Begün kullarından veetba’ kullarından ve kendülere müteallik olan vilayetlerinden kimesnenin kulluğu veyahut halayığı ve davarı kaçıpveya uğurlanıp benim ilime girürse buluna virem, özür etmeyim bilcümle dostlarına dost düşmanlarına düşman olupher yıl bir oğlumı çeriümla mezkûr Murad Begün hizmetine vereyim. Vallahi bu mezkurata hiçbir veçhile nakzı ahdetmeyim ve akdimi nakz edüb kefarete vermeyim ve verdirmeyim. Vallahi her bar ahdi nakz ettiğimce yemin benimüzereime ola ve tallahi doğru and içtim hile ve istisna etmedüm. Ve bu ahdden muhalefetim ve tecaviüzüm yoktur.Eğer edecek olursam vallah bu tanrı kelamı bana ve evladıma garim olsun.”⁶²⁴

II. İbrahim Bey’in kabul etmek zorunda kaldığı Ahidnâme hükümlerine bakılınca durumun oldukça ağır olduğu muhakkaktır. Ahitnâmeye göre II. İbrahim Bey, Kur’an üzerine el basarak, Osmanlı topraklarına herhangi bir saldırıda bulunmayacağına, onlar aleyhine düşmanla işbirliği yapmayacağına ve dışarıdan gelebilecek muhtemel saldırı tezgâhlarını da haber vereceğine söz vermiştir. II. İbrahim Bey’in bu ahitnâmeyi kabul

⁶²⁴ Uzunçarşılı, “Karamanoğlu Devri Vesikalarından İbrahim Bey’in Karaman İmâreti Vakfiyesi,” s. 120-121.

etmesi, aynı zamanda batılılarla Osmanlıya karşı ortak hareket ettiğini ikrar etmesi anlamına da gelmektedir.⁶²⁵

Sultan II. Murad'ın II. İbrahim Bey ile anlaşması ve neredeyse eski sınırların korunması üzerine bir anlaşma imzalamasını temel sebebi hiç şüphesiz Balkanlar ve Anadolu'daki siyasi atmosferden kaynaklanmaktaydı. Bu bağlamda II. Murad'ın Segedin anlaşmasıyla Hristiyanlar ile 10 yıllık ateşkes imzalamış olması Batılı devletler arasında ihtilaflara yol açtı. Nitekim Bizans İmparatoru, Hristiyan müttefiklerine mektuplar yazarak Osmanlı'nın Karaman üzerine gittiğini, başında ateşler yandığını ve sizi karşılamaya asla çaresi yoktur diyerek, Segedin anlaşmasını bozmak için onları tahrik etmekteydi.⁶²⁶ Anadolu'daki Şahruh meselesi ve güneyde Memlûkler tehdidinden dolayı kendisini güvence altına almak için şartları Karamanoğulları adına oldukça ağırda olsa II. İbrahim Bey bu anlaşmayı kabul etmiştir. “*II. Murad, batıda ve doğuda belli başlı fütuhâtı geri verip büyük bir ric'at yaparak devleti tehlikeli durumdan kurtarıp her tarafta sulhu sağladığına inanmaktaydı.*”⁶²⁷ Bu anlaşma ile Osmanlı Sultanı II. Murad, hem kendi döneminde hem de kendisinden sonra yerine geçen II. Mehmed döneminde de II. İbrahim Bey'in Osmanlı toprağına saldırmayacağı bu manada Hristiyanlar ile işbirliği içine girmeyeceğini taahhüt ederek, Osmanlıya herhangi bir saldırı olduğunda kendilerine askeri destek sağlayacağını belirtmiştir.⁶²⁸ Nitekim Haçlılar Segedin anlaşmasını bozunca II. Murad, girişmiş olduğu II. Kosova muharebesinde II. İbrahim Bey ahdine sadık kalarak sefer esnasında Osmanlıya geriden saldırmamıştır.⁶²⁹

Böylece Karamanoğlu II. İbrahim Bey, Osmanlılara karşı Balkanlarda başta Bizans olmak üzere Macar-Sırp ve Venediklerin kurmuş oldukları Hristiyan ittifakına katılarak tarihinin en büyük hatasını yaptı. Bedelini ise hem kendi hâkimiyetindeki Karamanlılar nezdinde hem de İslam dünyası içerisinde, itibarının sarsılmasıyla verdi. Bu durum beyliğin giderek zayıflamasına yol açtı. II. İbrahim Bey, bundan sonra da özellikle

⁶²⁵ Gök, “İbrahim Bey Devri (1423–1464) Karaman-Osmanlı Münasebetleri,” s. 114.

⁶²⁶ *Gazâvât-ı Sultan Murad bin Mehmed Han*, s. 40; İnalçık, “*Fatih Devri Üzerine Tetkikler ve Vesikalar*, I, s. 37-38.

⁶²⁷ İnalçık, “Murad II,” *İA*, C. 8, s. 608-609.

⁶²⁸ O seferde Karamanoğlu'ndan adamlar geldi. Gazaya asker gelince cebeliler gösterildi. Yani askerin zırhlı birliklerini gördü ve her birini teker teker gözden geçirdi. Karamanoğlu'ndan gelen askerleri de görmek istedi. Oradan gelen askerin başına, “Sen de adamlarını getirip göster” dediler. O da zırhlı askerini gösterdi. (...) Sonra padişah Akçaylıoğlu'na dönüp “Benim onun yardımına ihtiyacım yoktur. Allah'ın yardımı ile, amma bir sebeple gönderdiği iyi olmuş.” Bkz.: *Âşıkpaşazade Tarihi*, s. 209-210.

⁶²⁹ Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, s. 28.

İslam dünyası nezdinde sarsılmış olan itibarını kurtarmak için daha önceki bölümde bahsettiğimiz üzere Frenklerin Anadolu kıyılarından ellerini çekirmek gayesiyle, Kilikya sahilindeki o zamanlar Kıbrıs krallığı hâkimiyetindeki Gorigos (Kız Kalesi) müstahkem mevkiini fethetmişti (1448).⁶³⁰

⁶³⁰ Tekindağ, “Karamanlılar”, *İA*, C. 6, s. 325.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KARAMANOĞULLARININ VENEDİK CUMHURİYETİ İLE İLİŞKİLERİ

1. KARAMANOĞULLARININ VENEDİK CUMHURİYETİ İLE İLİŞKİLERİN BAŞLAMASI VE GELİŞİMİ

Karamanoğullarının Venedik Cumhuriyeti ile ilişkileri Anadolu sahillerinde ticaret eksenli olmasının yanı sıra siyasi ve diplomatik olarak yoğunluk göstermekteydi. Bu münasebetler her ne kadar Karamanoğulları Beyliğinin son asrında yoğunluk kazanmış olsa da esasen Beyliğin Venedikler ile ilişkileri Türkiye Selçuklarından miras kalmıştı. Nitekim Beyliğin kuruluş evresinde Türkiye Selçuklu Devletinin Anadolu'nun güney sahillerinde Antalya ve Alâiye gibi liman kentleri aracılığı ile Venedik ve garantörü olduğu Kıbrıs ile ticari ilişkilerde bulunmuşlardı.⁶³¹ Bu bağlamda ticaret anlaşmaları yapılmış olup karşılıklı olarak malların Anadolu ve Avrupa pazarlarında satışı sağlanmıştı.⁶³² Selçukluların Akdeniz'de Venedik ve diğer bazı Hristiyan devletler ile ticari ilişkiler sürdürdüğü ve anlaşmalar yaptığı üzerine birçok çalışma bulunmaktadır. Bu yüzden biz Selçuklu-Venedik ilişkilerinin detayına girmeden tarihi kaynaklarda Karamanoğulları ve Venedik münasebetleri üzerine durmaya çalışacağız.

Yukarda da değindiğimiz üzere Karamanlı-Venedik münasebetleri Selçuklulardan bu beyliğe miras kalmıştı. Nitekim Selçukluların zayıfladığı ve Karamanoğullarının bu devletten bağımsız olarak hareket etmeye başladığı Karamanoğlu I. Mehmed Bey zamanında Venediklerle dolaylıda olsa bir temas kurulmuştu. I. Mehmed Bey'in

⁶³¹ Abdulkadir Yuvalı, "Selçuklular Zamanında Kıbrıs'ın Anadolu ile Siyasi ve Ticari İlişkileri," *Kıbrıs'ın Dünü Bugünü Uluslararası Sempozyumu*, Gazi Mağusa, 1991, s. 37-43; İsmet Kayaoğlu, "Anadolu Selçukluları Devrinde Ticari Hayat," *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 24, S. 1, Ankara 1981, s. 359-373; Serdar Çavuşdere, "Selçuklular Döneminde Akdeniz Ticareti, Türkler ve İtalyanlar," *Tarih Okulu Dergisi*, S. 4, İzmir 2009, s. 53-75; Delilbaşı, "Ortaçağ'da Türk Hükümdarları Tarafından Batılılara Ahidnamelerle Verilen İmtiyazlara Genel Bir Bakış," s. 95-97.

⁶³² Selçuklular ile denizaşırı Hristiyan ya da Batılı devletler arasında ilk ticarî antlaşmalar elimizdeki vesikalara göre Sultan I. İzzeddin Keykavus ile Kıbrıs Kralı Hugues arasında yapılmıştır. Bkz.; Turan, *Türkiye Selçukluları Hakkında Resmi Vesikalar*, s. 139-143; 8 Mart 1220 tarihinde ise Sultan Aleâddin Keykubad ile Venedik Cumhuriyeti arasında barış ve dostluk anlaşması imzalanmıştır. Bkz.; Turan, *Türkiye Selçukluları Hakkında Resmi Vesikalar*, s. 143-146.

Kilikya bölgesine yönelik saldırgan tutumu ve uçlardaki Türkleri kendi idaresine alma arzusu bu coğrafyada bulunan Kilikya Ermeni Krallığı ile karşı karşıya getirmişti. Mehmed Bey'in Tarsus, Adana, Konya ve Orta Anadolu ticaret yolunun stratejik bir noktası olan Gülek (Külek) boğazına yönelik saldırgan tutumu bu beyliğin Venedikler ile tanışmasına yol açmıştı.⁶³³ Gülek boğazı, Suriye ve Orta Anadolu bölgesinde Ermeniler ile Doğu Akdeniz'de ticarete bulunan Venedikler için önemli bir mevkiydi. Bu boğaz ile ilgili olarak Venediklerin Anadolu'daki önemli bir toprak parçası olduğuna dair Tahsin Ünal önemli tespitlerde bulunmaktadır. T. Ünal, kaynak vermeden "Gülek, Suriye ve Şimali, Şarki Akdeniz'in ve Adana havalisindeki Orta Anadolu'nun siyasi hudut mıntıkası ticari düğüm noktasıdır. Aynı zamanda bir Pazar yeri olan bu yerde Venedikler tarafından teşkil ve tanzim edilen bir gümrük teşkilatı ve bunu muhafaza eden bir garnizon vardı." Burada bir Venedik kolonisinin olduğunu ileri sürmüştür.⁶³⁴ T. Ünal'ın özellikle bu boğazın en aktif kullanıcılarının Venedikli tacirler olmasından dolayı böyle bir çıkarımda bulunmuş olabilir.

Bu boğaz Mehmed Bey'in emri ile kardeşi Mahmud Bey tarafından alınmıştı. Mahmud Bey, burada bulunan başta Venedikli tüccarlar olmak üzere Ermeni, Ceneviz ve hatta Müslüman tüccarlarının mallarına el koyarak zapt etmişti. Bu durum Selçuklular tarafından duyulması üzerine, gasp edilen malların geri alınması ve sahiplerine geri iade edilmesi için Muineddin Pervane'in dayısı Hoca Yunus Karamanoğulları üzerine sefere gönderildi.⁶³⁵ Tüm bu gelişmeler Ünal'ın burada bir Venedik kolonisi olduğu düşüncesine sevk etmiştir. Aksi takdirde kanıtlanmaya muhtaç bir bilgi olarak karşımıza çıkmaktadır. Zira bu boğazda Venediklere ait bir koloninin olduğuna dair herhangi bir kayıt bulunmamaktadır.⁶³⁶ Bu boğazı farklı milletlerden ve inançtan tüccarların kullandığı gibi Venedikli tüccarlar da yoğun olarak kullanmışlardı. Nitekim Venedikli tüccarlar Anadolu'nun farklı noktalarına ticaret yaptıklarından dolayı haliyle Karaman ülkesinde de bu faaliyetlerini sürdürmüşlerdi. Böylece Karamanoğlu Beyliğinin,

⁶³³Tekindağ, "Alâüddîn Keykubâd ve Halefleri Zamânında Selçuklu - Küçük Ermenistan Hudüdları", s.31.

⁶³⁴Ünal, *Karamanoğulları Tarihi*, s. 101.

⁶³⁵Ünal, *Karamanoğulları Tarihi*, s. 102; Selçukluların Karamanoğlu Beyliğinin girişmiş olduğu bu saldırısına karşılık olarak, hareket etmesinin sebebi hiç şüphesiz daha önceki dönemlerde hem Venedikler hem de Latinler ile imzalamış oldukları anlaşmalarının gereği olarak tüccarları korumak zorunda olduğu gerekçesi üzerine tedip seferine çıkmıştı. Bkz.;Turan, *Türkiye Selçukluları Hakkında Resmi Vesikalar*, s. 137-146.

⁶³⁶Tekindağ, "Alâüddîn Keykubâd ve Halefleri Zamânında Selçuklu - Küçük Ermenistan Hudüdları", s.31-32.

Mehmed Bey zamanında Gülek boğazı meselesinden dolayı ve tüccarlar vasıtası ile dolaylı yoldan da olsa Venedikler ile temasa geçtiğini söyleyebiliriz.

Venedik Cumhuriyeti, ancak XIV. Asrın ikinci çeyreğinde Karamanoğulları ile doğrudan ilişki kurmaya başlamıştı. Aydınoğlu Umur Bey'in adalar denizinde Latinlere yönelik düzenli saldırıları ve İzmir limanının Türklerin eline geçmiş olması, Batı Hristiyan dünyası içerisinde büyük bir telaşa yol açmıştı. Umur Bey tarafından büyük bir zayıyata uğramış olan Latinler durumlarını Papalığa bildirdiler ve bu Türkmen Beyine karşı gerekli önlemlerin alınmasını istediler. Latinlerin bu isteği Venedikli Marino Sanudo Torsello'nun yoğun çalışmaları neticesinde 6 Eylül 1332 tarihinde Venedikler, Bizans ve Kıbrıs-Rodos şövalyeleri arasında bir anlaşma imzalanarak Papalığında içinde olduğu bir Haçlı ittifakı kuruldu.⁶³⁷ Aydınoğlu Umur Bey'e karşı kurulmuş olan bu Haçlı birliğine, Morino Morşin'in Venedik başkentine göndermiş olduğu haberde Karamanoğlu I. İbrahim Bey'in bu birliğe taraftar olduğu bilgisini verdi. Bunun üzerine Venedik Senatosu 2 Aralık 1333'te Rodos'taki temsilcisinden Karaman Bey'i hakkında daha geniş bir bilgi isteme kararı aldı. Fakat tüm bu girişim ve yazışmalar önemli bir iş birliğine dönüşmedi.⁶³⁸

Karamanoğullarının Venedikler ile diplomatik ve ticari ilişkileri yoğun olarak yürüttüğü dönem II. İbrahim Bey zamanı ve sonrasıdır. Yani Karamanoğullarının son asrının ikinci yarısından itibaren dönemin şartlarına göre birazda Osmanlı karşıtlığı üzerine kurulmuş doğrudan temaslar yürütülmeye başlanmıştı. Dönemin en güçlü haber alma ağını kurmuş olan ve ticaretin yanı başında diplomasiye de büyük ağırlık veren Venedik, Osmanlılar ile Karamanoğulları arasındaki rekabetten kaynaklanan anlaşmazlığın farkına varmış ve bunun için Osmanlıların Anadolu'daki en büyük rakipleri olan bu beylikle iş birliği yapmaya yönelmişti.⁶³⁹ Özellikle Osmanlı Sultanlarının iç isyanlar ile uğraştıkları ve Balkanlardaki fetihlere giriştikleri sırada geride Orta Anadolu'da Karamanlıların Osmanlı arazisine yönelik saldırılarda bulunmuşlardı. Bu saldırılara Osmanlı'nın karşılık vermiş olması Karamanoğullarını Anadolu'daki Türkmen Beyleri dışında kendisine yardım edecek müttefikler aramış yahut Anadolu coğrafyası dışından kendisine yabancı (Hristiyan) güçlerden gelen ittifak

⁶³⁷G. Martin Thomas, *Diplomatorium Veneto Levantinum, I. 1300-1350*, (Çev. Behçet Güçer), Venetiis, 1899; (TTK Ktp. Basılmamış Tercüme), s. 116-117; Hüseyin Kayhan, "Aydın Oğlu Hızır Bey," *Turkish Studies*, C. 4, S. 8, Ankara 2009, s. 1678-1679.

⁶³⁸Turan, *Türkiye İtalya İlişkileri-I (Selçuklular'dan Bizans'ın Sona Erişine)*, s. 172-173.

⁶³⁹Max Silberschmidt, *Venedik Menbalarına Nazaran Türk İmparatorluğunun Zuhuru Zamanında Şark Meselesi*, (Çev. Köprülüzade Ahmet Cemal), Evkaf Matbaası, İstanbul 1930, s. 175-185.

tekliflerine olumlu yaklaşmak zorunda bırakmıştı. Bu yüzden ortak düşmanlık karşısında yani Osmanlıya karşı Karamanoğulları ile Venedik Cumhuriyeti birbirlerine yakınlaştırmış ve ittifak kurmaya mecbur hale getirmişti.

Öyle ki Venedik bu amacını daha Karamanoğlu II. Mehmed Bey zamanında eyleme dönüştürmeye çalışmıştı. Venedikler Çelebi Mehmed zamanında Ağriboz ve Çanakkale'den Marmara'ya girmek istemesi ve Gelibolu meselesinin halli için Osmanlı ile barış teklifinde bulunmaya çalışırken aynı zamanda da Osmanlıya karşı müttefik arayışına girmişti. Bunun içinde başta Karamanoğlu II. Mehmed Bey ve Eflak Prensi Mirceai ile Çelebi Mehmed'in Bizans'ta bulunan kardeşi Şehzade Mustafa'ya gizlice elçiler gönderdiler. Elçi olarak D. Venier'i gönderen Venedik Senatosu, bu kişi ve özellikle Şehzade Mustafa ve Karamanoğlu II. Mehmed Bey'in durumları hakkında oradaki temaslarından ve diğer Venediklilerden bilgi toplama emri vermişti.⁶⁴⁰

Venedik bu süreçte Karamanoğullarının doğru müttefik olabileceği üzerine çalışmalar sürdürürken II. Mehmed Bey, Bursa'ya saldırmıştı. Venedik bu durumdan memnun olmuştu. Ancak Çelebi Mehmed, Karamanlılar üzerine sefer tedip ederek Karaman Bey'inin Bursa'dan çekilmesine yol açtı. Hatta Osmanlı Hükümdarı Karaman Bey'ini iyice zayıflatmak için Karaman üzerine seferini uzattı. Bu sefer neticesinde Konya kuşatıldıysa da alınamadı.⁶⁴¹ Fakat Timur'un Karamanoğullarına vermiş oldukları Akşehir, Beyşehir, Seydişehir Otluk Hisarı gibi yerleri bu beyden alarak kendi aralarında bir sulha vardılar.⁶⁴² Ancak bu barışın ardından Çelebi Mehmed'in Canik taraflarına yöneldiği bir sırada Karamanoğlu II. Mehmed Bey, tekrardan Osmanlı arazisine saldırmaya kalkıştı. Venedik ise II. Mehmed Bey'in Osmanlıya yönelik bu saldırısını dikkatlice takip etmekteydi. Nitekim Karamanoğlu Beyliğini kendi saflarına çekmek ve Osmanlıya karşı Mehmed Bey'den istifade etmek için Nisan 1416 tarihinde kendisine gizlice bir elçi gönderme kararı aldı. Yukarda ismini vermiş olduğumuz elçi D. Venieri, Karaman Bey'ine ulaşip ulaşamadığı hakkında maalesef her hangi bir kayıt bulunmamaktadır.⁶⁴³ Ancak bu elçinin Mehmed Bey'e ulaştığını kabul etsek bile Venedik'in ittifak teklifinin başarısızlıkla sonuçlandığı kesindir. Çünkü Karamanoğlu Mehmed Bey'in Bursa kuşatmasından sonraki Osmanlı tedip seferi neticesinden Çelebi Mehmed'in ölümüne (1423) kadar Osmanlıya karşı doğrudan yahut Venedik tahrikli

⁶⁴⁰Thiriet, C. II, s. 143; Turan, *Türkiye İtalya İlişkileri-I (Selçuklular'dan Bizans'ın Sona Erişine)*, s. 273.

⁶⁴¹ *Âşıkpaşazade Tarihi*, s. 153.

⁶⁴² Neşri, C. II, s. 591-593.

⁶⁴³ Turan, *Türkiye İtalya İlişkileri-I (Selçuklular'dan Bizans'ın Sona Erişine)*, s. 321.

herhangi bir saldırıda bulunmamıştı.⁶⁴⁴ Esasında Venedik, her ne kadar Karamanoğullarına bir elçi gönderme kararı almış olsa da bu duruma düşmesi Balkanlarda Osmanlının kendisini sıkıştırmasından kaynaklanmaktaydı. Fakat Venedik'in kısada olsa 29 Mayıs 1416 tarihinde Gelibolu'da Osmanlıya karşı kazanmış olduğu zafer neticesinde en azından şimdilik Karamanoğulları ile ittifak ihtiyacı son bulmuştu.⁶⁴⁵

Karamanoğlu II. İbrahim Bey dönemi öncesi Karamanoğullarının Venedik ile ilişkilerinin tarihi seyri, iki devletinde Osmanlı karşısında bir birilerine ihtiyaç duyması ve müttefik olma arzusunda olunduğu, bunun için bir takım girişimlerde bulunulduğu, fakat bir netice elde edilemeyen yani ittifakın eyleme dönüşemediği bir evreyle sürdürülmüştü. Lakin Karamanoğlu II. İbrahim Bey (1423-1464) zamanında bu durum tersine dönmüş olup Karamanoğulları ve Venedik Cumhuriyeti arasında yoğun bir ilişki trafiği yaşanmıştı.⁶⁴⁶

1.1. Karamanoğulları ve Venedik Cumhuriyeti İlişkilerinin Müttefikliğe Dönüşmesi

Karamanoğlu II. İbrahim Bey, Osmanlının beylik üzerindeki nüfuzunu kırmak ve Karamanlıların başına geçmesinde yardım etmiş olan Sultan II. Murad'a vermiş olduğu yerleri geri almak adına Osmanlıların zayıf bir anını beklemeye koyuldu. II. İbrahim Bey ve Venediklileri doğrudan yakınlaştıran hadise Selanik meselesiydi. 1394 yılında Yıldırım Bayezid tarafından Osmanlıhâkimiyetine alınan Selanik, Ankara Savaşı'ndan sonra Çelebi Mehmed'in kardeşi Emir Süleyman tarafından Bizans'a geri verilmişti. Bizanslılar bu şehriantlaşmalar sonucunda 50.000 duka karşılığında Venediklilere terk etmişti (1423). Osmanlılar, uzun süre kendi idarelerinde bulunan ve hazineye her yıl 100.000 akçe haraç ödeyen Selanik'in bu şekilde el değiştirmesini kabul edemediler.⁶⁴⁷

Önemli bir liman kenti olan Selanik'in elden çıkacağını düşünen Venedikler özellikle Avrupa'da Papalığında içinde olduğu Osmanlılara karşı bir Hristiyan birliği kurma

⁶⁴⁴ *Âşıkpaşazade Tarihi*, s. 153-154; Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, s. 19.

⁶⁴⁵ I. Mehmed, 1415'te Venediklerin Ege'de sahip oldukları yerler üzerine akma gönderdi. Çalı Bey kumandasında Gelibolu donanmasını da (on üç kadırğa olmak üzere 112 gemi) Kiklat adalarına yolladı. 23 Venedik, bu saldırıya saldırı ile karşılık vermeye karar verdi. Pietro Loredano kumandasındaki Venedik donanması sürpriz bir atak yaparak Gelibolu'daki Osmanlı donanmasını tahrir etti (29 Mayıs 1416). Bkz.; İnalcık, *Kuruluş Dönemi Osmanlı Sultanları (1302-1481)*, s. 126.

⁶⁴⁶ Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, s. 29.

⁶⁴⁷ Delilbaşı, "Selanik'in Venedik İdaresine Geçmesi ve Osmanlı Venedik Savaşı (1423-1430)", s. 576.

girişimlerinde bulundu. Bunun için Bizanslılarla görüşerek Osmanlı şehzadelerini kullanmasını istemiş ve Macar Kral'ı Sigismund'u da Osmanlılara karşı tahrik etmişti.⁶⁴⁸ Venedik, Sırp, Macar ve Bizans'tan oluşan müttefikler Osmanlılarla olan mücadelelerini bildikleri Karamanoğullarını da bu ittifakın içine dâhil etmek için faaliyetlerde bulunmuşlardı.⁶⁴⁹ Karamanoğullarının buradaki konumunu Hristiyan dünyası iyi bilmekteydi. Çünkü Osmanlı Balkanlara hareket ederse geriden Karamanlılar Osmanlıya saldırarak onların geri dönmesini sağlayacaktı. II. İbrahim Bey ise Osmanlıya kaybetmiş olduğu arazileri geri almak için fırsat kollamaktaydı.⁶⁵⁰

1427'de Balkanlarda Osmanlı lehine önemli gelişmeler oldu. Macar Kral'ı Sigismund'u yenmesi ve Eflak'ta Macar ordularına üstün gelen Sultan II. Murad, Macar Kralı ile 3 yıllık bir mütareke imzaladı.⁶⁵¹ Bu sırada Venedik ise Karamanlılar ve diğer müttefiklerine ulaşmak adına önemli bir zaman kazanmıştı. Bunun için Venedik, Balkanlarda Osmanlı sorununu çözmek için harekete geçti.

Venedik, daha öncede belirttiğimiz üzere, Karamanoğlu II. İbrahim Bey'e bir elçilik heyeti göndermeye hazırlandı.⁶⁵² Bunun için Venedik senatosu, 18 Ağustos 1429 tarihli bir raporda, "*Karamanoğlu İbrahim (Le Grand Caraman) Bey'in Osmanlılara karşı bizimle beraber mücadeleye girişeceği anlaşılmaktadır. Kendisine bir elçi göndererek bir ittifak anlaşması kararlaştırılmıştır*" denmektedir. Senatoda alınan bu karar hemen uygulamaya sokulmuş ve 30 Ağustos 1429'da Giovanni Soranzo'nun Grand Caraman'a (İbrahim Bey) gönderilecek elçi olarak seçildi.⁶⁵³ İlgili elçi belirtildikten sonra, "*Kıbrıs Kralı'nın dostu olan Karamanoğlu'yla ittifak yapılarak Venedikliler Karamanlılara Murad'a karşı yardım edilmesi ve donanmanın Çanakkale Boğazı'na girerek Nisan'dan 15 Kasım'a kadar Murad'a ait Türk donanmasının geçişinin engellenmesi düşünülmektedir*"⁶⁵⁴ ifadeleri senato kayıtlarında yer almıştır.⁶⁵⁵ Ancak II. Murad, 1430 Eylülünde Selanik'i Venediklilerden almış ve bir barış antlaşması

⁶⁴⁸ İnalçık, "Murad II.," *İA*, C. 8, s. 600-603.

⁶⁴⁹ Hoca Sadeddin, C. II, s. 208-209; *16. Asırda Yazılmış Grekçe Anonim Osmanlı Tarihi*, (Nşr. Ş. Baştav), Ankara 1973, s. 129.

⁶⁵⁰ Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C. I, s. 414.

⁶⁵¹ İnalçık, "Murad II.," *İA*, C. 8, s. 603.

⁶⁵² Thiriet, C. II, s. 266.

⁶⁵³ ASV, Senato Secreti Misti Defter, 57, s. 147.

⁶⁵⁴ ASV, Senato Secreti Defter, 11, s. 29-30.

⁶⁵⁵ Thiriet, C. II, s. 266.

imzalamıştı. Bundan dolayı Venedik-Karaman ittifakı başlamadan bitmiş oldu.⁶⁵⁶ Ancak daha öncede üzerinde durduğumuz gibi Venedik Cumhuriyetinin Karaman Beyliğini Anadolu’da vazgeçilmez bir müttefik olduğunu ve Batı Hristiyan (Venedik, Macarlar-Sırp ve Bizans) dünyasının Osmanlıya karşı her fırsatta kullanmak arzusunda olduğu üzerinde durmuştuk. Öyle ki İbrahim Bey, Hristiyan dünyası ile girmiş olduğu ittifakların bedelini ağır bir şekilde ödemişti. Bu manada Osmanlı Sultanı II. Murad’ın Sünni İslam mezheplerinin önde gelen ulemalarından almış olduğu fetvalar ile Karaman ülkesine saldırmış ve Karamanoğlu II. İbrahim Bey’in itibarını İslam dünyasının nezdinde sarsmıştı. Aynı zamanda II. Murad, bu beyi Osmanlıya adeta bağımlı hale getirecek ağır bir ahit, sevgendnâme imzalatmıştı.⁶⁵⁷ Bu ahitnâme ile II. İbrahim Bey, Sultan Murad ve oğlu (Fatih) II. Mehmed’e yönelik herhangi bir saldırıda bulunmayacağını, açıktan yahut gizliden düşmanlık etmeyeceğini, ayrıca Osmanlı düşmanı olan Müslüman ve Hristiyanlar ile ilişki kurup açık veya gizli yollardan elçiler vasıtası ile mektup göndermemeyi hatta bu gibilerinden kendilerine gelen mektupları ve haberleri olduğu gibi Osmanlılara bildirmeyi kabul ediyordu.⁶⁵⁸

1.2. Karamanoğulları ile Kıbrıs Krallığı Arasında Venedik Cumhuriyetnin Arabuluculuğu

Karamanoğlu II. İbrahim Bey’in Sultan II. Murad’a vermiş olduğu ahit, Venedik Cumhuriyetinin uzun süreden beri hayata geçirmeye çalıştıkları Osmanlıya karşı Karaman-Venedik ittifakı önünde büyük bir engel teşkil etmekteydi. Zira bu anlaşma II. İbrahim Bey’in elini kolunu bağlamış ve beyliğin Osmanlı karşısındaki manevrasını kısıtlamıştı. İbrahim Bey, II. Murad ölünceye kadar Osmanlıya vermiş olduğu bu ahitnâmeye sadık kaldığı gibi 1448’de Sultan II. Murad’ın II. Kosova seferine Osmanlıya yardımcı kuvvet dahi göndermişti.⁶⁵⁹

II. İbrahim Bey, II. Mehmed Osmanlı tahtına geçtiği vakit, II. Mehmed zamanında da sürdüreceğinin sözünü vermiş olduğu ahitnâmeyi bir kenara bırakarak tekrardan Osmanlıya karşı saldırgan bir tutum içerisine girdi. Karamanoğlu-Osmanlı ilişkilerinin

⁶⁵⁶ *Âşıkpaşazade Tarihi*, s. 190-191; *Oruç Bey Tarihi*, s. 83; Delilbaşı, “Selanik’in Venedik İdaresine Geçmesi ve Osmanlı Venedik Savaşı (1423-1430)”, s. 587-588.

⁶⁵⁷ Uzunçarşılı, “Karamanoğlu Devri Vesikalarından İbrahim Bey’in Karaman İmâreti Vakfiyesi,” s.127-131; Boyacıoğlu, “Karamanoğlu İbrahim Bey Aleyhine Osmanoğullarının Aldığı Fetvalar,” s. 61-77; Aköz, “Karamanoğlu II. İbrahim Beyin Osmanlı Sultanı II. Murad’a Vermiş Olduğu Ahidnâme”, s. s.159-178.

⁶⁵⁸ Turan, *Türkiye İtalya İlişkileri-I (Selçuklular’dan Bizans’ın Sona Erişine)*, s. 320.

⁶⁵⁹ *Âşıkpaşazade Tarihi*, s. 209-210.

tekrardan düşmanca bir hal almış olması Venedik'in bu beylikle tekrardan münasebete geçmesini kolaylaştırmıştı. Fakat Venedik, II. İbrahim Bey'in Kıbrıs Haçlı Krallığına yönelik saldırgan tutumundan endişe duymaktaydı.⁶⁶⁰ Zira İbrahim Bey'in daha evvelden Doğu Akdeniz'de önemli stratejik bir kale olan Gorigos kalesi üzerine sefer düzenlemiş (1448) ve bu sefer neticesinde kale Karamanlıların eline geçmişti.⁶⁶¹

Karamanlıların bu seferi, Karamanoğlu-Kıbrıs Haçlı Krallığı ittifakını bozarken Alâiye-Kıbrıs ve Memlûklü üçlüsünü yakınlaştırmıştır. Nitekim Lütfi Bey, Sultan Çakmak'ın teşviki ile Kıbrıs Kralı II. Jean ile 4 maddelik bir anlaşma imzalamışlardı. Ancak bu anlaşma imzalanmadan evvel 1450'de Lütfi Bey de Kıbrıs adasına saldırmıştı. Fakat bu duruma hem Memlûkler hem de Rodoslular donanma göndererek müdahale etmişlerdi. Nitekim Akdeniz sularında 10 kadırgalık bir donanma ile dolaşan Aragonlu kumandan Bernard de Villamarinan'ın Kıbrıs'a yardım için gelmesi Lütfi Bey'in geri adım atmasına ve saldırgan tavrından vazgeçmesini sağladı. Burada hiç şüphesiz Mısır Sultanı Çakmak'ın da büyük telkinleri olmuştur ve Alâiye Beyi Lütfi Bey'in Kıbrıs Haçlı Kralı II. Jean ile bir dostluk anlaşması imzalamasını sağlamıştır.⁶⁶² 7 Eylül 1450 tarihinde taraflarca 4 maddelik olarak imzalanmış olan bu dostluk anlaşmasına göre; her iki tarafında tacirlerinin serbest bir şekilde dolaşabilmesini hedefliyordu. Eğer karşı tarafa bir zarar verilirse bunun bedeli verilecekti, İki tarafta başka bir güç tarafından saldırıya maruz kaldığı haberi gelirse bir birilerine yardım edeceklerdi.⁶⁶³

Kıbrıs Krallığı, Karamanlılar ile yine de ilişkilerini sürdürmek istemiştir. Zira Karaman, Alâiye ve Kıbrıs üçgeninde önemli bir ticaret söz konusuydu. Kıbrıs ve Karamanlılar arasındaki Gorigos meselesine rağmen bu ilişkiler sürse de II. İbrahim Bey'in 1451'de Alâiye'yi kuşatınca buranın yöneticisi Lütfi Bey, Kıbrıs Haçlı Kralı II. Jean ile imzalamış olduğu dostluk anlaşmasına istinaden ada krallığından yardım istedi.⁶⁶⁴ Kıbrıs Kralı bu durumun kendi aleyhine gelişmemesi ve Karamanlılar ile aralarında derin düşmanlıklara yol açmamak ve Alâiye ile imzalamış olduğu anlaşmaya sadık kalmak için ara bir yol bulmaya çalıştı. Bunun için Venediklere başvurarak onların aracılığı ile Karamanoğullarını hem Alâiye hem de Kıbrıs'a yönelik emellerinden

⁶⁶⁰ Hill, *A History of Cyprus*, C. III, s. 522.

⁶⁶¹ Hill, *A History of Cyprus*, C. III, s. 518-522; Tekindağ, "Karamanlılar," *İA*, C. 6, s. 322-323.

⁶⁶² Ünal, *Karamanoğulları Tarihi*, s. 406.

⁶⁶³ Lloyd ve Rice, *Alanya (Alâiyya)*, s. 7-8.

⁶⁶⁴ Başkan, *Orta Anadolu'da Hâkimiyet Mücadelesi (1400-1500)*, s. 87.

vazgeçirmeye çalıştı. Kıbrıs Kralı II. Jean, bunun için Venedik'e bir elçi gönderdi.⁶⁶⁵ Kralın bu arzusu Venedik senatosunda görüşüldü ve bu görüşmeler neticesinde 22 Haziran 1451'de Venedik'ten bir elçi Karaman'a gönderildi. Bu elçi Francesco Venier isimindeki birisiydi.⁶⁶⁶Venedik'in temel arzusu İbrahim Bey'i Kıbrıs'a yönelik girişimlerinden vaz geçirmek ve Kıbrıs Krallığı ile aralarını bulup kalıcı bir barış tesis etmektir.⁶⁶⁷ Nitekim 9 Temmuz'da Venier'e verilen talimata göre, önce Girit'e oradan Kıbrıs'a gidip durum değerlendirmesi yapıp ondan sonra II. İbrahim Bey'in yanına gitmesi, Senato tarafından istenmişti. Hatta daha sonra dönüşünde de Kıbrıs'a uğrayarak Krala görüşme neticelerini iletmesini istediler. Yalnız bu elçinin Karaman Beyi ile görüşme içerikleri hakkında bir malumatımız bulunmamaktadır. Fakat II. İbrahim Bey'in Kıbrıs Krallığına yönelik saldırgan tutumundan vazgeçmiş olması Venedikli elçinin onu bu hususta ikna ettiğini göstermektedir.⁶⁶⁸

1.3. Karamanoğulları İle Venedik Cumhuriyeti Arındaki Büyük Anlaşma (12 Şubat 1453)

Venedik Cumhuriyetinin Kıbrıs Krallığı için Karamanoğlu II. İbrahim Bey'e göndermiş olduğu elçinin görüşmeleri hakkında pek bir bilgiye sahip olmasak da, muhtemelen iki devlet arasında bir ticaret anlaşmasının yapılması ve İstanbul'u tehdit etmeye çalışan II. Mehmed'e karşı bir ittifak üzerine durulmuştu.⁶⁶⁹ Çünkü bu durumda hem II. İbrahim Bey, hem de Batı Hristiyan dünyası II. Mehmed'in hızlı yükselişi karşısında büyük huzursuzluk içerisindeydiler. II. Murad'ın 18 Şubat 1451 yılında vefatını müteakip, Osmanlı devletinde Sultan II. Mehmed (Fatih) devri başlamıştı (H. 16 Muharrem 855 / M. 18 Şubat 1451 Perşembe).⁶⁷⁰II. İbrahim Bey, II. Mehmed Osmanlı tahtına geçtiği vakit, II. Mehmed zamanında da sürdüreceğinin sözünü vermiş olduğu ahitnâmeyi bir kenara bırakarak tekrardan Osmanlıya karşı saldırgan bir tutum içerisine girmişti. Bunun için emrindeki adamlarını ve oğullarını Hamit, Menteşe ve Aydın vilayetlerine

⁶⁶⁵ Hill, *A History of Cyprus*, C. III, s. 522.

⁶⁶⁶ ASV, Senato Secreti Mare, Defter 4, s. 59; Thiriet, C. III, s. 166; Turan, *Türkiye İtalya İlişkileri-I (Selçuklular'dan Bizans'ın Sona Erişine)*, s. 321; Hill, *A History of Cyprus*, C. III, s. 521-522.

⁶⁶⁷ ASV, Senato Secreti, Defter 19, s. 50.

⁶⁶⁸ Turan, *Türkiye İtalya İlişkileri-I (Selçuklular'dan Bizans'ın Sona Erişine)*, s. 321.

⁶⁶⁹ ASV, Senato Secreti Mare, Defter 4, s. 68-69.

⁶⁷⁰ *Oruç Bey Tarihi*, s. 106-107; Tursun Bey, s. 36; Tekindağ, "Son Osmanlı-Karaman Münasebetleri Hakkında Araştırmalar", s. 43-44.

gönderip mülk-i mevrusunu yani bu topraklardaki ata hakkını istemişti.⁶⁷¹ Karamanoğlu II. İbrahim Bey, bununla da yetinmemiş Alâiye (Alanya) üzerine yürümüştü.⁶⁷² Buna karşılık Osmanlının cevabı gecikmedi. Kemal Paşazâde'ye göre, ordusuyla Gelibolu'ya doğru yönelen II. Mehmed, aniden askerini toplayarak Karaman sınırına geldi. Kırşehir, Akşehir, Seydişehir ve Beyşehir'e girdi. Ancak memlekete hasar vermedi, zengini ve yoksulu incitmedi.⁶⁷³ Bu gelişme üzerine II. İbrahim Bey, Ermenek ve Taşeli'ne çekildi (1451).⁶⁷⁴ II. İbrahim Bey, çareyi sulh istemekte bulmuştu. Araya Mevlâna soyundan kişileri ve âlimleri sokan II. İbrahim Bey, Padişah'tan eman dilemişti. Araya giren Osmanlı ricali Padişah'a; “*atan ve deden Karaman vilayetine gelip cümle fethettikten sonra yine merhamet edip kendilerine verip gitmişlerdir. Şimdi devletli sultanım! Karamanoğlu diyor ki kızımı vereyim. Yine her yıl seferine geleyim ve her ne buyurursa öyle edeyim*” diyerek Sultan II. Mehmed'i sulha ikna ettiler.⁶⁷⁵

II. Mehmed, bu sulha razı oldu. Çünkü onun asıl hedefi İstanbul'du ve bir an önce şehri almak için hazırlıklara başlamak zorundaydı. Yapılan antlaşmaya göre Kırşehir, Akşehir, Beyşehir, Seydişehir Osmanlıya bırakılmış ve Iğın'da sınır belirlenmişti. Ayrıca II. İbrahim Bey, Fatih'e isyan etmeyecek, dostuna dost düşmanına düşman olacak ve sefer esnasında asker gönderecekti.⁶⁷⁶

Osmanlının Anadolu'ya yönelik girişimleri ve İstanbul'un fethi için hazırlıkları, Boğaz kesen (Rumeli) Hisarının yapılmış olması ve Venediklilerin Gelibolu ve Marmara denizine giremeyecek olması bu Cumhuriyeti iyice rahatsız etmeye başlamıştı.⁶⁷⁷ Bir de Bizans'ın II. Mehmed'in İstanbul'u fethedeceğine yönelik hazırlıklarının olduğunu ve

⁶⁷¹ Kivâmî “Saruhanoğlu ve Mentешеoğlu ve Tekkeoğlu didükleri bi çareler Karamanoğlu müfsidün sözine uyub horuslanmaga başladılar” der. Bkz.; Kivâmî, *Fetihnâme-i Sultan Mehmed Han*, (Nşr. Franz Babinger), Maârif Basımevi, İstanbul 1955, s. 27-28.

⁶⁷² Tursun Bey, s. 38.

⁶⁷³ İbn Kemâl, *Tevârih-i Âl-i Osman VII. Defter*, (Nşr. Ş. Turan), Ankara 1957, s. 13-14.

⁶⁷⁴ *Âşıkpaşazade Tarihi*, s. 216; *Oruç Bey Tarihi*, s. 107; Tursun Bey, s. 38; Franz Babinger, *Fatih Sultan Mehmed ve Zamanı*, (Çev. Dost Körpe), Oğlak Yay., İstanbul 2013, s. 78.

⁶⁷⁵ *Âşıkpaşazade Tarihi*, s. 216-217; Kivâmî, s. 28; Neşrî, C. II, s. 685; Karaman, *Osmanlı Karamanoğulları İlişkileri*, s. 67; Sultan Mehmed'in almış olduğu yerleri Karamanoğullarına terk ederek geri dönmemesinin sebebi Bizans'la olan münasebetlerindendi. Karaman seferi esnasında II. Mehmed'in yanına Bizans elçisi gelerek Bizans'ın elinde bulunan Osmanlı Şehzâdesi için ödenen haracın artırılması istemiş aksi takdirde Orhan Çelebi'nin serbest bırakılacağı tehdidini iletmıştır. Bkz.; Dukas, *Kroniği (1341-1462)*, s. 143-144.

⁶⁷⁶ Nitekim İbrahim Bey, ahbine sadık kalarak, Fatih'in Kastamonu, Sinop, Koyulhisar ve Trabzon seferine oğlunu göndermiştir (1461). Bkz.; Karaman, *Osmanlı Karamanoğulları İlişkileri*, s. 67; Gök, “İbrahim Bey Devri (1423-1464) Karaman-Osmanlı Münasebetleri,” s. 116.

⁶⁷⁷ İnalçık, *Fatih Devri Üzerinde Tetkikler ve Vesikalar I*, s. 123-125.

bunun içinde Papalık ve diğer Hristiyan dünyasına yardım tedbirleri için çağrılarda bulunması bu rahatsızlığı artırmaktaydı.⁶⁷⁸

Batılı Hristiyan devletler, II. Mehmed'e karşı bir ittifak oluşturmaya çalıştılar. İslam dünyası içerisinde de Hristiyanlar ile müttefik olacak devlet ise Karamanoğulları görülmekteydi. Daha önce Kıbrıs için Karamanoğlu II. İbrahim Bey ile görüşmüş olan Venedik, ikili arasındaki anlaşmazlığı gidermede başarılı olmuştu. Şimdi Osmanlının baskısına karşılık hem II. İbrahim Bey hem de Venedikler bir birilerinin müttefikliğine ihtiyaç duymaktaydılar. Nitekim Francesco Venier'in Karamandan getirmiş olduğu haberler ve edinmiş oldukları olumlu izlenimler neticesinde Venedik Senatosunun II. İbrahim Bey ile özel bir anlaşma yapma kararı aldı. Bunun için de 1452 yılının sonlarına doğru Giovanni Mocenigo'yu Karamanoğulları ülkesine gönderdiler. 12 Şubat 1453 tarihinde bir ticaret antlaşması yapıldı.⁶⁷⁹ Karamanoğlu II. İbrahim Bey'in Venedik elçisi Giovanni Mocenigo'ya verdiği ahidnâme, Türkçe, Arabça ve Latince olmak üzere üç dilde kaleme alınmıştı. Üç farklı dilde yazılmış olmasının sebebi "daha açık olması" içindi. Böylece kabul edilen hükümler ülkelerin her tarafında rahatlıkla anlaşılması öngörülmekteydi. Ancak II. İbrahim Bey'in Venediklere vermiş olduğu bu ahitnâmenin Türkçe ve Arapça dillerindeki örnekleri maalesef günümüze ulaşamamışlardır.⁶⁸⁰

Antlaşmanın maddeleri şu şekildedir.

I. Venedik Docu Francesco Foscari antlaşmahükümlerine hem kendisinin, hem de İbrahim Bey'in kendisinden sonra gelecek olanların bu antlaşmaya uyacağına dair yemin etmektedirler.

II. Ahidnâme'de Venedik tebaasına Karaman topraklarında hiçbir gümrük vergisi ödemeksizin ticaret yapabileceklerdi. Ayrıca Karaman topraklarına serbestçe mal taşıyabilecek ve aldıklarını serbestçe taşıyabileceklerdi.

III. Venedikliler Karaman topraklarında konaklayabilecekler, kendilerine konaklayabilecekleri bir yer verilecekti.

IV. Venedikliler tartılarında kendi ölçü birimlerini kullanabileceklerdi.

⁶⁷⁸ Babinger, *Fatih Sultan Mehmed ve Zamanı*, s. 82-85.

⁶⁷⁹ Delilbaşı, "Ortaçağ'da Türk Hükümdarları Tarafından Batılılara Ahidnamelerle Verilen İmtiyazlara Genel Bir Bakış," 97-98.

⁶⁸⁰ ASV, Commemorialsı, Defter 14, s. 119-120.

V. Karaman topraklarına gelecek Venediklilerin can ve mal güvenliği temin edilecekti.

VI. Venedikliler Karaman ülkesinde bir ya da birkaç konsolos bulundurabileceklerdi. Bu Konsolosların görev süresi bir ya da iki yıl olacaktı. Bu konsoloslar Karaman topraklarında bulunan Venedik vatandaşlarının hukuki davalarına bakabileceklerdi.⁶⁸¹

II. İbrahim Bey, bu ahidnâmenin yanında Venedik Doc'u Francesco Foscari'ye bir mektup göndermiştir. Bu mektubunda, Papa III. Calixtus'a ve Ragona Kral'ına da aynı mektubu yazdığını belirten II. İbrahim Bey, Venedik Doc'una *“haşmetli hükümdar yüce dost ve çok aziz birader, bize muhabbetle bağlı bulunan siz kardeşimin sadık elçisi, Giovanni Mocenigo yanıma geldi. Aramızdaki dostluğu takviye için onun talep ettiği bütün muafiyetleri ve kolaylıkları resmi bir imtiyaz fermanım halinde siz biraderime bahşettim. Sonra mezkûr elçi ile defaetle görüştük. O benim samimi arzularımı anladı. Kendisinden bunları siz kardeşime ıblağ etmesini istedim. Onun sözlerine benim ağzımdan çıkmış gibi itimat ediniz. Bununla beraber memnun kalacağınız bir şey olarak hemen söyleyeyim ki size ve bize faydalı olacak bir biçimde düşmanımıza karşı hareket etmeye hazırım. Bu hususta Papa'ya ve Ragona Kral'ına yazıyorum. Bir şeyler yapınlar. Sizin şimdiye kadar yaptığınız gibi ortak düşmanımıza karşı hareket etmesinler. Bunun için özenle ve devamlı olarak hazırlanmak icap eder.”*⁶⁸²II. İbrahim Bey'in buradaki “ortak düşmandan” kastettiği hiç şüphesiz Sultan II. Mehmed yani Osmanlılardı.

İ. Hakkı Uzunçarşılı, II. İbrahim Bey'in Venediklere vermiş olduğu bu ahidnâmenin kesinlikle tek taraflı olduğunu bunun sebebinin ise Osmanlı düşmanlığından dolayı Karaman Bey'in geniş imtiyaz ve serbestlik verdiğini belirtir.⁶⁸³

12 Şubat 1453 Karaman-Venedik antlaşmasının başlıca özellikleri; Tek yanlıydı, Venedik tebaasına ticaret serbestliği tanınırken her türlü gümrük ve vergiden de bağışık tutulmuşlardı. Venedik tacirlerine oturma hakkı verilirken onlara özel konut ve ticaret yeri verilmesi de öngörülmüştü. Venedikli tüccarlar Türklere mal satışlarında bile kendi Venedik ölçü ve tartılarını kullanabileceklerdi. Nihayet şimdiye kadar Signoria'nın Türk

⁶⁸¹ Turan, *Türkiye İtalya İlişkileri-I (Selçuklular'dan Bizans'ın Sona Erişine)*, s. 321-322; Uzunçarşılı, “Karamanoğlu Devri Vesikalarından İbrahim Bey'in Karaman İmâreti Vakfiyesi,” s. 124; Ünal, *Karamanoğulları Tarihi*, s. 413.

⁶⁸² Turan, *Türkiye İtalya İlişkileri-I (Selçuklular'dan Bizans'ın Sona Erişine)*, s. 323-324; Şerafeddin Turan, “Fatih Mehmed Uzun Hasan Mücadelesi ve Venedik,” *Tarih Araştırmaları Dergisi*, C.3, S. 4-5, Ankara 1965, s. 73; Başkan, *Orta Anadolu'da Hâkimiyet Mücadelesi (1400-1500)*, s. 118.

⁶⁸³ Uzunçarşılı, “Karamanoğlu Devri Vesikalarından İbrahim Bey'in Karaman İmâreti Vakfiyesi,” s. 124.

devletleri ile yaptığı antlaşmalarda yer almamış⁶⁸⁴ olan bir başka hüküm bu ahidnâmede öngörülmüş ve atanacak Venedik Konsoloslarına Venedik tebaasının yönetimi ve denetimi dışında özel yargı hakkı tanınmıştı.⁶⁸⁵

II. İbrahim Bey'in Venedik'e vermiş olduğu ahitten sonra çok geçmeden Osmanlı Sultanı II. Mehmed, İstanbul'u fethederek (1453) Batı Hristiyan dünyasının İstanbul'u korumak adına girişmiş oldukları ittifaklarını boşa çıkarmış oldu.⁶⁸⁶ II. İbrahim Bey ve Papalık ile Venedik başta olmak üzere Batı Hristiyan dünyası Fatih Sultan Mehmed'in bu hızlı yükselişinden giderek daha da endişelenmeye başlamışlardı.⁶⁸⁷ Çünkü hem İstanbul'un fethi hem de Fatih'in Sırbistan'a yönelik saldırgan tutumu Batı dünyasını harekete geçirdi. Bunun için yeni ittifak arayışlarına girdiler. 1453 tarihinin sonlarına doğru İtalya'da Papalık bunun için harekete geçti. Osmanlıya karşı Anadolu'da Karamanoğullarının da müttefik olacağını düşündükleri bir Haçlı ittifakı oluşturmak için girişimlerde bulunuldu. Papa V. Nicolaus'a 12 Temmuz 1453'te başta Venedik olmak üzere diğer Hristiyan devletlerini harekete geçirmek için bir bildiri yayımladı. "Türklerin kılıcı şimdiden tepemizde asılı duruyor. Karadeniz şimdiden bize kapandı. Eflak şimdiden Türklerin elinde sırada Macaristan ve ardından Almanya var. Bu arada birbirimizle savaşıyoruz. İngiltere ve Fransa kralları birbirileriyle savaşıyor, İspanya'ya barış pek gelmiyor, İtalyan devletleri ise hegemonya için çarpışıp duruyor. Oysa silahlarımızı dinimizin düşmanlarına çevirsek çok daha iyi olurdu!" şeklinde Osmanlıya karşı bir Haçlı birliğinin oluşmasını istiyordu. Papa bu isteğini 1 Şubat 1454'ten itibaren Haçlı seferini ilan eden genelgeler yayımlamaya başladı.⁶⁸⁸ Venedik ve Papalık Osmanlıya karşı alınacak tedbirler için bir dizi toplantı düzenlediler 23 Nisan 1454'te Papa vekili Padova Piskoposu Castiglianeli Johan'ın çabalarıyla Rosenburg şehrinde Haçlı seferinin başlatılması için ilk toplantı yapıldı. Bunun için bir komisyon kuruldu. Bu komisyonun aldığı kararlardan bir tanesi de Karamanoğlu Beyliğinin

⁶⁸⁴Venediklerin Karamanlılardan almış olduğu ahidnâme bu Cumhuriyetin hem Osmanlılarla hem de diğer Anadolu Beylikleri ile imzalamış oldukları anlaşmalarda bile bu denli geniş imtiyazlar tanınmamaktaydı. Bkz.; İnalçık, *Fatih Devri Üzerinde Tetkikler ve Vesikalar I*, s. 103-104; Sahil Beyliklerinin Venedik ve Cenevizlerle ticari ilişkisi için Bkz.; Serdar Çavuşdere, *14. Yüzyıl İtalyan Kaynaklarında (Zibaldone Da Canal, Francesco Balducci Pegolotti, Pignol Zucchello) Türkiye Ticaret Tarihine Dair Kayıtlar*, KASÜ, SBE, Kahramanmaraş 2007, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), s. 18-67.

⁶⁸⁵Turan, *Türkiye İtalya İlişkileri-I (Selçuklular'dan Bizans'ın Sona Erişine)*, s. 323.

⁶⁸⁶Tursun Bey, s. 46-50; İnalçık, *Fatih Devri Üzerinde Tetkikler ve Vesikalar I*, s. 133-135.

⁶⁸⁷Hans Pfeffermann, *Rönesans Papalarının Türklerle İşbirliği*, (Çev. Kemal Beydilli), Yitik Hazine Yay., İstanbul 2013, s. 36.

⁶⁸⁸Babinger, *Fatih Sultan Mehmed ve Zamanı*, s. 118-119.

Venediklerle ittifakını ifşa eden bir karardı. Bu karar, “*Türklere karşı savaşmaya hazır kâfir Karaman ile ittifak kurulmaya çalışılacaktı.*”⁶⁸⁹

Hristiyan dünyası, Karamanoğlu II. İbrahim Bey’in Anadolu’da Osmanlıya karşı büyük bir müttefik olacağına inanmaktaydılar. II. İbrahim Bey’de bu hususta Fatih’in kendisine yönelik bir saldırı olduğunda geriden Osmanlı devletini sıkıştırarak bir güce ihtiyaç duymaktaydı. Başta Venedik olmak üzere Papalık özellikle Karamanlıları kurulacak olan Haçlı birliğine dâhil etmek istiyordu.⁶⁹⁰ Bunun için harekete geçtiler. Hatta bu süreçle ilgili olarak Almanya’da derlenmiş olan Anonim bir kaynakta Karamanoğullarının Hristiyanlarla olan ittifakıyla ilgili önemli bilgiler verse de kaynağın aktardıkları bilgiler çağdaşı Osmanlı kronikleriyle örtüşmemektedir. Alsas’ta derlenmiş olan bu esere göre 1454 tarihinin son ayındaki derlenen hadiseler arasında Karaman Bey’in Büyük Türk’e karşı Hristiyanlığa sadakatten bağlı olduğunu, Büyük Türk’ün Sırbistan’ı istila edip Macaristan hududuna vardığını, Karaman Bey’inin de bu haberi duyar duymaz Büyük Türk’ün ülkesine yürüdüğünü, üç şehrini de ele geçirip, askeri idaresi altına aldığını bunu duyan Büyük Türk’ün süratle geri çekildiğinden bahseder.⁶⁹¹ Yerli kaynaklarda Fatih Sultan Mehmed ve II. İbrahim Bey’in bu tarihlerde karşı karşıya geldiklerine dair bir bilgi yoktur.⁶⁹²

Papa V. Niculus’un yerine geçen III. Calixtus’da selefi gibi kardinalleri ve Hristiyan dünyasındaki hükümdarların güçlerini birleştirip, Türklere karşı saldırmaya ikna etmeye çalışmıştır. Nitekim Mart 1456’da Haçlı seferinin başlatılması çağrısında bulundu.⁶⁹³ Burada Venedik Cumhuriyetinin stratejik rolü büyüktü. Venedik doğu ile batı arasında adeta bir köprü vazifesi görmekteydi. Nitekim Batı Hristiyan dünyası doğudaki müttefik arayışını Venedik’i aracı olarak kullanmaktaydı. Tarihi seyir içerisinde Osmanlı düşmanlığı üzerinden Karamanoğullarının Hristiyanlarla ittifakını Venedik sağlamaktaydı. Aynı şekilde Osmanlıya karşı Karamanoğlu ve Akkoyunlu ile Hristiyanlar ile işbirliğini sağlayanda bu cumhuriyetti. Ancak şunu ifade etmeliyiz ki Venedik’in Karamanoğulları ile müttefikliği II. İbrahim Bey’in bu devlete vermiş

⁶⁸⁹ Başkan, *Orta Anadolu’da Hâkimiyet Mücadelesi (1400-1500)*, s. 100.

⁶⁹⁰ Pfeffermann, s. 19-21.

⁶⁹¹ Agontino Pertusi, *İstanbul’un Fethi (Dünyadaki Yankısı)*, C.2, (Çev. M. Hasan Şakiroğlu), İstanbul’un Fethi Cemiyeti Yay., İstanbul 2006, s. 204.

⁶⁹² Bu konuda Kritovulos, Padişahın İstanbul’daki işleri düzene koyduktan sonra Anadolu’da devlete karşı gösterilen düşmanca tavırların önüne geçmek için harekete geçip düzeni temin ettiği kayıtlıdır. Bkz.; Kritovulos, *İstanbul’un Fethi*, (Çev. Muzaffer Gökman), Toplumsal Dönüşüm Yay., İstanbul 1999, s. 22.

⁶⁹³ Hill, *A History of Cyprus*, C. III, s. 523-525; Babinger, *Fatih Sultan Mehmed ve Zamanı*, s. 137.

olduğu ahitin dışında her iki tarafta kayda değer pek bir netice elde edememişlerdi. İttifaklar tam manası ile eylemlere dökülemedi.⁶⁹⁴

II. İbrahim Bey, Venediklerin tahrikleri dışında Osmanlıya karşı Memlûkleri kullanmak istemişti. Fakat bu amacında muvaffak olamamıştı.⁶⁹⁵ Karaman Bey'in Fatih Sultan Mehmed ile karşı karşıya geldiği hadise ise Osmanlı'nın İsfendiyaroğullarının üzerine düzenlediği seferlerle kendini göstermiştir. Karadeniz ticareti için stratejik bir konumda olan İsfendiyar Beyliği Osmanlı'nın bu cenahtaki ticaret ağı için bir tehdit unsuruydu. Bunun için Fatih Sultan Mehmed, bu beylik üzerinde tam manasıyla hâkimiyet kurmak için beylik içerisindeki iç çekişmelerden istifade etti. İsfendiyaroğlu İsmail Bey'in kardeşi Kızıl Ahmed'e Bolu sancağını tımar olarak vererek kardeşine karşı tahrik etti. İsmail Bey'in oğlunu tabiiyet şartlarının gereği olarak Ankara'da bulunan Anadolu Beylerbeyliğine göndermesini istedi. Aynısını II. İbrahim Bey'den de isteyerek bir oğlunu göndermesini bildirdi. Nitekim Karamanoğulları askerlerini de yanına katan Osmanlı birlikleri Kastamonu, Koyulahisar ve Sinop üzerine yürüdüler. Buraları alan Osmanlı kuvvetleri İsmail Bey'i yurdundan uzaklaştırarak buraların idaresini Kızıl Ahmed Bey'e bıraktı.⁶⁹⁶

II. İbrahim Bey, burada devreye girerek mülkünden uzaklaştırılmış olan İsfendiyaroğlu İsmail Bey'e haber göndererek; "hey Tanrı kulu! Dön, Yenişehir'e gitme. Osmanoğlunun fırsatını bulduk. Bu taraftan biz hareket edelim. Ben sana yardımcıyım, o taraftan da Uzun Hasan Bey'e haber gönderelim. O da hareket etsin Osmanoğlu'nu ara yerden kaldıralım, sen yine memleketine var otur." Sözleriyle tahrik etmek istemiştir. Fakat II. İbrahim Bey, bu çabasında başarılı olamadı.⁶⁹⁷

II. İbrahim Bey'in Osmanlı düşmanlığı bununla da sınırlı kalmadı. Hatta sonraları İsfendiyar yurduna tayin edilmiş olan Kızıl Ahmed, buradan azledilerek Rumeli'nden kendisine tımar verildi. Ancak Kızıl Ahmed bu durumdan hoşnut değildi. Nitekim kendisine verilen tımarı reddederek Karamanoğlu II. İbrahim Bey'e sığınmak istedi. II. İbrahim Bey ise İsfendiyar meselesinden ötürü karşısına almış olduğu Fatih Sultan Mehmed'in tehlikesini tekrardan üzerine çekmemek için Kızıl Ahmed'e sadece harçlık

⁶⁹⁴ Pfeffermann, s. 55.

⁶⁹⁵ Tekindağ, "Karamanlılar," *İA*, C.6, s. 326.

⁶⁹⁶ *Âşıkpaşazade Tarihi*, s. 235-236.

⁶⁹⁷ Neşri'nin naklettiğine göre İsfendiyaroğlu İsmail Bey, İbrahim Bey'in bu sözünü işitince, bu söz Müslümanlığa layık söz değildir. Buna münafıklık derler. Şimdi bir gazi padişah gazaya gide yürür. Biz anı yolundan alı koymakla İslam'a sığar iş değil. Bkz.; Neşri, C. II, s. 748-749.

göndermekle yetinmişti. Kızıl Ahmed ise bu harçlığı alarak Uzun Hasan Bey'e sığınmak zorunda kaldı (1461).⁶⁹⁸

Bu tarihlerde Venedik senato tutanaklarına, Karamanoğullarının Akdeniz'de önemli bir tüccar olan Marco Corner'nin gemilerine yönelik bir korsanlık girişimi olduğunu bilgisi yer almaktadır.⁶⁹⁹ Bilindiği üzere II. İbrahim Bey'in Venedik Doc'u Francesco Foscari'ye ahitnâme vermişti. Karaman Bey'i ve tebaası ahitnâmeye aykırı bir tutum içerisine girmemiştir.⁷⁰⁰ Nitekim aynı belgenin devamında olayın incelenmesi için Nicolo Donado görevlendirilmiştir. Nicolo Donado aynı zamanda Karaman ülkesindeki Venedikli tüccarlar hakkında da bilgi toplama görevi verilmiştir. Yapılan çalışma neticesinde korsanlık faaliyetinin Karamanlılar tarafından yapılmadığını tespit etmiştir.⁷⁰¹

Osmanlının Balkanlarda ve Ege adalarındaki Venedik kolonilerine yönelik saldırıları bu Cumhuriyeti yeni ittifaklara sürüklemişti. Venedik senatosu, Fatih Sultan Mehmed ile 1463-1479 yılları arasında on altı yıl sürecek olan savaşın henüz başlangıcında Osmanlıya karşı müttefik arayışlarına girmişti.⁷⁰² Venedik, Sultan Fatih'in Anadolu içlerine yönelik saldırılarını önlemeye çalışan Karamanoğulları Beyliğiyle daha önce de bir takım ittifak girişimlerinde bulunmuştu. Ancak bu tarihlerde Yakındoğu'da Osmanlıya karşı durabilecek bir güç daha vardı. O da Akkoyunlu Devletiydi.

Cumhuriyetin, Osmanlıya karşı bu iki gücü müttefik olarak seçmesi Karamanoğullarının Osmanlının ezeli rakibi olmasıydı. Akkoyunlu Devletini tercih etmesi ise hiç şüphesiz Uzun Hasan Bey'in Fatih Sultan Mehmed ile girmiş olduğu nüfuz mücadelesinden kaynaklanmaktaydı. Bilindiği üzere Uzun Hasan Bey, Hristiyan dünyası ile genellikle iyi ilişkiler kurmuştur. Hatta Trabzon Rum İmparatorluğu ile akrabalık derecesinde münasebetler geliştirmişti. Bunun yanı sıra Akkoyunlu Bey'i Venedik başta olmak üzere bazı önemli Avrupa devletleriyle de önemli münasebetler geliştirmişti. Uzun Hasan Bey, bir yönü ile Trabzon Rum İmparatorluğu ile kurmuş olduğu akrabalığa istinaden kendisini bu devletin ve Anadolu'daki Rum Hristiyanlarının hamisi saymaktaydı. Bunun yanı sıra İmparatorluğun başşehri Trabzon, bu Bey için ayrı bir öneme sahipti. Çünkü bu liman şehri ile Avrupa'ya ve dünyaya açılmak istiyordu.

⁶⁹⁸ Karaman, s. 68.

⁶⁹⁹ ASV, SenatoDeliberazioniMare, Defter 7, s. 60.

⁷⁰⁰ ASV, Commemoriali, Defter 14, s. 119.

⁷⁰¹ ASV, SenatoDeliberazioniMare, Defter 7, s. 61.

⁷⁰² Babinger, *Fatih Sultan Mehmed ve Zamanı*, s. 226.

Venedik ve diğer bazı Avrupalı devletler kuzey ticaretlerini Trabzon limanı aracılığı ile sürdürüyorlardı. Ancak bu liman Orta Anadolu hâkimiyeti için Uzun Hasan Bey ile mücadeleye girecek olan Fatih Sultan Mehmed içinde önemliydi. Bunun yanı sıra Trabzon Rum İmparatoru Komnenss David (1458-1461), Osmanlının kendisine yönelik tehditlere karşılık bir doğu-batı ittifakı kurmak için yoğun çabalar göstererek kendisini Bizans'ın meşru varisi ve Rumların hamisi olarak görmekteydi. İmparatorun bu tavrından dolayı Osmanlı Sultanının bu İmparatorluk üzerine yürümesine sebep oldu. Fatih Sultan Mehmed, bu İmparatorluk üzerine aniden bir sefer düzenleyerek Trabzon Rum Devletine son verdi (1461).⁷⁰³ Osmanlının bu girişimleri hem Karamanoğullarını hem de Akkoyunluları rahatsız etmişti. Zira Fatih'in Anadolu'nun içlerine doğru hızlıca ilerleyişi II. İbrahim Bey'i tedirgin etmekteydi. Uzun Hasan'da Trabzon meselesinden dolayı bu Sultana karşı öfkeliydi. Venedik Anadolu'daki tüm bu gelişmeleri takip edip, Osmanlıya karşı bu iki güçten istifade etmek istedi. Nitekim Venedik Senatosu 2 Aralık 1463'te üç muhalif altı çekimser ve yüz on oy ile Karamanoğlu II. İbrahim Bey ve Akkoyunlu Uzun Hasan Bey'le ittifak kurma kararı aldı.⁷⁰⁴ Bunun için II. İbrahim Bey'e elçi olarak Kıbrıs'ya yerleşmiş nüfuzlu bir Venedikli olan Andrea Corner'uyu göndermeyi uygun gördüler.⁷⁰⁵ Eğer Andrea Corner'in gitmesi mümkün değilse yerine Lazaro Quirini'yi göndermesini istediler. Ancak Andrea Corner bizzat kendisi de gitti. Bu elçi Rodos'tan Karaman'a geçerek II. İbrahim Bey ile buluşup, Osmanlılara karşı ortak hareket etme kararı aldılar.⁷⁰⁶ Ancak Karamanoğlu II. İbrahim Bey'in (Zilkade-Zilhicce 868/Temmuz-Ağustos 1464) henüz 60 yaşındayken vefat etmesiyle bu beyin döneminde bir Karaman-Venedik ittifakı yine akamete uğradı.⁷⁰⁷ Fakat II. İbrahim

⁷⁰³ Neşrî, C. II, s. 741; Seyfeddin Erşahin, *Akkoyunlular; Siyasi, Kültürel, Ekonomik ve Sosyal Tarihi*, Ankara 2002, s. 80-81; M. Hanefi Bostan, *15-16. Asırlarda Trabzon Sancağında Sosyal ve İktisadi Hayat*, TTK Yay., Ankara 2000, s. 6-7; M. Fahreddin Kırzioğlu, *Osmanlılar'ın Kafkas-Elleri'ni Fethi (1451 - 1590)*, Ankara 1993, s. 31; Kenan İnan, "Trabzon'un Osmanlılar Tarafından Fethi," *ERÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.14, Kayseri 2003, s. 74-78.

⁷⁰⁴ Thiriet, C. III, s. 252.

⁷⁰⁵ ASV, Senato Secreti, Defter 21, s. 209.

⁷⁰⁶ Josaphat Barbaro, s. 40-50; M. Şakiroğlu, "Venedik Elçileri Barbaro ve Contari'nin Seyahatları," *Belleten*, C. XLII, S. 165, Ankara 1978, s. 156-159; Şerafeddin Turan, "Fatih Mehmed Uzun Hasan Mücadelesi ve Venedik," *Tarih Araştırmaları Dergisi*, C. 3, S.4-5, Ankara 1965, s. 71-121.

⁷⁰⁷ Neşrî, C. II, s. 773; *Oruç Bey Tarihi*, s. 120; Sapançalı Hüsnü, s. 60; Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, s. 30; Tekindağ, "Karamanlılar," *İA*, C. 6, s. 326; İbrahim Bey'in ölümüyle ilgili iki ayrı rivayet vardır. Bu rivayetlerin birincisine göre; İbrahim Bey İstanbul'un fethinden sonra Veziri Ahmed Paşa ile tebrik maksadıyla Fatih Sultan Mehmed'e bir mektup göndermiş, Ahmed Paşa mektubu verdikten sonra, Osmanlı Padişahı onu تنها bir yere çağırarak, bir miktar zehir vermiş, eğer İbrahim Bey'i öldürürse, Karaman diyarını kendisine vereceğini söylemiştir. Vezir Ahmed Paşa, üzüm salkımlı içerisine yerleştirdiği zehirle İbrahim Bey'i zehirlemiş, yirmi altı gün sora İbrahim Bey vefat etmiştir. İkinci rivayet ise onun eceliyle vefat ettiği yönündedir. Bkz.; Şikâri, s. 234-235.

Bey'in ölmesinin ardından Venedik'in bu ittifak arayışı Karaman Bey'inin oğulları döneminde de sürmüş olup daha aktif bir hal almıştır.⁷⁰⁸

1.4. Fetret Dönemi (1464-1474) ve Karamanoğullarının Venedik ve Akkoyunlu Devletleriyle İlişkileri

II. İbrahim Bey ölmeden evvel, Karaman ülkesini oğulları arasında pay etmişti. Şikârî'ye göre II. İbrahim Bey'in yedi oğlu olduğunu ve bunların altısının Osmanlı nesebinden olduğu kayıtlıdır. “*Büyük oğlu Kasım Bey'dir. Birisi İshak, birisi, Alâüddin, birisi Halil, birisi Pir Ahmed, birisi Yakub ve birisi Küçük Mustafa'dır.*”⁷⁰⁹ Neşrî tarihinde de; “*İbrahim Bey'in yedi oğlunun olduğunu, bunlardan biri İshak, biri Pir Ahmed ve biri Karaman ve biri Kasım ve biri Alâüddin ve biri Süleyman ve biri Nure Sofu'dur.*”⁷¹⁰ Diyerek Şikârî'yi teyit eder nitelikte bilgi vermektedir. II. İbrahim Bey ömrünün sonlarına doğru ülkesini kendi çocukları arasında bölüştürmüş ve bir cariyeden olan en büyük oğlu İshak'ı kendisine veliaht tayin ederek, hazinesini ona teslim edip onu Silifke valisi olarak atamıştı. Neşrî, II. İbrahim Bey'in İshak'ı veliaht tayin etmesini “*İshak Bey'den gayrsinde Osmanlılık alacası vardır diye sevmezdi*” sebebine bağlar.⁷¹¹ Çünkü II. İbrahim Bey'in diğer altı oğlu; Pir Ahmed, Kasım, Karaman, Aleâddin, Süleyman ve Nure Sofu, Çelebi Mehmed'in kızı Sultan Hatun'dan doğan çocuklardı.⁷¹² Ancak Çelebi Mehmed'in torunları II. İbrahim Bey'in bu vasiyetine uymayarak henüz babaları hayattayken ağabeyleri İshak'a karşı düşmanlık besleyerek saltanat davasına kalkıştılar. Buna karşılık zor duruma düşen II. İbrahim ve İshak Beyler hazinelerini de yanlarına alarak Gavele Hisarına sığındılar. Ancak İbrahim Bey, bu duruma çok dayanamadı kısa süre sonra öldü (1464).⁷¹³ Babalarının vefatından sonra Süleyman ve Nure Sofu kardeşler, Fatih Sultan Mehmed'e sığınmışlardı. Diğerleri ise Konya'nın ileri gelenleri ile anlaşarak hükümdarlığını ilan etmiş olan Pir

⁷⁰⁸ Babinger, *Fatih Sultan Mehmed ve Zamanı*, s. 237-238.

⁷⁰⁹ Şikârî, s. 234.

⁷¹⁰ Neşrî, C. II, s. 771; Âşıkpaşazade Tarihinde ise Uzun Hasan'ın Karaman memleketine ne şekilde geldiği bahsinde Karamanoğlunun altı oğlunun olduğunu ve devamında sadece büyük oğlu İshak ve Pir Ahmed'in ismini zikreder. Bkz.; Âşıkpaşazade *Tarihi*, s. 249; İ. Hakkı Uzunçarşılı, İbrahim Bey'in sekiz oğlu olduğunu belirtir. Yaş sırasına göre İshak, Pir Ahmed, Kasım, Karman, Alâüddin, Süleyman, Nure Sofu'dur diyerek devamında kendisinin neşrettiği vakfiyenin kenarında tuğrası olan Mehmed isminde bir oğlu daha olduğunu belirtir. Bkz.; Uzunçarşılı, “Karamanoğlu Devri Vesikalarından İbrahim Bey'in Karaman İmâreti Vakfiyesi,” s. 125.

⁷¹¹ Neşrî, C. II, s. 773.

⁷¹² Ünal, *Karamanoğulları Tarihi*, s. 417.

⁷¹³ Âşıkpaşazade *Tarihi*, s. 249-250; Neşrî, C. II, s. 773; İbrahim Bey'in cenazesi Karaman'a taşınarak orda daha önce kendisinin yaptırmış olduğu imarete gömüldü. Bkz.; Uzunçarşılı, “Karamanoğlu Devri Vesikalarından İbrahim Bey'in Karaman İmâreti Vakfiyesi,” s. 125.

Ahmed'in yanına giderek, "Sen bizim ulu kardeşimizsin. Biz senin emrine muti ve münkadırız" diyerek İshak'a karşı Pir Ahmed'in safında yer almışlardı.⁷¹⁴

Kardeşler arasında baş gösteren bu saltanat mücadelesi özellikle beylik üzerinde nüfuz kurmak isteyen dış güçlerin bu kavgadan istifade ederek saltanat mücadelesine müdahil olmalarına yol açmıştır. Bu taht kavgası Karaman ülkesinin iki büyük komşusu olan Osmanlı ve Akkoyunluları kendi aralarında bir nüfuz mücadelesine sürüklemiştir. Karaman Beyliğinin sahip olduğu coğrafi konum Anadolu hâkimiyeti için çok önemliydi. Zira Fatih Sultan Mehmed, Batıdaki fütuhatının sağlıklı geçmesi ve geride bir tehdit unsuru oluşturmaması için bu beyliği tamamen almak istiyordu. Diğer taraftan Uzun Hasan Bey, doğuda Karakoyunlu devletine karşı koymak için o da bu beyliği nüfuzu altına alarak gerisini emniyet altına almak istiyordu. Zaten Karamanoğulları Uzun Hasan Bey'in eski müttelikleriydi. Böylece Karaman ülkesi iki büyük güç arasında bir tampon bölge niteliğini taşımaktaydı. Bu yüzden hem Fatih hem de Uzun Hasan'ın Karamanoğulları beyliğini hâkimiyeti altına almak istemeleri gayet tabiiydi.⁷¹⁵

Nitekim İshak Bey'in kısa saltanatı süresince kardeşlerinin kendisine karşı birleşmeleri sonucunda Akkoyunlu Uzun Hasan Bey'e müracaat ederek "gel benim kardeşlerimi vilayetten çıkar sen buraya gelene kadar olan her göç için bin filori vereyim" diyerek yardım talebinde bulunmuştur.⁷¹⁶ Uzun Hasan Bey ise İshak'ın bu çağrısına olumlu karşılık vererek yardım edeceğini bildirdi. Nitekim vermiş olduğu sözü tutan Uzun Hasan mahiyetindeki kuvvetlerle birlikte harekete geçti ve Karaman ülkesine girdi.⁷¹⁷ Uzun Hasan Bey Karaman ülkesine girdiğinde onu İshak Bey karşıladı. Güçlerini birleştirerek Pir Ahmed'in üzerine Konya'ya yürüdüler. Onu Karaman ülkesinden çıkardılar. Pir Ahmed'de çareyi Fatih Sultan Mehmed'e sığınmakta buldu.⁷¹⁸ Uzun Hasan'ın bu seferi neticesinde Pir Ahmed ülkeden çıkartılmış olsa da Akkoyunlu

⁷¹⁴Ünal, *Karamanoğulları Tarihi*, s. 425.

⁷¹⁵ Bekir Sıtkı Baykal, "Uzun Hasan'ın Osmanlıya Karşı Katî Mücadeleye Hazırlıkları ve Osmanlı Akkoyunlu Harbinin Başlaması," *Belleten*, C. XXI, S. 82, Ankara 1957, s. 264.

⁷¹⁶ *Âşıkpaşazade Tarihi*, s. 249; Ebû Bekr-i Tihranî, *Kitab-ı Diyârbakriyye*, (Çev. Mürsel Öztürk), KB. Yay., Ankara 2001, s. 223.

⁷¹⁷ Hadîdî, s. 272; Neşrî, C. II, s. 773; Uzun Hasan Bey'in Karamanoğulları ile ilgilenmesi ve I. Karaman seferine çıkmadan evvel Karaman ülkesine elçi gönderdiğini bilmekteyiz. Zira Uzun Hasan Bey, İshak'ın yardım çağrısından önce Karaman ülkesine sefer yapmaya niyetlendiğini bilmekteyiz. Zira Uzun Hasan bunun için henüz İbrahim Bey'in ölümünden bir ay sonra Karaman halkı ve ileri gelenlerine hitaben bir nişan-ı hümayun gönderdiğini ve bu nişanda Karaman ülkesine İshak Bey'in davetlisi olarak değil İbrahim Bey'in oğullarının hâkimiyetini sağlamak için geldiğini belirtir. Bkz.; Adnan Sadık Erzi, "Akkoyunlu ve Karakoyunlu Tarihi Hakkında Araştırmalar," *Belleten*, C. XVIII, S. 70, Ankara 1954, s. 212-213.

⁷¹⁸ *Âşıkpaşazade Tarihi*, s. 249.

kuvvetleri Karaman yurduna büyük tahribatlar verdiler. Bu hususta Neşrî, “*Hasan Dıraz (Uzun), Karaman iline çok bedbahtlıklar edip bî-kıyas zulümler etti. Elhasıl vilâyet-i Karaman’ı bozup harap ve her iklimden mâl-i amân diye yağmaya yakın işler etti. Beyşehir, üç yüz evdir, gaaret edip, cebirle davarlarını aldıktan sonra otuz altı bin akçe mâl-i amân aldı*”⁷¹⁹ şeklinde Karaman ülkesinin nasıl yağmalandığını aktarır.

Uzun Hasan Bey’in Karaman seferi neticesinde İshak Bey Karamanoğulları Beyliğinin başına geçerek ülkeye tamamen hâkim oldu ve Mısır Memlûkları Sultanı Seyfeddin Hoşkadem adına hutbe okuttu. İshak Bey’in zamanında babasının ölümüyle akamete uğrayan Karaman Venedik ilişkileri sürmeye devam etti. Venedik Senatosu, 2 Aralık 1463 tarihli karar üzerine Lazaro Quirini, Uzun Hasan Bey’in yanına gitmek için yolla çıkarken, Andreo Cornaro da Rodos’tan Karaman’aa geçerek İbrahim Bey ile bir ittifak imzalamıştı. Ancak İbrahim Bey’in o tarihte ölümü henüz ittifakı başlarken geçersiz bırakmıştı. Bu durumu müzakere eden Venedik Senatosu, İbrahim Bey’in hayattaa iken velaht olarak göstermiş olduğu ve Andreo’nun İbrahim Bey ile görüşmesinde hazır bulunan İshak Bey’i ile müttefikliği sürdürmek istedi. Bundan dolayı 15 Şubat 1464 tarihinde hem İshak Bey’in cülusunu tebrik etmek hem de babası döneminde babası döneminde iki devlet arasında kabul edilen anlaşmayı devam ettirmek için özel bir elçi göndermeye karar verdiler. Karman’a gönderilen elçi yanında 200 duka değerinde bir hediye ve yine aile ahfadına da 200 duka değerinde hediye ile gidecekti.⁷²⁰ Bunun yanı sıra Senato Uzun Hasan’a da bir mektup göndererek doğudaki elçileri Andreo ve Lazaro’yu bilgilendirirken ikisine de Venedik donanmasının Osmanlıya karşı hazır olduğunu bildirmişti. Buna karşılık Uzun Hasan, Venedik’in İshak Beyle birlikte kendileriyle hareket edeceğini görünce hemen Venedik’e bir elçi gönderme kararı aldı. Uzun Hasan Doc Cristoforo Moro’ya bir de mektup gönderdi. Katip Mehmed adındaki bu elçi 13 Mayıs 1464’te Venedik’e ulaştı. Akkoyunlu elçisi; 60 binden oluşan bir kuvvetle gelecek sene Osmanlıya karşı harekete geçeceğini bu konuda Venedik’in de batıdan saldırarak kendilerini desteklemesini istemekteydi.⁷²¹ Venedik-Akkoyunlu müzakereleri devam ederken, Karmanoğlu İshak Bey, Venedik’in Rodos’daki temsilcisi Andreo Cornaro’ya elçiler göndererek “Karaman ordusu ile işbirliği yapmak üzere istenildiğinde Türkiye sahillerine 7 Venedik kadırgasının gönderilmesi husunda”

⁷¹⁹ Neşrî, C. II, s. 773.

⁷²⁰Turan, “Fatih Mehmed Uzun Hasan Mücadelesi ve Venedik,” s. 74-75.

⁷²¹Remzi Kılıç, “Fatih Devri Osmanlı Akkoyunlu Mücadelesi,” Erciyes Üniversitesi, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 14, Kayseri 2003, s. 102.

anlaştılar.⁷²² Ancak tüm bu çabalar Karmanoğulları içerisinde kardeşler arasında başlayan taht mücadeleleriyle birlikte İshak Bey'in saf dışı bırakılmasıyla akamete uğrayacaktır.

İshak Bey, bir yandan Uzun Hasan ile iyi ilişkiler kurması diğer yandan Memlûkler adına hutbe okutmasının yanı sıra Osmanlıların kardeşlerini desteklememesi için Fatih Sultan Mehmed'le de iyi ilişkiler kurmak istedi. Nitekim bu isteğini eyleme dökerek Sarı Yakuboğlu Mevlana Şemseddin Ahmed Çelebi'yi Fatih'e göndererek, "kardeşim Pir Ahmed'i üzerime gönderme ve gelmeğe koma, Akşehir ve Beyşehir'i sana vereyim" diye teklifte bulundu. Ancak Fatih Sultan Mehmed bu teklifi ret ederek elçi olarak İshak Bey'e Çavuşbaşı Ahmed'i gönderdi. "Eğer kardeşini salıvermemizi istemiyorsa Çarşamba suyu sınır olsun, ötesi sana berisi bize" diyerek bir teklifte bulunmuştur. Ancak İshak Bey bu teklife yanaşmadı. Bunun üzerine Fatih Sultan Mehmed, Pir Ahmed'i Karamanoğulları saltanat davasında desteklemeye karar verdi.⁷²³ Bunun için Antalya Sancakbeyi Köse Hamza ve Karahisar Sancakbeylerini yardımcı kuvvetlerle birlikte Pir Ahmed'e destek için gönderdi. Pir Ahmed almış olduğu bu destekle Ermenek civarındaki Dağpazarı mevkiinde kardeşi İshak Bey ile karşılaşarak onu mağlup etti. İshak Bey yenilince önce Silifke'ye kaçtı daha sonra yanına hazinesini alarak oğlunu Silifke'de bırakarak Uzun Hasan'a sığınmak için Diyarbakır'a gitti. Böylece Osmanlı'nın desteklemiş olduğu Pir Ahmed tek başına Silifke dışında tüm Karaman ülkesine hâkim oldu. Pir Ahmed, Fatih Sultan Mehmed'in bu desteğine karşılık ona Akşehir, Beyşehir, Sıklanhisarı ve Ilgını vererek, onun her emrini yerine getirip, ona karşı silah kullanmayacağını ve seferlerine askeri ile katılıp sultanın saflarında yer alacağını sözünü vermişti.⁷²⁴ Bu arada Uzun Hasan'a sığınmış olan İshak Bey çok geçmeden 1466 tarihinde vefat etti.⁷²⁵

Pir Ahmed, Karaman ülkesini hâkimiyeti altına aldıktan sonra Fatih'e vermiş olduğu sözlere kısa süre sonra uymamaya başladı.⁷²⁶ Kardeşi Kasım Bey ile Ermenek

⁷²²Turan, "Fatih Mehmed Uzun Hasan Mücadelesi ve Venedik," s. 76.

⁷²³ Karaman, s. 70-71.

⁷²⁴ Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, s. 31-32.

⁷²⁵ *Âşıkpaşazade Tarihi*, s. 250; Karaman, s. 71; Uzunçarşılı, İshak Bey'in h.880 (1475) tarihli bir paradan hareketle onun ikinci defa Karaman ülkesinin başına geçtiğine dair ve bu tarihe kadar yaşamış olduğunu ileri sürse de daha sonra yapılan araştırmalar neticesinde bu paranın Karamanoğlu İshak Bey'e ait olmadığı, h.880 tarihinde yaşamış olan Saruhanoğlu Orhan bin İshak'a ait olduğu tespit edilmiştir. Karşılaştırma için Bkz.; Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, s. 34; Ölçer, s. 102.

⁷²⁶ Hoca Sadeddin, C. III, s. 81.

yakınlarında savaşarak onu yenmişti. Zaten diğer kardeşi Alâeddin Bey’de İshak Bey ile yaptığı savaşta şehit düşmüştü.⁷²⁷ Bir süre sonra Pir Ahmed giderek güçlenmeye başlayınca Osmanlı nüfuzundan kurtulmak için Fatih Sultan Mehmed’e vermiş olduğu ahitlerden yavaş yavaş uzaklaşmaya başladı. Öyle ki ilk fırsatta Osmanlıya kendi elleri ile vermiş olduğu yerleri geri almak istemiştir. Nitekim 1469’da bir Haçlı kuvveti halinde Osmanlıya karşı Venedik, Papa, Napoli, Sırp-Macar ve Rodos şövalyeleri ile savaşa başlamış olmasından istifade eden Pir Ahmed, Iğın çevresindeki “Tanrı Hamamcığı” denilen yeri geri almaya çalıştı.⁷²⁸ Bunun yanı sıra Anadolu’da insanlar, Pir Ahmed’in mallarını yağmaladığını ve kendilerini zarara uğrattığını söyleyerek onu Fatih’e şikâyet ettiler. Yine Karaman Bey’in her yıl gelip Fatih’in elini öpüp hediyeler sunması gereken işine riayet etmemeye başladı.⁷²⁹ Tüm bunların üzerine Fatih Sultan Mehmed Karamanoğlu üzerine yürümeye karar verdi. Sultan, harekete geçip ilk önce Gevele/Gavele Kalesi’ni fethetmiş oradan da Konya üzerine yürümüştü. Sultan Mehmed’in geldiğini haber alan Karaman Bey’i kaçıp Lârende’ye sığındı. Pir Ahmed’in yakalanması için peşine Mahmud Paşa gönderildi. Lârende önlerinde meydana gelen çarpışmada Osmanlı kuvvetlerine dayanamayan Pir Ahmed, çareyi kaçmakta buldu. Bu sırada birçok Karaman askeri yakalanarak idam edildi. Bundan sonra Mahmud Paşa Fatih Sultan Mehmed tarafından Turgutoğullarının takibine görevlendirilmişti. Turgutoğlu, Mahmud Paşa’nın önünden Tarsus’a kaçtı.⁷³⁰ Fatih Sultan Mehmed, Mahmud Paşa’ya Lârende’den ve Konya’da bulunan zanaatkâr ve ustaların göçürülmesini yararlı olanların İstanbul’a sürülmesini ferman buyurdu.⁷³¹ Paşa’nın bu işi yaparken gitmek istemeyen ahaliye “*mazuruz ihtiyar bizde değildir*” gibi sözler söyleyip gevşek davranması üzerine rakiplerinin de araya girmesiyle azledilmiş yerine sürgün işine Rum Mehmed Paşa tayin edildi.⁷³² Esasen Rum Mehmed Paşa İstanbul’un intikamını almak arzusuyla yanıyordu, Müslümanlara eziyet etmek hevesindeydi. Bu kez fırsat bulmuştu. Lârende’den ve Konya’dan çok ev sürmekten maksadı Müslümanların evlerini yıkmak idi. Elinden iş gelir ehl-i sanâyi ve ilim erbâbı İstanbul’a getirilip merkezi semtlere yerleştirilmişlerdi.⁷³³ Sefer esnasında yıkılmış olan

⁷²⁷ Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C. II, s. 89.

⁷²⁸ Neşrî, C. II, s. 777.

⁷²⁹ *Âşıkpaşazade Tarihi*, s. 252.

⁷³⁰ Neşrî, C. II, s. 782-783.

⁷³¹ Hoca Sadeddin, C. III, s. 95-96.

⁷³² Rum Mehmed Paşa, Padişaha; Hey devletli sultanımı Mahmud’un sürdüğü aileleri inceledin, çoğu fakirdir, zenginleri sürmedi. Hem az sayıda ev sürdü, deyince Padişah da Seni göreyim o zaman, ne kadar sürülmek üzere ev yazacaksın, dedi. Bkz.; *Âşıkpaşazade Tarihi*, s. 253.

⁷³³ *Âşıkpaşazade Tarihi*, s. 253; Hoca Sadeddin, C. III, s. 96.

Konya Kalesi Ahmedek'i tekrar inşâ edilip içine asker yerleştirdiler. Fatih Sultan Mehmed, Ahmedek'in yapılmasından sonra Gavele Kalesi'ni güvenlik tedbiri olarak yıktırmıştı.⁷³⁴ Böylece Karaman toprağı Osmanlı ülkesine katılarak yönetimini Fatih, oğlu Şehzade Mustafa'ya bıraktı (h.872/m.1467-68).⁷³⁵ Böylece Karaman bölgesinde ciddi olarak ilk Osmanlı hukuki varlığı böylelikle tesis edilmeye başlanmıştı.⁷³⁶ Fatih Sultan Mehmed, buradan ayrılırken oğlu Mustafa'nın yanına güçlü bir ordu bırakmış olsa da Sultan Karaman ülkesinden ayrılır ayrılmaz Pir Ahmed tekrardan harekete geçerek Osmanlıların ele geçirdiği yerleri tacize başlamış ve bir kısmını da ele geçirmişti. Bunun üzerine Fatih Sultan Mehmed bölgeye sükûnun muhafazası için Rum Mehmed Paşa'yı ardından da İshak Paşa'yı gönderdi (h. 874-875/1470-1471).⁷³⁷

Rum Mehmed Paşa'nın Karman ülkesine seferinin Karamanlılar için çok ağır bir şekilde geçtiğini Osmanlı kronikleri de teyit edilmektedir. Nitekim Âşıkpaşazade Tarihinde; *“Padişah veziri Rum Mehmed'i göndürdi kim var Karamanoglu'nu ol vilayetten sür çıkar didi.Rum Mehmed yöürdi Lârende'ye vardı mescidlerin ve medreselerin yakıp yıkdı, atası evi gibi harâb eyledi ve şehrin avratını ve oğlanını soydurdı üryan itdürdi.Ol zâlim Rum hiç esirgemedi ol Müsülmanlara bunun gibi hakaretler itdürdi. Lârende'den Ereğli'ye çıkıdı Ereğli'nün vilayetini ve köylerini harâb itdürdi. Ol vilayet halkı eyitd bu vilayet hod Resûlü'nün vakfıdır didiler sen bunu böyle harâb itdün yarın kıyamet gününde Allah Resûlü'nün katına vardığın vaktin ne cevab virürsin didiler. Bunun gibi söz diyenleri ol zâlim Rum öldürtdi. Andan sonra Varsak vilayetinde Uyuz Beg dirler idi anun iline girdi. Karaman'dan aldığı haram kesbi taş arasında döküp gitti Varsak dahi geldi bu konşumuz Karamanlu rızkıdur bu Rum ne keremli kişimiş didiler agzına söge söge divşürdiler.”*⁷³⁸ Rum Mehmed Paşa'nın hırsla kalkışmış olduğu bu yıkımı yine Neşrî, Hoca Sadeddin'de benzer ifadeler ile teyit etmektedirler.⁷³⁹ Rum Mehmed Paşa'nın bu yıkımı Fatih Sultan Mehmed'i de etkilemiş olmalı ki, *“Rum devletsüz ol vilayetde hayli bedbahtlıklar itmiş imdi sen var Karaman'ın müfsidlerin çıkargıl”* diyerek İshak Paşa'yı onun yerine tayin etti.⁷⁴⁰

⁷³⁴ Neşrî, C. II, s. 784.

⁷³⁵ Hoca Sadeddin, C. III, s. 96; *Oruç Bey Tarihi*, s. 122; Hadîdî, s. 275-277.

⁷³⁶ Başkan, *Orta Anadolu'da Hâkimiyet Mücadelesi (1400-1500)*, s. 109.

⁷³⁷ Tursun Bey, s. 149.

⁷³⁸ *Âşıkpaşazade Tarihi*, s. 255-256.

⁷³⁹ Neşrî, C. II, s. 790-791; Hoca Sadeddin, C. III, s. 101-102.

⁷⁴⁰ *Âşıkpaşazade Tarihi*, s. 256.

İshak Paşa önce Lârende'ye ardından da Aksaray'a geldi. Pir Ahmed Bey karşı koyamayacağını anlayınca Uzun Hasan'ın yanına kaçtı, kardeşi Kasım Bey de Osmanlı kuvvetlerinin karşısına çıkmaya cesaret edemediğinden Bulgar dağına Mut kalesine çekilmişti, burada tutunamayacağını anlayınca o da ağabeyi gibi Uzun Hasan'a sığınmak zorunda kaldı.⁷⁴¹ İshak Paşa Aksaray'dayken Sultandan kendisine emir geldi, buradan İstanbul'a evler sürmesini emretti. Paşa'da Aksaray'dan kendisiyle birlikte Karamanlıları İstanbul'a getirdi. Bugün İstanbul'daki Aksaraylı Mahallesi halkı, İshak Paşa'nın bu sürüp getirdiği kimselerdir.⁷⁴²

Karaman halkı iki yüz yıldan fazladır bağlı buldukları Karaman Hanedanlığının bu şekilde söndürülmesine razı olmadıkları için zaman zaman sürekli isyan etmişlerdir. Fatih Sultan Mehmed, Karaman ailesini tamamen elde edip onları ortadan kaldırmak için onlar üzerine son olarak Gedik Ahmed Paşa'yı bütün Karaman yurdunu Osmanlı topraklarına katmak için görevlendirdi.⁷⁴³ Esasen Rum Mehmed Paşanın yaptıklarından sonra özellikle Gedik Ahmed Paşa'nın Lârende'de yapmış olduğu faaliyetlerden Osmanlı kroniklerinden farklı olarak Şikârî, yıkım olarak bahsederken bu paşanın da Rum Mehmed Paşadan kalır yanının olmadığına dikkat çekmektedir.

1.5. Pir Ahmed Zamanı (1465-1475) Karamanoğullarının Venedik ve Akkoyunlu Devletleriyle İlişkileri

Pir Ahmed dönemi Karamanoğullarının Venedik Cumhuriyeti ile ilişkileri babası döneminde olduğu gibi bir Osmanlı muhalefetine bağlı olarak Akkoyunlu Devleti ile yaklaşması üzerine kurulmuştur. Yine önceki dönemlerde olduğu gibi Karamanoğullarının Hristiyan dünyası ile ilişkilerini çağdaşı olunan birçok devletle irtibatlı geliştiği için Pir Ahmed döneminde de bu böyle olmuştur. Bu yüzden Karamanoğlu, Venedik ve Akkoyunlu ilişkilerini dönemin siyasi olaylarını birbirileriyle irtibatlı anlatmak zorunda kalmaktayız. Belki de Karamanoğulları tarihini incelemenin en zor tarafı bu olsa gerek diye düşünüyoruz. Bir birileri ile irtibatlı siyasi hadiseleri biri olmadan diğerinin izah edilemeyen bir olaylar yumağıdır.⁷⁴⁴

Pir Ahmed döneminde Venedik Cumhuriyeti Anadolu ile ilgilenmeyi sürdürmüş olup özellikle Balkanlarda Fatih'in Bosna seferi ve batıya ilerleyişini durdurmak için

⁷⁴¹ Sapançalı Hüsnü, s. 71; Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, s. 32.

⁷⁴² *Âşıkpaşazade Tarihi*, s. 256-257.

⁷⁴³ Şikârî, s. 236.

⁷⁴⁴ Başkan, *Orta Anadolu'da Hâkimiyet Mücadelesi (1400-1500)*, s. 115.

Anadolu muhalefeti ile yoğun temaslara geçmiştir. Pir Ahmed zamanında Anadolu’da Osmanlılara karşı duran Karamanoğulları dışında Fatih Sultan Mehmed ile hem Trabzon meselesi hem de kendisini Karaman Beyliğinin hamisi sayan Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan Bey bulunmaktaydı. Esasında Uzun Hasan Bey, Fatih ile adeta bir nüfuz mücadelesine girmişti. Venedik böylece Osmanlıyı batıda sıkıştırmak adına Anadolu’daki bu iki güçten istifade etmeye çalışmıştı. Nitekim hem Akkoyunlu Bey’i hem de Venedik senatosu arasında yoğun bir diplomasi trafiği yaşanmış olup karşılıklı elçiler gidip gelmişti.⁷⁴⁵ Bu durum Uzun Hasan ve Pir Ahmed için de bulunmaz bir fırsattı. Zira Akkoyunlu ve Karamanlıların ortak amacı Osmanlıya karşı batıdan güçlü bir müttefik bulmaya çalışmaktı. Böylece doğudan ve batıdan yapılacak taarruzlarla Osmanlı ortadan kaldırılacaktı.⁷⁴⁶

Pir Ahmed’in Fatih’ten uzaklaşıp Akkoyunlular ile müttefik durumuna geçmesi ve Uzun Hasan Bey’in kendisini Karamanoğulları Beyliğinin hamisi kabul etmesinden dolayı Akkoyunluların almış olduğu her tavır veya atmış olduğu her adım doğrudan Karamanoğulları içinde geçerliydi. Nitekim Venedik senatosunun Uzun Hasan Bey’e göndermiş olduğu elçiler aynı zamanda Karamanoğullarına da gönderilmiş sayılmaktaydı. Venedik, Osmanlı karşıtı Anadolu’daki bu muhalefeti iyi kullanmak ve diri tutmak için adı geçen iki devlete yoğun olarak elçiler göndermiştir.⁷⁴⁷ Nitekim bu elçilerin başında Trabzon Rum İmparatorunun soyundan gelen, aynı zamanda Uzun Hasan Bey’in eşi Despina Hatun’un yeğeni olan Caterino Zeno’yu 1471’de Uzun Hasan Bey’e ve Pir Ahmed’e elçi olarak göndermişlerdi. Yine Zeno’dan sonra Venedik, Anadolu’daki Osmanlı rekabetini canlı tutmak ve yeniden savaşa kışkırtmak amacıyla Ambrogio Contarini, Josaphat Barbaro, P. Ognibene ve Giovanni Maria Angiolello gibi isimleri elçi olarak göndermişlerdi.⁷⁴⁸

Venedik, Akkoyunlu hükümdarına daha önce yapmış olduğu ittifak teklifini Karamanoğlu İshak Bey ile de yenilemiş, II. İbrahim Bey’in ölümünden sonra Toroslar’a kadar gelen Uzun Hasan da, Kâtip Mehmed adında bir elçisini Halep, Rodos üzerinden 1464’de Venedik’e göndermişti.⁷⁴⁹ Akkoyunlu elçisi, Uzun Hasan’ın “altmış bin” süvariden oluşan bir kuvvetle gelecek baharda Osmanlılara karşı harekete

⁷⁴⁵ ASV, Senato Secreti, Defter 24, s. 150-151; Defter 25, s. 2-3,24-25,37.

⁷⁴⁶ Turan, “Fatih Mehmed-Uzun Hasan Mücadelesi ve Venedik”, s.75; Baykal, “Uzun Hasan’ın Osmanlıya Karşı Katı Mücadeleye Hazırlıkları ve Osmanlı Akkoyunlu Harbinin Başlaması,” s. 267-268.

⁷⁴⁷ ASV, Senato Secreti, Defter 26, s. 66.

⁷⁴⁸ Samuele Romanin, *Storia Documentata Di Venezia*, C. IV, Venezia 1855, s. 367.

⁷⁴⁹ ASV, Senato Secreti, Defter 22, s.39.

gececeğini ve Gelibolu Boğazı sahillerine varacağını söyleyerek, bu sayede Venedik donanmasının da İstanbul'a kadar ilerleyebileceğine işaret etmekte ve Uzun Hasan'ın Cumhuriyetin iştiraki olmadan Osmanlı ile asla münferit barış yapmayacağına söz vererek, Venedik'ten de aynı teminatta bulunmasını istiyordu.⁷⁵⁰

Venedik için artık Uzun Hasan ile olan ittifaka sarılmaktan ve onu Osmanlı padişahı aleyhine tahrik etmekten başka çare kalmamıştı. 1464'ten beri Akkoyunlu sarayında Venedik'in temsilcisi olarak bulunan Lazaro Quirini, memleketine dönmeye karar verince, Uzun Hasan'da aslen Ermeni olan Murad'ı (Mirat) kendi namına elçi olarak Venedik'e göndermeyi uygun bulmuştu. Doc Cristoforo Moro ile Papa II. Paulus'a hitaben yazılmış bir mektubu da götüren Murad, Lazaro Quirini ile birlikte hareket ederek 1471 yılı Şubat'ında Venedik'e ulaşmıştı.⁷⁵¹ Uzun Hasan 2 Ağustos 1470'de Sultaniye'den yazdığı Farsça mektubunda şöyle diyordu; “...*Osmanlı Türklerinin oğlundan Mehmed Bey'den başka bir düşmanımız, yolumuz üzerinde bir mânia yoktur. O da yenilmeyecek, mülkünden ve saltanatından atılmayacak bir şey değildir. Biz sizinle ciddî bir iş birliği yapıp, sizin donanmanız denizden, bizim çok kuvvetli ordumuz da karadan hareket edince, Osmanoğlu Asya ve Avrupa'daki bütün topraklarından mahrum olacaktır.*”⁷⁵² Görülüyor ki, Fatih Sultan Mehmed'e karşı harekete geçme zamanını geldiğine kanaat getiren Uzun Hasan, 1464 ittifakına dayanarak Venedik'i ciddi bir iş birliğine davet ediyordu.⁷⁵³ Uzun Hasan ayrıca, Kıbrıs Kralı II. Jacques (Giacomo), Rodos Şövalyeleri Reisi Giovanni Orsini (1467-1476) ve Alâiye Hâkimi Ali Bey'e gönderdiği 21 Şubat 1471 tarihli mektuplar ile “Karamanoğulları'nın ricası üzerine Osmanlıları Karaman'dan çıkarmak için harekete geçmek üzere olduğunu” bildirmişti.⁷⁵⁴

Venedik senatosu, Uzun Hasan Bey'in bu girişimine karşılık Akkoyunlu hükümdarına hem Osmanlılara karşı onları savaşa kışkırtmak hem de Cumhuriyetin büyüklüğünü ve saygınlığını İran sarayında temsil etmek için 148'e karşı 2 oyla bir elçi gönderme kararı aldı. Bunun için önce Francesco Michele elçi olarak seçildi. Fakat Michele bu görevi kabul etmedi. Bunun üzerine göreve Giacomo de Mezo'yu seçtiler. Ancak bu kişide görevi ret edince, 1471 tarihinde Caterino Zeno doğuya elçi olarak gönderilmek üzere

⁷⁵⁰ Turan, “Fatih Mehmed-Uzun Hasan Mücadelesi ve Venedik”, s.75-76.

⁷⁵¹ Romanin, s. 259-260.

⁷⁵² Kılıç, “Fatih Devri Osmanlı Akkoyunlu Mücadelesi”, s. 107.

⁷⁵³ ASV, Senato Secreti, Defter 22, s.39.

⁷⁵⁴ Turan, “Fatih Mehmed-Uzun Hasan Mücadelesi ve Venedik”, s. 90-91.

seçildi.⁷⁵⁵ Caterino Zeno bu görevi memnuniyetle kabul etti.⁷⁵⁶ 6 Haziran 1471 tarihinde elçi olarak Uzun Hasan Bey'in sarayına doğru yola çıkmak için harekete geçen Zeno, görevi Uzun Hasan'a eğer kendileri bütün güçleriyle birlikte Osmanlıya saldırımları halinde 100 tane silahlı kısa gemi ve diğer irili ufaklı pek çok gemiyi silahlandırmaya ve bu gemilerle Osmanlı İmparatorluğuna denizden saldırımları teklifini götürmekteydi.⁷⁵⁷

Burada bizi ilgilendiren temel husus hiç şüphesiz Caterino Zeno'nun takip etmiş olduğu güzergâh ve Karamanoğullarına verdiği mesaj önemliydi. Zira Zeno, yola çıkarak önce Rodos'a oradan da Karaman ülkesinden geçerek zorlu şartlar altında İran'a varmıştı. Ancak bu seyahat esnasında Karaman ülkesi ve Karamanoğlu Pir Ahmed ile görüşmemiştir. Zeno'nun Pir Ahmed ile ancak Akkoyunlu sarayında karşılaşmıştır. Osmanlı-Akkoyunlu savaşı öncesinde Pir Ahmed'in Uzun Hasan taraftarlığı ve Osmanlı arazisine saldırması üzerine Fatih'in Karaman ülkesine sefer düzenlemesi sonucunda kaçıp Akkoyunlu sarayına sığındığı için burada onunla karşılaşmıştı.⁷⁵⁸

Caterino Zeno, müttefiklerine Venedik'in destek mesajını iletmiş sıralarda Eğriboz'un Osmanlıların eline geçmiş olması Venedik ve Osmanlı arasında yoğun bir çatışma yaşanmasına yol açmıştı. Venedik senatosu, Karamanoğulları ve Akkoyunlu beylerine yeni bir elçi gönderme kararı alarak Joshabat Barbaro'yu doğuya elçi olarak gönderdi.⁷⁵⁹ Barbaro'yu daha önceki elçilerden ayıran temel şey yine yazmış olduğu seyahatnamesinde de ifade ettiği üzere, mesaj yerine Karamanoğlu ve Akkoyunlu devletlerini Osmanlıya karşı saldırılarını diri tutup onları tahrik etmesinin yanı sıra somut olarak yanında askeri mühimmat ve donanma desteği götürüyor olmasıydı. Yine Karamanoğlu Kasım Bey'e askeri destek sağlayarak Osmanlı'nın elinde bulunan Silifke'yi muhasara etmesinden dolayı önemlidir.⁷⁶⁰ Çünkü Venedik Cumhuriyeti'nin şuana kadar Karamanoğulları ile yapmış olduğu ittifak antlaşmalarında doğrudan böyle bir askeri destek sağlayarak sıcak temasa geçmemişlerdi.⁷⁶¹ Venedik Cumhuriyeti'nin bu desteği çok önemliydi. Zira hem Karaman ülkesi Osmanlı'nın elinden kurtulacaktı hem de Uzun Hasan Bey'in Osmanlı devleti ile karşı karşıya geleceği Otlukbeli

⁷⁵⁵ ASV, Senato Secreti, Defter 26, s. 66; Pedani, s. 89.

⁷⁵⁶ Babinger, *Fatih Sultan Mehmed ve Zamanı*, s. 266; Caterino Zeno, s. 17.

⁷⁵⁷ Caterino Zeno, s. 18.

⁷⁵⁸ Caterino Zeno, s. 22-23.

⁷⁵⁹ Josaphat Barbaro, s. 39; ASV, Senato Secreti, Defter 25, s. 172.

⁷⁶⁰ Giovanni Maria Angiolello, s. 34.

⁷⁶¹ Josaphat Barbaro, s. 39.

Savaşının galibiyeti içinde önemliydi.⁷⁶² Otlukbeli savaşı öncesi Karaman ülkesindeki gelişmeler ile bu yurdun istiklali için ve bu büyük savaş esnasında Josaphat Barbaro'nun şahsında, hem Pir Ahmed ve Kasım Beyler hem de Uzun Hasan Bey Venedik Cumhuriyetine büyük bir rol biçmişlerdi. Bu rolün iyi anlaşılması ve Venedik-Karamanoğlu ortak Silifke harekâtını ayrıntılarıyla ortaya koymak adına Otlukbeli savaşı öncesinde yaşanan gelişmelere değinmekte fayda vardır. Zira olay bütünlüğünü oluşturmak adına elzemdir.

1.6. Kasım Bey Zamanı (1468-1493) Karamanoğullarının Venedik ve Akkoyunlu Devletleriye İlişkileri

Bilindiği üzere Osmanlı Padişahı, Karaman bölgesine sırasıyla önce Mahmud Paşa'yı, sonra Rum Mehmed Paşa'yı ve İshak Paşa'yı göndermişti. En sonunda da Gedik Ahmed Paşa'yı göndermişti. Gedik Ahmed Paşa'nın önünden kaçan Pir Ahmed ve Kasım Beyler ise Uzun Hasan Bey'e sığınmışlardı. Ancak Fatih Sultan Mehmed bu kardeşlerin kendisine iadesini Uzun Hasan Bey'den istedi. Karamanoğulları'nın annesi ve Fatih'in halası, çocuklarının affedilmesini Fatih'ten istemek üzere yola çıkarılmış, fakat yolda ölmüştü. Bunun üzerine Uzun Hasan'ın annesi Saray Hatun tarafından Fatih'e başvurulmuştu. Karamanoğulları'nın bir mülteci olduğu ve Uzun Hasan'ın onları bu bakımdan kabul ettiği, yakın akrabaya şefkat ve merhamet göstermenin Allah'ın emri olduğu gibi hususları dile getirmişti. Bu girişimlerden netice çıkmayınca, Uzun Hasan, Karamanoğullarına fiilen yardım ederek Osmanlılara karşı tahrik etmişti. Nitekim bunu Silifke'nin Osmanlılar tarafından alınmasında görmekteyiz.⁷⁶³

Silifke daha önce İshak Bey'in saltanat mücadelesinde kardeşi Pir Ahmed'e yenilmesi üzerine Uzun Hasan'ın yanına kaçması sonucunda buranın idaresi oğluna kalmıştı. İshak Bey'in oğlu, babasının öldüğünü ve amcalarının Osmanlı kuvvetlerinden kaçarak Uzun Hasan'a sığınmalarını görünce Osmanlı devletinden çekinerek, muhkem bir kaleye sahip olan Silifke'yi Osmanlılara bırakmaya karar verdi.⁷⁶⁴ Bunun için Sultan Mehmed'e haber gönderdi, "Silifke'yi sultanıma vereyim adamını gönder" Sultan ise onun sözüne güvenerek Gedik Ahmed Paşa'yı Silifke'yi teslim alması için görevlendirdi.⁷⁶⁵ Akdeniz sahil şeridinde önemli liman kentleri mevcuttu ve buralar

⁷⁶² Giovanni Maria Angiolello, s. 38.

⁷⁶³ Kılıç, "Fatih Devri Osmanlı Akkoyunlu Mücadelesi," s. 104.

⁷⁶⁴ Hoca Sadeddin, C. III, s. 107.

⁷⁶⁵ *Âşıkpaşazade Tarihi*, s. 259.

ticaretin yanı sıra askeri üs olarak da kullanılmaktaydı. Nitekim Alâiye’de bunlardan bir tanesiydi. Gedik Ahmed Paşa’da Silifke’den önce Lütfi Bey’in oğlu Kılıç Arslan tarafından idare edilen Alâiye’yi almıştı.⁷⁶⁶ Akdeniz sahilleri Osmanlı için önemliydi. Zira gerek Karamanoğulları gerekse de Akkoyunların Osmanlıya karşı Venedik’ten sağladıkları destek kuvvetler ve malzemeler bu sahil hattı üzerinden ulaştırılmaya çalışılmaktaydı. Bu yüzden Osmanlı kendisine tehdit oluşturan bu liman şehirlerini tek tek almaya çalışmıştı.

Gedik Ahmed Paşa, Silifke önlerine gelerek şehri İshak Bey’in oğlundan teslim aldı. Bu sıralarda Karamanoğlu Kasım Bey, Uzun Hasan’ın yanındaydı. Pir Ahmed ise Moka hisarında bulunmaktaydı. Gedik Ahmed Paşa bu hisarın üzerine yürüyünce Pir Ahmed Bey’de buradan kaçarak Uzun Hasan Bey’e sığındı. Silifke’nin düştüğünü duyan Uzun Hasan Bey, Karamanoğlu Kasım Bey’e ve Pir Ahmed’e ülkelerini geri almaları için destek olacağını söyledi.⁷⁶⁷

Bunun için Uzun Hasan Bey, Pir Ahmed ve Kasım Beylerinde yer aldığı Uzun Hasan’ın oğlu Zeynel Bey’in kumanda ettiği Bektaşoğlu Ömer Bey ve Yusufca Mirzâ’nın da olduğu otuz bin kişilik bir ordu verip onları Tokat üzerine göndermişti. Tokat’ı yağmalayan bu kuvvetler Karaman topraklarının birçok yerlerini ele geçirdiler. Konya’da bulunan Şehzâde Mustafa Afyon’a çekildi.⁷⁶⁸ Konya’yı almak isteyen bu kuvvetlere Konya halkı mukavemet etmişti. Bunun üzerine Akkoyunlu ve Karaman kuvvetleri Beyşehir tarafına gelmişler fakat burada Şehzâde Mustafa ile yapılan muharebede ağır bir yenilgi almışlardı. Yine Karamanoğlu Pir Ahmed kaçarak Uzun Hasan’a sığındı. Gedik Ahmed, onun karısını ve oğlunu İstanbul’a getirdi.⁷⁶⁹ Kasım Bey ise İçel bölgesine gelerek Silifke’yi alma ümidine girdi ve şehri kuşatma altına aldı (1472).⁷⁷⁰

Anadolu’da tüm bu gelişmeler yaşanırken Venedik Senatosu daha önce doğuda Osmanlıya karşı bir cephe açmak için Akkoyunlu Uzun Hasan ve Karaman Beylerine elçi olarak göndermiş olduğu Caterino Zeno’nun dönüş arifesinde yeni bir elçi gönderme kararı aldı.⁷⁷¹ Bunun için Senato, Josephat Barbaro’yu önceki elçilerden

⁷⁶⁶ *Oruç Bey Tarihi*, s. 123.

⁷⁶⁷ Neşrî, C. II, s. 797.

⁷⁶⁸ Giovanni Maria Angiolello, s. 56.

⁷⁶⁹ *Âşıkpaşazade Tarihi*, s. 260-261.

⁷⁷⁰ Şikârî, s. 235; Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, s. 33.

⁷⁷¹ ASV, Senato Secreti, Defter 27, s. 153.

farklı olarak yanına Karamanoğulları ve Akkoyunlulara ulaştırılması için askeri teçhizatla verilerek doğuya göndermeyi uygun gördü.⁷⁷²

Josephat Barbaro'nun temel görevi doğuda Osmanlıya karşı açılmış olan bu cepheyi canlı tutmak için Karaman ve Akkoyunlu Beylerini tahrik etmektir. Yine Venedik'in bu iki devlet için hazırlamış olduğu mühimmatı ve askeri yardımı yerine ulaştırmaktı. Bu elçinin yanında götürmüş olduğu bu destek kuvvetleri ve askeri malzeme hakkında yazmış olduğu notlarında gayet ayrıntılı bir şekilde izah etmektedir. Barbaro, *"Biz iki gemi ile Venedik'ten yola koyulduk savaş mühimmatı ve askerle dolu iki büyük gemi de arkamızdan geliyordu. Bunlar saygıdeğer Signioria, armağanlarından ayrı olarak, bizimle beraber Hasan Bey'e gönderiyordu. Bana Karaman ülkesine inmem için emir vermişlerdi. Bütün hediyeleri ve mühimmatı teslim etmem için Hasan Bey'in sınırlara kadar gelmesi veya birilerini göndermesi imkân dâhilindeydi. Hediyeler birkaç top, bomba malzemeleri, tüfek, barut, gülle, kurşun ve 3000 bin duka değerinde muhtelif silahlardan ibaretti. Askerler ok-yay ve tüfekliyidiler. İki yüz kişi (...) bulunuyorlardı."*⁷⁷³

Bu askeri malzeme ve askerler her ne kadar Uzun Hasan Bey'e gönderilmiş olsa da ilerleyen satırlarda görüleceği üzere esasen bundan en büyük yararı Karamanoğlu Kasım Bey Silifke'yi alırken sağlamıştı.⁷⁷⁴

Bunun yan sıra Barbaro, müttefik güçlere gönderilmiş olan hediyelerin ederi hakkında da önemli bilgiler vermektedir. O, *"armağan ve hediyeler 3000 duka değerinde gümüş kaplar, 2500 duka değerinde sırmalı kumaşlar, 2000 duka değerinde kırmızı kumaşlar ve diğer yünlü kumaşlardan ibaretti."*⁷⁷⁵ Venedik'ten çıkan bu elçi önce Kıbrıs'a geldi. Bu sırada Kıbrıs'ta Uzun Hasan'ın elçisi ve Papa'nın elçisini geride bırakarak Karamanlıların elçisiyle beraber küçük bir gemi ile Karaman sahillerine (Silifke ve civarı) kadar geldi. Burada bu esnada Barbaro'yu karşılayan ise Uzun Hasan'ın Silifke'yi alması için desteklediği Karamanoğlu Kasım Bey'di.⁷⁷⁶

Kasım Bey'in yeğeni İshak Bey'in oğlu Silifke'yi Osmanlıya kendi rızası ile teslim ettikten sonra Uzun Hasan'ın desteğini alarak önce Tokat, Erzincan'ı muhasara ederek Konya önlerine kadar gelen Pir Ahmed ve Kasım Beyler, burada Şehzade Mustafa ve Gedik Ahmed Paşaya karşı mağlup olmuşlardı. Pir Ahmed, Uzun Hasan'ın yanına

⁷⁷² Josaphat Barbaro, s. 39.

⁷⁷³ Josaphat Barbaro, s. 40.

⁷⁷⁴ Babinger, s. 268.

⁷⁷⁵ Josaphat Barbaro, s. 40.

⁷⁷⁶ Josaphat Barbaro, s. 40; Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, s. 33.

kaçarken, Kasım Bey’de Osmanlı mülkü olan Silifke önlerine gelerek ileride Osmanlıya karşı büyük bir taarruz ve batıdan gelecek olan askeri desteği iç bölgelere kanalize etmek için gerekli olan üssü sağlamak için Silifke’yi kuşattı.⁷⁷⁷

Burada dikkati çeken husus ise Uzun Hasan’ın Venedik’e Karamanoğulları ricası üzerine Osmanlıları Karamandan çıkarmak için harekete geçtiğini teyit eder nitelikte bilginin aynısını Barbaro’da aktarmaktadır.⁷⁷⁸ Nitekim Karaman sahilinde Barbaro’yu karşılayan Kasım Bey çok sevinerek Hasan Bey’in yazmış olduğu mektubu göstererek elçiye, rahat olmasını Venedik askerlerinin hızlı bir şekilde ona (Uzun Hasan) ulaşacağını ve onların (Venedikler) yardımı ile Karaman sahillerini tekrardan ele geçirebileceklerini ifade etmekteydi.⁷⁷⁹

Uzun Hasan’ın Josep Barbaro’ya yazdığı mektubunu Kasım Bey’e vererek kendisine iletmesini istedi. Uzun Hasan Beyi mektubunda şöyle demektedir;

“Kardeşim ve akrabam, bilesin ki şimdiye kadar Birecik muhasarasında idim, şimdi de Urfa’ya gidiyorum. Malum ola ki Osmanlının oğlu Bayezid 3 bin süvari ile Karahisar’a gelince oğlum Uğurlu Mehmed’i Emir Bey ile birlikte 100 bin süvariyle ona karşı yürüdü ve Karahisar’da onu hezimete uğrattı. Bundan sonra Osmanlı şehzadesinin yardımına gelen Mihaloğlunu ve arkasından Beylerbeyini de yenerek bana 1000 tane kesik baş gönderdi. Şimdi bu kuvvetler Karahisar’da ve Sivas’ta benim oraya gitmemi bekliyorlar. Suların alçak olduğu Zab’a doğru Fırat’ı geçerek 300 bin süvari ile Sultanın üzerine yürüyeceğim, oğlumu da diğer 300 bin süvari ile Ankara yolu ile Osmanlıya karşı göndereceğim. Bilesin ki bu kış Sakız adasının karşısındaki Aydın’da kışlayacağım. Size ait iken Osmanlıların eline geçen kalelere karşı mücadelelere devam ediniz. Sizin memleketinizle birlikte Aydın-ilini de kardeşiniz Pir Ahmed Bey’e bırakacağıma söz verdim.”⁷⁸⁰ Kasım Bey bu mektubu Barbaro’nun tercümanına verirken kendisi de Silifke önlerinde Venedikli elçiye bir mektup yazdı.

Kasım Bey’in Josep Barbaro’ya yazdığı mektubunda şunları yazmıştı.

“Benim ulu pederim, haşmetlû canibinize ahvalimizi arz ederiz. Gelişiniz uğurlu ve kademli ola, bin kere hoş geldiniz. Biz, arzu ettiğiniz yerde size hizmet eden

⁷⁷⁷ Babinger, s. 268.

⁷⁷⁸ Turan, “Fatih Mehmed-Uzun Hasan Mücadelesi ve Venedik”, s. 91; Josaphat Barbaro, s. 41.

⁷⁷⁹ Josaphat Barbaro, s. 41.

⁷⁸⁰ Turan, “Fatih Mehmed-Uzun Hasan Mücadelesi ve Venedik”, s. 108-109.

kullarınızdır. Mektubunuz mazurumuz oldu ve adamlarımızla da konuştuk. Venedik Cumhuriyeti bizimle ve babamızla daima dost olmuştur. Benim babamla Uzun Hasan akraba idiler. Uzun Hasan'ın Hristiyan olan zevcesi de bizim anamız gibidir. Gelen adamınıza ve gemilerinizin erbabına icap eden her şeyi söyledim. Bize ait olan dört kale şunlardır; Gorigos, Silifke, Gilindire ve Anamur. Ordugâhımız da bu kaleler etrafında olup, her gün muharebe ediyoruz. Siz de kadirgalarınızla bize yardım ederseniz, siz denizden biz de karadan bu kaleleri ele geçiririz. Çabuk geliniz! Osmanlı'nın oğlunun (Bayezid) bozguna uğradığını adamınıza söyledim. Uzun Hasan'ın bana yazdığı mektubu da size gönderiyorum, adamlarınızın verdiği mektupları da ona göndereceğim. Elinizdeki kadirgaların hepsini buraya gönderiniz, mezkûr kaleleri ele geçiririz. Bunlar sizin karaya ihraç yapmanız için birer iskele olacak ve hepsi de idareniz altında bulunacaktır.”⁷⁸¹ Böylece Kasım Bey, Uzun Hasan gibi Karman sahillerinin Osmanlıların elinden kurtarılmasını istemekte ve buradaki kalelerin Venedik'in desteğini sağlayarak elde ettiğinde karşılığında buraları Cumhuriyet'e terk edeceğini beyan etmekteydi.

Barbaro, idaresindeki Venedik askerleri ve Kasım Bey'in komutasındaki Türkmenlerden oluşan birleşik askeri kuvvet ile Osmanlı'nın meşru mülkü sayılan Silifke'yi kuşattılar. Bu kuşatmaya komutanlık eden Barbaro, Silifke kalesindeki Osmanlı güçlerine *“eğer şehri teslim ederlerse can ve mallarının emin olacağını, eğer olmazsa saldırıya geçeceğimizi, o zaman teslim olmak isterlerse kabul etmeyeceğimizi, kendilerini parça parça edeceklerini”* söyledi. Buna karşılık Silifke'deki Osmanlı askerleri bu gün saldırmamaları, kendilerine kararlarını yarın iletceklerini söylediler. Nitekim birleşik orduya karşı koyamayacaklarını anlayan Silifkeliler ertesi gün kararlarını bildirerek, gelip şehri teslim almalarını söylediler. Nitekim Kasım Bey kaleye girerek burayı teslim aldı. Barbaro ve Venedik askerleri ise Silifke'nin güvenli bir şekilde Karamanoğullarını eline geçtiğini görünce Kıbrıs'a geri döndüler.⁷⁸² Böylece Karamanoğlu Kasım Bey'e askeri destek sağlayarak Osmanlı'nın elinde bulunan Silifke'yi muhasara etmesi, Venedik Cumhuriyeti, şuana kadar Karamanoğulları ile

⁷⁸¹Turan, “Fatih Mehmed-Uzun Hasan Mücadelesi ve Venedik”, s. 109.

⁷⁸² Josaphat Barbaro, s. 45.

yapmış olduğu ittifak antlaşmaları dışında, doğrudan askeri destek sağlayarak sıcak temasa geçmişlerdi.⁷⁸³

Burada dikkati çeken bir diğeri husus ise Barbaro'nun her ne kadar askeri teçhizatla Karamanlıları desteklediği hakkında bilgi vermemekle birlikte o tarihlerde Batı Hristiyan dünyasının Osmanlıya karşı Akdeniz'de bulundurdukları Haçlı donanması hakkında detaylı bilgiler vermektedir. Kendisinin 4 gemi getirdiğini, böylece Venedik'in içi askerlerle dolu 60 gemisinin olduğunu, 15 geminin Napoli Kralı Ferdinandos'a 5 gemi Kıbrıs Kralının, 2 gemi Rus Kralının ve Papalığın da 15 gemisi olduğunu, böylece yaklaşık olarak 99 parça gemiden oluşan büyük bir donanmadan bahsetmekteydi.⁷⁸⁴

Akdeniz sahilleri hem Osmanlı için hem de Karamanoğulları için önemliydi. Çünkü Karamanoğulları ve Akkoyunların Osmanlıya karşı batıya açılan kapısı durumunda olup, Venedik'ten gelecek olan askeri desteğin güvenli bir şekilde Karaman ve Akkoyunlara ulaşması için bu sahil hattının kontrolünün Osmanlıdan alınması gerekiyordu. Çünkü Karamanoğullarının ülkesini kurtarmak ve Uzun Hasan'ın Fatih Sultan Mehmed'e karşı girişeceği büyük savaş (Otlukbeli) için Venedik'in askeri desteğine ihtiyaçları vardı.⁷⁸⁵ Bu yardımları da sahil şeridinden stratejik noktalardan Anadolu içlerine geçmesi gerekiyordu. Bu yüzden Akdeniz sahilleri önemliydi. Nitekim Silifke, Uzun Hasan ve Venedik destekli kuvvetlerce Kasım Bey tarafından bu yüzden alınmıştı.

Ancak çok geçmeden Osmanlı ve Akkoyunlular arasında meydana gelecek olan Otlukbeli savaşının arifesinde, işler planlandığı gibi gelişmedi. Zira Uzun Hasan, Venedik ile yaptığı anlaşma gereğince; Venedik gemileri ateşli silahlar ile bunları kullanacak küçük bir kuvveti Karaman kıyılarına getirecekti. Uzun Hasan da bu tarafa bir kuvvet göndererek, müttefiki ile temas temin edecekti. Uzun Hasan Anadolu'yu alacak, Osmanlı padişahına kıyılarda hisar yapmaması ve Karadeniz'i Venedik gemilerine açık bulundurması kabul ettirilecek, Mora, Midilli, Ağrıboz ve Argos'un Venedik'e iadesi sağlanacaktı. Venedikliler ise Uzun Hasan'a boğazları geçerek İstanbul'u

⁷⁸³Tezin muhtelif bölümlerinde Karaman-Venedik münasebetlerine bakıldığında böyle bir örnekle karşılaşıldığı görülecektir.

⁷⁸⁴Josaphat Barbaro, s. 41-42.

⁷⁸⁵Erdem, "Akkoyunlu Kaynaklarına Göre Otlukbeli (Başkent) Savaşı," s. 151.

zaptedeceklerini söylemekteydiler.⁷⁸⁶ Uzun Hasan'ın Venedik'ten gelecek olan askeri mühimmatın kendisine ulaşabilmesi için üs olarak kullanacakları Karaman ülkesinin güvenliğinin ve bu yurdu tamamen elinde bulundurması gerekiyordu. Ancak durum böyle olmadı. Çünkü zaten Osmanlı Karaman ülkesinin tamamına hâkim olmuştu. En son Karaman ve Venedik askerlerinin ortak harekâtı sonucunda Silifke Karamanoğullarının eline geçmişse de bu durum uzun sürmedi.⁷⁸⁷ Çünkü Fatih Sultan Mehmed, Gedik Ahmed Paşa'yı tekrardan Silifke'yi alması için Karaman ülkesine gönderdi. Nitekim Ahmed Paşa, Silifke önlerine gelerek kaleyi muhasara ettiği sırada Karamanoğlu Kasım Bey ağırlıklarıyla beraber kaleden kaçarak Uzun Hasan'a sığındı.⁷⁸⁸ Böylece Venedik ve Karamanoğullarının beraber almış oldukları Silifke ve Akdeniz'in sahil şeridinin tamamının Osmanlıların eline geçmesiyle beraber Uzun Hasan Bey ve Fatih Sultan Mehmed arasında cereyan eden Otlukbeli savaşında (11 Ağustos 1473) Venedik'in askeri desteğinin Akkoyunlu ve Karamanoğullarına ulaşamaması ve diğer birçok sebepten dolayı Uzun Hasan, Pir Ahmed ve Kasım Beyler mağlup olmuşlardı.⁷⁸⁹ Böylece Karamanoğulları ve Akkoyunluların Hristiyan dünyasıyla kurmuş oldukarı bu büyük ittifakta neticesiz kalmıştı.

1.7. Cem Sultan Hadisesinde Kasım Bey ve Hristiyan Aktörlerin Rolü

Pir Ahmed ve Kasım Beyler Karaman idaresini pay edip, idareyi beraber yürütmekteydiler. Bu iki kardeşin Uzun Hasan Bey'e sığınarak Osmanlılara karşı duruşu, Akkoyunlu hükümdarın Otlukbeli mevkiinde Fatih Sultan Mehmed'e yenilmesi, Karamanlı kardeşlerin ülkelerini geri alma ümitlerini zayıflatmıştı. Bilindiği üzere Otlukbeli mağlubiyeti neticesinde Pir Ahmed Bey, Uzun Hasan ile beraber kaçmış sonrada Silifke'ye kardeşi Kasım Bey'in yanına gitmişti. Karamanlı iki kardeş beraber ortak hareket etme kararı aldılar. Ancak Pir Ahmed, Silifke'de kalmayarak Ermenek'e geçti, oradan Yellitepe'de karargâh kurdu.⁷⁹⁰ Ancak Gedik Ahmed Paşa ve Şehzade Mustafa'nın beraber ortak baskını sonucunda Pir Ahmed'in Yellitepe'deki karargâhına baskın yapıldı. Bu esnada Pir Ahmed bir kısım ağırlıklarıyla ve ailesini de yanına alarak Manyâ kalesine bırakıp kaçmıştı. Gedik Ahmed Paşa, Manyâ kalesini toplarla döverek

⁷⁸⁶ Walther Hinz, *Uzun Hasan ve Şeyh Cüneyd, (XVI. Yüzyıl'da İran'ın Milli Bir Devlet Haline Yükselişi)*, (Çev. Tefik Bıyıkoglu), TTK Yay., Ankara 1992, s. 54-55.

⁷⁸⁷ Giovanni Maria Angiolello, s. 38; Baykal, "Uzun Hasan'ın Osmanlıya Karşı Katî Mücadeleye Hazırlıkları ve Osmanlı Akkoyunlu Harbinin Başlaması," s. 271.

⁷⁸⁸ *Âşıkpaşazade Tarihi*, s. 261.

⁷⁸⁹ Şehabeddin Tekindağ, *Fatih'den III. Murad'a Kadar Osmanlı Tarihi*, İstanbul 1977, s. 48.

⁷⁹⁰ Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, s. 35.

burayı ele geçirdi. Kalede bulunan Pir Ahmed'in ailesini de alıp Konya'ya yolladı. Pir Ahmed kalenin düştüğünü ve ailesinin esir alındığı duyunca müteessir olmuş ve kendisini kayabaşından atarak intihar etmeye çalışmıştı. Ancak ayağı bir ağaca takılarak kurtulmuştu.⁷⁹¹ Pir Ahmed yaşanan bu olayların etkisi ile önce Tarsus'a kardeşinin yanına oradan da Uzun Hasan'ın yanına gitmişti. Uzun Hasan Bey de onu teselli etmek adına Bayburt'u kendisine ikta olarak verdi. Ancak çok geçmeden kısa bir zaman sonra Pir Ahmed hastalanarak vefat etti.⁷⁹²

Gedik Ahmed Paşa, Karamanlıların elinde bulunan Develi Karahisar'ı almak için harekete geçti. Buranın idaresine Atmaca Bey bakmaktaydı. Hoca Sadeddin'in nakline göre; *"aklı başında bir kimse olan Atmaca Bey, gördü ki Karaman Beyliğinin devlet yapısı yıkılmakta (...) hisarı vermeye razı oldu."* Hisarı teslim almak için Şehzade Mustafa, Koçi Bey'i gönderdi. Ancak Atmaca Bey, Şehzade Mustafa gelirse hisarı teslim edeceğini Koçi Bey'e bildirdi. Bunun üzerine Şehzade Mustafa hasta haliyle Develi Karahisarı'na gelip burayı aldı.⁷⁹³ Hisarı aldıktan sonra Konya'ya doğru yola koyulan Şehzade Mustafa, Konya ve Niğde arasındaki Bozpazarcığı/Buzpazarcığı (Bor) yakınlarında vefat etti (1475). Fatih Sultan Mehmed, Mustafa'nın ölümü üzerine Karaman idaresine diğer oğlu Cem'i tayin etti.⁷⁹⁴

1481 tarihinde Fatih Sultan Mehmed vefat edince onun yerine oğlu Bayezid tahta çıktı. Ancak Karaman sancakbeyi olan Şehzade Cem ağabeyinin iktidarını kabul etmeyerek, onunla taht mücadelesine girişti. Şehzade Cem, Karaman idaresindeyken hem Karamanoğlu idarecileriyle hem de burada hatırı sayılır aile, âlim ve zanaatkârlardan etrafında seçkin bir çevre teşkil etmişti. Aynı zamanda Şehzade Cem'in Kasım Bey'le de arası çok iyiydi.⁷⁹⁵ Nitekim Şehzade Cem, Kasım Bey'in yanında yer alan Turgutlu, Varsak, Özer, Kasun Bey ve oymaklardan istifade ederek Konya üzerine yürüyerek Karaman valisi Abdullah Çelebi ve Karaman Beylerbeyi Hadım Ali Paşa'yı Mut yakınlarında mağlup ettiler.⁷⁹⁶ Sultan II. Bayezid kardeşi Cem'in yanında Kasım Bey ve diğer destekçileri ile ortak hareket ettiklerini ve saltanatını tehdit ettiklerini görünce onların üzerine Gedik Ahmed Paşa'yı sevk ederek, Kasım Bey ve Cem'in Taşeline

⁷⁹¹ Hoca Sadeddin, C. III, s. 143.

⁷⁹² Sapançalı Hüsnü, s. 75.

⁷⁹³ Hoca Sadeddin, C. III, s. 145.

⁷⁹⁴ Babinger, s. 286.

⁷⁹⁵ Şikârî, s. 239.

⁷⁹⁶ Sydney Nettleton Fisher, "Osmanlı İmparatorluğunda İktidar Mücadelesi (1481-1503)," (Çev. Necmi Ülker), *Tarih İnceleme Dergisi*, S. XVI, İzmir 2001, s. 209-211.

çekilmesini sağladı. Ancak çok geçmeden Şehzade Cem ve Kasım Bey, ağırlıklarıyla beraber tekrar harekete geçerek Bursa önlerine gelerek bu şehri aldılar. Bursa'da Şehzade Cem'i iyi karşıladılar ve onu Sultan kabul ettiler. Öyle ki Sultan Cem burada kendi adına para bile bastırdı.⁷⁹⁷

Sultan Cem, ağabeyi II. Bayezid'e haber yollayarak Anadolu'nun kendisine Rumeli'nin de Bayezid'de kalmasını teklif etti. Ancak Sultan Bayezid bunu kabul etmeyerek hazırlanmış olduğu güçlerle Haziran 1481'de Cem Sultan'ın üzerine Bursa'ya yürüdü. Yenişehir mevkiinde zuhur eden çarpışmada Cem yenilerek geri çekilip Karaman'a döndü.⁷⁹⁸ Kasım Bey, Cem'in yanında yer aldığı takdirde ülkesinin idaresini geri alacağını ümit ediyordu. Ancak Cem ilk mücadelesinde yenilip önce Tarsus'a oradan da Ramazanoğullarının desteğiyle Halep'e oradan da Kahire'ye Memlûkler Sultanı yanına gitmişti. Âşıkpaşazade, Cem'in burada itibar görmediğini sonra Mekke'ye geçtiğini nakleder.⁷⁹⁹ Sultan Bayezid ise Bursa önlerinde yenilmiş olan Cem'i takibat için Gedik Ahmed Paşa'yı görevlendirmişti. Oğlu Abdullah'ı da Karaman valisi tayin etti. Gedik Ahmed Paşa, Cem'in Mısır'a kaçtığını haber alınca bunu Sultan'a bildirdi. Bayezid ise onu geri çağırdı.

Kasım Bey ise Osmanlılara karşı bir çıkış yolu aramakta ve ülkesini bu devletten kurtarmak için selefleri gibi Hristiyan güçlerden yardım talep etmeye karar verdi. Rodos Şövalyelerine başvurdu. Bunun için Şövalyelere mektup yazarak, kendisine içinde top, cephane ve adamlarının bulunduğu 5 kadırgalık bir askeri filo desteği istemekteydi. Böylece kendisi karadan Şövalyelerin göndereceği destek birliği de sahilden muhasara ederek Konya'yı alacağını bildirmekteydi.⁸⁰⁰ Aynı zamanda Osmanlının içinde bulunduğu taht kavgasını da Rodos Şövalyelerine haber veren Kasım Bey, Mısır'da bulunan Cem Sultan'a da mektup yazarak onu Anadolu'ya geri gelmeye ikna etmeye çalıştı.⁸⁰¹ Cem Sultan ise Kasım Bey'in bu davetine uymaktan başka bir yolu kalmamıştı. Zira kendisi Mısır'da umduğu desteği bulamamıştı. Bunun üzerine Cem, Anadolu'ya geldi. Kasım Bey onu Adana'da karşıladı. Kasım Bey ve Cem Sultan arasında bir anlaşma yapıldı. Buna göre Kasım Bey, Cem'e yardım edecek ve onu Osmanlı tahtına çıkartacak sonrada Cem Sultan, Kasım Bey'e Karaman'ın idaresini

⁷⁹⁷ Hoca Sadeddin, C. III, s. 194-195.

⁷⁹⁸ Şikârî, s. 240.

⁷⁹⁹ Âşıkpaşazade Tarihi, s. 307.

⁸⁰⁰ Nicolas Vatin, *Rodos Şövalyeleri ve Osmanlılar (Doğu Akdeniz'de Savaş, Diplomasi ve Korsanlık 1480-1522)*, (Çev. Tülin Altıova), Tarih Vakfı Yurt Yay., İstanbul 2004, s. 145.

⁸⁰¹ Şikârî, s. 241-242.

verecekti.⁸⁰² Bunun üzerine Kasım Bey ve Cem Sultan, Konya'yı kuşatma altına aldılar. Burada Ali Paşa şehri savunmaya çalıştığı sırada Gedik Ahmed Paşa'da harekete geçti. Ankara taraflarında Kasım Bey ve Cem ile karşı karşıya gelen Gedik Ahmed Paşa ikisini de mağlup etti. Kasım Bey ve Cem buradan Bulgar dağına kaçtılar.⁸⁰³

Kasım Bey ile durumu müzakere eden Cem Sultan Rodos'a gitme kararı aldı. Daha öncede Kasım Bey Osmanlıya karşı Rodos şövalyelerinden yardım istemişti. Bu kez de onlara mektup yazarak Cem'i şövalyelere tavsiye etmekteydi. Cem, Rodos'a gitmek için Gorigos üzerinden harekete geçti. Cem'in yanında Frenk Süleyman ve Doğan (Dugan) Ağa'nın yanı sıra Kasım Bey de bir elçisini Pierre d'Aubusson'a göndermişti.⁸⁰⁴ Kasım Bey'in elçisi Şövalyelerden yardım talep etmişti. Ancak Şövalye konseyi Osmanlı ile girişilen anlaşmaya zarar vermemek için Karaman Bey'in elçisinin yardım taleplerini reddettiler (10 Temmuz 1482).⁸⁰⁵ Burada dikkati çeken temel husus Cem'in Rodos'a gitme fikrinin kendisinin mi yoksa Kasım Bey'in fikri mi idi? Bu konu da Şikârî, Osmanlı kaynaklarından farklı düşünerek Cem'in Rodos'a gitme fikrinin kethüdası Frenk Ali'den çıktığını hatta Kasım Bey'in buna karşı çıktığını belirtir ve Kasım Bey ile Cem Sultan'ın arasındaki diyalogları şu şekilde nakleder. “*Cem, ey Karamanoğlu benim kethüdam (Frenk Ali Bey) Rodos'tan gelmedir. Frenk oğludur. Bana derki; gel beni Rodos'a gönder, varub Rodos Begi ile müşavere edelim, bizi Rumiline geçürsun. Varub kraldan yardım alalım ve Frenkten yardım alalım. Biz Rumilinden, sen canibden (cenup) yürü aradan Beyazud'u kaldıralım*” der. Buna karşılık Kasım Bey ise; “*Biz kâfir ile imtizaç edmezüz. Gel sözüm tut seni Mısır'a sultan edeyim.*” Buna karşılık Cem Sultan da kethüdasının vermiş olduğu akla kanarak Kasım Bey'e “*Kâfir taifesinin ahdi dürüsttür. Arap taifesinin değıldir dedi*” ve Rodos'a gitmek için harekete geçti.⁸⁰⁶ Buna karşılık Osmanlı kaynaklarında ise Cem'in esasında Şam'a gitmeyi düşündüğünü ancak Kasım Bey'in onu Rodos'a gitmeye ikna ettiğini belirtirler. Nitekim Şikârî, birazda Karaman sülalesini iyiye çıkarmak adına böyle bir şey nakletmiş olma ihtimali çok yüksekti. Zira Kasım Bey'in kendisi de Cem'den önce Rodos'a elçi göndererek Osmanlılara karşı yardım talebinde bulunduğunu bilmekteyiz.⁸⁰⁷ Kasım Bey'in buradaki temel hedefi Cem'i Rodos'a göndererek oradan kuvvet toplayıp tekrardan Anadolu'ya

⁸⁰² M. Cavid Baysun, “Cem,” *İA*, C. 3, MEB Yay., İstanbul 1977, s. 72.

⁸⁰³ Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, s. 35.

⁸⁰⁴ Baysun, “Cem,” *İA*, C. 3, s. 73.

⁸⁰⁵ Vatin, s. 153.

⁸⁰⁶ Şikârî, s. 243.

⁸⁰⁷ Vatin, s. 145.

gelip, yarım kalmış olan işlerini tamamlamaktı. Ancak böyle olmadı. Çünkü Cem Sultanın Rodos serüveni iyi geçmedi. Cem, Rodos'a iltica edince sürgün hayatı başlamış oldu. Rodos'ta bir müddet kaldıktan sonra Avrupa'ya geçmek zorunda kaldı. Avrupa devletleri Cem'in kendilerine iltica etmelerini, Osmanlılara karşı bir koz olarak kullanmak istemekteydiler. Cem Sultan önce Fransa'ya burada 7 yıl kaldıktan sonra Roma'ya Papa VIII. İnason'a teslim olundu. Ancak Cem'in ömrü buna vefa etmedi 1495'te Napoli'de vefat etti. Burada ölen Cem önce Gelibolu'ya oradan da Bursa'ya getirilerek Sultan Murad'ın yanına defnedildi. Ancak Sultan Cem'in ölümü veya öldürülmesi ile ilgili farklı görüşler bulunmaktadır.⁸⁰⁸ Bu sırada Kasım Bey içinde işler iyi gitmiyordu. Zira Rodos Şövalyelerinden ve Cem'den umduğunu bulamayan Kasım Bey, Sultan II. Bayezid'e yakınlaşmak sorunda kaldı. Sultan Bayezid ile bir sulha varan Kasım Bey, Osmanlıya tabii olmak şartıyla kendisine Taşeli taraflarında sakin kalmasına Sultan tarafından kabul edildi (1483). Kasım Bey'in bu tarihten ölümüne (888/1493) kadar faaliyetleri hakkında elimizde pek bir bilgi bulunmamaktadır.⁸⁰⁹ Böylece Kasım Bey'de selefleri gibi Osmanlı düşmanlığı üzerinden Hristiyan aktörlerle ittifak kurmaya çalışmıştı. Ancak bu ittifak arayışları veya gerçekleşen ittifaklar gerek İslam dünyası içerisinde gerekse Karaman ülkesinin kendi tebaası arasında Karamanoğullarının itibarının zedelenmesine ve hep kaybeden taraf olmasına yol açmıştı.

2.KARAMANOĞULLARI ÜLKESİNDEKİHRİSTİYAN UNSURLAR

Karamanoğulları Beyliği, sahip olduğu coğrafya itibariyle farklı kimlikte ve inançta insanların yaşadığı bir bölgeydi. Nitekim Türkiye Selçukluları zamanında olduğu gibi Müslüman ve Gayrimüslim gruplar, Karamanın sahip olduğu şehirlerde beraberce yaşamaktaydılar. Karaman egemenliğinde Oğuz Türklerinden Turgutlu, Bayburtlu, Yıva, Salur ve Avşarlar gibi farklı boylara mensup yarı göçebe Müslüman Türkler yaşadığı gibi; Hristiyanlardan özellikle Toroslar kesiminde Ermeniler ve Kapadokya bölgesinde ise Rumlar yaşamaktaydı.⁸¹⁰ Selçuklular gibi Karamanoğulları da fethettiği yerlerde yaşayan yerli halkı Bizans gibi iskân ve tehcire mecbur

⁸⁰⁸ Sultan Cem'in kendi eceliyle mi yoksa zehirlenerek mi öldürüldüğü hususunda geniş bilgi için Bkz.; Baysun, "Cem," *İA*, C. 3, s. 78-79.

⁸⁰⁹ Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, s. 35.

⁸¹⁰ Evangelia Balta, "Türkofon Bir Halk Olarak Karamanlı," *Osmanlı*, C. IV, Yeni Türkiye Yay., Ankara 1999, s. 365-369.

etmemişlerdi.⁸¹¹Böylece Hristiyanlar, Karamanoğlu hâkimiyetini kabul ederek kendi inançlarını ve kültürlerini özgürce yaşamışlardır. Karamanoğullarının hâkimiyeti altında bulunan şehirler; Konya, Larende, Ermenek, Niğde, Aksaray, Antalya ve Alâiye'dir. Bu şehirlerin bazılarında Selçuklular döneminden kalma Hristiyan unsurlar yaşayagelmişlerdi. Konya şehrinde Frenkler, Ermeniler, Rumlar ve Yahudiler yaşamaktaydılar. Selçuklular zamanında en dikkat çeken kesim Frenklerdi. Öyleki II. İzzeddin Keykavus zamanında Selçuklu ordusunda "Frenk kuvvetler" adı altında bir müfreze olarak bulunmuşlardı. Bunun yanı sıra şehrin iktisadi hayatına büyük katkı sunmuşlardır.⁸¹² Konya'da yaşayan diğer bir gayrimüslim unsur da Ermenilerdi. Ermeniler, daha ziyade kasaplık gibi ticari alanlarda faaliyet göstermekteydiler. Askeri hizmetlerde de buldukları dönemin kaynaklarında kayıtlıdır.⁸¹³ Ermeniler, şehrin sur dışında yaşadıkları gibi sur içinde de bazı "Ermen-han"larda kalmaktaydılar. Konya'da biri Sahip Ata'ya ait 10 hücreli, diğeri Cacaoğlu'na ait 15 hücreli "Ermen-han"lar bulunmaktaydı. Ermeni halkı, buraları hem yaşam alanı hem de ticaretin sürdürüldüğü alanlar olarak kullanmışlardı.⁸¹⁴Şehirde yaşayan diğer bir Hristiyan unsur ise Rumlardı. Rumlar, Konya'nın etrafındaki köylerde yaşadıkları gibi Konya'daki eski mahalle yerleşimlerinde de yaşamaktaydılar. Bu kesim daha çok şehrin hizmet sektöründe yer almışlardır. Özellikle saray ve soylu aile çalışanları, (hizmetçiler, uşaklar) bu kesimden seçilmekteydiler. Ayrıca Rumlar, Selçuklu ordusunda asker olarak da yer almaktaydılar.⁸¹⁵ Konya'da Bizans döneminden kalma az sayıda bir Yahudi nüfusu da yaşamaktaydı. Bunlar Şarap imalatı ve mehyanecilikle uğraşmaktaydılar.⁸¹⁶ Karamanlılar döneminde Konya'nın bu yapısını azda olsa koruduğunu söylemek mümkündür. Nitekim bunun en büyük kanıtı,1432'de II. İbrahim Bey'in huzuruna Kıbrıs kralının elçileriyle beraber çıkmış olan Bertrandon De La Broquiere'nin vermiş olduğu bilgidir. Bertrandon De La Broquiere, Konya'da kilise ve Hristiyanlar olduğunu belirttiği gibi Kıbrıs Hristiyanlarından birisinin burada şarap imal ettiğini hatta kendisinin de ondan şarap aldığını gezi notlarında aktarmıştır.⁸¹⁷

⁸¹¹Peter Charanis, "The Transfer of Population as a Policy in the Byzantine Empire," *Comparative Studies in Society and History*, Vol. 3, No. 2, January, 1961, s. 146-148.

⁸¹²Heyd, s. 332.

⁸¹³Ahmet Eflâkî, C, I, s. 115,153.

⁸¹⁴Tuncer Baykara, *Türkiye Selçukluları Devrinde Konya*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 1985, s. 136.

⁸¹⁵Ahmet Eflâkî, C, I, s. 476; Baykara, *Türkiye Selçukluları Devrinde Konya*, s. 137.

⁸¹⁶Ahmet Eflâkî, C, II, s. 621.

⁸¹⁷Bertrandon De La Broquiere, s. 182-183.

Karamanoğullarının diğer şehirleri olan Larende ve Niğde’de Ermeni ve Rumlar’ın Selçuklular döneminde olduğu gibi Karamanlılar döneminde de yaşadığı bilinmektedir. Aşağıda da belirtileceği üzere Fatih Sultan Mehmed, Karamanlılarla birlikte İstanbul’a göç ettirdiği Rumları ve Ermenileri bu iki şehir ve etrafından getirtmişti.⁸¹⁸ Karamanoğullarının ilk zamanlarında Karaman Bey, Larende kalesini Selçuklu ve Moğollardan geri almak için bu şehrin pazarındaki Ermeni ve Rumları esir alır. Esir aldığı Rumların ve Ermenilerin elbiselerini kendi askerlerine giydirerek stratejik bir hamleyle Larende’yi ele geçirdiğini bilmekteyiz.⁸¹⁹ Selçuklulardan Karamanlılara miras kalan şehirlerden en dikkat çekenini ise Aksaray’dı. Şehir, Sultan II. Kılıç Arslan tarafından kurulmuştu.⁸²⁰ II. Kılıç Arslan’dan itibaren Selçuklu sultanları, bu şehre hiçbir surette gayrimüslim unsurların barındırılmasına müsaade etmemişlerdir. Bu durum, Karamanoğulları döneminde de sürdürülmüştür. Bu yüzden Aksaray’da Hristiyanlara ait ne bir ibadethane ne de bir pazara rastlanmaz. Aksaray, tam manasıyla bir Türk-İslam şehri idi.⁸²¹ Hatta Fatih Sultan Mehmed’in İstanbul’a sürgün ettiği Karamanlılar, genellikle bu şehirden götürülmüşlerdi. İstanbul’a sürülen Karamanlılardan dolayı İstanbul’un Fatih ve Aksaray semtlerinin hızlıca Müslümanlaştığı görülür. Bunun yanı sıra İstanbul’da konuşulan en iyi Türkçe’nin de bu semtlerde konuşulması, buraya iskân edilen Karamanlılarla ilgiliydi.⁸²²

Karamanoğullarına ait Akdeniz sahil şehirlerinde Hristiyan unsurlar de yaşamaktaydı. Akdeniz sahil hattında ve Toroslarda Rumların yanısıra yoğun olarak bir Ermeni kesafeti bulunmaktaydı. Bunun temel sebebi, burada Kilikya Ermeni Krallığının varlığıydı. Ancak, Memlûkler ve Karamanoğullarının ortak yıpratma hareketleri sonucunda, bu krallık yıkılınca buradaki Ermeni unsurları, başta Gorigos ve Silifke olmak üzere, Antalya ve Alanya şehirlerinde yaşamaktaydılar. Bunların bir kısmı da Kıbrıs krallığına sığınmışlardı.⁸²³ Karamanoğulları, bu şehirlere hâkim olduğunda İslam hukukunu uygulamıştı. Bu hukukun bir gereği olarak buradaki Hristiyanları zimmi olarak görmüş ve buna göre muamele etmişti. Bunu, Kapadokya havzasında bulunan Rumlar ve Hristiyan Karamanlılar içinde uygulamıştı. Karamanoğulları devlet ricalinin,

⁸¹⁸Tekindağ, “Son Osmanlı-Karaman Münasebetleri Hakkında Araştırmalar”, s.62.

⁸¹⁹Ünal, s. 86-87.

⁸²⁰Niğdeli Kadı Ahmed, *el-Veledü’ş-Şefik*, s. 532.

⁸²¹Nevzat Topal, *Anadolu Selçuklular Devrinde Aksaray Şehri*, Aksaray Valiliği Yay., Ankara 2009, s. 139.

⁸²²İlber Ortaylı, *İstanbul’dan Sayfalar*, İstanbul 1986, s. 22.

⁸²³Tuncer Baykara, *Anadolu’nun Selçuklular Devrindeki Sosyal ve İktisadi Tarihi Üzerine Araştırmalar*, Ege Üniv. Yay., İzmir 1990, s.110.

gayrimüslim unsurlara yönelik tutum ve yaklaşımları ile Karaman ülkesinde bu unsurlarının ne kadar olduğu ve hangi şehirlerde ne yoğunlukta yaşadıkları hakkında dönemin kaynaklarında yeterli bilgi bulunmamaktadır.⁸²⁴ Biz de ancak Fatih Sultan Mehmed'in girişmiş olduğu 1467 ve 1472 tarihli Karaman seferleri neticesinde İstanbul'a göç ettirdiği Karamanlılar ve gayrimüslim nüfus hakkında, ihtilafli da olsa, bir takım bilgilere ulaşmak imkân dâhilindedir. Karaman muhitinden nakledilen gayrimüslim nüfus, gerek Osmanlı kaynaklarında gerekse de diğer yabancı eserlerde, "*Karamanlılar*" ismiyle anılmaktadır. Fakat bunların ne kadarının Rum yahut Ermeni oldukları hakkında net bir bilgi mevcut değildir. Ancak, kaynaklardan çıkartabildiğimiz kadarıyla Karaman'dan İstanbul'a getirilen gayrimüslim nüfus, Rum ve Ermenilerden oluşmaktadır. Şikârî, İstanbul'a sürgün edilen Karamanlı gayrimüslimlerin sayısının 7.000 civarında olduğunu belirten abartılı bir rakam vermektedir. Buna karşılık, İstanbul'da yapılan 1477 tarihli tahrir göre, Karaman yurdundan sürgün edilen Rumlar 384 haneden, Ermeniler ise 434 haneden meydana gelmekteydi.⁸²⁵ Bu hanelere o dönemde yaşanan veba salgını ve diğer doğal afetlerden de kaybedilen hane sayısı da eklenince yaklaşık olarak 550-650 haneden oluşan gayrimüslim nüfus ortaya çıkmaktadır. Böylece Karamanlı Rumlar ve Ermeniler, 1477 tarihinde İstanbul'da yaklaşık olarak toplam nüfusun % 4.5'ini, İstanbul Hristiyanlarının da % 9'unu oluşturmaktaydı.⁸²⁶ Bunlardan Müslüman nüfus daha ziyade ulema ve eşraftan oluşurken, gayrimüslim nüfus ise zanaatkârlardan meydana gelmekteydi.⁸²⁷ Fatih Sultan Mehmed'in özellikle İstanbul'a nüfus iskân etmesi ve daha ziyade nitelikli grubunu nakletmesinin temel sebebini hiç şüphesiz Tursun Bey'in şu ifadelerinden "...*kendü zâtundan bu mahabbet hadis oldu ki, anı taht idine ve ol makâm-ı hurremi mahzar-ı ahkâm-ı saltanat ü baht ide. Lâ büd ta'mîri levâzımına şürû itti. Vüzerâ ve ümerâsına i'lâm u i'lân itti ki, min ba'd tahtum İstanbuldur*" anlaşılmaktadır.⁸²⁸ Kritovulos, "*Sultan şehre sadece Hristiyanlardan değil kendi kavminden ve Musevilerden de çok sayıda insan yerleştirdi*"⁸²⁹ diyerek Musevilerinde İstanbul'a iskân edildiğini bildirmektedir.

⁸²⁴Hasan Basri Karadeniz, " Karaman Sürgünleri (1467-1474)," *Belleten*, C. LXXIX, S. 284, Ankara 2015, s. 90.

⁸²⁵Şikârî, s. 238.

⁸²⁶Karadeniz, " Karaman Sürgünleri (1467-1474)," s. 90.

⁸²⁷Başkan, "Karaman Bölgesinden İstanbul'a Nakledilen Nüfus," s. 120.

⁸²⁸Tursun Bey, s. 76.

⁸²⁹ Kritovulos, s. 283.

Fatih Sultan Mehmed'in Karaman seferleri neticesinde özellikle Mahmud Paşa, Rum Mehmed Paşa, İshak ve Gedik Ahmed Paşa'ya iskân ve göç için verdiği emirleri Osmanlı kaynaklarının bazılarında şu şekilde geçmektedir.

Âşıkpaşazâde'de hadise, “*Andan sonra Padişah hükm itti Lârendeden İstanbul'a evler süreler ve Konya'dan dahî süreler. El hâsılı kelâm ehli sanâyîden bir niçe evler sürdüler. (Rum Mehmed Paşa Hünkâra) Sultanım Mahmud sürdiği evleri teftîş edib ekserî fakürlerdir ve hem az sürdü ve gâzîlerin sürmedi. Padişahda var imdi sen dahi göreyüm ne kadar evler yazasın dedi. Bu Rum Vezir İstanbul'un intikâmını almaya gayette müştâk idi. Bu kez fırsat buldu el hâsil kelâm Lârende'den ve Konya'dan ziyâde evler almaktan murâdı buydı. Evleri yıktırdı Mevlânâ hünkârın oğlanların bile sürdürdü ol emir Ali Çelebi'ydi. Hâsılı bu Rum Mehmed Padişah emrinden ziyâde evler sürdü*”eklinde nakledilir.⁸³⁰ Yine Neşrî'de, *Padişah hükmetti kim, Lârendeden ve Konya'dan İstanbul'a adam ve evler süreler. Muhassal Mahmud Paşa ehl-i sanâyîden evler sürdürdü*”⁸³¹ benzer ifadelerde bulunur.

Rum Mehmed Paşa'nın adeta İstanbul'un fethinin öcünü alırcasına Karaman yurdunda yapmış olduğu mezalimi gören Sultan, onu cezalandırarak yerine Tursun Bey'in ifadesiyle, “*Sultan Karaman cânibine Rum Mehmed Paşa'yı andan sonra İshak Paşa'yı saldı.*”⁸³² İshak Paşa döneminde de İstanbul'a özellikle Aksaray şehrinden yoğun Karaman nüfusu göç ettirildi. Hatta İstanbul'daki Aksaray semtlerine iskân edilen nüfusun, geldikleri memleketlerinin isminin verildiğini Osmanlı kronikleri tarafından teyit edilmektedir. Nitekim Âşıkpaşazâde, “*İshak Paşa Aksaray'a geldi. Padişah'- dan emrolundu Aksaray'dan evler sürüp İstanbul'a gönderesin diyü İshak Paşa dahi Aksaray'dan sürgün idüb alub getürdi. Şimdiki hinde Aksaraylu mahallesi didükleri İshak Paşa sürüb getirdiği halkdur.*”⁸³³ Yine Neşrî tarihinde de, “*İshak Paşa dahi Akasaray'a geldi Padişah'dan hüküm geldi Aksaray'dan İstanbul'a ev süresin diye şimdiki halde İstanbul'da Akasaraylı Mahallesi ki vardır İshak Paşa sürüp getirdiğidir*”⁸³⁴ benzer ifadeler söz konusudur.

İshak Paşanın vezaretinden sonra bölgeye Gedik Ahmed Paşa tayin edilmişti. Gedik Ahmed Paşa'da diğerleri gibi sultanın emirlerini yerine getirerek Karaman ülkesinden

⁸³⁰ Âşıkpaşazâde Tarihi, s. 523.

⁸³¹ Neşrî, C. II, s. 783-784.

⁸³² Tursun Bey, s. 149.

⁸³³ Âşıkpaşazâde Tarihi, s. 523.

⁸³⁴ Neşrî, C.II, s. 791.

İstanbul'a yoğun bir nüfus göç ettirmişti. Şikârî, Karamannâmesinde olayı şu şekilde nakleder: “Sultân Mehemed gelüb şehre kondu. Karamanoglu'nun sarâyların yıkub yerine bir hisâr yaptı ki, her kulesi âsmâna erişdi. Diledi ki bu şehri yakub katl-i 'âm ede. Ulemâ icâzet vermeyüb İstanbul'u yeni almış idi. Murâd eyledi ki cümle halkı İstanbul'a süre. Defterile şehrin içinden otuz bir bin Müselmân evi, yedi bin kâfir sürgün eyledi. Andan geçüb Aksarây'ı sürüb İslâmbul'a getirüb üç yüz tefsir mütâla'a eder şeyh vâ'iz müftî 'âlim ve 'âbid sürüb İstanbul'da sâkin olmayub üç yıldan sonra kaçub gene geldiler. Sultan Mehemed gazab edüb Gedik Ahmed Paşa'yı gönderdi. Gelüb Lârende'yi ateşe verüb yıkub yakub harâb eyledi. Yüz on yedi mahalle, dört câmi'-i selâtin, üç yüz yedi vakit mescidi, yigirmi tokuz hammam, dört medrese, otuz üç tekve, yedi hankâh cümle harâb edüb âteşe urub İstanbul'a gönderdi. Koyun kuzu sürer gibi oğlun ve uşağın önüne bırakub şeyh, 'ulemâ ve fukarâ feryâd ederken yigirmi otuz bin âdem Karatâğ dibine cem' edüb kendüsi gözlerine karşı ol zibâ sarayları köşkleri Câmi'-i Sultân ve Câmi'-i Nizâmşâhî, Câmi'-i Kâşîye, Câmi'-i Hasan Basrî, Câmi'-i Karaman cümle şehri yere berâber edüb andan sonra dönüb on yedi bin er ile bu denli fukarâları yayak oğlu ile uşağı ile döge döge sürmege başladı.”⁸³⁵ Şikârî, diğer hadiselerde olduğu gibi burada da abartılı bir takım bilgiler aktarmaktadır. Özellikle Larende'de yüz on yedi mahalleden bahsetmektedir. Ancak, o dönemlerde sonradan yapılan Karaman yurdu ile ilgili tahriratta ülkenin tamamında bile o kadar mahalle bulunmamaktadır.⁸³⁶

İstanbul'a getirilen Müslüman Karamanlılar, bugünkü Fatih ve Aksaray semtlerine yerleştirilmişlerdi. Buraya gelen nitelikli Karamanlı Türkler, kendi gelenek ve kültürlerini yaşatarak İstanbul'un Türkleşmesinde ve Müslümanlaşmasında büyük katkılarda bulunmuşlardır. Hatta “genellikle Aksaray fatih semtlerindeki konuşma dili, örnek Türkçe sayılıyor. Nedeni ise bu semtleri bürokratların, medrese ulemasının, öğretmen öğrenci takımının 15-16 yüzyıldan beri mekân edinmeleri olabilir”⁸³⁷

Bunların yanı sıra birde Hristiyan Karamanlılar meselesi söz konusuydu. Bu Karamanlıların, genellikle Orta Anadolu'da Kapadokya bölgesinde yaşayan Türkçe konuşan Rumlar oldukları kabul edilmekle birlikte; Hristiyan Karamanlılar oldukları

⁸³⁵Şikârî, s. 238.

⁸³⁶Rıfkı Melul Meriç, “Birkaç Mühim Arşiv Vesikası”, *İstanbul Enstitüsü Dergisi*, C. III, İstanbul 1957, s. 33-35; Alfons Maria Schneider, “XV. Yüzyılda İstanbul'un Nüfusu”, *Belleten*, C. XVI, S. 61, Ankara 1952, s. 44.

⁸³⁷Ortaylı, *İstanbul'dan Sayfalar*, s. 22.

şeklindeki farklı yaklaşımlar da söz konusudur.⁸³⁸ Karaman ülkesinden nakledilen gayrimüslim nüfus, gerek Osmanlı kaynaklarında gerekse diğer yabancı eserlerde “Karamanlılar” ismiyle anılmaktadır. Osmanlı Arşiv vesikalarında ise “zımmiyân-ı Karamâniyân” şekliyle isimlendirilmişlerdir.⁸³⁹

İstanbul’a getirilen gayrimüslim nüfusun da bundan dolayı bu isimle zikredilmiş olması mümkündür; fakat bunların ne kadarının Rum yahut Ermeni oldukları hakkında net bir bilgi mevcut değildir.⁸⁴⁰ Ancak, bazı kaynaklarda kesin olmamakla birlikte bazı rakamlar telaffuz edilmektedir. Nitekim Şikârî, Rum ve Ermeni ayırımına gitmeden “İstanbul’u yeni almış idi. Murâd eyledi ki cümle halkı İstanbul’a süre. Defterile şehrin içinden otuz bir bin Müselmân evi, yedi bin kâfir sürgün eyledi. Andan geçüb Aksarây’ı sürüb İslâmbul’a getirüb üç yüz tefsir müâtâlâ’a eder şeyh, vâ’iz, müftî, ‘âlim ve ‘âbid sürüb”⁸⁴¹ şeklinde bir bilgi nakleder.

Ş. Tekindağ, Karaman’dan getirilip İstanbul’a yerleştirilen Ermeniler ile ilgili olarak, *Defter-i Evkâf-ı Eyâlet-i Karaman*’daki “Hümam kızı Fatma Hatun evleri Şahne mahallesinde dört ev, bir çardak havlusu ile içli dışlı harap. Kızıl oğlu yanında bağ yeri ki Ermenler Mahallesi önündeki yerde” dayanarak Larende’den İstanbul’a Ermenilerin göç ettirildiği bilgisine ulaşmaktadır.⁸⁴²

Rahip Mardiros, İstanbul’da Temmuz 1480’de kaleme aldığı, “*Handes Amsorya*” ismiyle Viyana’da basılan eserinde, “1479 senesinde ise hünkârın emri ile (İstanbul’a) sürülen Karamanlı Ermenilerin içinde bulunan ben Mardiros, İstanbul’a Sivaslı rahip Mateos’un ve Trabzonlu rahip Abraham’ın yanına götürüldüm. Hünkâr onları patriklik için getirtmişti”⁸⁴³ demektedir.

Ermeni müellifi İnciciyan, İstanbul’la ilgili eserinde Karaman’dan getirilen Ermenilerle alakalı olarak “*Surp Georg adını taşıyan üçüncü Ermeni kilisesi, Samatya’da denize*

⁸³⁸Bu konuda iki farklı görüş bulunmaktadır. Bkz., Evangelia Balta, “Türkofon Bir Halk Olarak Karamanlı,” *Osmanlı*, C. IV, Yeni Türkiye Yay., Ankara 1999, s. 365-369; karşı görüş olarak Bkz., Yonca Anzerlioğlu, *Karamanlı Ortodoks Türkler*, Ankara 2003, s. 321-322.

⁸³⁹Anzerlioğlu, *Karamanlı Ortodoks Türkler*, s.321-322; Semavi Eyice, “Anadolu’da Karamanlıca Kitâbeler”, *Belleten*, C. XXXIX, S.153 Ankara 1975, s. 25-48; J. Eckmann, “Anadolu Karamanlı Ağızlarına Dair Araştırmalar”, *ADTCFD*, C. VIII, S. 1-2 Ankara 1950, s.165-200.

⁸⁴⁰Başkan, “Karaman Bölgesinden İstanbul’a Nakledilen Nüfus,” s. 120.

⁸⁴¹Şikârî, s.238.

⁸⁴²F. Nafiz Uzluk, *Karaman Eyâleti Vakıfları Fihristi*, Ankara 1958, s. 24; Tekindağ, “Son Osmanlı-Karaman Münasebetleri Hakkında Araştırmalar”, s.62.

⁸⁴³Hrand D. Andreasyan, “XIV. ve XV. Yüzyıl Türk Tarihine Ait Ufak Kronolojiler ve Kolofonlar”, *Tarih Enstitüsü Dergisi*, S. 3 (Ekim 1972), İstanbul 1973, s. 148.

nazır bir seddin üzerindedir. Ermeni kiliselerinin en büyüğü olan bu kilise, 1641 tarihine kadar Ermeni patrikhane makamı olmuştur. Rivayete göre II. Mehmed İstanbul'a getirilen Ermenilerden Karaman tarafından gelenlerini Samatya'da yerleştirmiştir ve onlar önce bu kilisenin önünde bulunan ormanda çadır içinde bilâhare de kilise'nin etrafında yaptıkları bin kadar evde ikâmet etmişlerdir. Kilise o zaman kanlı bir hadiseden dolayı kapatılmış bulunuyordu ve bunun için ona Kanlı Kilise adı verilmişti.”⁸⁴⁴ Ermenilerin yanı sıra İstanbul'a getirilen Rumlar hakkında Eremya Çelebi Kömürçüyan, “Karamanlıların önce Yedikule civarında sakin ayrı bir cemaat teşkil ettikleri, eski Rum kiliselerinden olup bugün Samatya'dan Narlıkapı'ya doğru caddenin sol kenarında bulunan Hagios Konstantinos Kilisesi'nin tarihinden anlaşılmaktadır. Bu kilisenin o zaman “Karamanlılar Kilisesi “diye yâd edildiği eski kayıtlarda görülmektedir. Bu Karamanlılar Mahallesi'nde iskân edilmiş olan Karamanlı halk bilâhare Fener'e ve Kumkapı'ya, daha sonrada şehrin diğer muntıkalarına dağılıp oralardaki Rum kiliselerine bağlanmış ve ayrı bir cemaat halinden çıkmıştır”⁸⁴⁵ bilgisini nakleder.

İstanbul'a getirilen Karamanlı Müslüman ve gayrimüslim nüfus iskân ettirildikleri semtlere şehirlerinin yahut Karamanlıların ismi verilmiştir.⁸⁴⁶ Bu hususta Şehabeddin Tekindağ, “bu iskân ve sürgünler üzerine şehirde yerleşen ümera ve tarikat erbabının tesis ettikleri ilk mescidler etrafında geldikleri veya buldukları yer ve mahallere izafe edilen ilk Müslüman mahalleleri teşekküle başlamıştır”⁸⁴⁷ şeklinde bilgi vermektedir. Nitekim bu bilgiyi teyit edecek II. Mehmed devrine ait vakfiyelerde Karaman'dan gelenler “Karamâni” ismiyle anılmakta, onlara ait yerler mülk olarak vasıflandırılmaktadır. Bunlardan örnekler verecek olursak, “Karamâni Mehemed Fâkih milki (Mehemmed Paşa Mahallesi), Karamâni Murad milki (Kırkçeşme Mahallesi), Karamâni Seydi Milki (Topyıkuğu Mahallesi), El Esvâk (çarşılar) bahsinde dükkân Karamâni Hacı Sinan milkine muttasıldır”⁸⁴⁸ olarak söyleyebiliriz. Böylece Fatih Sultan Mehmed, Karaman'a düzenlediği 1467 ve 1472 tarihli seferler neticesinde

⁸⁴⁴ P. Ğ. İnciciyan, XVIII. Asırda İstanbul, (Nşr. H. Andreasyan), İstanbul 1956, s. 31.

⁸⁴⁵ Eremya Çelebi Kömürçüyan, İstanbul Tarihi, XVII. Asırda İstanbul, (Nşr. H. Andreasyan), İstanbul 1952, s. 77.

⁸⁴⁶ Ö. Lütfi Barkan ve Ekrem Hakkı Ayverdi, İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri, 953 (1546) Tarihli, İstanbul 1970, s. 109, 239, 312, 325.

⁸⁴⁷ Şehabeddin Tekindağ, “Fetihden Sonra İstanbul,” Fethin 511. Yıldönümü Konferansları, İstanbul 1964, s. 44.

⁸⁴⁸ Fatih Sultan Mehmed II. Vakfiyeleri, Vakıflar Genel Müdürlüğü Neşriyatı, Ankara 1938, s. 29-31, 37-38; Ekrem Hakkı Ayverdi, Fatih Devri Sonlarında İstanbul Mahalleleri Şehrin İskânı ve Nüfusu, Ankara 1958, s. 75; Başkan, “Karaman Bölgesinden İstanbul'a Nakledilen Nüfus,” s. 124-125.

İstanbul'a nitelikli nüfus iskân ettirmiştir. Göçe tabî tutulan nüfus, Müslümanların yanı sıra Rum ve Ermenilerden oluşan Hristiyan topluluklardan oluşmaktadır. Bu da Hristiyan unsurlardan olan Ermeni ve Rumların da Karaman ülkesinde yaşadığını ortaya koymaktadır.

SONUÇ

Sultan I. Alâeddin Keykubad, Moğol istilasından kaçıp Anadolu'ya gelen Karaman aşiretini Ermenek, Mut bölgesini içine alan Taşeli coğrafyasına iskân ettirdi. Sultanın bundaki amacı, Karamanlıların Ermenileri zayıflatmasını sağlayarak Selçuklu hâkimiyet sahasını genişletmekti. Karamanoğulları, kuruluşundan yıkılışına kadarki süreçte Hristiyan devletlerle bazen dostane bazen de mücadele eksenli münasebetler kurmuştur. Beyliğin ilk kurucuları gaza anlayışıyla hareket ederek Hristiyanlarla münasebete geçmişlerse de zamanla bu anlayış güvenlik ve iskân politikasına dönüşmüştür. Bu bağlamda beyliğin Hristiyan dünyasıyla mücadeleye dayalı ilk ilişkisi Kilikya Ermeni Krallığıyla başlamıştır. Hatta bu mücadele, yaklaşık bir asır sürmüş ve Anadolu coğrafyası dışından farklı devletlerce desteklenerek devam etmiştir. Bunun temel sebebi Karamanoğullarıyla Kilikya Ermeni Krallığının hemhudut olması, Taşeli coğrafyası üzerinden nüfuz mücadelesinin verilmesi, Kilikya'nın göçebe Türkmenler için uygun bir yurt olması ve bu krallığın, Karamanlıların bağımsızlık mücadelesi verdiği İlhanlıların koruyuculuğunu kabul etmiş olmasıdır. Karamanoğulları, daha Nure Sofu zamanında Kilikya Ermenilerinin önemli bir kalesi olan Ermenek'i aldılar. Nitekim bu kalenin Ermenilerin elinden alınmasıyla Karaman Beyleri, bu coğrafyada tutunabilmek için iskân ve güvenlik amaçlı bir politika sürdürmeye başladı. Buradaki hedef, beyliğe bağlı Türkmenleri iskân edebilmek ve koruyabilmektir. Bunun için yeni yurtlara ihtiyaç vardı. Nure Sofu'nun Kilikya Ermenilerine yönelik bu başarısı, oğulları zamanında daha da genişleyerek arttı. Öyle ki, Nure Sofu'dan sonra Karaman Bey zamanında Ermenilerin elinde bulunan Manyâ kalesi ve Mut şehri ele geçirilmiştir. Karaman Bey'in bu zaferi, Kilikya Krallığında büyük korkulara yol açmıştı. Hatta Karaman Bey, Manyâ kalesini kuşattığında Kilikya Kralı I. Hetum'u tehdit etmişti. Nitekim Kral I. Hetum, Karaman Bey'in bu tehdidini babası Konstantine anlattığında, Konstantin'in "ikinci bir Selhaddin'in ortaya çıkmasından şüphelendim" diyerek korkusunu dile getirmişti (1260).

Ermeni kralları, Karamanoğullarının bu saldırılarından kurtulmak için Moğollara tabî olmuş ve Karamanoğullarını her fırsatta Moğol hanlarına şikâyet etmişlerdi. Karamanlı

Beyler de Ermenilerin bu girişimine karşı Ayn-ı Calud'da Moğolları yenmiş olan Memlûklerle beraber hareket etmişti. Mısır Sultanlığıyla hareket eden Karamanlılar, Kilikya Ermenilerine yönelik saldırılarını daha da arttırmıştı. Özellikle Güneri Bey'in Tarsus'a saldırması (1289) ve burayı alması, yine Mahmud Bey'in Alâiye'yi alması (1308), Ermeni krallığının Torosların güney kesimine sıkışmasına neden oldu. Alâeddin Ali Bey döneminde ise Karamanlılar ve Memlûklerin müşterek hareket etmeleri neticesinde Çukurova bölgesinin büyük bir bölümü Türklerin eline geçti. Buralara göçebe Türkmenler yerleştirilmişti. Ermeniler, Akdeniz'deki önemli bir stratejik kale olan Gorigos'a sıkışıp kalmışlardır. Ermeniler, Türkmen taarruzları ve Alâeddin Ali Bey'in onların son kalesi Gorigos'a saldırmasıyla ve dâhili hadiselerin de etkisiyle iyice zayıfladı. Kilikya Krallığı, 1375'te Memlûklerin de yoğun saldırıları neticesinde son buldu.

Karamanoğulları Beyliğinin, Hristiyan dünyasından münasebet geliştirdiği ikinci devlet Kıbrıs Latin Krallığıydı. Beyliğin ada krallığıyla ilişkileri, Kilikya Ermeni Krallığından farklı olarak, bazen mücadele bazen de ortak düşmana karşı birlikte hareket etmek suretiyle dostane bir şekilde gelişmişti. Ancak, Karamanlıların Kıbrıs ile münasebete geçmesini sağlayan yine Kilikya Ermenileri olmuştur. Nitekim Ermeni Krallığı yıkılmaya yüz tuttuğu bir zamanda Karamanoğullarının Ermenilerin elindeki Gorigos kalesine saldırmaları, Ermenilerin ada krallığından yardım talep etmesine yol açtı. Kıbrıs krallığının Ermenilere yardım etmesi, beyliği bu krallıkla karşı karşıya getirdi. Ancak, bu düşmanca ilişkiler ticari bakımdan bir birilerine ihtiyaç duyan iki devleti de yakınlaştırmıştır. Öyle ki, Karamanoğulları ilk defa II. İbrahim Bey zamanında Müslüman bir devlet olan Memlûklere karşı Kıbrıs Latin Krallığına askeri manada destek vermiştir. Bu destek neticesinde II. İbrahim Bey'in kardeşi Ali Bey ve komutasındaki birçok asker, Kıbrıs'ta şehit düşmüşlerdi (1426). Buna rağmen ada krallığı, Karamanoğlu Beyliğini sürekli bir tehdit olarak görmekten de vazgeçmemiştir. 1448'de Gorigos'un kesin olarak Karamanoğullarının eline geçmesiyle ada krallığı daha da endişelenmişti. Nitekim Kıbrıs kralı II. Jean, Karamanoğlu tehtidine karşılık Memlûklere bağlı olarak Alâiye Beyliğiyle müttefik olmuştu. Hatta bu müttefik güçlerden herhangi biri, Karamanoğullarının saldırısına maruz kaldığında bir birilerine yardım edeceklerine dair anlaşmışlardı.

Karamanlılar; Kilikya ve Kıbrıs Hristiyan devletlerinin dışında özellikle Balkanlarda Osmanlı'nın ilerleyişinden çekinen, bir Osmanlı düşmanlığı üzerinde birleşmiş Batılı

Hristiyan devletlerle de ittifak kurmuştur. Bu devletler, başta Venedik Cumhuriyeti olmak üzere Bizans, Papalık ve Sırp ile Macar devletleriydi. Beyliğin bu ittifaktaki temel rolü, Batıya yönelik fetih hareketlerinde bulunan Osmanlıyı geriden vurarak bu devleti zor durumda bırakmaktı. Karamanoğullarının Hristiyanlarla birlikte hareket edip Osmanlıya geriden saldırmasının en temel nedeni, kendisini Selçuklunun mirasçısı olarak görmesi ve kaybetmiş olduğu ata toprağı Hamit-ilini almak istemesiydi. Osmanlı ise Karamanlıların Hristiyanlarla girdiğı ittifaklar neticesinde uğradığı zararı, bu beyliğin yurduna düzenlediğı seferlerle telafi etmeye çalışmıştır. Hatta Osmanlı Sultanları, bununla da yetinmeyerek Karaman ülkesine düzenledikleri seferleri meşru bir zemine oturtmak ve bu beyliğin İslam dünyası nezdindeki itibarını sarsmak için Sünni İslam mezhepâlimlerinden fetvalar almıştı. Ancak Karamanlılar, yukarıda saydığımız batılı devletlerden Venedik dışındakilerle ittifak kurmuş olsa da askeri manada sıcak bir temasta bulunmamıştı.

Karamanoğullarının Hristiyan dünyası içerisinde en yoğun münasebet kurduğu devlet Venedik Cumhuriyeti idi. Nitekim bu devletle siyasi ittifakların yanı sıra ticari manada da ilişkiler kurulmuş ve karşılıklı elçiler gidip gelmişti. Karamanoğlu II. İbrahim Bey'in 12 Aralık 1453'te Venedik Cumhuriyetine vermiş olduğu ticari ahitnâme, büyük bir ittifak örneğidir. Venedik, Karamanoğullarının durumunu kendi çıkarları için iyi kullanmıştır. Öyle ki Venedikliler, beyliğin yıkılışına kadar doğuda sürekli Osmanlılara karşı bir cephe açmak adına, Karamanlılarla bir iletişim halinde olmuştur. Karamanlı-Venedik ittifaklarının birçoğı karardan eyleme dönüşmemiştir. Ancak, daha sonraları önemli bir güç olan Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan Bey devreye girince bu durum değişmiştir. Venedikler, Osmanlı egemenliğı altına girmiş olan Karaman ülkesini kurtarmak için Uzun Hasan Bey'in ricası üzerine ilk defa Karamanoğullarıyla müttefikliklerini eyleme dönüştürerek beyliğe askeri yardımda bulunmuştur. Nitekim Osmanlının elinde bulunan Silifke kalesini kuşatan Karamanoğlu Kasım Bey'e Josep Barbaro deniz kuvvetleriyle birlikte yardım ederek bu şehri ele geçirmişlerdi.

Netice itibariyle, yaklaşık 250 yıl Orta Anadolu'da hâkimiyet kurup yaşayan Karamanoğulları, bir yandan kendi coğrafyasında bulunan Hristiyan devletlerle mücadele ederken diğer yandan kendi coğrafyası dışındaki Hristiyan devletlerle de ittifaka dayalı ilişkiler kurmuştur. Önceleri gaza anlayışıyla hareket ederek Kilikya Ermenileriyle mücadele eden Karamanlılar, sonraları bu anlayıştan vazgeçerek güvenlik ve iskân politikasıyla hareket etmiştir. Nitekim bunun için batıya yönelik gaza

faaliyetlerinde bulunan Osmanlıya karşı Hristiyanlarla beraber hareket etmekten çekinmemişlerdir. Karamanoğulları Beyliğinin Osmanlılar karşısında büyük bir devlete dönüşmesinin çeşitli nedenleri vardır. Bunların en önemlileri; beyliğin coğrafi konumu ve Hristiyan devletlerle ticari, diplomatik ve askeri ilişkiler kurmuş olmasıdır.

KAYNAKÇA

- Agoston, Gabor, “Karamania The Anti Ottoman Christian Diplomacy And The Non Existing Hungarian Karamanid Diplomatic Relations Of 1428,” *Acta Orientalia*, XLVIII/3, Academiae Scientiarum Hungaricae, Budapest 1995, s. 267-274.
- Ağır, Mesut ve Solak, Kürşat, “Memlûk Devleti’nin Doğu Akdeniz’deki Önemli Siyasî Faaliyetleri,” *Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı*, S. 14, Çanakkale 2013, s.107-130.
- Ahmet Eflâkî, *Menakibü’l-Ârifin (Âriflerin Menkıbeleri)*, C.I-II, (Çev. Tahsin Yazıcı), Marif Basımevi, Ankara 1953-1954.
- Altan, Ebru, “ Kıbrıs Haçlı Krallığı (1191-1489),” *Türkler*, C. 6, Yeni Türkiye Yay., Ankara 2002, s. 695-700.
- Altan, Ebru, “Templier ve Hospitalier Şövalye Tarikatlarının Kuruluşu”, *Belleten*, C. LXVI, S.245, Ankara 2002, s. 87-94.
- Ak, Mahmut, “Fatih Döneminde İstanbul’da İmar Faaliyetleri ve Mahalle Yerleşimi Hakkında,” *İstanbul Şehir ve Medeniyet*, İstanbul 2004.
- Aka, İsmail, *Timur ve Devleti*, TTK Yay., Ankara 1991.
- Aknerli Grigor, *Moğol Tarihi*, (Çev. Hrand D. Andreasyan), Osman Yalçın Matbaası, İstanbul 1954.
- Aksarayî, *Müsâmeretü’l-Ahbâr ve Müsâyeretü’l-Ahyâr*, (Çev. Mürsel Öztürk), TTK Yay., Ankara 2000.
- Akın, Hicran, “Zotikos’un Varna savaşına Dair Manzûmesi,” *ADTCF Tarih Araştırmaları Dergisi*, C.XIV, Ankara 1983, s. 261-281.
- Akın, Hicran, “XV. Yüzyıl Lâtince Macar Kroniği Chronica Hungarorum’un Türk Tarihi Bakımından Değeri,” *Belleten*, C.LI, S. 200, TTK Yay., Ankara 1987, s. 694-698.

Akkuş, Mustafa, "Ermenilerin İlhanlı Dini Siyasetindeki Rollerini," *S.Ü. Türkiyat*

Araştırmaları Dergisi, S. 31 Konya 2012, s.203-220.

Aktan, Ali, "Memlûklü Haçlı Münasebetleri," *Bellekten*, C. LXIII, S. 237, Ankara 1999, s. 411-452.

Aköz, Alaaddin, "Karamanoğlu II. İbrahim Bey'in Osmanlı Sultan'ı II. Murad'a Vermiş Olduğu Ahidnâme," *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S.18, Konya 2005, s.159-178.

Aköz, Alaeddin, *16. Asırda Karaman Kazâsı*, Selçuk Üniversitesi, SBE, Konya 1992, (Basılmamış Doktora Tezi).

Andreasyan, Hrand D., "XIV. ve XV. Yüzyıl Türk Tarihine Ait Kronolojiler ve Kolofonlar," *Târih Enstitüsü Dergisi*, S.3, İstanbul 1973, s.83-148.

Anonim Tevarih-i Âl-i Osman (1299-1512), (Neşr. F. Giese, Haz. Necdet Öztürk), Marmara Üniversitesi Yay., İstanbul 2000.

Anonim Tevârih-i Âl-i Osman, (Haz. Nihat Azamat), Marmara Üniversitesi Yay., İstanbul 1992.

Anzerlioğlu, Yonca, *Karamanlı Ortodoks Türkler*, Tamga Yay., Ankara 2003.

Anonim Selçuknâme, (Çev. Feridun Nafiz Uzluk), Uzluk Kitaplığı, Ankara 1952.

Archivio di Stato di Venezia(ASV), Commemoriali Defter, 14, s. 119.

ASV, Senato Deliberazioni Mare Defter, 4, s. 59.

ASV, Senato Deliberazioni Mare Defter, 7, s.60-61.

ASV, Senato Secreti Defter, 11, s. 29-30.

ASV, Senato Secreti Defter, 19, s. 50.

ASV, Senato Secreti Defter, 21, s. 209.

ASV, Senato Secreti Defter, 22, s. 39.

ASV, Senato Secreti Defter, 24, s. 150-151.

ASV, Senato Secreti Defter, 25, s. 2-3, 24-25, 37, 172.

ASV, Senato Secreti Defter, 26, s. 66.

ASV, Senato Secreti Defter, 27, s. 153.

ASV, Senato Secreti Misti Defter, 56, s. 189.

ASV, Senato Secreti Misti Defter, 57, s. 147.

Âşıkpaşazade, *Âşıkpaşazade Tarihi*, (Haz. Kemal Yavuz ve M.A. Yekta Saraç), K
Kitaplığı Yay., İstanbul 2003.

Ayalon, David, "Memlûkler ve Deniz Kuvvetleri", (Çev. Salih Özbaran), *İstanbul
Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, S. 25, İstanbul 1971, s.39-50.

Babinger, Franz, *Fatih Sultan Mehmed ve Zamanı*, (Çev. Dost Körpe), Oğlak Yay.,
İstanbul 2013.

Balata, Refet Yalçın, "Feridun Bey'in Münşeâtü's Selâtinden Farsça Bir Arz-ı Hal
Çevirisi," *Tarih İncelemeleri Dergisi*, C. XVII/2, İzmir 2002, s.97-99.

Baki, Edip Ali, *XV. Yüzyıl Konya-Karaman Şairlerinden Aynî, Hayatı Şiirleri ve
Karamanoğulları Son Devrine Ait Toplu Bilgiler*, Ulus Basımevi, Ankara 1949.

Başkan, Seyfi, *Karamanoğulları Dönemi Konya Mezar Taşları*, Ankara 1996.

Başkan, Yahya, *Karamanoğulları Beyliği Alâeddin Ali Bey Dönemi (1357-1368)*, İnönü
Üniversitesi, SBE, Malatya 1999, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi).

Başkan, Yahya, *Orta Anadolu'da Hâkimiyet Mücadelesi (1400-1500)*, İstanbul
Üniversitesi, SBE, İstanbul 2007, (Basılmamış Doktora Tezi).

Başkan, Yahya, "Fatih Sultan Mehmed Döneminde Karaman Bölgesinden İstanbul'a
Nakledilen Nüfus," *Tarih Dergisi*, S.55, İstanbul 2012, s. 107-134.

- Başkan, Yahya, “Karamanoğullarının Kökeni Meselesi,” *Tarih İnceleme Dergisi*, C. 26, S.1, İzmir 2012, s. 23-35.
- Baykal, Bekir Sıtkı, “Uzun Hasan’ın Osmanlıya Karşı Katî Mücadeleye Hazırlıkları ve Osmanlı Akkoyunlu Harbinin Başlaması,” *Bellekten*, C. XXI, S. 82, Ankara 1957.
- Baykara, Tuncer, *Türkiye Selçukluları Devrinde Konya*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 1985.
- Baykara, Tuncer, *Anadolu’nun Selçuklular Devrindeki Sosyal ve İktisadi Tarihi Üzerine Araştırmalar*, Ege Üniv. Yay., İzmir 1990.
- Baysun, M. Cavid, “Cem,” *İA*, C. 3, MEB Yay., İstanbul 1977.
- Beaufort, Francis, *Karamanya*, (Çev. Ali Neyzî ve Doğan Türker), Akdeniz Medeniyeti Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, Antalya 2002.
- Bertrandon De La Broquiere, *Denizasırı Seyahati*, (Çev. İlhan Arda), Eren Yay., İstanbul 2000.
- Buharalı, Eşref, “Kıbrıs’ta İlk Türkler veya Kıbrıs’ın Memlûk Hâkimiyetine Girişi,” *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, S. 95, İstanbul, 1995, s. 82-120.
- Boyacıoğlu, Ramazan, “Karamanoğlu İbrahim Bey Aleyhine Osmanoğullarının Aldığı Fetvalar,” *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 4, Sivas 2000, s.61-77.
- Boyacıoğlu, Ramazan, “Karamanoğulları’nın Kökenleri,” *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 3, Sivas 1999, s. 40-45.
- Caterino Zeno ve Ambrogio Contarini, *Seyahatnâmeleri. (Uzun Hasan-Fatih Mücadelesi Döneminde Doğu’da Venedik Elçileri)*, (Çev. Tufan Gündüz), Yeditepe Yay., İstanbul 2009.

Cahen, Claude, *Osmanlılardan Önce Anadolu*, (Çev. Erol Üyepazarcı), Tarih Vakfı Yurdu, Yay., İstanbul 2014.

Cüveynî, *Tarih-i Cihan Güşâ*, (Çev. Mürsel Öztürk), KB. Yay., Ankara 1999.

Cox, George William, *Crusades*, New York, 1893.

Çavuşdere, Serdar, *14. Yüzyıl İtalyan Kaynaklarında (Zibaldone Da Canal, Francesco Balducci Pegolotti, Pignol Zucchello) Türkiye Ticaret Tarihine Dair Kayıtlar*, KASÜ, SBE, Kahramanmaraş 2007, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi),

Çavuşdere, Serdar, "Selçuklular Döneminde Akdeniz Ticareti, Türkler ve İtalyanlar," *Tarih Okulu Dergisi*, S. 4, İzmir 2009, s. 53-75.

Çelik, Şenol, *Osmanlı Taşra Teşkilatında İçel Sancağı (1500-1584)*, Marmara Ü. SBE., İstanbul 1994, (Basılmamış Doktora Tezi).

Çetin, Altan, "Memlûklü-Ermeni İlişkilerine Genel Bir Bakış (1250-1375)," *Tarihte Türkler ve Ermeniler Külliyyatı*, C. III, TTK Yay., Ankara 2014, s. 53-65.

Çetin, Altan, *Memlûk Devleti'nin Kuzey Sınırı*, TTK Yay., Ankara 2009.

Çetin, Altan, "Memlûklerin Kıbrıs İle İlişkileri," *Adalya*, S. 14, Antalya 2011, s. 327-343.

Çetin, Altan, "Akdeniz Ticaretinde Memlûklar Devri Mısır-Anadolu Mal Mübadelesi," *Adalya*, S. 11, Antaya 2008, s. 359-371.

Çetin, Altan, "Memlûk Dönemi Doğu Akdeniz Müslüman Şehirlerinin Ekonomik Yüzü: Çarşılar." *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 29, Ankara 2009, s.369-384.

Çetin, Altan, "Memlûkler Devrinde Mısır-Anadolu İktisadiyatında Yollar", *Prof. Dr. Işın Demirkent Anısına*, Dünya Yay., İstanbul 2008, s. 531-540.

Çiftçioğlu, İsmail, "Siyasi Gelişmeler Ekseninde Karamanlı-Kıbrıs ve Venedik Ticarî İlişkileri", *Akademik Araştırmalar Dergisi*, S. 32, 2007, s. 142-155.

Çoşkun, Fahri, *888/1483 Tarihli Karaman Eyâleti Vakıf Tahrir Defteri*, İstanbul

Üniversitesi, SBE, İstanbul 1996, (Basılamamış Yüksek Lisans Tezi).

Darkot, Besim, “ Kıbrıs,” *İA*, C. 6, MEB Yay., İstanbul 1977, s. 672-676.

Delilbaşı, Melek, “Selanik’in Venedik İdaresine Geçmesi ve Osmanlı Venedik Savaşı (1423-1430)”, *Belleten*, C.XL, S. 160,TTK Yay., Ankara 1976, s. 573-588.

Delilbaşı, Melek, “Ortaçağ’da Türk Hükümdarları Tarafından Batılılara Ahidnamelerle Verilen İmtiyazlara Genel Bir Bakış,” *Belleten*, C.XLVII, S.185, Ankara 1983, s.95-103.

Delilbaşı, Melek, “Selanik ve Yanya’da Osmanlı Egemenliğinin Kurulması”, *Belleten*, C. LI, S. 199, Ankara 1987, s. 75-106.

Demirkent, Işın, “ Kıbrıs,” *TDİA*, C. 25, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara 2002, s.371-374.

Dukas, *Kroniği (1341-1462)*, (Çev. V. Mirmiroğlu), Kabalcı Yay., İstanbul 2013.

Ebûbekir Tihârî, *Kitâb-ı Diyâr-ı Bekriyya*, (Çev. Mürsel Öztürk), KB Yay., Ankara 2001.

Elam, Nilgün, “Musa Çelebi’nin Rumeli’ye Geçişinde Hristiyan Aktörlerin Rolü (1403-1410),” *History Studies*, C. 3, S. 1, Ankara 2011, s. 83-111.

El-Ömerî, Fazlullah, *Mesâlikü’l-Ebsâr*, (Çev. Ahsen Batur), Selenge Yay., İstanbul 2014.

Enverî, *Düstûrnâme-i Enverî*, (Nşr. Necdet Öztürk), Çamlıca Yay., İstanbul 2012.

Erdem, İlhan, “XIII. Asrın İlk Yarısında Anadolu’nun Doğusunda Yaşanan Hâkimiyet Mücadeleleri”, *AÜDTCF Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi*, C. 19, S, 30, Ankara 1997, s. 57-68.

Erdem, İlhan, “Akkoyunlu Kaynaklarına Göre Otlukbeli (Başkent) Savaşı,”*OTAM*,

S.IV, Ankara 1993, s. 151-159.

Erdem, İlhan ve Kâzım Paydaş, *Ak-Koyunlu Devleti Tarihi*, Birleşik Yay, Ankara 2007.

Erdoğan, M. Akif, “Murad Çelebi Defteri,” *Tarih İncelemeleri Dergisi*, C.XVIII-XIX, S.1-2, İzmir 2002-2003, s. 119-160, 99-140.

Ersan, Mehmet, *Selçuklular Zamanında Anadolu’da Ermeniler*, TTK. Yay., Ankara 2007.

Ersan, Mehmet, “Türk Yönetim Tarzı, Ermenilerin Türk İdaresini Kabulü ve Kendilerine Tanınan Haklar,” *Uluslararası Türk-Ermeni İlişkileri Sempozyumu (24-25 Mayıs)*, İstanbul 2001, s. 1-12.

Ersan, Mehmet, “Kilikya Ermeni Krallığı’nın Türkiye Selçukluları’na Tâbiyyeti Meselesi,” *Prof. Dr. İsmail Aka Armağanı*, İzmir 1999, ss. 301-315.

Erşahin, Seyfeddin, *Akkoyunlular; Siyasi, Kültürel, Ekonomik ve Sosyal Tarihi*, Ankara 2002.

Ertuğrul, Ali, *Anadolu Selçukluları Devrinde Yazılan Bir Kaynak: Niğdeli Kadı Ahmed, el-Veledü’ş-Şefîk ve’l-Hâfidü’l-Halîk*, Dokuz Eylül Üniv. SBE, İzmir 2009, (Basılmamış Doktora Tezi).

Erzi, Adnan Sadık , “Akkoyunlu ve Karakoyunlu Tarihi Hakkında Araştırmalar,” *Bulleten*, C. XVIII, S. 70, Ankara 1954, s.179-221.

Eyice, Semavi, “Anadolu’da Karamanlıca Kitâbeler,” *Bulleten*, C.XXXIX, S.153, TTK Yay., Ankara 1975, s. 25-48.

Fatih Devrinde Karaman Eyâleti Vakıfları Fihristi, (Nşr. F. Nafiz Uzluk), Vakıflar Umum Müdürlüğü, Ankara 1958.

Fatih Mehmet II Vakfiyeleri, Vakıflar Genel Müdürlüğü Neşriyatı, Ankara 1938.

Fisher, Sydney Nettleton “Osmanlı İmparatorluğunda İktidar Mücadelesi (1481-1503),” (Çev. Necmi Ülker), *Tarih İnceleme Dergisi*, S. XVI, İzmir 2001, s. 205-219.

Gazâvât-ı Sultan Murad bin Mehemmed Han, (Nşr. H. İnalçık- M. Oğuz), TTK Yay., Ankara 1989.

Galstyan, A. G., *Ermeni Kaynaklarına Göre Moğollar*, (Çev. İlyas Kamalov), Yeditepe Yayınları, İstanbul 2005.

Gümüüşcü, Osman, *Tarihi Coğrafya Açısından Bir Araştırma, XVI. Yüzyıl Lârende (Karaman) Kazâsında Yerleşme ve Nüfus*, Ankara 2001.

Gül, Muammer, “İlhanlı-Ermeni İlişkileri,” *Tarihte Türkler ve Ermeniler Külliyyatı*, C, III, TTK Yay., Ankara 2014, s. 105-113.

Gül, Muammer, “Mısır Memlûklarının Hudud Kalesi Rumkale Ve Anadolu’da Memlûk İzleri,” *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 12, S. 2, Elazığ 2002, s. 359-366.

Gülcan, Ali, *Karamanoğullarının Kökenleri ve Selçuk-Osmanlılar Karşısında Kişilikleri*, Eskişehir 1995.

Giovanni Maria Angiolello ve Venedikli Bir Tüccar ve Vincenzo D’Alessandri, *Seyahatnâmeleri (Seyyahların Gözüyle Sultanlar ve Savaşlar)*, (Çev. Tufan Gündüz), Yeditepe Yay., İstanbul 2012.

Grousset, René, *Başlangıçtan 1071’e Ermenilerin Tarihi*, (Çev. S. Dolanoğlu), Aras Yay., İstanbul 2005.

Gök, Bilal, “Babailer İsyanı Ve Karaman Beyliği’ nin Kurulmasına Etkisi,” *Hikmet Yurdu Dergisi*, C.6, S. 11, Malatya 2013, s.217-232.

Gök, Bilal, “İbrahim Bey Devri (1423–1464) Karaman-Osmanlı Münasebetleri,” *Hikmet Yurdu Dergisi*, C. 5, S. 10, Malatya 2012, s.107-121.

Gökhan, İlyas, “Türkiye Selçukluları ile Kilikya Ermenileri Arasındaki Siyasi İlişkiler,”

NEÜ., *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 1, Nevşehir, 2012, s. 70-108.

Gökhan, İlyas, "Kilikya Ermeni Prenslüğünün Kuruluşu ve Türklerle İlişkileri,"

Kahramanmaraş'ta Ermeni Sorunu Sempozyumu, Sütçü İmam Üniversitesi Yay.,

Kahramanmaraş 2002.

Gökhan, İlyas, "Memluk Devleti'nin Kilikya Ermenileri ile Siyasi İlişkileri," *Türk*

Dünyası Araştırmaları, S. 165, İstanbul, 2006, 117-158.

Hadîdî, *Tevârih-i Âl-i Osman*, (Nşr. Necdet Öztürk), Marmara Üniversitesi Yay.,

İstanbul 1991.

Hammer, *Büyük Osmanlı Tarihi I*, (Çev. Mehmet Ata Bey), İstanbul 1989.

Haydar Bey, *Vakıat-ı Sultan Cem*, Vakıf Matbaası, İstanbul 1956.

Heyd, W., *Yakın Doğu Ticaret Tarihi*, (Çev. Enver Ziya Karal), Ankara 1975.

Hinz, Walther, *Uzun Hasan ve Şeyh Cüneyd, (XVI. Yüzyıl'da İran'ın Milli Bir Devlet*

Haline Yükselişi), (Çev. Tefik Bıyıkoglu), TTK Yay., Ankara, 1992.

Hill, George, *A History Of Cyprus*, C.II-III, Cambridge, 1948.

Hoca Sadeddin Efendi, *Tâcü't Tevârih*, C.II-III, Kültür Bakanlığı Yayınları, (Haz.

İsmail Parmaksızoglu), Ankara 1999.

Honigmann, Ernest, *Bizans Devletinin Doğu Sınırı*, (Çev. Fikret Işıltan), İstanbul

Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay., İstanbul 1970.

İbni Bibi, *El-Evâmîru'l Âlâiye fi'l Umûri'l Âlâiye*, (Çev. Mürsel Öztürk), KB, Yay.,

Ankara 1997.

İbn Kemâl, *Tevârih-i Âl-i Osman, VII. Defter* (Nşr. Şerafettin Turan), TTK Yay.,

Ankara 1991.

İbn Şeddâd, *Baypars Tarihi al-Melik al-Zahir (Baypars) Hakkındaki Tarih*, (Çev.

Şerefeddin Yaltkaya), C. II, TTK Yay., Ankara, 2000.

İbni Arabşah, *Acâibu'l-Makdûr*, (Çev. Ahsen Batur), Selenge Yay., İstanbul 2012.

- İbni Tagrıberdi, *En-Nücümü'z-Zâhire (Parlayan Yıldızlar)*, (Çev. Ahsen Batur), Selenge Yay., İstanbul 2013.
- İnalcık, Halil, "Fatih Sultan Mehmed Tarafından İstanbul'un Yeniden İnşâsı," (Çev. F. Unan), *Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 3, Samsun 1988, 215-225.
- İnalcık, Halil, "II. Murad," *İA.*, C. 8, MEB Yay., İstanbul 1971, 598-615.
- İnalcık, Halil, *Fatih Devri Üzerinde Tetkikler ve Vesikalar I*, TTK Yay., Ankara 2014.
- İnalcık, Halil, *Osmanlı İmparatorluğunun Klasik Çağı (1300-1600)*, Yapı Kredi Yay., İstanbul 2006.
- İnalcık, Halil, *Kuruluş Dönemi Osmanlı Sultanları (1302-1481)*, İSAM Yay., İstanbul 2010.
- İnalcık, Halil, "Osmanlılar," *İA*, C. 12/2, MEB Yay., İstanbul 1988, s. 286-308.
- İnan, Kenan, "Trabzon'un Osmanlılar Tarafından Fethi," *ERÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.14, Kayseri 2003, s. 71-84.
- Josaphat Barbaro, *Anadolu ve İran'a Seyahat*, (Çev. Tufan Gündüz), Yeditepe Yay., İstanbul 2009.
- Kallosyan, Kevork, "Kilikya Ermeni Krallığının Doğuşu ve Çöküşü," *Yeni Türkiye Dergisi*, S. 60, Ankara 2014, s. 1-7.
- Kanat, Cüneyt, *Makrîzî'nin Kitâb es-Sülûk'unda Osmanlılar, Karamanoğulları ve Batı Anadolu Beylikleri İle İlgili Kayıtlar*, Ege Üniv. SBE., İzmir 1991, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Kanat, Cüneyt, "Makrîzî'nin Kitâb es-Sulûk'undaki Osmanlılar İle İlgili Kayıtlar", *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, S. IV, İzmir 2000, s.225-256.
- Kanat, Cüneyt, "Memlûkler ve Çukurova", *Efsaneden Tarihe Tarihten Bugüne Adana: Köprü Başı*, (Haz. Doç. Dr. Erman Artun-M. Sabri Koz), Yapı Kredi Yay., İstanbul 2000, s.92-107.
- Kanat, Cüneyt, "Memlûk Sultanı Melîk ez-Zâhir Seyfeddîn Çakmak'ın Rodos Seferleri

- (1440-1443-1444)", *Prof. Dr. İsmail Aka Armağanı*, İzmir 1999, s.393-406.
- Kanat, Cüneyt, "Baybars Zamanında Memlûk-İlhanlı Münasebetleri", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, S. XVI, İzmir 2001, s. 31-45.
- Kanat, Cüneyt, "Memlûk Kaynaklarındaki Osmanlı İmajının Değişim Süreci", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, XXI/1, İzmir 2006, s. 123-134.
- Kanat, Cüneyt, "Bahrî Memlûkler Zamanında Hüküm Süren Çerkez Asıllı Bir Sultan: Baybars el-Çaşnıgîr 1309–1310", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, S. XIII, İzmir 1998, s. 97-120.
- Kanat, Cüneyt, "Memlûkler'in Baybars Zamanındaki (1260–1277) Suriye-Çukurova Siyaseti ve Bu Siyasetin Çukurova'nın Türkleşmesindeki Rolü", *III. Uluslar Arası Çukurova Halk Kültürü Sempozyumu*, Adana 1999, 423-434.
- Kaşgarlı, Mehlika Aktok, *Kilikya Tabi Ermeni Baronluğu Tarihi*, Kök Yay., Ankara 1990.
- Karadeniz, Hasan Basri, "Osmanlı Devleti'nin Beylikleri İlhak Siyaseti ve Dulkadirli Beyliğinin İlhaki," *Türkler Ansiklopedisi*, C. 9, Yeni Türkiye Yay., Ankara 2002, s. 486-500.
- Karadeniz, Hasan Basri, "Karaman Sürgünleri (1467-1474)," *Belleten*, C. LXXIX, S. 284, TTK Yay., Ankara 2015, s. 73-104.
- Karadeniz, Hasan Basri, *Osmanlılar ile Beylikler Arasında Anadolu'da Meşruiyet Mücadelesi*, Yeditepe Yay., İstanbul 2008.
- Karaman, Şaban, *Osmanlı Karamanoğulları İlişkileri*, Celal Bayar Üniversitesi, SBE, Manisa 2000, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Karaman, Şaban, *Osmanlı Karamanoğulları İlişkileri (Karaman Tarihi ve Kültürü)*, Karaman 2005.
- Kayaoğlu, İsmet, "Anadolu Selçukluları Devrinde Ticari Hayat," *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 24, S. 1, Ankara 1981, s. 359-373.

Kayhan, Hüseyin, “Aydın Oğlu Hızır Bey,” *Turkish Studies*, C. 4, S. 8, Ankara 2009, s. 1674-1690.

Kılıç, Remzi, “Fatih Devri (1451-1481) Osmanlı-Akkoyunlu İlişkileri,” *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 14, Kayseri 2003, s.95-118.

Kıvâmî, *Fetihnâme-i Sultan Mehmed Han*, (Nşr. Franz Babinger), Maârif Basımevi, İstanbul 1955.

Koca, Salim, “Selçuklu Döneminde Türk Ermeni İlişkileri”, *Türk Yurdu*, C.26, S. 225, Ankara 2004, s. 19-30.

Koca, Salim, *Anadolu Beylikleri Tarihi*, Berikan Yay., Ankara 2013.

Kofoğlu, Sait, “Tekeoğulları,” *TDİA*, C. 40, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., İstanbul 2011, s.348-350.

Konyalı, İ. Hakkı, *Âbideleri ve Kitâbeleriyle Niğde, Aksaray Tarihi*, İstanbul 1974.

Konyalı, İ. Hakkı, *Âbideleri ve Kitâbeleri İle Konya Tarihi*, Konya 1964.

Konyalı, İ. Hakkı, *Alanya (Alâiye)*, Ayaydın Basımevi, İstanbul 1946.

Konyalı, İ. Hakkı, *Karaman Tarihi*, İstanbul, 1967.

Koprıman, Kâzım Yaşar, “Memlükler,” *DGBİT*, C. 6, Çağ Yay., İstanbul 1992, s. 433-476.

Koprıman, Kâzım Yaşar, *el-Aynî'nin İkdu'l-Cumân'ında XV. Yüzyıla Ait Anadolu Tarihi İle İlgili Kayıtlar*, AÜDTCF, Ankara, 1971, (Basılmamış Doktora Tezi).

Koprıman, Kâzım Yaşar, *Sultan Al-Malik al-Mu'ayyad Şeyh al-Mahmûdî Devri (1412-1421)*, KB. Yay., Ankara 1989.

Koprıman, Kâzım Yaşar, “İkdu'l-Cumân'da Karamanoğullarına Dâir Kayıtlar,” *Prof. Dr. İsmail Aka Armağanı*, İzmir 1999, s. 43-54.

Koprıman, Kâzım Yaşar, “İkdu'l-Cumân'da Karamanoğullarına Dâir Kayıtlar,”

Makaleler, Berikan Yay., Ankara 2005, s. 63-79.

Koprıman, Kâzım Yaşar, “Mısır Memlûkleri (1250-1517)”, *Makaleler*, (Haz. Semih Yalçın ve Altan Çetin), Berikan Yay., Ankara 2005, s. 81-159.

Koprıman, Kâzım Yaşar, “Karaman-oğulları (1250-1487)”, *Makaleler*, (Haz. Semih Yalçın ve Altan Çetin), Berikan Yay., Ankara 2005, s. 49-61.

Koyuncuoğlu, Tülay, “*İbn İyas’ın ‘Bedai’ ez-Zuhûr fî Vekayi’ ed-Duhûr’ Adlı*

Eserindeki Ramazanoğulları Beyliği ve Akkoyunlular İle İlgili Kayıtlar,” Ege

Üniv., SBE., İzmir 2004, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi).

Köprülü, M. Fuat, *Osmanlı İmparatorluğunun Kuruluşu*, Ankara 1994.

Köprülü, M. Fuat, “Oğuz Etnolojisine Dair Tarihi Notlar,” *Türkiyat Mecmuası*, S.I, İstanbul

1925, s.183-209.

Köprülü, M. Fuat, “Salur,” *İ.A.*, C. 8, MEB Yay., İstanbul 1966.

Köprülü, M. Fuat, “Anadolu Beyliklerine Ait Notlar,” *Türkiyat Mecmuası*, S. II, İstanbul

1928, s. 1-32.

Löher, Franz Von, *Cyprus (Historical and Descriptive)*, New York 1878.

Lütfi Paşaa, *Tevârih-i Âl-i Osman*, (Nşr. K. Atik), Ankara 2001.

Makrîzî, *Kitab es-Sülûk li-Ma’rifet Düvel el-Mülûk*, C. I/II, (Tahkik, Muhammed

Mustafa Ziyâde), Kahire, 1957; C. III-VI, (Tahkik Muhammed Abdulkadir Ata),

Lübnan, 1997.

Mercan, İ. Hakkı: “Osmanlı Karamanlı Münâsebetleri”, *Yeni Türkiye*, S. 31, (Ocak-

Şubat 2000), s. 81-84.

Mevlânâ Rûhî, *Tevârih-i Âl-i Osman (Rûhî Tarihi)*, (Nşr. H. E.Cengiz ve Yaşar Yücel),

Belgeler, C.XIV, S. 18, TTK Yay., Ankara 1992, s. 359-472.

Mehmed Neşrî, *Kitâb-ı Cihannümâ*, C. I-II, (Haz. M. Altay Köymen ve F. Reşit Unat),

TTK Yay., Ankara 1995.

- Mermer, Ahmet, *Karamanlı Ayni ve Divanı*, Akçağ Yay., Ankara 1997.
- Merçil, Erdoğan, *Müslüman Türk Devletleri Tarihi*, TTK Yay., Ankara 2006.
- Merçil, Erdoğan, "Türkiye Selçukluları Devrinde Türkçenin Resmî Dil Olmasını Kim Kabul Etti?", *Belleten*, S. 239, Ankara 2000, s. 51-57.
- Merçil, Erdoğan, "Alâiye Beyliği," *TDİA*, C.II, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1989, s. 332-333.
- Mikael Çamiçyan, *Ermenistan Tarihi, Moğol İstilas ve Memluklar (1220-1393)*, (Çev. H. Andreasyan), İstanbul 1941, (TTK. Kütüphanesi Yazma Eserler Bölümü /T173).
- Nicol, Donald M., *Bizans ve Venedik Diplomatik ve Kültürel İlişkiler Üzerine*, (Çev. Gül Çağalı Güven), Sabancı Üniversitesi Yay., İstanbul 2000.
- Pfeffermann, Hans, *Rönesans Papalarının Türklerle İşbirliği*, (Çev. Kemal Beydilli), Yitik Hazine Yay., İstanbul 2013.
- Pryor, John H., *Akdeniz'de Coğrafya, Teknoloji ve Savaş*, (Çev. Füsun Tayanç ve Tunç Tayanç), Kitap Yayınevi, İstanbul 2004.
- Romanin, Samuele, *Storia Documentata Di Venezia*, C. IV, Venezia 1855.
- Oflaz, Mustafa, *16. Yüzyılda Niğde Sancağı*, Yüzüncüyıl Üniversitesi, SBE, Van 1992, (Basılmamış Doktora Tezi).
- Oktay, Hasan, *Ermeni Kaynaklarında Türkler ve Moğollar*, Selenge Yay., İstanbul 2007.
- Oktay, Hasan, "Ermeni-Moğol İlişkileri ve Moğollar ile İlgili Ermeni Kaynakları Hakkında Bir Değerlendirme", *Türk Dünyası Araştırmaları*, S. 138, Haziran 2002, s. 197-217.
- Oruç Bey, *Oruç Bey Tarihi*, (Nşr. Nihal Atsız), İstanbul 1965.
- Ostrogorsky, George, *Bizans Devleti Tarihi*, (Çev. Fikret Işıltan), TTK Yay., Ankara 1995.

Öden, Zerrin Günel, “Karamanoğulları Beyliği,” *Türkler Ansiklopedisi*, C.6, Ankara 2002, s. 756-762.

Ölçer, Cüneyt, *Karamanoğulları Beyliği Madeni Paraları*, İstanbul 1982.

Öngül, Ali, *Selçuklular Tarihi-2*, Çamlıca Yay., İstanbul 2014.

Özcan, Abdülkadir, “Feridun Ahmet Bey,” *TDİA*, C.12, İstanbul 1995, s.396-397.

Sapançalı Hüsni, *Karamanoğulları Hayât ve Vakâyi’ Tarihiyyeleri*, (Haz. Nevzat Topal), Kömen Yay., Konya 2010.

Sarı, Mehmet, *Gelibolu’lu Zaîfî Muhammed: Gazâvât-ı Sultan Murad*, İstanbul Üniversitesi, SBE, İstanbul 1994, (Basılmamış Doktora Tezi).

Schneider, Alfons Maria, “XV. Yüzyılda İstanbul’un Nüfusu,” *Belleten*, C. XVI, S. 61, TTK Yay., Ankara 1952, s. 35-48.

Sevim, Ali, *Genel Çizgileriyle Selçuklu Ermeni İlişkileri*, TTK Yay., Ankara 1983.

Silberschmidt, Max, *Venedik Membâlarına Nazaran Şark Meselesi*, (Çev. Köprülüzâde Ahmed Cemal), Evkâf Matbaası, İstanbul 1930.

Simbat, *Vekayinâmesi (951-1334)*, (Çev. Hrand D. Andreasyan), İstanbul 1946, (TTK Tercüme Eserler/ T0068).

Solak, Kürşat, “Memlûkler ve Alâiye,” *Tarih Okulu Dergisi*, S. 12, İzmir 2012, s.117-128.

Solak, Kürşat, *Memlûk Devletinin Anadolu Beylikleri ile Münasebetleri*, Ege Üniversitesi, SBE, İzmir 2011, (Basılmamış Doktora Tezi).

Solak, Kürşat, *İbn Tagri Birdi’nin ‘en-Nucûm ez-Zâhire’ Adlı Eserinde Geçen Dülkadiroğulları Beyliği İle İlgili Kayıtlar*, Ege Üniv., SBE., İzmir 2004, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi).

Solmaz, Gürsoy, “Ermeni Müverrihlere Göre Moğollar”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S. 14, Erzurum, 2000, s.213-270.

- Sümer, Faruk, *Oğuzlar (Türkmenler) Tarihleri-Boy Teskilati-Destanları*, İstanbul 1992.
- Sümer, Faruk, "Anadolu'da Moğollar," *Selçuklu Araştırmaları Dergisi*, C.I, Ankara 1969, s.1-147.
- Sümer, Faruk, "Karamanoğulları," *TDİA*, C. 24, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., İstanbul 2001, s.454-460.
- Sümer, Faruk, "Çukur-Ova Tarihine Dâir Araştırmalar (Fetihten XVI. Yüzyılın İkinci Yarısına Kadar)," *AÜDTCF. Tarih Dergisi*, C.1, S.1, Ankara 1963, s.1-98.
- Sümer, Faruk, "Alâeddin Bey," *TDİA*, C. 2, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., İstanbul 1989, s.321-323.
- Sümer, Faruk, "Anadolu'ya Yalnız Göçebe Türkler mi Geldi?," *Belleten*, C. XXIV, S. 96, Ankara 1960, s. 567-594.
- Sümer, Faruk, "Ağaç-Eriler", *Belleten*, C.XXVI, S.103, Ankara, 1962, s.521-528.
- Şakiroğlu, Mahmut, "Cem Sultan," *TDİA*, C. 7, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., İstanbul 1993, s.283-289.
- Şakiroğlu, Mahmut, "Venedik Elçileri Barbaro ve Contari'nin Seyahatları," *Belleten*, C. XLII, S. 165, Ankara 1978, s.151-167.
- Şerefüddin Ali Yezdî, *Zafernâme*, (Çev. Ahsen Batur), Selenge Yay., İstanbul 2013.
- Seton Lloyd-D. Storm Rice, *Alanya (Alâiyya)*, (Çev. Nermin Sinemoğlu), TTK Yay., Ankara 1989.
- Şikârî, *Karamannâmesi*, (Haz. Metin Sözen ve Necdet Sakaoğlu), Karaman Valiliği ve Belediyesi Yay., İstanbul 2005.
- Şükrullah, *Behçetü't-Tevarih*, (Çev. Hasan Almaz), Mostar Yay., İstanbul 2013.
- Tekindağ, Şehabeddin, "Karamanlılar," *İA*, C. 6, MEB. Yay., İstanbul 1965, s. 316-330.

Tekindağ, Şehabeddin, “Karamanlıların Gorigos Seferi,”*Tarih Dergisi*, C. 7, S. 9,
İstanbul 1954, s. 161-174.

Tekindağ, Şehabeddin, *XIII-XV. Asır Cenûbi Anadolu Tarihine Ait Bir Tedkik*, İÜ.
Edebiyat Fakültesi, İstanbul 1947, (Basılmamış Doktora Tezi).

Tekindağ, Şehabeddin, “Teke Eli ve Tekeoğulları,”*Tarih Enstitüsü Dergisi*, S. 7-8,
İstanbul 1977, s.55-70.

Tekindağ, Şehabeddin, “Son Osmanlı-Karaman Münasebetleri Hakkında
Araştırmalar,” *Tarih Dergisi*, C. 13, S. 17-18, İstanbul 1963, s.43-76.

Tekindağ, Şehabeddin, “Memlûk Sultanlığı Tarihine Toplu Bir Bakış,” *Tarih Dergisi*,
S.25, İstanbul 1971, s. 1-38.

Tekindağ, Şehabeddin, “Alaüddîn Keykubad ve Halefleri Zamanında Selçuklu-
Küçük Ermenistan Hudûdları,” *Tarih Dergisi*, C. 1, S. 1, İstanbul 1949,
s.29-34.

Tekindağ, Şehabeddin, “13. Yüzyıl Anadolu Tarihine Aid Araştırmalar, Şemsüddîn
Mehmed Bey Devrinde Karamanlılar,” *Tarih Dergisi*, C. 14, S. 19, İstanbul
1964, s.81-98.

Tekindağ, Şehabeddin, *Fatih'den III. Murad'a Kadar Osmanlı Tarihi*, İstanbul 1977.

Thiriet, Freddy, *Regestes Des Deliberations Du Senat De Venise Concernant La
Romanie (1400-1430)*, C. II, Paris 1959.

Thiriet, Freddy, *Regestes Des Deliberations Du Senat De Venise Concernant La
Romanie (1431-1463)*, C. III, Paris 1961.

Topal, Nevzat, *Anadolu Selçukluları Devrinde Aksaray Şehri*, Aksaray Valiliği Yay.,
Ankara 2009.

Turan, Osman, “Orta Çağlarda Türkiye Kıbrıs Münasebetleri,”*Belleten*, C. XXVIII, S.
109, TTK Yay., Ankara 1964, s.209-227.

Turan, Osman, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2013.

Turan, Osman, *Türkiye Selçukluları Hakkında Resmi Vesikalar*, TTK Yay., Ankara 1988.

Turan, Şerafettin, *Türkiye İtalya İlişkileri I (Selçuklular'dan Bizans'ın Sona Erişine)*, Metis Yayınları, İstanbul 1990.

Turan, Şerafettin, "Fatih Mehmed Uzun Hasan Mücadelesi ve Venedik," *Tarih Araştırmaları Dergisi*, C. III, S. 4-5, Ankara 1965, s. 71-121.

Tursun Bey, *Târîh-i Ebü'l-Feth*, (Haz. A. Mertol Tulum), Baha Matbaası, İstanbul 1977.

Topal, Nevzat, "Karaman Eyaleti Vakıf Defterinde Niğde Vakıfları (H. 881/M. 1476)," *Journal of World of Turks*, C.4, S. 2, 2012, s. 123-147.

Thomas, G. Martin, *Diplomatorium Veneto Levantinum, I. 1300-1350*, (Çev. Behçet Güçer.), Venetiis, 1899; (TTK Ktp. Basılmamış Tercüme).

Uzluk, Feridun Nafiz, *Fatih Devrinde Karaman Eyaleti Vakıfları Fihristi*, Vakıflar Umum Müdürlüğü Neşriyatı, Ankara 1958.

Uzunçarşılı, İ. Hakkı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, TTK Yay., Ankara 2011.

Uzunçarşılı, İ. Hakkı, "Murad I." *İA*, C. 8, MEB Yay., İstanbul 1979, s. 587-598.

Uzunçarşılı, İ. Hakkı, "Karamanoğlu Devri Vesikalarından İbrahim Bey'in Karaman İmâreti Vakfiyesi," *Belleten*, C. I, TTK Yay., Ankara 1937, s. 56-164.

Uzunçarşılı, İ. Hakkı, *Osmanlı Tarihi*, C. I, TTK Yay., Ankara 1982.

Uzunçarşılı, İ. Hakkı, "Niğde'de Karamanoğlu Ali Bey'in Vakfiyesi", *Vakıflar Dergisi*, C. II, Ankara 1942, s.45-89.

Uzunçarşılı, İ. Hakkı, "Sultan İkinci Murad'ın Vasiyetnamesi," *Vakıflar Dergisi*, C. IV, Ankara 1958, s. 1-17.

- Ünal, Tahsin, *Karamanoğulları Tarihi*, Berikan Yay., Ankara 2001.
- Ünal, Tahsin, “Nureddin Bey (Nure Sofi) Ermeni Değildir,” *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, S.47, İstanbul 1987.
- Urfalı Vahram, *Vekayinamesi, (Kilikya Kralları Tarihi)*, (Çev. Hrant D. Andreasyan), İstanbul 1946, (TTK Tercüme Eserler/T0069).
- Vatin, Nicolas, *Rodos Şövalyeleri ve Osmanlılar (Doğu Akdeniz’de Savaş, Diplomasi ve Korsanlık 1480-1522)*, (Çev. Tülin Altıova), Tarih Vakfı Yurt Yay., İstanbul 2004.
- Yazıcızâde Ali, *Tevârih-i Âl-i Selçuk (Selçuklu Tarihi)*, (Çev. Abdullah Bakır), Çamlıca Yay., İstanbul 2009.
- Yavuz, Nuri, *Anadolu’da Beylikler Dönemi (Siyasi Tarih ve Kültür)*, Nobel Yay., Ankara 2010.
- Yıldız, Sara Nur, “Reconceptualizing the Seljuk-Cilician frontier: Armenians, Latins and Turks in Conflict and Alliance during the Early 13th Century”, *American Historical Association (AHA)*, San Francisco 2002, s.91-120.
- Yinanç, Mükrimin Halil, “Alâiye,” *İA, C. 1*, MEB. Yay., İstanbul 1978, s. 288.
- Yiğit, Fatma Akkuş, *Memlûkler Döneminde Çukurova*, Gazi Üniv. SBE., Ankara 2011, (Basılmamış Doktora Tezi).
- Yuvalı, Abdulkadir, “Selçuklular Zamanında Kıbrıs’ın Anadolu ile Siyasi ve Ticari İlişkileri,” *Kıbrıs’ın Dünü Bugünü Uluslararası Sempozyumu*, Gazi Mağusa, 1991.
- Zachariadou, Elizabeth, “Karamanoğlu I. İbrahim’in Saltanatının İlk Yılları,” (Çev. M. Akif Erdoğan), *Tarih İncelemeleri Dergisi*, C. XIV, İzmir 1999, s.261-270.
16. *Asırda Yazılmış Grekçe Anonim Osmanlı Tarihi, (1373-1512)*, (Nşr. Ş. Baştav), AÜDTCF Yay., Ankara 1973.
- Witteck, Paul, *Menteşe Beyliği*, (Çev. Orhan Şahik Gökyay), TTK Yay., Ankara 1999.

İNDEKS

A

Abaka, 37, 38, 59, 208
 Abdurrahman Muslihî, 127, 132,
 Abdüsselâm el-Bağdâdî, 131
 Ağriboz, 139, 169
 Ahidnâme, 92, 116, 133, 134, 143, 147
 Ahmed bin Hacer eş-Şâfii el-Askalâni, 128
 Ahmet Bey, 26, 65, 198
 Akçay Ovası, 41
 Akkoyunlu, 13, 14, 15, 21, 24, 27, 32, 35, 37,
 38, 39, 42, 51, 98, 99, 122, 135, 140, 151,
 152, 153, 154, 155, 156, 157, 159, 160, 161,
 162, 163, 164, 165, 166, 167, 169, 170
 Aksaray, 15, 41, 57, 75, 76, 159
 Akşehir, 37, 38, 40, 41, 76, 77, 106, 114, 119,
 121, 139, 146, 156
 Alâiye, 46, 62, 63, 67, 68, 80, 81, 82, 83, 84, 85,
 88, 89, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 136,
 144, 145, 165
 Alâeddin Ali Bey, 13, 18, 39, 40, 41, 42, 63, 64,
 65, 66, 67, 69, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88,
 89, 93, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107,
 108, 115
 Alâeddin Keykubad, 17, 33, 34, 46, 47, 48, 72,
 80, 136
 Ankara Savaşı, 116, 141
 Antalya, 41, 47, 51, 68, 80, 82, 83, 86, 88, 89,
 90, 92, 94, 95, 99, 111, 112, 136, 156
 Avşar, 31, 32
 Ayas, 43, 67, 68, 69, 81

B

Baybars, 36, 55, 56, 57, 59, 75
 Bedreddin el-Bağdâdî, 130
 Bedrüddîn et-Tunisî el-Mâlikî, 130
 Bengi Ali Bey, 42, 89, 90, 107, 110, 111, 112,
 113
 Bertrand De La Broquiere, 14, 91, 175
 Beyşehir, 40, 78, 104, 106, 108, 109, 110, 114,
 119, 121, 139, 146, 156, 165
 Bizans, vi, 18, 21, 23, 25, 28, 43, 44, 45, 46, 51,
 79, 98, 102, 115, 116, 117, 118, 119, 122,
 123, 124, 135, 138, 139, 140, 141, 142, 143,
 145, 146, 148, 149, 153
 Bonsuz, 35, 51,

C

Caterino Zeno, 23, 24, 161, 162, 163, 166
 Cem, 15, 18, 23, 42, 170, 171
 Cenevizliler, 67, 99,
 Charlatte de Lusignan, 99,

Ç

Çakmak, 94, 96, 144
 Çarşamba Suyu, 208
 Çelebi Mehmed, 108, 109, 112, 116, 139, 141,
 154

D

D. Venier, 139
 Dağpazarı, 144

E

Elbistan, 37, 57, 75, 76
 Emir Çoban, 39, 64, 77, 78
 Ermenek, 17, 31, 34, 35, 36, 37, 39, 43, 46, 47,
 48, 49, 50, 56, 57, 58, 73, 74, 75, 76, 77, 107,
 146, 156, 157

F

Fatih Sultan Mehmed, 15, 19, 21, 22, 23, 25, 26,
 28, 42, 115, 146, 147, 149, 150, 151, 152,
 153, 154, 155, 156, 157, 159, 160, 162, 163,
 164, 168, 169, 170
 Francesco Foscari, 147, 148
 Francesco Michele, 162
 Francesco Venier, 97, 144, 147
 Frenk Yazısı, 40, 104, 105

G

Gavele Hisarı, 142
 Gedik Ahmed Paşa, 15, 160, 164, 165, 169
 Geyhatu, 59, 61, 77, 78
 Giacomo de Mezo, 162
 Giovanni Mocenigo, 147, 148
 Gorigos Kalesi, 67, 88
 Giovanni Soranzo, 118, 142
 Gölhisar (Güzelhisar), 47
 Guy, 66, 79

Güneri Bey, 38, 52, 55, 58, 59, 60, 61, 62, 77
Güvercinlik, 119, 120

H

Halil Bey, 39, 65
Hamitoğulları, 98
Hatiroğlu Şerafeddin, 55, 56, 57, 74
Hetum, 19, 45, 48, 49, 53, 54, 72

I

I. İbrahim Bey, 39, 63, 64, 65, 138
I. Murad, 40, 89, 103, 104, 105
II. Bayezid, 157, 158, 160
II. İbrahim Bey, 13, 42, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 96, 97, 98, 99, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 123, 124, 125, 128, 132, 133, 134, 135, 138, 140, 141, 142, 143, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 153, 154
II. İzzeddin Keykavus, 37, 49, 51, 75
II. Jean, 91, 94, 96, 97, 98, 99, 144
II. Mehmed Bey, 42, 89, 90, 107, 108, 109, 110, 111, 139
II. Murad, 20, 21, 22, 27, 92, 102, 110, 113, 114, 115, 116, 118, 119, 120, 122, 124, 126, 127, 132, 133, 135, 141, 142, 143, 145
III. Calixtus, 148, 150
III. Gıyaseddin Keyhüsrev, 37, 38, 59, 77
IV. Hugh, 67, 68, 80
IV. Konstantin, 45, 66, 68

İ

İsa Bey, 85, 90, 112, 122, 207
İshak Bey, 154, 155, 156, 157, 161, 164, 165,
İshak Paşa, 120, 158, 159, 164

J

Janus, 90, 91, 95
Jean de Lastic, 93
Jean de Lusignan, 67, 86, 87, 99
Josaphat Barbaro, 24, 25, 153, 161, 163, 164, 166, 167, 168

K

Kalavun, 59, 60, 208
Karaman Bey, 35, 36, 39, 49, 50, 51, 52, 61, 73, 92, 94, 95, 96, 133, 138, 139, 148, 150, 151, 154, 157

Kasım Bey, 15, 18, 23, 24, 42, 154, 157, 159, 163, 164, 165, 166, 167, 169

Kıbrıs, 13, 14, 24, 28, 47, 49, 60, 62, 63, 65, 66, 67, 68, 69, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 111, 114, 118, 136, 138, 142, 143, 144, 145, 147, 162, 167, 168

Kıbrıs Haçlı Krallığı, 13, 28, 69, 79, 80, 88, 91, 92, 94, 96, 99, 144

Kızıl Ahmed Bey, 151

Kilikya Ermeni Krallığı, 17, 27, 45, 52, 54, 58, 62, 66, 68, 69, 71, 74, 79, 82, 137

Komnens David, 153

Kongurtay, 57, 76, 77

Konya, 13, 15, 18, 23, 27, 34, 35, 37, 38, 39, 40, 41, 43, 49, 51, 52, 53, 57, 59, 61, 64, 65, 69, 71, 72, 74, 75, 76, 77, 78, 81, 85, 89, 91, 92, 101, 103, 104, 105, 106, 108, 111, 112, 116, 119, 121, 126, 133, 137, 139, 155, 156, 157, 165, 167

L

Larende, 15, 23, 30, 35, 38, 39, 41, 50, 57, 58, 61, 64, 75, 76, 78, 89, 91, 107, 110, 112, 113, 126, 157, 159, 160

Lazaro Quirini, 162

Leon, 38, 45, 46, 59, 60, 66, 67, 68, 81

Lütfi Bey, 96, 97, 144, 165

Lyachin Castrico, 91

Lyon Naschere, 91

M

Macarlar, 14, 21, 92, 102, 118, 119, 120, 122, 123, 124, 142, 205

Mahmud Bey, 38, 39, 62, 63, 64, 78, 85, 104, 137

Melek Hatun, 40, 41, 105, 107

Memlûkler, 13, 19, 25, 36, 42, 52, 54, 57, 59, 60, 66, 67, 69, 81, 84, 87, 89, 90, 91, 95, 96, 97, 98, 99, 110, 113, 114, 135, 144, 156

Mezid Bey, 122

Moğollar, 36, 38, 52, 53, 54, 55, 57, 58, 59, 61, 71, 72, 73, 75, 76, 77, 78, 79

Musa Bey, 39, 65

Mut, 34, 37, 43, 46, 47, 48, 49, 50, 159

N

Niğde, 15, 26, 36, 56, 89, 107, 108, 109, 111, 112, 114

Niş, 126

Nure Sofu, 34, 35, 48, 49, 154

O

Orsova, 110

Osmanlı, 14, 15, 16, 19, 20, 22, 23, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 34, 40, 41, 42, 48, 51, 88, 89, 90, 92, 94, 95, 96, 99, 101, 102, 103, 106, 107, 108, 109, 111, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 132, 133, 134, 135, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 145, 146, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 167, 168, 169, 170

Oşin, 45, 63, 64

P

Papalık, 13, 14, 25, 115, 146, 149, 150, 185, 205

Pierre, 13, 45, 68, 69, 81, 82, 83, 84, 86, 87, 88, 95, 99

Pir Ahmed Bey, 14, 39, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 150, 151, 152, 154, 156, 157

R

Robert de Lusignan, 69, 82, 86

Rodos şövalyeleri, 87, 90, 91, 128, 138, 145, 157

Rum Mehmed Paşa, 158, 159, 164

S

Sâ'deddin ed-Deyrî, 129

Savcı Bey, 95

Segedin Antlaşması, 116, 125

Selanik, 14, 116, 117, 118, 120, 122, 141, 142, Semendire, 119

Server Bey, 133

Seydişehir, 40, 104, 108, 139, 146

Sırlar, 14, 21, 92, 102, 119, 124, 142

Sigismund, 117, 119, 141

Silifke, 19, 24, 34, 35, 46, 47, 49, 77, 86, 154, 156, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169

Siyavuş, 37, 75

Sofya, 113, 123, 126

Sultan Hatun, 121, 154

Sülemiş, 17, 38, 62, 63, 77, 78

Süleyman Bey, 38, 39, 65, 106, 119

Ş

Şarabdar İlyas, 114, 119, 120

Şehzade Mustafa, 25, 139, 158, 167, 170

Şemseddin Bey, 39

T

Tarsus, 19, 38, 43, 52, 60, 63, 64, 67, 68, 69, 81, 110, 112, 114, 137, 158

Taş-ili, 34, 41, 46, 47

Templier Şövalyeleri, 74

Timur, 35, 89, 95, 107, 109, 110, 114, 139

Timurtaş Paşa, 41, 104, 105, 106

Türkiye Selçuklu Devleti, 33, 46, 66, 73, 78, 98, 126

U

Umur Bey, 18, 81, 138, 207

Uzun Hasan Bey, 15, 23, 24, 42, 151, 152, 155, 156, 160, 161, 162, 164, 165, 166, 169

V

V. Nicolaus, 149

Venedik, 13, 14, 18, 23, 24, 28, 83, 89, 91, 95, 97, 98, 99, 100, 115, 116, 117, 118, 122, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 147, 148, 149, 150, 152, 153, 154, 157, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169

VIII. İoannes, 122, 123, 124

Y

Yahşi Bey, 64, 208

Yanko Hunyadi, 122

Yelboğa el-Nâsırî, 85, 87, 88

Yıldırım Bayezid, 40, 41, 102, 106, 107, 116, 141

Z

Zeynü'l-Hac, 35

EKLER

EK 1: XIV. YY. Anadolu Beylikleri Haritası

Kaynak: Erdoğan Merçil, *Müslüman-Türk Devletleri Tarihi*, TTK Yay., Ankara 2006.

EK 2: XIII-XIV. YY. Anadolu Beylikleri Haritası

Kaynak: Ali Sevim ve Erdoğan Merçil, *Selçuklu Devletleri Tarihi (Siyaset, Teşkilat ve Kültür)*, TTK. Yay., Ankara 1995.

EK 3: İklim-i Karaman (Karaman ve Kilikya Bölgesi) Haritası

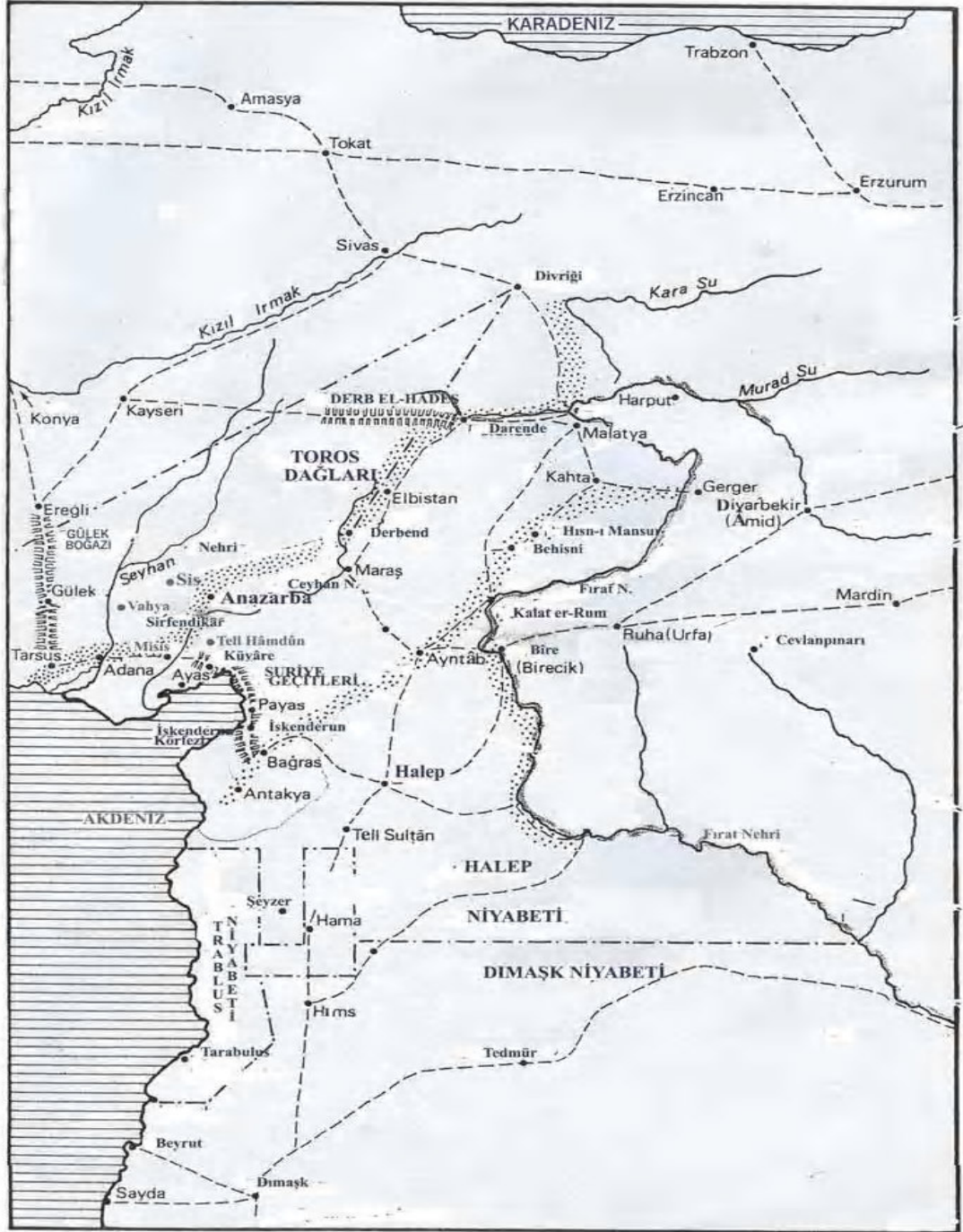
Kaynak: E. J. Davis, *Asiatic Turkey, a Journal of Travel in Cilicia and Isauria and Parts of Lycaonia and Cappadocia*, London 1879.

EK 4: Anadolu (Küçük Asya) Haritası

Kaynak: E. J. Davis, *Asiatic Turkey, a Journal of Travel in Cilicia and Isauria and Parts of Lycaonia and Cappadocia*, London 1879.

EK 5: XV. yy'da Memlûklerin Kuzey Hududu

Kaynak: Fatma Yiğit Akkuş, *Memlûkler Döneminde Çukurova*, Gazi Üniv. SBE., Ankara 2011, (Basılmamış Doktora Tezi).

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Hasan TAŞKIRAN

Doğum Tarihi: 16.07.1988

Doğum Yeri: Bozova

Askerlik Durumu: Tecilli

Medeni Durumu: Bekâr

Telefon: 0537 485 1501

İletişim Adresi: Bitlis Eren Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, Rahva Yerleşkesi/ BİTLİS

Eposta: htaskiran27@gmail.com, htaskiran@beu.edu.tr

EĞİTİM BİLGİLERİ

DereceOkul İsmiMezuniyet

Doktora:	Erciyes Üniversitesi, Genel Türk Tarihi ABD.	2015
Doktora:	Università Ca'Foscari, (Venedik)(Misafir Öğrenci)	2015
Yüksek Lisans:	Erciyes Üniversitesi, Ortaçağ Tarihi ABD.	2012
Lisans:	Harran Üniversitesi, Tarih Bölümü	2010

ÇALIŞTIĞI KURUM/KURUMLAR

UnvanKurum İsmiBaşlangıç ve Bitiş Tarihleri

Arş. Gör., Bitlis Eren Üniversitesi 24.10.2013 - (Halen)

YABANCI DİLLER

İngilizce (İyi)